Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра обліку та оподаткування

Уманський національний університет

Кафедра обліку і оподаткування

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з бухгалтерського обліку

(присвячена 125-річчю з Дня народження РОГАЧЕНКА СЕРГІЯ МИКИТОВИЧА)

16-17 жовтня 2025 року

м. Київ – м. Умань

УДК 657.1:336.21:330.35
С40

Рекомендовано до друку вченою радою факультету економіки і підприємництва Уманського національного університету (протокол № 2 від 12.11.2025 року)

Редакційна колегія:
Юрій ЦИМБАЛЮК – канд. екон. наук, доц., співголова оргкомітету конференції (відповідальний редактор); Андрій МУЗИЧЕНКО – канд. екон. наук, доц., співголова оргкомітету конференції (відповідальний редактор); Людмила МЕЛЬНИК – д-р екон. наук, проф.; Володимир ЛИТВИНЕНКО – канд. екон. наук, доц.; Тамара КУЧЕРЕНКО – д-р. екон. наук, проф.; Любов ГУЦАЛЕНКО – д-р. екон. наук, проф.; Наталія КУЗИК – канд. екон. наук, доц.; Катерина ШЕВЧУК – канд. екон. наук, доц. (секретар оргкомітету); Галина АНІЩЕНКО – канд. екон. наук, доц. (секретар оргкомітету).

Автори розміщених у збірнику матеріалів висловлюють свою власну думку та несуть відповідальність за достовірність інформації

С40 Система бухгалтерського обліку, аналізу, контролю та оподаткування в умовах сталого розвитку: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 жовтня 2025 р., м. Київ – м. Умань), 2025. 276 с.

Збірник матеріалів конференції містить доповіді науковців, фахівців-практиків, представників академічної спільноти, які були розглянуті на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Система бухгалтерського обліку, аналізу, контролю та оподаткування в умовах сталого розвитку», присвяченій 125-й річниці з Дня народження провідного науковця з бухгалтерського обліку та фундатора облікової аграрної наукової школи – РОГАЧЕНКА Сергія Микитовича, що відбувалась 16-17 жовтня 2025 року в м. Київ – м. Умань. У наукових матеріалах висвітлюються питання розвитку бухгалтерського обліку, його значення для управління підприємством, сучасного стану й проблем оподаткування, контролю й аудиту бізнес-процесів, економіки і розвитку підприємництва в умовах глобалізаційних змін.

УДК 657.1:336.21:330.35
© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2025
© Уманський національний університет, 2025

ЗМІСТ

Секція 1. СПАДЩИНА ТА НОВАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ НАУКИ 10

ДЕРІЙ Василь. Роль особистості Рогаченка Сергія Микитовича у розвитку української облікової наукової школи та формуванні її характерних ознак 10

ЖУК Валерій, ВАСИЛІШИН Станіслав. Стан вітчизняного інституту бухгалтерського обліку та передчасність запровадження ЄДКІ в його освітній складовій 14

ЖУК Валерій, НЕЖИД Юлія. Академічна основа розвитку кафедри обліку та оподаткування ЗВО аграрного спрямування 17

КУЧЕРЕНКО Тамара. Науково-практичний доробок С.М. Рогаченка у становленні бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств 19

МЕЛЬНИК Людмила. Внесок науково-педагогічної школи Уманського національного університету в розвиток обліку та оподаткування 22

Секція 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У СВІТЛІ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: КОНЦЕПЦІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ 26

ANDRUSIAK Vasyl, ONYSHCHENKO Anna. Theoretical aspects of fixed assets accounting 26

АНІЩЕНКО Галина. ESG-фактори розвитку бухгалтерського обліку та звітності 28

АТАМАНЮК Анна. Адаптація обліку грошових коштів до викликів невизначеності та цифровізації 30

ВОЛЯК Леся. Цифрові нематеріальні активи в агросекторі 32

ГУМЕННА-ДЕРІЙ Марія, СКОРОХІД Володимир. Аналіз розвитку підприємств малого бізнесу в Україні та нормативно-правове забезпечення організації обліку в них 34

ГУЦАЛЕНКО Любов, ТРОХИМЕЦЬ Богдан. Оподаткування контрольованих іноземних компаній як обов'язкова передумова євроінтеграції України 36

ДЯЧЕНКО Марія. Облік та аудит розрахунків з іноземними контрагентами в умовах глобальної фінансової нестабільності 38

ЖУКОВА Євгенія. Інтеграція національної системи бухгалтерського обліку з правовим полем Європейського Союзу 40

ЗАСАДНИЙ Богдан, КОНОВАЛЕНКО Наталія. Облікова складова у моделі інтегрованих систем фінансового управління (IFMIS) в державному секторі 42

КОЗІЦЬКА Наталя. Формування облікової політики інституцій громадянського суспільства у світлі сучасних викликів вітчизняної економіки 44

МАТРОС Олена. Особливості обліку та оподаткування соціальних гарантій військовослужбовців у воєнний період 46

МОЛДОВАН Мирослав. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів діяльності підприємств аграрного бізнесу 48
ПАНЧЕНКО Ольга, СКУРАТОВ Олексій. Облік експортно-імпортних операцій агропідприємств 50
ПОЛІЩУК Олег. Облікове забезпечення аграрного сектору в умовах сьогодення 53
РЕЗНІЧЕНКО Роман, КОВАЛЬ Любов. Удосконалення методики обліку фінансових результатів аграрних підприємств у контексті сучасних викликів 55
УЛЬЗУТУЄВА Аліна. Цифровізація у сфері податкового обліку: нові можливості для державного сектору 57
ХОМОВИЙ Сергій, ТОМІЛОВА-ЯРЕМЧУК Надія. Електронні активи та новітні технології в сьогоденні бухгалтерського обліку 59

Секція 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ 62
ANDRUSIAK Vasyl. Theoretical aspects of inventory accounting 62
БЕХТІР Вікторія. Напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці 63
БОРОТА Анна, УМАНСЬКА Вікторія. Напрямки та шляхи поліпшення складання та аналізу фінансової звітності підприємств 65
БОРОХОВИЧ Катерина. Облік валютних операцій у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрного підприємства 67
ВОЗНЯК Ростислав-Ярослав. Роль бухгалтерської звітності у забезпеченні сталого розвитку підприємства 69
ВОЙЧЕНКО Діана. Роль обліку запасів у формуванні інформаційної бази підприємства 72
ГЕРШМАН Юрій. Інтегроване мислення як чинник трансформації обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством 74
ГУРЕНКО Тамара. Проблеми бухгалтерського обліку в управлінні підприємством 76
КОСТЯКОВА Анна, СВЕРГУН Сергій. Аналітично-облікові аспекти фінансової звітності підприємств реального сектору економіки 78
КОСТЯКОВА Анна, ШКІНДЕР Анастасія. Методологічні засади обліку витрат і калькулювання собівартості продукції в реальному секторі економіки 80
КРАВЕЦЬ Дарина. Теоретичні засади обліково-аналітичного моніторингу економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств 82
МАНДЯК Анна. Аналіз структури та динаміки активів за даними Балансу (Звіту про фінансовий стан) 84
МЕЛЬНИК Анна. Організація обліку, контролю і аналізу продукції лісового господарства 86

МИСЬКІВ Любов, СОКІЛ Софія. Особливості облікового забезпечення управління запасами підприємства за НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» 89
МИХАЙЛОВИНА Світлана. Облікова політика у системі корпоративного управління 91
МОРГУН Катерина. Облік витрат фермерських господарств 93
ОВЧАРУК Василь. Особливості бухгалтерського обліку витрат на виробництво яєчного порошку на підприємствах птахівництва 95
ОЛЯДНІЧУК Наталія, ЮХИМЧУК Анна. Цифровізація процесу оренди земельних ділянок та аналітичний супровід розрахунків з орендодавцями 97
ПОДОЛЯНЧУК Олена. Облік результатів діяльності підприємств за наслідками надзвичайних подій 99
ПОДРУЦЬКИЙ Станіслав. Облікове забезпечення управління ціновими ризиками підприємств агросектору в умовах цифровізації 101
РАТУШНА Ольга. Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами 104
ТОМИЩ Ганна, МАКСИМЕНКО Діана. Управлінський облік у формуванні ціннісно орієнтованої стратегії підприємства 106
ТЮТЮННИК Світлана, ГОРБАНЬ Анастасія. Елементи облікової політики щодо запасів 107
УМАНСЬКА Вікторія, ДУБІНІНА Карина. Взаємодія обліку, аналізу і контролю в системі управління витратами підприємства 109
ФЕДОРЕНКО Людмила. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві 111
ЧУДОВЕЦЬ Віталій. Актуальні проблеми документування операцій з основними засобами 114
ЯКУБИШИН Олег. Облікове забезпечення податкових розрахунків 116

Секція 4. ОПОДАТКУВАННЯ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ 119
БАРАБАШ Леся. Визначні аспекти оподаткування в умовах воєнного стану 119
БОНДАРЕНКО Наталія. Податкові надходження у фінансовому забезпеченні бюджету України в період війни 121
БОРОВИК Петро, УДОВЕНКО Ірина, ШЕМЯКІН Михайло. Оподаткування геодезично-землевпорядного бізнесу: виклики сьогодення 123
ВІННИЦЬКА Оксана, НИКИТЮК Сергій. Цифровізація майнового оподаткування 124
ДЕРЕВ'ЯНКО Світлана. До питання появи та існування податку на додану вартість в Україні та світі 126
КИШЕНЬКО Сергій. Особливості оподаткування індивідуальної адвокатської діяльності 128

КЛІМАНСЬКИЙ Андрій. Податкова оптимізація як інструмент управління фінансовими ресурсами 131
КОЗОРОЗ Марина. Єдиний внесок на соціальне страхування: переваги та недоліки впровадження 133
КОСТОГРИЗ Вікторія, КУЛЬТЕНКО Вікторія. Сучасна проблематика акцизного оподаткування в Україні 135
ЛАСА Анастасія. Податок на доходи фізичних осіб: сучасна практика та перспективи реформування 137
МАТРОС Олена. Типові порушення податкової дисципліни: виклики податкового адміністрування в Україні 139
ПОЛОВКО Анастасія. Відображення розрахунків із постачальниками та підрядниками у податковому обліку підприємства 141
ТІТЕНКО Зоя. Теоретичні засади формування податкової політики в умовах глобалізаційних процесів 143

Секція 5. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КОНТРОЛЮ Й АУДИТУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ 145
БОЯРОВА Олена. Механізми забезпечення контролю виконання договорів, укладених за результатами процедур закупівель 145
БУРДИМ Юрій. Ризики при проведенні аудиту в період воєнного стану 147
ГАЄВСЬКИЙ Олексій. Критерії оцінки якості аудиту фінансової звітності в умовах суб'єктно-орієнтованого підходу 149
ГОЛОВАЧКО Василь. Виклики та можливості застосування нових теорій бухгалтерського обліку при переході на електронний документообіг (ЕДО) 151
ДОРОШУК Інна. Методи контролю та оптимізації дебіторської заборгованості 153
ДУБІНІНА Марина. Аналітична спроможність фінансової звітності як основа формування професійного аудиторського судження 155
ДУЖОНКОВА Альона, КУЗИК Наталія. Аудит фермерських господарств як інструмент забезпечення достовірності фінансової звітності 157
КИРИЛЕНКО Прохор. Види контролю і аудиту в бізнес-процесах, як елементи системи управління 159
КРАВЧЕНКО Микола. Фінансовий контроль електронних грошей у контексті управління ризиками агробізнесу 162
КУЗИК Наталія, РУДЬ Катерина. Внутрішній контроль ПДВ як інструмент податкової безпеки підприємства 164
КУЧЕРЧУК Марія, КУЗИК Наталія. Внутрішній контроль дебіторської заборгованості підприємства в умовах економічної нестабільності 166
МЕЛЬНИЧЕНКО Максим, КРОЧАК Євгеній. Особливості судово-бухгалтерської експертизи 168

САЛТИКОВА Анна. Вплив бізнес-аналізу на бухгалтерський облік та аудит 170
ТРАЧОВА Дар'я. Стандартизація облікових регістрів для ESG-звітності в агросекторі: аудиторський підхід 172
ЯРМОЛЕНКО Вікторія. Внутрішній контроль кредиторської заборгованості в забезпеченні фінансової безпеки підприємства 174

Секція 6. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА БУХГАЛТЕРСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ 177
SYSOIEVA Inna, BALAZYUK Oksana. Prospects for the development of IT education and training of specialists for economic and accounting needs in Ukraine 177
АЛЬОШИН Владислав. Діджиталізація процесу аудиту безперервності діяльності: можливості та бар'єри для аудиторів України 179
БАЛАН Олександр, АНДРІЙЧУК Аліна. Інтеграція цифрових технологій в управління та маркетинг на прикладі компанії TEAMMASTER 181
ГУЗАР Богдан, УЛЯНИЧ Юлія. Цифровізація фінансових процесів у контексті забезпечення фінансової стійкості аграрного сектору економіки 183
ДЕМЧЕНКО Тетяна, КРАВЧУК Вікторія. Діджиталізація обліку витрат підприємства в сучасних умовах 185
ІВАНОВА Наталія. Автоматизація бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю як інструмент забезпечення фінансової безпеки 187
КОСТЯКОВА Анна, ХОДАБА Леся. Діджиталізація фінансового аналізу: огляд сучасних інструментів 190
КУЧЕРЕНКО Тамара, ВИДРИК Олександр. Проблеми цифровізації облікової системи в Україні 192
МИХАЙЛОВИНА Світлана. Хмарні сервіси у системі фінансового обліку 194
НЕСКОРОДЄВА Тетяна. База знань інтелектуальних технологій аудиту 196
ПОЛІЩУК Олег. Діджиталізація та трансформація обліку 199
ПОЛОВКО Анастасія. Автоматизація обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками в умовах діджиталізації бухгалтерського обліку 201
РОМАНЕНКО Тетяна. Сучасні інформаційні системи в обліку: виклики сьогодення для України 203
ТРОХИМЕНКО Ірина. Обліково-аналітичне формування і використання резервів в умовах застосування комп'ютерних технологій 204
ШЕВЧУК Катерина. Електронний документообіг як важливий інструмент взаємодії з контрагентами 206

Секція 7. ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 209
KRACHOK Lyudmila. The evolution of the accountant profession in the context of digital transformation 209
ГАРАПКО Іван, ЛІБА Наталія. Стратегічні напрями розвитку бухгалтерської професії в контексті євроінтеграції 211
ЄРМОЛАЄВА Марина, КАНЦЕДАЛ Наталія. Відповідальність керівника і головного бухгалтера за формування та реалізацію облікової політики підприємства 212
КРОЧАК Оксана. Професія бухгалтера і сучасність 214
ЛАВРОВА-Манзенко Олена. Трансформація функцій облікових служб підприємства в контексті діджиталізації бізнесу 216
ЛЕГА Ольга, ПРИЙДАК Тетяна, ЯЛОВЕГА Людмила. Бухгалтер як координатор податкової довіри: етичний аспект комплаєнсу 218
ПІДЛУБНА Ольга, КУЧАЙ Аліна. Професія бухгалтера: виклики сьогодення та шляхи розвитку 220
САВЧУК Катерина. Професія бухгалтера: проблеми та перспективи розвитку 223
ЯСИШЕНА Валентина. Перспективи розвитку бухгалтерської професії в умовах цифровізації 225

Секція 8. ЕКОНОМІКА ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН 227
БАБКО Наталя. Управлінські механізми відновлення підприємств індустрії гостинності в умовах глобальних викликів 227
БАРТЕЦЬКИЙ Андрій. Теоретико-методологічні засади інвестиційного розвитку агропромислового комплексу регіону 229
БОНДАРЕНКО Наталія, ДЕМЧУК Вадим. Фінансове забезпечення аграрного сектору як ключовий фактор продовольчої безпеки та розвитку підприємництва в умовах глобальних змін 231
ВЛАДОВ Дмитро. Концептуальні засади формування інноваційної стратегії суб'єктів ринку в умовах цифрової трансформації 233
ІВАНЧУК Михайло. Фінансово-інвестиційні інструменти в системі розвитку аграрного ринку України 235
КВАШУК Олена. Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики, адаптація та вектори розвитку в умовах цифровізації та сталого зростання 237
КОВЕРНИЙ Олександр, ХМАРСЬКА Ірина. Робота підприємств в умовах бізнес-ризиків що спричиненні воєнним станом 239
КОНДАКОВ Костянтин, ХМАРСЬКА Ірина. Маркетингове управління комерційною діяльністю 241
КУЦЬ Дмитро. Особливості управління якістю в медичному закладі 243
КУЧМІЙОВА Тетяна, ГОНЧАРУК Владислав. Управління мотивацією персоналу на основі сучасних технологій 245

МАЗУР Юрій. Особливості цифрової конкуренції в сучасних умовах 247
МАКАРЧУК Оксана, МАКАРЧУК Вікторія. Біоекономіка як нова парадигма розвитку аграрного підприємництва 249
МАКАРЧУК Оксана, Шиманська Тетяна. Зелена економіка та сталий розвиток підприємництва в Україні 251
МЕЛЬНИК Катерина. Цифровізація як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу 253
МІГАЙ Наталя. Ресурсний потенціал підприємництва в контексті повоєнного відновлення 254
НЕТРЕБА Ірина. Систематизація методичних положень фінансового аналізу у прогнозуванні банкрутства компаній 256
ОСІПОВА Алла. Грантове фінансування як інструмент розвитку підприємництва в умовах глобальної нестабільності 258
ПРОКОПЕНКО Анна. Порівняльний аналіз банківських депозитних продуктів: обліково-аналітичний аспект 261
РАТУШНА Ольга. Прибутковість як індикатор ефективної діяльності суб'єктів господарювання 264
СКІДАНОВ Олексій. Сучасний стан ринку туристичних послуг в Україні 266
СМУШАК Михайло, БАНАШКЕВИЧ Тетяна, СЕМКО Вероніка. Штучний інтелект як каталізатор трансформації бізнес-стратегій 268
ХАЛЯНДРА Денис. Стратегічні орієнтири конкурентоспроможності АПК України: євроінтеграційний вимір 270
ЧЕРНІЙ Даніїл. Трансформація корпоративної соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством 272

Секція 1. СПАДЩИНА ТА НОВАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ НАУКИ

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ РОГАЧЕНКА СЕРГІЯ МИКИТОВИЧА У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ОБЛІКОВОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ТА ФОРМУВАННІ ЇЇ ХАРАКТЕРНИХ ОЗНАК

Дерій В.А.
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

Рогаченко Сергій Микитович був провідним науковцем з бухгалтерського обліку Української сільськогосподарської академії (нині НУБіП України) з 1945 до 1977 року (у 1959 році створив кафедру бухгалтерського обліку і з 1959 до 1961 року – очолював її). У 1977-1979 роках він працював в Уманському сільськогосподарському інституті (у 1978 році створив кафедру бухгалтерського обліку і з 1978 до 1979 року – керував нею). Упродовж майже 55 років Сергій Микитович зробив значний внесок у розвиток теорії та практики бухгалтерського обліку, методики й організації викладання облікових дисциплін.

Рогаченка Сергія Микитовича, на нашу думку, можна вважати батьком української облікової аграрної науки за часом входження до неї, за провідною його роллю у цій науці, за значним внеском у її розвиток і за надзвичайним українським патріотичним духом, що він випромінював як свідома особистість, яка пам'ятала про свої національні корені та шанувала їх.

Нині Рогаченку Сергію Микитовичу виповнилось би рівно 125 років. Він народився 3 жовтня (за старим стилем і 16 жовтня за новим) 1900 року в козацькому селі Кищенці Маньківської громади Уманського району Черкаської області (тоді це була Київська губернія) [1] у сім'ї селянина Рогаченка Микити Тихоновича. Від цього села до Маньківки – 13 км, а до Умані – 48 км.

В Сергія Микитовича було чотири брати і три сестри (яких він пам'ятав). С.М. Рогаченко «дуже прагнув вчитися і доля йому дала чимало шансів до навчання, практичної роботи та викладання» [2].

«В 1912 році Сергій Микитович Рогаченко закінчив навчання у церковно-приходській школі села Ки́щенці, а у 1918 році він продовжити своє навчання у Маньківському вищому початковому училищі, яке він закінчив у 1920 році. З вересня 1920 року до червня 1922 року Сергій Микитович навчався у Дзендзелівському механічному технікумі» [3; 4]. На одному з небагатьох фото (зроблене у Дзендзелівці у 1920 році), що збереглись дотепер юний учень технікуму Сергій Рогаченко «у спеціальній формі (бушлаті) та кашкеті учня механічного технікуму. Під бушлатом оригінальна українська вишиванка, а на шиї – полотняна кокарда. У руках у юного учня якийсь механічний інструмент, що підкреслює його приналежність до фахівця технічного спрямування» [1, С. 113].

З якихось невідомих нам причин, юнак не став фахівцем технічного спрямування, а переорієнтувався на економічний профіль. «Впродовж 1922-1927 років він здобував вищу освіту в кредитно-кооперацийному сільськогосподарському відділі Київського кооперативного інституту. Після завершення навчання у кооперативному інституті, в 1927-1928 роках С.М. Рогаченко працював інструктором-статистиком в Криворізькій окружній сільськогосподарській спілці «Селянин», а у 1928-1930 роках – економістом-статистиком кредитної спілки в м. Умані» [3; 4].

В 1928 році Сергій Микитович Рогаченко одружився з Калиновською Євгенією Михайлівною. У шлюбі пара провела 56 років. Через три роки після одруження у молодої пари народився син Юрій. Юрій Сергійович закінчив ветеринарний факультет Київського сільськогосподарського інституту, а після його закінчення працював ветеринарним лікарем у Київській області. Він прожив, на жаль, лише 31 рік, і помер через хворобу.

«В 1930-1931 роках Сергій Микитович Рогаченко перебував на посаді асистента з бухгалтерського обліку в Київському кооперативному інституті, а у 1931-1932 роках – асистента з бухгалтерського обліку в Київському інженерно-економічному інституті бурякового господарства (м. Київ). В 1931-1933 роках він був аспірантом із соціалістичного обліку при Київському інженерно-економічному інституті бурякового господарства (м. Київ). Сергію Микитовичу Рогаченку після завершення аспірантури не вдалось захистити кандидатську дисертацію. Причини цього факту нам невідомі. Водночас, він продовжував працювати асистентом з бухгалтерського обліку. У 1934 році, після переїзду столиці колишньої УРСР з Харкова до Києва, Київський інженерно-економічний інститут бурякового господарства приєднали до Київського сільськогосподарського інституту (у 1954 році цей інститут увійшов до складу Української сільськогосподарської академії)» [3; 4].

Впродовж 1932 року і подальших років (аж до 1941 року) Сергій Микитович викладав бухгалтерський облік у сільськогосподарській школі та сільськогосподарському технікумі. Згодом свій багатий практичний досвід і досвід викладання він передаватиме студентам та викладачам технікумів на курсах підвищення кваліфікації. «В 1932-1939 роках Сергій Микитович Рогаченко працював на посаді доцента з бухгалтерського обліку у Вищій комуністичній сільськогосподарській школі. У січні 1939 року цей навчальний заклад був реорганізований у Київський міжобласний сільськогосподарський технікум, в якому С. М. Рогаченко продовжував працювати викладачем бухгалтерського обліку до початку радянсько-німецької війни» [3; 4].

Перед війною Сергій Микитович став комуністом, але у зв’язку з тим, що він був у полоні, мешкав і працював на окупованій території – втратив право бути комуністом.

У період з 22 червня 1941 року до 10 вересня 1945 року Сергій Микитович Рогаченко з першого дня був в радянській армії, брав активну участь у бойових діях проти німецьких загарбників. В жовтні 1941 року він потрапив до німців у полон, а через місяць дивом вирвався з нього. Під час окупації Києва (1941-1943 рр.) викладав бухгалтерський облік у в торгівельній школі та на кооперативних

курсах. Влітку 1943 року С. М. Рогаченко переїхав до Умані Черкаської області і там працював у бухгалтерії райспоживспілки до 9 березня 1944 року. Після звільнення Умані від німецьких загарбників Сергій Микитович був призначений начальником Уманської райспоживспілки, де працював до червня 1944 року, а згодом був викладачем бухгалтерського обліку в Уманському кооперативному технікумі до вересня 1944 року. З вересня 1944 року він долучився до лав радянської армії. У квітні-травні 1945 році брав участь в бойових діях.

10 вересня 1945 року С.М. Рогаченко демобілізувався з армії. Після цього він повернувся до Києва і почав викладати бухгалтерський облік в київській бухгалтерській школі Навчального комбінату ЦСУ. «З 1 грудня 1945 року Сергія Микитовича призначили старшим викладачем з дисципліни бухгалтерський облік у сільському господарстві на кафедрі організації соціалістичного сільського господарства та на курсах директорів машино-тракторних станцій і завідувачів районних земельних відділів» [3].

У житті С. М. Рогаченка був період з 1959 до 1979 року, коли він працював завідувачем кафедри, а потім продовжував свою педагогічну та видавничу діяльність як викладач. Доцент Сергій Микитович Рогаченко дуже любив своїх студентів і, справді, був для них як батько бухгалтерського фаху та намагався зробити з них мудрих і виважених бухгалтерів сільськогосподарських підприємств. Теплими та світлими спогадами про нього як викладача і колегу поділились: професори Кірейцев Г. Г., Сук Л. К., Савчук В. К., Кучеренко Т.Є.; доценти Вербило О. Ф. та Чалий А. А.

Серед випускників кафедри обліку та оподаткування НУБіП України, яку започаткував у 1959 році доцент С. М. Рогаченко, є багато відомих в Україні і за кордоном науковців та практиків, зокрема: професор І. І. Пилипенко, академік П. Т. Саблук, академік В. М. Жук, професор Г. Г. Кірейцев, професор В. К. Савчук, професор А. М. Герасимович, професорка Л. С. Шатковська, професорка Т. Г. Камінська, професор В. М. Метелиця, доцент Б. В. Мельничук. Автор цих тез також має високу честь з 1981 року належати до числа випускників цієї знаної в Україні та за кордоном кафедри.

Сергій Микитович Рогаченко один з небагатьох українських науковців, хто отримав вчене звання доцента без диплома кандидата економічних наук. Це було визнання державою заслуг Сергія Микитовича перед обліковою наукою, педагогікою та практикою. У 1961 році рішенням Вищої атестаційної комісії колишнього радянського союзу С. М. Рогаченко затверджений у вченому званні доцента кафедри бухгалтерського обліку і статистики Української сільськогосподарської академії.

З 1977 до 1984 року Сергій Микитович працював посаді доцента кафедри економіки Уманського сільськогосподарського інституту з метою читання лекцій з бухгалтерського обліку (1977-1978 рр.); заснував та був першим завідувачем кафедри бухгалтерського обліку і статистики даного інституту (1978-1979 рр.), а потім активно співпрацював з цією кафедрою до останніх днів свого життя (1980-1984 рр.).

Сергій Микитович Рогаченко прожив майже 84 роки складного і, водночас, цікавого сімейного, професійного, наукового та педагогічного життя. Він не

переймався на людях політичними подіями (хоч і прекрасно розумів, що, насправді, відбувається в Україні), а більше спрямовував свою діяльність на професійне зростання та передавання отриманих знань учням, слухачам, студентам, викладачам технікумів. С. М. Рогаченко усе своє життя присвятив служінню професії бухгалтера і підготовці майбутніх фахівців у ЗВО України. Сергій Микитович заснував дві кафедри бухгалтерського обліку в Києві (1959 р.) та Умані (1978 р.), а також став будівничим облікової наукової школи в Українській сільськогосподарській академії. Завідувачем кафедри бухгалтерського обліку в цій академії науковець був лише два роки (1959- 1961 рр.), а далі його замінив на цій посаді доцент (згодом професор), кандидат (з часом доктор) економічних наук Ігор Володимирович Малишев (1908-1979 рр.), який до цього 8 років працював на посаді декана обліково-економічного факультету Ростовського інституту народного господарства.

Під час дослідження біографії Сергія Микитовича виникало логічне запитання, чому він так мало був завідувачем кафедри бухгалтерського обліку Української сільськогосподарської академії. Формальними причинами для його звільнення було те, що він не мав наукового ступеня кандидата наук, не був комуністом і досягнув уже пенсійного віку. Неформальною причиною для його звільнення було те, що він був дуже продуктивним науковцем, педагогом та практиком і це, напевно, викликало заздрість та незадоволення з боку його конкурентів як у середині закладу вищої освіти, так і поза її межами. Проте це лише наші припущення, бо конкретних підтверджень цього факту немає.

Сергій Микитович щиро любив своїх рідних і близьких, студентів та викладачів, калинову Україну, свої рідні Ки́щенці і увесь Шевченківський край, українську мову, українські пісні та викладав доручені йому дисципліни лише українською мовою, знав напам’ять вірші Тараса Шевченка і Лесі Українки. Українці повинні пишатись такою видатною особистістю як український науковець, практик та педагог Сергій Микитович Рогаченко і належно оцінити його життєвий, науковий та педагогічний подвиг у рідному селі Кищенці, Маньківській громаді, на Уманьщині, Черкащині, в українському науковому товаристві з обліку та оподаткування і, зрештою, в усій державі Україна та далеко за її межами. На честь нього мають з’явитись вулиці, пам’ятні дошки, наукові проєкти, а також іменні нагороди учням, студентам і аспірантам тощо.

Список використаних джерел

1. Дерій В., Кучеренко Т. Рогаченко Сергій Микитович – засновник кафедри бухгалтерського обліку та будівничий облікової наукової школи. *Вісник економіки*. 2025. Вип. 1. С. 108-125. DOI: 10.35774/visnyk2025.01.108 (дата звернення: 07.10.2025).
2. Ки́щенці – село у Маньківській селищній громаді Уманського району Черкаської області. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кищенці.
3. Автобіографія Рогаченка Сергія Микитовича. Написана ним особисто 20 жовтня 1977 р. 4 с. Фотокопії з архіву Уманського НУС.
4. Особовий листок з обліку кадрів. Рогаченко Сергій Микитович. Написана ним особисто 20 жовтня 1977 р. 4 с. Фотокопії з архіву Уманського НУС.

СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО ІНСТИТУТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПЕРЕДЧАСНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄДКІ В ЙОГО ОСВІТНІЙ СКЛАДОВІЙ

Жук В.М.
д.е.н., професор, академік НААН,
голова Ради ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»

Василішин С.І.
д.е.н., професор,
директор ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
провідний науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

У вересні-жовтні 2025 р. МОН було ініційовано громадське обговорення внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 року № 497, яким передбачено включення спеціальності D1 «Облік і оподаткування» до переліку спеціальностей, за якими атестація здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступеня вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні здійснюється у формі ЄДКІ.

В академічній науці, освіті, професійній спільноті України не викликає сумнівів доцільність регулювання ряду спеціальностей з галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право». Це важливо як для євроінтеграції України, так і для її конкурентоспроможного розвитку. Питання є лише в тому, коли це запроваджувати та за яких умов. Ми стверджуємо, що на сьогоднішній день в Україні таких умов немає, а передчасність подібного принесе лише шкоду вітчизняній економіці.

Очевидно, що сьогодні професія бухгалтера в світі є, і буде, все більше регульованою. Це пов'язується зі все зростаючою місією цієї професії у розвитку світової економіки, і, в першу чергу, інвестиційного ландшафту, реалізації політики сталого розвитку, акумулювання до забезпечення добробуту людства природного капіталу та багато іншого. В Україні додатково, без залучення бухгалтерів до пооб'єктної аналітичної оцінки, неможливе вирішення питання справедливого відшкодування бізнесу заподіяних війною втрат і збитків. Не кажучи про те, що без цієї професії неможлива податкова, кредитна, бюджетна системи, збереження власності та багато іншого.

Суспільна значимість та зарегульованість системи бухгалтерського обліку вже настільки значна, що відповідає рівню окремого соціально-економічного інституту, що описується новою інституціональною теорією бухгалтерського обліку. Тепер, як і в теорії, так і на практиці, регулювання явища бухгалтерського обліку має проводитись в інституційній парадигмі. Це передбачає оцінку впливу зміни тієї чи іншої складової на всю сукупність конкретного інституту та впливу

якісних чи кількісних змін цього інституту на його місію (роль) у національному чи глобальному соціально-економічному просторі.

На сьогодні можна стверджувати, що стан вітчизняного інституту бухгалтерського обліку є збалансованим. Війна негативно впливає, але все ж, очевидно, в цілому, інститут знаходить внутрішні можливості для збалансування. Проект від МОН заявляється у непростий для інституту час. Його прийняття наразі лише послабить стійкість в організаційно-кадровій складовій інституту та у його неформальній (ментальній, проактивній, професійній) складовій.

Проєкт МОН не враховує стан та зміни у вітчизняному інституті бухгалтерського обліку. Наразі в економіці України наявний, і в силу вікового складу бухгалтерів буде зростати, підвищений попит на цю професію. З іншої сторони, очевидним є факт значного скорочення за останні роки підготовки бухгалтерів в ЗВО. Професія в силу складності, напруженості, неадекватної прикладеним зусиллям оплати, стає все більш непопулярною серед абітурієнтів. Можна допускати, що певний внесок у цей негатив мають і безпідставні та необґрунтовані заяви про її безперспективність у цифровій епосі.

Як же ця сукупність проблем збалансовується у вітчизняному соціально-економічному просторі? Дослідження свідчать, що вона збалансовується за рахунок залучення до виконання функцій бухгалтерів осіб без фахової освіти бухгалтера. Формально чинне законодавство (інституційні «правила гри») не забороняє таке ні у бізнес-середовищі, ні, подекуди, і у державній сфері. Наразі немає даних щодо впливу цього явища на вітчизняний соціально-економічний простір. Проте можна допустити, що фахівці з базовою освітою мають більший потенціал для якіснішого виконання професійних функцій.

Як реагує на це інститут бухгалтерського обліку? Слід зазначити, що в Україні є певні успіхи суспільного громадського регулювання професії аудитора та бухгалтера. Так, з 1993 р. і дотепер існує практика професійної сертифікації бухгалтерів і аудиторів, що передбачає складання іспитів у незалежній «Універсальній екзаменаційній мережі». Проте, на відміну від аудиторів, вищезазначене суспільне громадське регулювання професії бухгалтера на тепер в Україні немає визначеної законом обов'язковості. Воно розвивається виключно за рахунок певних позитивних зрушень в організаційних та неформальних складових вітчизняного інституту бухгалтерського обліку. Але ця сертифікація, разом з аудиторською, засвідчує наявність в Україні еволюційної траєкторії розвитку регулювання бухгалтерської професії. Ця траєкторія не викликає різких дисбалансів в інституті бухгалтерського обліку, а відтак не зашкоджує виконання його місії, функцій та завдань у вітчизняному соціально-економічному просторі. Але, при цьому, одночасно підвищується змістова якість інституту, що є позитивом.

Рішення ж МОН по запровадженню ЄДКІ на бакалаврському рівні може бути для інституту бухгалтерського обліку руйнівним з причин:

– по-перше, це рішення не узгоджене і не враховує наявне в Україні вищезазначене еволюційне, суспільно-громадське регулювання професії бухгалтера;

– по-друге, воно призведе до ще більшого загострення проблеми набору здобувачів для здобуття професії бухгалтера в ЗВО. Це, в свою чергу, посилить проблему фахової якості облікового персоналу у вітчизняному соціально-економічному середовищі через більші масштаби залучення до професії осіб без базової бухгалтерської освіти;

– по-третє, виникнуть реальні ризики руйнування бухгалтерської науки у ЗВО через скорочення відповідних кафедр, занепад наукових шкіл та інших негативних наслідків для науково-освітньої складової вітчизняного інституту бухгалтерського обліку;

– по-четверте, це рішення не узгоджується з існуючою натепер політикою й практикою пріоритетності ЗВО у формуванні навчальних програм, що, з однієї сторони, буде проблемно врахувати у форматі ЄДКІ, а з іншої, – навпаки ЄДКІ нівелюватиме поглиблені знання навчальних програм ЗВО у галузево-професійному аспекті;

– по-п`яте, передчасна позиція МОН у цьому питанні не враховує виклики та складнощі воєнного часу через емоційно-психологічне перевантаження студентів, особливо з прифронтових регіонів.

Таким чином, враховуючи періодичні наміри МОН включити спеціальність D1 «Облік і оподаткування» до переліку спеціальностей, за якими атестація здобувачів ступеня фахової передвищої освіти та ступенів вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні здійснюється у формі ЄДКІ, доцільно зазначити основні параметри, коли вітчизняний інститут бухгалтерського обліку потребуватиме такого рішення:

– по-перше, коли рівень відповідальності, усвідомленості бізнесом та державними інституціями переваг професійно сертифікованих бухгалтерів при найму на роботу або зайнятті вищих посад буде формалізовано у відповідних Законах України. Наприклад, чинне законодавство чітко буде визначати, що для зайняття посад бухгалтерами буде обов`язковою умовою підтвердження професійної кваліфікації узгодженою з МОН та професійними стандартами, які внесені в Реєстр кваліфікацій НАК України;

– по-друге, коли вітчизняний інститут бухгалтерського обліку отримає державну стрижневість в своїй організаційно-регуляторній складовій (що буде закріплено і у формальній складовій – Законах України). Як приклад, це може бути розширення регуляторних повноважень у цій сфері для Міністерства фінансів України. Подібно ОСНАД, це може бути створення при Міністерстві фінансів Органу суспільного нагляду за бухгалтерською діяльністю, або розширення на цю сферу повноважень ОСНАД. Або, коли відбудеться законодавче закріплення такої стрижневості у новому Міністерстві з інформаційного забезпечення державної політики та управління (наприклад, на базі реорганізації Держстату України).

АКАДЕМІЧНА ОСНОВА РОЗВИТКУ КАФЕДРИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ЗВО АГРАРНОГО СПРЯМУВАННЯ

Жук В.М.
д.е.н., професор, академік НААН,
голова Наукової ради ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
головний науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Нежид Ю.С.
доктор філософії, науковий співробітник
ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
старший науковий співробітник
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

У воєнний період (з 2014 р.) Міністерством освіти і науки України (далі – МОН) було ініційовано радикальні зміни системи вітчизняної академічної та університетської науки. За гаслами євроінтеграції по системі розгорнуто ризикову турбулентність численних реформ без урахування фундаментальних чинників розвитку та національної наукової спадщини. У процесі реалізації об'єднавчої кампанії зникають заклади вищої освіти (далі – ЗВО) та, відповідно, кафедри з понад 200-літньою історією, що мають статус національного надбання. У політиці МОН ігноруються фундаментальні чинники оцінювання результативності роботи освітянських кадрів та кафедр ЗВО.

Перевага в оцінці надається не результатам реалізації місії науки, а формальним ознакам, закріпленим у Ліцензійних вимогах, вимогах під час акредитацій та, особливо, кількості публікацій у корпоративних системах Scopus та Web of Science. Вітчизняна науково-педагогічна спільнота внаслідок цього дезорієнтована й доведена до відчаю.

Метою цієї доповіді є розкриття академічних переваг вітчизняних кафедр ЗВО та посилення впевненості науково-педагогічних працівників у їх роботі та внеску в розбудову України та європейського освітнього процесу.

Вітчизняні кафедри ЗВО мають у своїй основі академічну сутність. Академічна наука – це система організованої науково-дослідної діяльності, спрямованої на отримання нових фундаментальних знань, розвиток теоретичних основ науки та формування інтелектуального потенціалу суспільства. Її головна місія – це вирішення проблем практики (натепер і у майбутньому). Академічну суб'єктність реалізовують науково-дослідні установи через відділи (структурні підрозділи НДУ) і наукових співробітників та ЗВО – через кафедри і науково-педагогічних працівників.

Можна виділити, як мінімум, три фактори формування і функціонування кафедр ЗВО України:

– перший фактор – практики. Доцільність створення кафедри зумовлюється наявністю певної професії або групи споріднених професій у національній економіці (соціально-економічному просторі держави). Це формалізується через

Класифікатор професій (в Україні його супроводжує Міністерство економіки) та узгоджується з професійними стандартами, які вносяться до Реєстру Національним агентством кваліфікацій України (аналогічно до практики країн ЄС);

– другий фактор – кон'юнктури ринку, яка стимулює створення кафедр у рамках спеціальності за освітніми програмами як частину маркетингової стратегії ЗВО для збільшення контингенту здобувачів;

– третій фактор – академічності, коли кафедри отримують наукову стрижневість під спеціалізацію їх ЗВО. Функціонують, базуючись на «тягловості» досліджень їх наукових шкіл, та, або – сформовані і продовжують функціонувати на ініціативах визнаних в країні лідерів-науковців.

В Україні створення та функціонування кафедр базується на певному поєднанні цих факторів.

Вітчизняні кафедри з обліку та оподаткування у ЗВО аграрного спрямування (як і більшість кафедр ЗВО в Україні) націлені на формування не лише кон'юнктурної, формалізованої МОН наукової базовості, але й на вирішення проблем практики і теорії. Усі вони забезпечують формалізований МОН рівень статусності кафедри та науково-педагогічних працівників по багатовекторних публікаціях, але, при цьому, забезпечують «тягловість» публікаційної та методичної історії по спеціалізації своїх наукових шкіл, а деякі досягають значних успіхів у царинах теорії, методології, вирішенні проблем на стиках наук.

Видається, що наведене вище відображає очевидні переваги вітчизняних кафедр ЗВО. Водночас низка академічно спроможних кафедр в Україні безповоротно втрачається внаслідок необґрунтованих рішень МОН. Так, зокрема, сталося під час ліквідації Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва, заснованого у 1816 р. У цьому університеті кафедра бухгалтерського обліку функціонувала з 1948 р. та, поряд з іншими кафедрами, досягла значних академічних успіхів, зокрема у розвитку форм обліку. На базі історичної «тягловості» спеціалізованих досліджень, лідерських якостей науково-педагогічних працівників, у 1958 р. кафедрою було розроблено та впроваджено в практику сільськогосподарських підприємств єдину уніфіковану систему бухгалтерського обліку, яку згодом поширено на всі сільськогосподарські підприємства колишнього Радянського Союзу.

В умовах Незалежності України кафедра продовжувала подібні дослідження. У 2007 р. Наказом Мінагрополітики України затверджено розроблену кафедрою Систему регістрів журнально-ордерної форми обліку та Методичні рекомендації щодо їх застосування. До завершення своєї діяльності наукова школа цієї кафедри підтримувала таку спеціалізацію. Наприклад, у 2021 р. кафедрою втретє перевидано «Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами», в основу якого покладено об'ємну наскрізну задачу з журнально-ордерної форми обліку. Ця розробка стала базою для методологічного забезпечення сучасних бухгалтерських програмних продуктів.

Вагому академічну спадщину напрацьовано і кафедрою обліку та статистики (найперша назва) НУБіП України. Так, дякуючи лідеру-науковцю, професору Людмилі Станіславівні Шатковській тут досягнуто значні успіхи з напряму

контролю, ревізії та аудиту в сільськогосподарській діяльності. Видано перший в Україні навчальний посібник з аудиту та дотепер забезпечується «тягловість» цих досліджень.

Подібні академічні успіхи НУБіП демонструє й у сфері розвитку аналізу та економічної статистики в аграрному секторі України. Цей напрям тісно пов'язаний із науковою школою професора Василя Кириловича Савчука. Кафедра за спеціальністю «Облік і оподаткування» НУБіП України продовжує розвивати наукову спадщину професора Григорія Герасимовича Кірейцева, який обґрунтував функціональність обліку в управлінні (1992 р.) та довів міжпредметні зв'язки в обліковій науці (2007 р.).

Спадщина цих професорів дозволила причетним до кафедр НУБІП науковцям сформувати нову інституціональну теорію обліку й аудиту, яка, поряд із західною позитивістською теорією бухгалтерського обліку, формує натепер нові вектори визначальності обліково-інформаційного забезпечення сучасної економічної політики. Нова теоретична платформа формує та реалізовує в Україні методологію капіталізації її національного багатства. Вона дозволяє вирішувати й актуальні для воюючої України питання пооб`єктної оцінки шкоди та збитків підприємств за наслідками війни. Під впливом академічних обґрунтувань прийнято рішення Уряду України щодо запровадження аналітичних оцінок таких втрат. Економічна ефективність від участі у цьому бухгалтерів уже досягає 100 млрд доларів США.

Усе вищезазначене засвідчує, що кафедри ЗВО України не є простими «гвинтиками» в освітньому процесі. У їх середовищі зароджуються і знаходять практичну реалізацію важливі для національної економіки методологічні й методичні рішення. Значущість вищезазначеного потребує більше уваги і від МОН, і від керівництва ЗВО саме до академічної основи функціонування кафедр.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ДОРОБОК С.М. РОГАЧЕНКА У СТАНОВЛЕННІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кучеренко Т.Є.
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Науковий внесок Сергія Микитовича Рогаченка у становлення методології та нормативної бази бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств є беззаперечним. Його праці заклали основу для розвитку аграрного обліку та залишаються актуальними зразками системності й аналітичного підходу до бухгалтерської науки та практики. Професор Г.Г. Кірейцев у 1980 році відмічав: «Наукові праці та учбові посібники, підготовлені доцентом С.М. Рогаченком, мають обсяг близько 100 друкованих аркушів. Серед них – учбові посібники для студентів технікумів: «Бухгалтерський облік в колгоспах», «Бухгалтерський

облік в сільськогосподарських підприємствах», ряд статей в Українській сільськогосподарській енциклопедії та інші» [1].

Здобутки С.М. Рогаченка заклали міцні підвалини для розвитку системи аграрного обліку, стали орієнтиром для складання Плану рахунків та методичних вказівок з ведення обліку в сільському господарстві. Водночас науковий доробок ученого виходить далеко за межі практичної площини: він сприяв становленню обліку як самостійної науки, формуванню його методологічних основ та концептуальних підходів. Актуальність праць С. М. Рогаченка підтверджується тим, що закладені ним принципи системності, методології та аналітичної глибини не втратили значення й у сучасних умовах, коли бухгалтерський облік трансформується під впливом цифровізації, глобалізації та сталого розвитку. Його наукова спадщина й сьогодні слугує базою для подальших досліджень, розвитку теорії та удосконалення практики бухгалтерської справи.

Сергій Микитович Рогаченко активно здійснював наукову та методичну діяльність, що створило міцний фундамент методології та методики обліку, формуючи систему організації бухгалтерської справи на рівні сільськогосподарських підприємств. До найвагоміших публікацій, які складені безпосередньо самим автором – С.М. Рогаченком, належать:

– брошура «Облік у колгоспах» (1950, 1951 рр.);

– книга «Первинний облік у колгоспі» (1953 р.);

– брошура «Організація фінансового господарства, обліку і звітності в колгоспі» (1953 р.);

– вказівки «План рахунків і вказівки про порядок ведення бухгалтерського обліку» (українською та російською мовами, 1959 р.).

Професор Л.К. Сук відмітив: «За ці розробки засновник кафедри бухгалтерського обліку в Українській сільськогосподарській академії (тепер – НУБІП України) Рогаченко Сергій Микитович отримав наукове звання “Доцент”, не маючи наукового ступеня кандидата наук» [2].

У 1958 році у співавторстві С.М. Рогаченко розробив Новий план рахунків бухгалтерського обліку, який із 1 січня 1958 року був запроваджений у 1500 колгоспах, а з 1 січня 1960 року – у всіх колгоспах колишньої радянської України. Крім того, у співавторстві ним були підготовлені методичні вказівки та навчальні посібники, серед яких: Вказівки з ведення бухгалтерського обліку за Новим планом рахунків, Бухгалтерський облік у колгоспах (для сільськогосподарських технікумів) (1961 р.), Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах (1962 р., 1968 р., 1979 р.), Методика викладання предмета «Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах» (1983 р.).

Створення у 1973 році на державному рівні організаційного та методологічного центру сільськогосподарського обліку на базі Міністерства сільського господарства стало важливим кроком у розвитку бухгалтерського обліку в аграрній сфері. Діяльність цього центру сприяла впровадженню нових прогресивних форм і методів ведення обліку, основних положень з планування, обліку та калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, а також уніфікованих форм первинних документів. Особливе значення мало

впровадження єдиного Плану рахунків, запровадженого з 1966 року, який забезпечував системність та порівнянність облікової інформації. Розробка і практичне впровадження Плану рахунків та відповідних вказівок щодо порядку ведення бухгалтерського обліку, одним із співавторів яких був С. М. Рогаченко, ґрунтувалися на єдності виробничих завдань і технологічних процесів у колгоспах і радгоспах. Усі ці новації сприяли викладанню в навчальних закладах бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах за єдиною методикою, розробці єдиних навчальних програм з дисципліни «Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах».

У навчальному посібнику «Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах» (1979 р.), написаному С.М. Рогаченком у співавторстві, йому належать такі розділи

III – Облік сільськогосподарської продукції і матеріалів;

IY – Облік молодняка тварин і тварин на відгодівлі;

YIII – Основи обліку виробничих витрат;

XIII – Облік підсобних промислових виробництв;

XY – Облік реалізації продукції, робіт, послуг.

На ці розділи припадає приблизно 6,3 друкованих аркуші.

Разом з С.Д. Бутком написано розділ XI – Облік витрат і калькуляція собівартості продукції рослинництва (2,17 д.а).

Структура навчального посібника чітко спланована за окремими темами та окремими питаннями: завдання обліку, первинний облік, синтетичний і аналітичний облік, механізація обліку окремих видів товарно-матеріальних цінностей. Теми, які в сучасних умовах є складовими управлінського обліку, детально описують облік відповідних витрат, калькуляцію собівартості окремих видів продукції, робіт, послуг, списання калькуляційних різниць.

Методологія первинного і бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств в умовах повної централізації нормативно-законодавчої бази не потребувала поділу його на фінансовий і управлінський облік. Управлінський облік виокремили як окрему облікову дисципліну через його внутрішню спрямованість на забезпечення менеджменту інформацією для прийняття оперативних рішень, що відрізняється від зовнішньої спрямованості бухгалтерського обліку – фінансового обліку. На відміну від останнього, управлінський облік не регламентується законодавством і дозволяє підприємствам самостійно обирати методи та структуру звітності, що забезпечує гнучкість та адаптивність до потреб управління.

Таким чином, навчальний посібник «Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах» (1979 р.), написано відповідно до вимог інструкцій, інших нормативних актів, обов’язкових до виконання при організації первинного, бухгалтерського обліку в колгоспах і радгоспах. Методика викладення навчального матеріалу з первинного обліку, синтетичного і аналітичного обліку в певній мірі дотримується і в сучасних підручниках, навчальних посібниках з фінансового і управлінського обліку. Розділи посібника, підготовлені С. М. Рогаченком, відзначаються глибиною теоретичного наповнення та практичною спрямованістю, що забезпечило їх

актуальність не лише в умовах тогочасної господарської системи, а й створило методичне підґрунтя для подальшого розвитку бухгалтерського обліку в аграрній сфері.

Список використаних джерел

1. Кірейцев Г. Вчений, педагог, людина // За сільськогосподарські кадри. Орган парткому, ректорату, профкому та комітету ЛКСМУ Української ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії. 1980. № 30, С.3.

2. Сук Л.К. Розвиток бухгалтерського обліку в сільському господарстві // Бухгалтерський облік, оподаткування та контроль в умовах міжнародної економічної інтеграції: збірник тез доповідей всеукр. наук.-практ. конф. (10 жовтня 2019 р.) / відп. ред. Є.В. Калюга. – К.: НУБіП України, 2019. С. 148-152.

ВНЕСОК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ УМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В РОЗВИТОК ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Мельник Л.Ю.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Глобалізація економічних процесів, цифрова трансформація бізнесу та гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами створюють безпрецедентні виклики для системи бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні. У відповідь на ці виклики вітчизняна наукова спільнота активно працює над адаптацією класичних облікових концепцій до реалій сьогодення, спираючись на багаті традиції національних наукових шкіл. Особливу роль у цьому процесі відіграє науково-педагогічна школа Уманського національного університету, чий внесок у розбудову теоретичних і методологічних основ обліку та оподаткування заслуговує на ґрунтовний аналіз та переосмислення.

Генезис облікової освіти в Україні характеризується тривалою еволюцією, що бере свій початок у другій половині XIX століття. Перші систематизовані курси рахівництва запроваджено у 1878 році в Уманському училищі садівництва, де дисципліну викладав Леванда Дмитро Семенович, який згодом очолював цей навчальний заклад (1885-1905 рр.). Методика викладання передбачала не лише теоретичне опанування основ рахівництва, але й формування практичних компетентностей через використання рахівниць, що видавалися кожному учневі для виконання обчислень на основі кошторисних даних.

Подальша трансформація організаційної структури навчального закладу у 1929 році призвела до створення кафедри економіки і організації сільськогосподарського виробництва, у межах якої було інтегровано викладання облікових дисциплін, зокрема «Бухгалтерський облік» та «Фінанси сільського господарства».

При цьому визначальну роль у формуванні методологічного фундаменту вітчизняної облікової науки відіграв Рогаченко Сергій Микитович – видатний учений-економіст, педагог-новатор, організатор наукових досліджень у галузі бухгалтерського обліку. Його наукова та організаційна діяльність характеризується системним підходом до розбудови облікової освіти в Україні, що знайшло втілення у створенні двох провідних кафедр бухгалтерського обліку: у Києві (1959 р.) та в Умані (1978 р.).

Концептуальна новизна підходу С.М. Рогаченка полягала у синтезі фундаментальних теоретичних досліджень з прикладними розробками, орієнтованими на специфіку агропромислового комплексу. Його методологія передбачала формування у майбутніх фахівців не лише технічних навичок ведення обліку, але й аналітичного мислення.

Особливе значення для розвитку української облікової науки має той факт, що саме С.М. Рогаченко у 1979 році видав перший за часів СРСР підручник з бухгалтерського обліку українською мовою – «Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах». Це видання стало знаковою подією у процесі українізації облікової освіти та утвердження національної термінології у сфері бухгалтерського обліку. Підручник не лише забезпечив навчальний процес якісним методичним матеріалом рідною мовою, але й продемонстрував можливість і необхідність розвитку української економічної науки в умовах тогочасних політичних реалій.

С.М. Рогаченко заклав традиції інтеграції навчальної, наукової та консультаційної діяльності. Його науковий доробок, представлений численними публікаціями та методичними розробками, створив підґрунтя для формування наукової школи, яка продовжує розвиватися і донині. Більше того, діяльність С.М. Рогаченка з організації системної підготовки фахівців облікового профілю стала каталізатором розвитку облікової науки в Україні та визначила стратегічні напрями її подальшої еволюції.

Відтак, у період 1979-1993 років відбувався інтенсивний розвиток кафедри під керівництвом кандидата економічних наук, доцента Загребельної Ніни Іванівни. На цьому етапі відбувалося зміцнення організаційної структури кафедри як самостійного структурного підрозділу, нарощування науково-педагогічного потенціалу, модернізація навчально-методичного забезпечення дисциплін облікового циклу.

У цей період науково-педагогічний колектив кафедри поповнився висококваліфікованими фахівцями: Ільїним В.К., Кучеренко Т.Є., Бечко П.К., Колісником І.І., Цигодою Н.В., Бордачовою О.Г., Колотухою С.М., Головко Л.Л., Гузаром Б.С. та іншими. Колективна наукова діяльність цих дослідників сприяла диверсифікації проблематики досліджень, розширенню тематики курсових та дипломних робіт студентів, активізації науково-дослідної роботи.

Під керівництвом Н.І. Загребельної відбувалася інституалізація наукових досліджень у галузі обліку, формувалися традиції систематичного оновлення навчальних програм відповідно до змін у нормативно-правовому регулюванні обліку, встановлювалися зв’язки з виробничими підприємствами для організації практичної підготовки студентів.

Якісно новий етап розвитку кафедри пов’язаний з науково-організаційною діяльністю академіка Академії економічних наук України, доктора економічних наук, професора Уланчука Володимира Семеновича, який очолював кафедру упродовж 1993-2016 років.

Протягом 23-річного періоду керівництва кафедрою професор В.С. Уланчук сприяв її переформатуванню у провідний науково-освітній центр. Особливу увагу він приділяв трансферу наукових розробок у практичну площину: розроблено та успішно впроваджено у виробництво понад 36 науково-практичних рекомендацій для підприємств Черкаської, Кіровоградської та Вінницької областей.

Наступний етап розвитку кафедри (жовтень 2016 – 2019 рр.) пов’язаний з діяльністю доктора економічних наук, професора Кучеренко Тамари Євгеніївни, яка, маючи тривалий досвід роботи на кафедрі (з 1977 року), забезпечила наступність традицій та впровадження інноваційних підходів у навчальний процес.

З 2019 року кафедру очолює доктор економічних наук, професор Мельник Людмила Юріївна, під керівництвом якої продовжується модернізація навчально-методичного забезпечення, розширюється проблематика наукових досліджень, зміцнюються зв’язки з міжнародною науковою спільнотою.

Наукові пошуки та методичні вказівки кафедри спрямовані на поглиблення та розкриття актуальних питань у сфері бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування та аудиту підприємств, зокрема сільськогосподарських.

Кафедра здійснює підготовку докторів наук та докторів філософії, що забезпечує безперервність підготовки наукових кадрів. Функціонує сучасна лабораторія інформаційних технологій обліку, оснащена програмним забезпеченням, що дозволяє студентам формувати практичні компетентності у сфері автоматизації облікових процесів.

Крім того, науково-дослідна робота студентів є пріоритетним напрямом діяльності кафедри. Функціонує науковий студентський гурток з обліку і аудиту, члени якого регулярно беруть участь у фахових всеукраїнських олімпіадах та демонструють високі результати, здобуваючи призові місця.

Важливим напрямом діяльності також є дорадча робота: кафедра надає консультаційну підтримку сільськогосподарським підприємствам, організовує практичні конференції, розробляє рекомендації з удосконалення обліку та оподаткування, що забезпечує тісний зв’язок наукових досліджень з практичними потребами агропромислового комплексу.

Таким чином, українська наукова школа обліку та оподаткування пройшла тривалий шлях становлення та розвитку, характеризується сформованою методологією досліджень, традиціями підготовки наукових кадрів, тісною інтеграцією теоретичних напрацювань з практичними потребами національної економіки.

Діяльність видатних учених та їхніх послідовників створила потужний фундамент для розвитку облікової науки в Україні, чий внесок характеризується формуванням інституційної структури облікової освіти, створенням наукових шкіл, підготовкою кадрів вищої кваліфікації. При цьому історія кафедри обліку

і оподаткування Уманського національного університету садівництва є яскравим прикладом еволюції вітчизняної облікової науки: від перших курсів рахівництва у 1878 році до сучасного науково-освітнього центру.

Перспективи подальшого розвитку української облікової школи пов’язані з поглибленням міждисциплінарних досліджень, інтеграцією у європейський і світовий науковий простір, адаптацією облікової методології до вимог цифрової економіки, посиленням практичної спрямованості наукових розробок.

Досвід попередніх поколінь науковців, традиції наукової школи, сформовані С.М. Рогаченком, створюють міцну основу для подальшого розвитку облікової науки в Україні та забезпечення національної економіки висококваліфікованими фахівцями, здатними вирішувати складні завдання в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

THEORETICAL ASPECTS OF FIXED ASSETS ACCOUNTING

Andrusiak Vasyl
PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Accounting and Taxation
Uman National University

Onyshchenko Anna
second (master's) level higher education student
Uman National University

The economic essence and material nature of fixed assets serve as the defining characteristics in determining their importance for the reproduction processes, functioning, and development of any production activity. The entire set of available production capital constitutes the largest share of the national wealth of a country. Fixed assets determine the nature of the material and technical base of the production sector at various stages of its development. The growth and improvement of means of labor ensure a continuous increase in the technical equipment and labor productivity of production personnel.

An analysis of economic thought in the field of accounting suggests that there is currently no unified approach to defining the category of "fixed assets." Since scholars use different categories, concepts, and terms – such as fixed assets, capital, non-current assets, and tangible assets – it is proposed to single out the category "fixed assets" and examine it from the perspective of how it is interpreted by the National Accounting Standards (NAS) [1, 2].

According to NAS 7 "Fixed Assets", these are tangible assets that an enterprise operates with the purpose of using them in the production or supply of goods, provision of services, leasing to other enterprises, or for administrative and socio-cultural functions, and whose expected useful life (operation) exceeds one year (or an operating cycle if it is longer than a year) [3].

A fixed asset object is a complete device with all accessories and fittings necessary to perform specific independent functions, or a separate complex of structurally connected items of identical or different purposes that share common equipment, accessories, control, and a single foundation, so that each item can perform its functions or specific work only as part of the complex.

If a single fixed asset object consists of parts that have different useful lives, each of these parts may be recognized in accounting as a separate fixed asset. A fixed asset object is recognized as an asset if it is probable that the enterprise will obtain future economic benefits from its use and its value can be measured reliably.

Fixed assets include:

– buildings, structures, equipment, computing machinery, instruments, vehicles, tools, inventory, and other means of labor whose value gradually decreases due to depreciation;

– agricultural machinery and tools, working and productive livestock, construction mechanized tools, and library collections – regardless of cost;

– capital investments in perennial plantations, land improvements (reclamation, drainage, irrigation, and other works), and in leased buildings, structures, equipment, and other objects classified as fixed assets.

The classification of fixed assets is intended for use in automated management systems for solving the following tasks:

1. Organization of systematic accounting and reporting on fixed assets;
2. Determination of depreciation norms for fixed assets and allocation of depreciation charges to production costs;
3. Conducting inventory, valuation, and revaluation of the volume, composition, and condition of fixed assets;
4. Implementation of a set of accounting functions related to fixed assets within state statistical activities;
5. Conducting international comparisons of the structure and condition of fixed assets;
6. Determining derivative economic indicators, including capital intensity, capital productivity, and recommended standards for capital repairs of fixed assets [4, 5].

Depending on the nature, condition, and timing of valuation, the following types of value are distinguished according to the National Accounting Standard (NAS) No. 7 “Fixed Assets”: historical (initial) cost, revalued amount, residual value, depreciable amount, and liquidation value. The initial cost is the historical (actual) cost of non-current assets expressed in the amount of monetary funds or fair value of other assets paid (transferred) or incurred to acquire (create) the non-current asset [3].

References

1. Bondar O. Problems of recognizing fixed assets in accounting and tax accounting. Accounting and Auditing: Scientific Journal, 2011, No. 3, pp. 64-76.

2. Kucherenko T. Formation of information about fixed assets. Accounting and Auditing: Scientific Journal, 2010, No. 9, pp. 38-41.

3. On the Approval of the National Accounting Standard (NAS) 7 “Fixed Assets”: Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 92 of April 27, 2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (accessed October 2, 2025).

4. Butynets F. F. Financial Accounting: Lecture Notes. Zhytomyr: ZhITI, 2011. 288 p.

5. Machulka O. Accounting for operations related to the improvement of fixed assets. Accounting and Auditing: Scientific Journal, 2012, No. 4, pp. 29-31.

ESG-ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Аніщенко Г.Ю.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Динамізм економічного середовища країни визначає напрями реформування облікової системи як на національному рівні, так і рівні окремих підприємств. Для кожного із вказаних рівнів характерні свої закономірності розвитку, які продиктовані різними чинниками, обумовлюючи зміну положень методології, методики бухгалтерського обліку та практики його ведення чи використання. Зростаючі потреби в інформації визначають необхідність постійного пошуку та розширення джерел даних, підбору методів їх збору, обробки, реєстрації, накопичення, узагальнення, передачі та використання за призначенням чи відповідно до запитів. Розбудова економіки в умовах сталого розвитку суттєво змінює роль облікового процесу, який тісно переплітає бухгалтерський облік з іншими видами обліку чи потоками інформації у єдиній тріаді: управління, розвитку соціальної сфери та збереження навколишнього середовища. У цьому відношенні звітність про діяльність суб'єктів господарювання змінює своє призначення та не обмежується лише фінансовими показниками, а вимагає доповнення її показниками про корпоративну відповідальності за управлінськими, соціальними та екологічними аспектами. Тому потоки інформації на підприємстві розширюються. Цей процес невпинно впливає на зміну суті та призначення бухгалтерського обліку й звітності – служіння суспільству, а не лише прийняття бізнес-рішень.

Питаннями розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах присвячено праці таких відомих вітчизняних науковців як В.М. Жук [1], З.-М. В. Задорожний [3], Я.Д. Крупка [3], Т.Є. Кучеренко, У.О. Марчук [2], Н.В. Семенишина, Н.Г. Мельник, О.В. Олійник [4], І.Р. Поліщук [4]. Для того, щоб осмислити напрями удосконалення бухгалтерського обліку та його подальшого розвитку, варто чітко ідентифікувати чинники впливу та вимоги, які визначають його якісні зміни, що стало основною метою нашого дослідження. Висновки зроблені на цій основі допоможуть встановити перспективи бухгалтерського обліку як інституту.

Побудова інвестиційних стратегій, їх оцінка та фактична реалізація вимагає оптимального поєднання економічних вигод із соціальною відповідальністю (Social), впливом на навколишнє середовище (Environmental), що якісно відображає рівень управління проєктами (Governance). У цьому сенсі бухгалтерський облік та звітність повинні забезпечити зацікавлених осіб необхідними даними для оцінки рівня відповідальності. ESG-критерії оцінки є вирішальними для реалізації інвестиційних проєктів, визначення їх перспектив та довготривалості. Відповідно до цього бухгалтерський облік фактично розширить свої кордони, інтегрує нові напрями обліку. Для цього необхідно унормувати порядок реєстрації інформації про облікові об'єкти, передбачити додаткові ризики, зобов'язання, витрати та розробити форми звітності, які б

дозволили інтерпретувати інформацію для бізнесу та суспільства. Тут є чимало проєктної роботи як для рівня держави, так і для підприємств.

На макрорівні відбувається процес гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до вимог європейського законодавства. У зв'язку з цим ми маємо зміни діючих та появу нових законодавчих активів. На початку 2025 року оприлюднено законопроєкт щодо внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», яким започатковано звітність зі сталого розвитку. Очікувана законодавча новація полягає у поданні материнськими підприємствами великих груп, великими підприємствами а також середніми і малих підприємствами з числа тих, цінні папери яких обертаються на регульованому ринку капіталу, звітності сталого розвитку, що містить інформацію, необхідну для розуміння впливу таких суб'єктів на сталий розвиток. Така звітність дозволить визначити становище підприємства та оцінити випив господарюючої одиниці на розвиток. ESG-фактори впливу визначають нові стандарти звітності, а, отже, й диктують напрями переформатування усього бухгалтерського обліку, інтегруючи до господарського обліку нові його види та сфери управління.

Відповідно до ESG-місії для підприємств та їх облікових систем мають бути підпорядковані усі елементи облікової політики: ідентифікація нових об'єктів обліку, їх оцінка, розробка для них облікових номенклатур (спеціальної документації та облікових регістрів), розширення кола об'єктів інвентаризації, нових об'єктів обліку, підбір методів обліку (статті витрат, калькуляційні розрахунки, методи оцінки ступеня завершеності операцій, бази розподілу витрат, способи калькуляції, калькуляційні одиниці), включення до системи рахунків бухгалтерського обліку, доповнення документообороту, розробка форм внутрішньогосподарської звітності та узагальнення даних у звітності сталого розвитку. Нового значення набувають визнання порогу суттєвості щодо окремих об'єктів обліку. Проблеми можуть виникнути, якщо до уваги бухгалтерського обліку потрібно враховувати ті об'єкти та операції, які не мають грошової інтерпретації але є визначальними для ринкового позиціювання господарюючих суб'єктів. У зв'язку з цим необхідно розробляти нові методики визначення кількісного та вартісного впливу економічних рішень на дотримання ESG-стандартів управління. Окремим предметом дискусій є можливість використання інформації про витрати, доходи та фінансові результати для оцінки ефективності управління відповідно ESG-принципів.

Таким чином, відповідність бухгалтерського обліку та звітності сучасним трендам диктують новий формат побудови як національної облікової системи, так і облікових систем окремих суб'єктів господарювання. Згідно до ESG-місії мають бути побудовані усі елементи облікової системи та облікової політики. ESG-принципи є вирішальними для розбудови національного бухгалтерського обліку на найближчу перспективу.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

2. Марчук У.О. Формування систем бухгалтерського обліку. Ефективна економіка. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/58.pdf

3. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в умовах глобалізації : моногр. / [З.-М. Задорожний, Я.Д. Крупка та ін.]; за наук. ред. д.е.д., проф. З.М.-В. Задорожного. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2020. 295 с. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41400/1/%d0%9c%d0%9e%d0%9d%d0%9e%d0%93%d0%a0%d0%90%d0%a4%d0%86%d0%af2.pdf

4. Олійник О.В., Поліщук І.Р. Облікове забезпечення формування показників esg-звітності відповідно до інформаційних запитів користувачів: законодавче регулювання. Економіка та суспільство. 2024. № 65. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4383

АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ДО ВИКЛИКІВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Атаманюк А.Ю.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Гуцаленко Л.В.**, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

В умовах високої економічної невизначеності, спричиненої геополітичними та енергетичними ризиками в Україні, а також на тлі глобальної тенденції до цифровізації, грошовий облік (ГО) виходить за рамки простого обліку транзакцій. Його основна функція стати операційним інструментом для управління ризиками та забезпечення сталого розвитку. Бухгалтерський облік адаптується до цих викликів у трьох ключових сферах:

1. Гіперавтоматизація та компенсація кадрового дефіциту. Кадровий дефіцит кваліфікованих бухгалтерів та фінансистів вимагає подальшої автоматизації рутинних облікових процесів [1]. Наприклад бухгалтер щоденно імпортує банківську виписку, вручну звіряє кожен платіж, призначає кореспондуючі рахунки та аналітичні ознаки. Цифровізація первинного обліку вимагає впровадження систем, що забезпечують автоматичну, без прямого втручання людини, обробку даних[6]. Це автоматичний імпорт та розпізнавання банківських виписок, платіжних доручень та електронних чеків без ручного введення [4].

Використання інструментів ШІ (штучного інтелекту) для автоматичної класифікації грошових потоків за статтями (наприклад, визначення цільового призначення платежу).

Перехід на електронні первинні документи (ТТН, акти, рахунки-фактури) для миттєвого відображення транзакцій у системі, що критично важливо для оперативного контролю залишків Головної книги. Автоматизація дозволяє бачити реальну картину вашого фінансового становища в режимі реального часу, а не із затримкою в кілька днів. Це основа для ефективного впровадження платіжного календаря та запобігання касовим розривам [2].

2. Аналітичний облік цільового та валютного фінансування

В умовах залежності від іноземної допомоги та великих обсягів операцій з іноземною валютою, бухгалтерський облік має стати більш детальним та прозорим. Система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати чіткий розподіл та аналітичний облік коштів, отриманих від міжнародних донорів, грантів або за державними програмами (наприклад, на реконструкцію). Це необхідно для забезпечення цільового використання [3].

Через постійну зміну обмінного курсу, в бухгалтерському обліку необхідно щодня відображати переоцінку валютних активів (валютних рахунків, готівки) відповідно до НП(С)БО та міжнародних стандартів, здійснювати розрахунок курсових різниць, що впливають на фінансовий результат підприємства. Достовірні дані бухгалтерського обліку є єдиною основою для прийняття рішень щодо хеджування валютних ризиків (фіксування обмінного курсу за допомогою форвардних контрактів).

3. Сценарне бюджетування та прогнозування

Традиційний статичний бюджет руху грошових коштів втрачає свою актуальність в умовах швидких змін. Моделювання сценаріїв використовується для розробки кількох альтернативних прогнозів руху головної книги (наприклад, оптимістичного, базового та песимістичного) [5]. Це дозволяє керівництву швидко оцінити вплив можливих подій (наприклад, переривання поставок, затримка платежів) на ліквідність.

Автоматизований облік головної книги дозволяє вести щоденне оновлення платіжного календаря. Це забезпечує максимальну гнучкість у визначенні пріоритетів платежів (зокрема, оборони чи енергетики) та дозволяє керувати кредиторською заборгованістю для оптимізації відтоку грошових коштів.

Список використаних джерел

1. Спільник І. В. Аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності підприємства: значимість, мета, завдання. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 30 березня 2017 р.). Тернопіль : Крок, 2017. С. 138–140.

2. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346-III. в ред. від 7 лютого 2019 р. С. 137.

3. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. № 30. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19 (дата звернення 12.10.2025).

4. Положення про електронні гроші в Україні, затв. постановою Правління НБУ від 04.11.2010 № 481. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08#Text (дата звернення 12.10.2025).

5. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/684/1/38.pdf (дата звернення 12.10.2025).

6. Дікань Л.В. Контроль і ревізія: Навчальний посібник / Дікань Л.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 245 с.

ЦИФРОВІ НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ В АГРОСЕКТОРІ

Воляк Л.Р.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

В аграрному секторі нематеріальні активи відіграють критичну роль у забезпеченні довготривалої конкурентоспроможності. Сучасним трендом є зміщення акценту з «основних засобів» на «основні нематеріальні цінності»: патенти на біотехнології, CRM-системи, ERP-рішення, партнерські відносини, системи управління ризиком і знаннями, електронні аудити, електронний документообіг, цифровий маркетинг тощо.

Цифровізація виробництва стала визначальним фактором продуктивності та інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств розвинених країн. Як свідчать дослідження [3; 4], впровадження цифрових технологій у виробництві (смарт-системи, blockchain, аналітика Big Data, AI, дистанційні сенсорні системи) забезпечує: зростання урожайності на 20-30 %; скорочення витрат енерго- і водоресурсів на 40-60 %; підвищення якості продукції і екологічної стійкості; оптимізацію управління й фінансового контролю у реальному часі. Українські аграрні підприємства, які впровадили цифрові ERP/PMS, стрімко наростили рентабельність, розширили поле цифрової взаємодії: електронні біржі сільськогосподарської продукції, автоматизоване фінансове планування, інтеграція в агроінноваційні екосистеми [2].

До основних видів цифрових технологій в агропромисловому комплексі можна віднести:

– точне землеробство: використання геоінформаційних систем (GIS), технологій глобального позиціонування (GPS), сенсорних технологій, дронів та аналізу великих даних (Big Data);

– системи автоматизованої аналітики та планування: електронні агрохімічні паспорти полів, системи електронного обігу документації;

– інноваційні ферми: «розумні» ферми, автоматизовані мініферми;

– мобільні додатки та програмне забезпечення для відстеження та контролю вантажів, техніки, комунікації між працівниками, а також для управління фермою (наприклад, Farmbrite) [2-4].

Цифрова трансформація аграрного сектору призводить до появи нових, критично важливих нематеріальних активів, що виходять за межі традиційних патентів на селекційні досягнення та торгових марок. До них доцільно віднести:

– програмне забезпечення;

– об’єкти права інтелектуальної власності: патенти на винаходи, ліцензії на технології, ноу-хау та права користування природними ресурсами;

– бази даних [2-4].

МСБО 38 [1] встановлює жорсткі критерії для капіталізації витрат на внутрішнє створення нематеріальних активів. Цей процес розділено на дві стадії: дослідження та розробка.

На стадії дослідження підприємство не може продемонструвати існування нематеріального активу, що приноситиме майбутні економічні вигоди. Відповідно, всі витрати, понесені на стадії досліджень (наприклад, здобуття нових знань, пошук альтернативних матеріалів), визнаються витратами того періоду в якому вони виникли.

На стадії розробки підприємство може ідентифікувати нематеріальний актив та продемонструвати, що він принесе майбутні економічні вигоди. Витрати на розробку можуть бути капіталізовані, якщо одночасно виконуються шість умов, серед яких: технічна здійсненність, намір завершити розробку, наявність ресурсів, здатність використовувати або продати актив, очікуваний спосіб отримання вигод та можливість достовірно оцінити витрати.

Ця дихотомія між «дослідженням» та «розробкою» є особливо проблематичною для агротехнологічних стартапів, де інноваційні процеси є циклічними, а витрати на розробку не можуть бути чітко відокремлені від загальних адміністративних або дослідницьких витрат. Це призводить до високого ризику некоректного визнання або передчасного списання активів, що спотворює фінансову інформацію.

Для подолання проблеми некоректного визнання та списання нематеріальних активів, особливо в інноваційних програмах, аграрним підприємствам необхідно посилювати внутрішній документальний супровід та адаптувати облікові процедури. Автоматизація обліку через спеціалізоване програмне забезпечення, що відповідає потребам контролю, планування та прогнозування, є найбільш ефективним рішенням.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text

2. Чуб Ю. В., Ткаль Я. С. Система управління нематеріальними активами підприємств АПК. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. 2017. URL: https://surl.li/qiopfy

3. Huyen N. T. T., Thanh T. T., Ha L. T. Digital integration toward smart and sustainable agriculture in the European region. *Digital Business*. 2025. Vol. 5, Iss. 2. 2025. DOI: https://doi.org/10.1016/j.digbus.2025.100152

4. Okorie O., Russell J., Cherrington R., Fisher O., Charnley F. Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the

transition towards Net Zero Manufacturing. *Resources, Conservation and Recycling*. 2023. Vol. 189. DOI: https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2022.106756

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В НИХ

Гуменна-Дерій М.В.
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

Скорохід В.Л.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Західноукраїнський національний університет

Малий бізнес забезпечує провадження підприємницької діяльності фізичними або юридичними особами (зокрема і товариствами з обмеженою відповідальністю (ТОВ)), що мають незначну чисельність працівників, порівняно невелику суму сукупного річного доходу, а також обмежені ресурси, якщо їх порівнювати з параметрами середнього та великого бізнесу.

Термін «мале підприємство» зафіксований в Податковому кодексі України, за яким «малі підприємства – це суб'єкти господарювання, де середня чисельність працівників за рік не перевищує 50 осіб, а річний дохід – до 10 мільйонів євро» [1].

Малий бізнес відіграє вагому роль у розвитку української економіки з таких основних причин: сприяння зайнятості місцевого населення; створення конкурентних умов та розвиток ринкових стосунків; забезпечення високої швидкості змін у бізнесі й просування інновацій; формування сприятливого середовища для середнього класу; підтримка сталого розвитку територій; вихід малого бізнесу на міжнародні ринки та закріплення на них.

Спробуємо дослідити інформацію про кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства в Україні за 2019−2023 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства в Україні за 2019−2023 роки

Роки	Загальна к-сть	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства, в тому числі:		Мікропідприємства	
		К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
2019	380597	518	0,1	17751	4,7	362328	82,3	313380	82,3
2020	373822	512	0,1	17602	4,7	355708	95,2	307871	82,4
2021	370834	610	0,2	17502	4,7	352722	95,1	304650	82,2
2022	261924	494	0,2	14783	5,6	246647	94,2	206213	78,7
2023	307852	512	0,2	14070	4,6	293270	95,2	254982	82,8

Джерело: [2].

Кількість малих підприємств в Україні у 2019 році складала 362328 одиниць, а у 2023 році їх стало 293270 одиниць, що на 69058 одиниць менше або на 19,1 %. У 2022 році кількість малих підприємств порівняно з 2021 роком різко зменшилась на 106075 одиниць, а у 2023 році порівняно з попереднім роком кількість малих підприємств відновилась на 46623 одиниць або на 15,9 %, але так і не досягла довоєнного рівня.

Проблемні аспекти організації обліку активів, власного капіталу та зобов'язань у підприємствах малого бізнесу описали у своїх публікаціях науковці Гоголь Т.А., Джулій Л., Лень В.С., Новіков В.В., Пиріжок С.Є., Подолянчук О.А., Ратинський В.В., Скрипник С. В., Стасюкова К.В., Фабіянська В. Ю. та інші.

Бухгалтерський облік у підприємствах малого бізнесу дійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він регулює загальні принципи і підходи до питань ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, узгодженість національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які наближені до Міжнародних стандартів фінансової звітності і затверджуються відповідним наказом Міністерства фінансів України.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [3] законодавчо передбачає спрощений баланс (Форма № 1-м) та звіт про фінансові результати (Форма № 2-м), їхню структуру і порядок заповнення фахівцями з обліку й оподаткування або самими підприємцями для потреб підприємств малого бізнесу і мікропідприємств.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014−2023). *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 19.10.2025).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджене наказом МФУ від 25 лютого 2000 р. № 39.

ОПОДАТКУВАННЯ КОНТРОЛЬОВАНИХ ІНОЗЕМНИХ КОМПАНІЙ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ПЕРЕДУМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Гуцаленко Л.В.
д. е. н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Трохимець Б.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Оподаткування контрольованих іноземних компаній (далі – КІК) є невід'ємною складовою євроінтеграційних вимог до країн-кандидатів у члени Європейського Союзу. Для України це питання стало особливо актуальним після отримання статусу кандидата у 2022 році, оскільки гармонізація з правовою системою ЄС acquis communautaire, зокрема імплементація Директиви ATAD та стандартів BEPS, визнана ЄС критичною умовою відкриття переговорів у частині податкового законодавства. Водночас національне законодавство, зосереджене переважно у статті 39^2 Податкового кодексу України (далі – ПК України), залишається лише частково узгодженим із вимогами ЄС.

Договір про асоціацію між Україною та ЄС вимагає гармонізації податкового законодавства з acquis communautaire, зокрема через імплементацію правил КІК, визначених Директивою ATAD (2016/1164) і стандартами BEPS (Action 3). Директива ATAD установлює обов'язкові правила оподаткування пасивних доходів КІК (дивідендів, роялті, процентів) у юрисдикції резидентства контролюючої особи, якщо КІК не здійснює суттєвої економічної діяльності [1]. Відповідно до статей 7-8 ATAD, правила застосовуються до іноземних компаній, у яких резидент ЄС володіє понад 50% капіталу, прав голосу чи прибутку, за умови, що ефективна ставка податку в юрисдикції КІК становить менше половини ставки в країні резидентства. ATAD також акцентує на нейтралізації гібридних невідповідностей, що використовуються для мінімізації податкових зобов'язань [2].

Звіт OECP щодо Action 3 BEPS підкреслює необхідність чітких критеріїв контролю, оподатковуваного прибутку та винятків для забезпечення дієвості правил КІК [1]. Ефективна імплементація таких норм сприяє мобілізації доходів шляхом зменшення можливостей для розмивання податкової бази.

Правила КІК були запроваджені Законом України від 16.01.2020 року № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» (далі – Закон № 466) [3]. Стаття 39^2 ПК України,

запроваджена Законом № 466 та введена в дію з 01.01.2022, частково відповідає вимогам ATAD.

Вона передбачає включення прибутку КІК до бази оподаткування контролюючої особи за ставкою 18 % для юридичних осіб та 18 % або 9 % для фізичних осіб, залежно від способу декларування прибутку, з додатковим військовим збором у розмірі 5 %, що діє для фізичних осіб у 2025 році. Водночас застосування цих норм обмежується, якщо КІК розташована в юрисдикції з ефективною ставкою податку 13 % або вище, має переважно активні доходи, або країна резиденції підпадає під дію угоди про уникнення подвійного оподаткування чи обмін інформацією [4]. Попри загальну відповідність підходу ATAD, чинна редакція не охоплює належним чином критерії фактичного контролю, механізми корекції гібридних невідповідностей та процедури уникнення подвійного оподаткування, що знижує її ефективність.

Рада асоціації ЄС-Україна у 2023 році закликала до синхронізації переліку низькоподаткових юрисдикцій зі списком некооперативних юрисдикцій Ради ЄС, який у 2025 р. охоплює 11 країн, включно з Панамою, Багамськими Островами та Росією [5].

Таким чином, ключові прогалини українського податкового законодавства пов’язані з недостатньою деталізацією критеріїв економічної діяльності, обмеженою імплементацією механізмів корекції гібридних невідповідностей і невідповідністю переліку юрисдикцій європейським стандартам. Уточнення вимог до фізичної присутності дозволить зменшити зловживання КІК. Розробка механізмів корекції гібридних невідповідностей сприятиме запобіганню подвійному неоподаткуванню. Синхронізація переліку юрисдикцій з переліком ЄС спростить ідентифікацію КІК, а створення інформаційного центру для CRS підвищить ефективність моніторингу. Ці заходи сприятимуть гармонізації з європейськими стандартами та зміцненню фіскальної системи України.

Список використаних джерел

1. OECD. Designing Effective Controlled Foreign Company Rules: Action 3. URL: https://www.oecd.org/tax/beps/designing-effective-CFC-rules-action3-final-report.pdf

2. Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market (ATAD I). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1164/oj

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України № 466-IX від 16.01.2020. *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 32, ст.227.

4. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.

5. Government Office for European Integration of Ukraine. Report on the Implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU for 2022. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/report_2022_-1.pdf

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ІНОЗЕМНИМИ КОНТРАГЕНТАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Дяченко М.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Литвиненко В.С.,** к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Сучасна світова економіка характеризується високим рівнем глобалізації, інтеграції фінансових ринків і водночас – підвищеною нестабільністю. Геополітичні конфлікти, коливання валютних курсів, інфляційні процеси, зміни у міжнародному законодавстві та обмеження торговельної діяльності безпосередньо впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. У цих умовах облік та аудит розрахунків з іноземними контрагентами набувають особливого значення, адже забезпечують прозорість фінансової інформації, достовірність звітності й управлінську стабільність підприємств.

Розрахунки з іноземними контрагентами є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Вони відображають взаємні зобов'язання між сторонами у національній та іноземній валюті, що регулюються умовами зовнішньоекономічних договорів, валютним законодавством і міжнародними стандартами обліку [1].

У бухгалтерському обліку розрахунки з іноземними контрагентами здійснюються на підставі первинних документів (контрактів, інвойсів, митних декларацій тощо) [4]. Усі операції, виражені в іноземній валюті, підлягають перерахунку у гривню за офіційним курсом НБУ на дату здійснення операції або звітну дату [5].

Особливу увагу слід приділяти курсовим різницям, які виникають у процесі зміни валютних курсів між датою визнання зобов'язання і його погашення. Згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», курсові різниці визнаються доходами або витратами підприємства. У період фінансової нестабільності їх частка може суттєво впливати на кінцевий фінансовий результат [2].

Метою аудиту розрахунків з іноземними контрагентами є перевірка достовірності, законності та обґрунтованості операцій, а також оцінка ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю [3].

Основні завдання аудиту розрахунків з іноземними контрагентами:

1. Перевірка правильності оформлення зовнішньоекономічних договорів.
2. Контроль за дотриманням валютного законодавства.
3. Оцінка правильності відображення валютних операцій в обліку.

4. Перевірка розрахунків за дебіторською та кредиторською заборгованістю.

5. Визначення впливу курсових різниць на фінансові результати.

6. Перевірка правильності податкових зобов'язань щодо операцій з нерезидентами [7].

В умовах глобальної нестабільності аудит має спиратися на ризик-орієнтований підхід, коли особлива увага приділяється: валютним ризикам; ризикам неплатоспроможності контрагентів; ризикам санкційних обмежень; ризикам недостовірності оцінки активів.

Аудитор повинен оцінювати адекватність внутрішнього контролю підприємства щодо валютних операцій, перевіряти правильність перерахунків валют, відповідність аналітичного та синтетичного обліку, а також дотримання вимог міжнародних стандартів аудиту [3].

Напрями вдосконалення обліку і аудиту розрахунків з іноземними контрагентами включають:

1. впровадження сучасних цифрових технологій в облік і аудит;

2. розроблення внутрішніх політик управління валютними ризиками;

3. підвищення кваліфікації бухгалтерів і аудиторів у сфері міжнародного обліку;

4. посилення міжнародної співпраці аудиторських фірм.

Таким чином, в умовах глобальної фінансової нестабільності ефективна система обліку та аудиту розрахунків з іноземними контрагентами є ключовою передумовою фінансової безпеки підприємства. Вона забезпечує достовірність даних про валютні операції, своєчасне виявлення ризиків і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти аудиту. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення 13.10.2025 р.).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 10 серп. 2000 нар. №193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text (дата звернення 13.10.2025 р.).

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. №2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19 (дата звернення 13.10.2025 р.).

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999р. №996-XIV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення 13.10.2025 р.).

5. Про валюту та валютні операції : Закон України від 21 черв. 2018 р. №2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text (дата звернення 13.10.2025 р.).

6. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 13.10.2025 р.).

7. Савченко Л. В. Організація та методика аудиту: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2022. – 360 с.

ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ПРАВОВИМ ПОЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Жукова Є.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Литвиненко В.С.,** к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Процес євроінтеграції України виходить далеко за рамки політики та економіки, безпосередньо впливаючи на функціонування механізмів обліку та фінансової звітності. На сьогоднішній день постає нагальна потреба в масштабній модернізації національної системи бухгалтерського обліку. Це особливо важливо тому що, насамперед, це питання довіри: довіри міжнародних інвесторів, європейських структур та суспільства до державних інституцій.

Однак шлях інтеграції супроводжується серйозними викликами. Поточний воєнний стан не лише руйнівно впливає на економіку, але й створює безпрецедентну невизначеність, вимагаючи від системи обліку гнучкості та адаптивності, на які вона раніше не була розрахована.

Основною метою даного дослідження є не лише констатація цих проблем, але й аналіз ключових особливостей та бар'єрів на шляху гармонізації нашого обліку з правом ЄС. Ми прагнемо визначити конкретні, реалістичні напрями подальшого реформування, які забезпечать достовірність облікової інформації навіть в умовах найвищої невизначеності.

Інтеграція бухгалтерського обліку закріплена в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, яка передбачає поступову гармонізацію національного законодавства з acquis communautaire (правова система Європейського Союзу). Важливим інструментом є Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі.

Основним напрямом реформи у цій царині є імплементація міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору через розробку національних стандартів. Це дозволило запровадити метод нарахування для визнання доходів, витрат, активів та зобов’язань.

- Значення методу нарахування. Застосування методу нарахування забезпечує об’єктивне відображення фінансового стану суб’єктів державного сектору, фіксуючи реальні економічні події, а не лише рух касових потоків.
- Проблеми та подальші кроки. Незважаючи на досягнуті результати (такі як впровадження порталів PROZORRO та «Відкритий бюджет»), система все ще не забезпечує повноцінного формування інформації, необхідної для обґрунтування управлінських рішень на макрорівні.

Інтеграція не обмежується лише фінансовим обліком, а охоплює і податкову сферу. Україна взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації податкового законодавства з правом ЄС, зокрема у сферах непрямого оподаткування та фіскальної прозорості.

Ключовим досягненням є боротьба з ухиленням від сплати податків, а саме імплементація положень Директив ATAD 1 і ATAD 2 (Anti-Tax Avoidance Directives), що передбачає запровадження механізмів обмеження внутрішньогрупового фінансування та регламентацію оподаткування контрольованих іноземних компаній (КІК).

Воєнний стан як надзвичайна подія суттєво впливає на систему обліку, коригуючи реформи. Перш за все законодавство надало юридичним особам право на відтермінування подання звітності (на три місяці після скасування воєнного стану) у випадку відсутності фізичної змоги, звільняючи від санкцій.

Воєнні дії та визнання надзвичайних подій мають значний вплив на відображення фінансового стану у звітності, зокрема на оцінку принципу безперервності діяльності підприємств. Це ускладнює завдання облікової системи щодо надання достовірної інформації про фінансово-економічне становище.

Отже, реформування національної системи бухгалтерського обліку є незворотнім процесом, необхідним для повноцінної економічної інтеграції України до ЄС. Досягнуті результати у сфері імплементації МСБО ДС та гармонізації податкового законодавства є значним кроком вперед. Однак, існує нагальна потреба у подальшій систематизації стратегічних документів, забезпеченні прозорості публічних фінансів та оперативній адаптації облікових методик до викликів, спричинених воєнним станом. Успішна реалізація цих заходів є критичною умовою для забезпечення ефективного управління та підвищення довіри міжнародних партнерів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text (дата звернення 13.10.2025 р.).

2. Євсієва, О. О., Іванова, Н. А. та Скорба, О. А. (2024). Вплив цифрових інновацій на ефективність бухгалтерського обліку в Україні. Актуальні питання економічних наук Current Issues of Economic Sciences. URL: https://zenodo.org/records/13296464 (дата звернення 13.10.2025 р.).

3. Кладницька Т.А., Бокровська В.В., Ковальова Т.В. Реформування системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції України. URL: https://www.researchgate.net/publication/392685704_reformuvanna_sistemi_buhgalterskogo_obliku_v_umovah_evrointegracii_ukrainireforming_the_accounting_system_in_the_conditions_of_ukraine's_european_integration (дата звернення 13.10.2025 р.).

ОБЛІКОВА СКЛАДОВА У МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНИХ СИСТЕМ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ (IFMIS) В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Засадний Б.А.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку та аудиту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Коноваленко Н.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інтегровані системи фінансового управління (IFMIS) стали важливою складовою фінансової реформи державного сектору в усьому світі. Ці системи автоматизують та інтегрують процеси управління фінансами державних установ, прагнучи покращити прозорість, підзвітність та ефективність використання державних ресурсів. Одним з центральних елементів IFMIS є бухгалтерська складова (модуль), яка виступає основою для запису, обробки інформації та представлення звітності про фінансові операції. Облікова складова в IFMIS відповідає за точний та своєчасний облік усіх державних фінансових операцій, включаючи витрати, доходи, активи, зобов'язання та власний капітал. Вона забезпечує відповідність цих операцій застосовним стандартам бухгалтерського обліку, таким як Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору (IPSAS), тим самим дозволяючи урядам складати достовірні фінансові звіти

Окрім базового бухгалтерського обліку, облікова складова виконує кілька важливих функцій:

- моніторинг виконання бюджету: дозволяє відстежувати витрати відповідно до затверджених бюджетів, гарантуючи, що державні витрати не перевищують дозволені ліміти. Такий моніторинг у режимі реального часу допомагає запобігти перевитратам бюджету та фінансовим зловживанням;
- фінансова звітність та прозорість: облікова складова генерує комплексні звіти, які надають уявлення про фінансове становище уряду, сприяючи прозорості та даючи змогу зацікавленим сторонам притягувати державних службовців до відповідальності;
- внутрішній контроль: завдяки автоматизації запису транзакцій та веденню детальних журналів, облікова складова посилює внутрішній контроль та спрощує процеси аудиту.
- інтеграція управління грошовими коштами та боргом: модуль підтримує прогнозування грошових потоків та обслуговування боргу, пов'язуючи бухгалтерські записи з казначейськими операціями, що дозволяє ефективно управляти ліквідністю та зобов'язаннями уряду.

Облікова складова не працює ізольовано, вона тісно взаємодіє з іншими модулями IFMIS для створення цілісного середовища фінансового управління. Ця взаємодія забезпечує безперебійний потік фінансових даних між урядовими

функціями, зменшуючи помилки, дублювання та затримки. Дані системи бухгалтерського обліку є основою для всієї системи управління державними фінансами, оскільки вони формують концептуальне і технологічне підґрунтя всієї системи фінансового менеджменту в державному секторі, забезпечують єдине, повне й трасоване відображення економічних подій у вимірах, необхідних для планування, виконання бюджету, управління активами і зобов'язаннями, звітування та аудиту. Вони є джерелом об'єктивної інформації про структуру й динаміку активів, якість та обсяг зобов'язань, а також результати виконання кошторисів, що безпосередньо визначає здатність урядових інституцій формувати реалістичні кошторисні показники, прогнозувати потреби у фінансуванні та коригувати бюджетні припущення відповідно до фактичних напрямів.

Ефективність облікової складової в IFMIS залежить від кількох критичних факторів, що включають правильний вибір концептуальної основи бухгалтерського обліку та застосовуваних стандартів, розвиток професійного потенціалу бухгалтерів, IT інфраструктура, політична воля та якісне управління змінами.

Використання Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (IPSAS), відіграє вирішальну роль в IFMIS з кількох взаємопов'язаних причин, які безпосередньо впливають на ефективність, прозорість та довіру до управління державними фінансами. IPSAS забезпечують єдину систему для обліку та звітності про державні фінансові операції. Ця стандартизація гарантує, що фінансова звітність, підготовлена за допомогою IFMIS, відображає повні, точні та порівнянні дані про державні активи, зобов'язання, доходи та витрати.

Таким чином, облікова складова, побудована на міжнародних стандартах, інтегрована в IFMIS і тісно пов'язана з іншими її елементами, є вирішальною для створення сучасної, ефективної та прозорої системи управління державними фінансами, що відповідає найкращим світовим практикам.

Список використаних джерел

1. International Public Sector Financial Accountability Index. Status Report 2021 https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/international-public-sector-financial-accountability-index-2020 (дата звернення: 10.10.2025)

2. Towards accounting Harmonization in Europe: a multinational survey among budget experts, Schmidthuber at al., 2022, https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0020852320915640 (дата звернення: 10.10.2025)

3. Collective institutional entrepreneurship for the EPSAS program: The missing link, Argento at al, 2024, https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09540962.2024.2335637 (дата звернення: 10.10.2025)

4. The institutionalization of public sector accounting reform: the role of pilot entities. Jorge at al, 2019 https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/jpbafm-08-2019-0125/full/html (дата звернення: 05.10.2025)

5. Culture, language and accounting reform: a new perspective on IPSAS implementation. Abdulkarim et al., 2023, https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/jaoc-01-2022-0006/full/html (дата звернення: 09.10.2025)

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Козіцька Н.О.
к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки, обліку та підприємництва
Первомайський навчально-науковий інститут
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

У період дії воєнного часу розвиток інститутів громадянського суспільства отримав одне із центральних місць у сучасній економіці. Його складовою виступають неприбуткові організації, які відіграють дедалі важливішу роль як соціальні партнери держави, реалізуючи проєкти, спрямовані на підтримку соціальної згуртованості, психологічну допомогу, освітні ініціативи та відновлення територіальних громад. Ефективність діяльності громадських організацій напряму залежить від організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики, яка, в свою чергу, забезпечує прозорість, контроль і підзвітність у використанні фінансових ресурсів, зокрема отриманих від донорів у вигляді грантів. Відповідно, огляд наявних наукових напрацювань та світових практик свідчать про потребу в дослідженнях представленої тематики, з метою задоволення інформаційних запитів щодо розвитку, обліку і звітності суб'єктів громадянського суспільства.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Також Законом визначено, що суб'єкти господарювання самостійно визначають власну облікову політику рішенням власника чи уповноваженої особи з обліку [1].

Для інститутів громадянського суспільства, зокрема для громадських організацій та благодійних фондів, облікова політика є не лише технічним документом, а, в першу чергу, інструментом управління довірою. Наявність чітко визначених правил ведення бухгалтерського обліку гарантує донорам і державним інституціям достовірність цільового призначення коштів.

Концепція бухгалтерського обліку в інституціях громадянського суспільства передбачає врахування їх організаційно-правових особливостей та відмінностей у цілях діяльності порівняно з комерційними суб'єктами господарювання. Для них важливим є мета їх створення, відмова від підприємницької діяльності,

дотримання обмежень на розподіл майна і доходів між учасниками та забезпечення цільового характеру фінансування діяльності. Саме такі специфічні характеристики визначають облікову політику і впливають на повноту і достовірність фінансової та іншої інформації [2].

Наразі облікова політика інституцій громадянського суспільства формується в умовах відсутності цілісного нормативно-правового поля для неприбуткового сектора економіки. В Україні відсутні окремі нормативно-правові акти, розроблені спеціально для організацій, що мають статус неприбуткових, а це є суттєвим викликом для облікового персоналу та підгрунттям для створення численних колізії, дублювання та правових прогалин. Вважаємо, що в цьому контексті актуальним завданням є саме гармонізація чинного законодавства, зокрема, Закону України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], Податкового кодексу України [3], Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [4], а також норм, що регулюють діяльність неприбуткових організацій [5; 6].

Аналіз згаданих нормативно-правових документів став підґрунтям до побудови стандартизованої моделі облікової політики неприбуткової організації, яка відповідає нормам чинного законодавства, узгоджується з міжнародними вимогами прозорості; забезпечує стабільність, ефективність і довіру до організації як до професійного суб'єкта діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Модель облікової політики для інституцій громадянського суспільства

Модель облікової політики неприбуткової організації	
№ розділу	Назва розділу
1	Загальні положення
2	Організація бухгалтерського обліку
3	Облік основних засобів
4	Облік нематеріальних активів
5	Облік запасів та МШП
6	Облік грошових коштів
7	Облік доходів (особливості обліку цільових надходжень, благодійної та гуманітарної допомоги, пожертв, надходжень за грантовими проєктами; особливості визнання доходів)
8	Облік витрат (особливості обліку цільових та адміністративних витрат)
9	Облік курсових різниць
10	Облік розрахунків з контрагентами (постачальниками, донорами, бенефіціарами)
11	Облік підприємницької діяльності
12	Контроль і звітність

Джерело: сформовано автором

Узагальнюючи вищевикладене можемо стверджувати, що формування облікової політики для інститутів громадянського суспільства є актуальним питанням сьогодення, що поєднує економічний, правовий і соціальний аспекти. Ведення обліку за єдиною стандартизованою моделлю підвищить фінансову довіру до організації, забезпечить стабільність і безперервність бухгалтерського

обліку, зменшить ризики і помилки, підсилить інституційну спроможність, а відповідно - сприятиме підвищенню шансів на фінансування.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14/page (дата звернення: 14.10.2025 року).

2. Позняковська Н.М. Облікова політика та урегулювання діяльності організацій громадянського суспільства. *Економіка і регіон.* №1 (92). 2024. С. 237-243. URL: https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3335/2757. DOI: 10.26906/EiR.2024.1(92).3335 (дата звернення: 14.10.2025 року).

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 14.10.2025 року).

4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – URL: https://interbuh.com.ua/ua/documents/onemanuals/35131 (дата звернення: 14.10.2025 року).

5. Про громадські об’єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17/ed20200213#Text. (дата звернення: 14.10.2025 року).

6. Про благодійну діяльність і благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text. (дата звернення: 14.10.2025 року).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Матрос О.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Період воєнного стану в Україні зумовив необхідність посилення уваги до механізмів соціального захисту військовослужбовців як важливої складової системи національної безпеки. Виплати, пільги та інші соціальні гарантії, передбачені чинним законодавством, мають не лише правовий, а й фінансово-обліковий характер, оскільки формують специфічну сферу бюджетних і податкових відносин. У цьому контексті особливої ваги набуває забезпечення належного бухгалтерського та податкового відображення соціальних гарантій, що потребує від бухгалтера високого рівня правової обізнаності, відповідальності та професійної компетентності.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей бухгалтерського обліку та оподаткування соціальних гарантій військовослужбовців у період воєнного стану, а також у виявленні проблемних аспектів їх практичного застосування та шляхів удосконалення облікового супроводу таких операцій.

Основні положення щодо надання відпусток військовослужбовцям визначено Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII. Згідно зі статтею 10-1 цього Закону, військовослужбовці мають право на щорічні основні, додаткові та соціальні відпустки. До останніх належать відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, по догляду за дитиною, за сімейними обставинами, після звільнення з полону або у зв'язку з навчанням. Під час дії воєнного стану, відповідно до пункту 19 статті 10-1, тривалість щорічної основної відпустки становить 30 календарних днів, із яких 15 днів є обов'язковою безперервною частиною. Такий порядок надання обумовлює необхідність уніфікації підходів до документального оформлення, бухгалтерського відображення та податкового супроводу відповідних виплат.

Фінансове забезпечення військовослужбовців під час відпустки відображається у складі витрат на оплату праці. Нарахування грошового забезпечення здійснюється на підставі наказу командира військової частини, що є первинним документом бухгалтерського обліку. Відповідно до статті 24 Закону України «Про відпустки», за військовослужбовцем зберігається середній заробіток (грошове забезпечення) на період відпустки. Такі суми підлягають оподаткуванню згідно з Податковим кодексом України, зокрема податком на доходи фізичних осіб (18%), військовим збором (1,5%) та єдиним соціальним внеском (22%) відповідно до Закону № 2464-VI. На практиці нерідко спостерігаються труднощі, пов'язані з несвоєчасним отриманням рапортів, наказів та довідок, що ускладнює своєчасне відображення виплат у бухгалтерському обліку та податковій звітності. Це підкреслює потребу в розробленні стандартизованих форм документів і методичних рекомендацій щодо їх застосування.

У разі порушення права на відпустку військовослужбовець може звернутися до вищого командування, військової служби правопорядку або на гарячу лінію Міністерства оборони України. Якщо внутрішні механізми захисту не дали результату, особа має право подати адміністративний позов до суду або скористатися безоплатною правничою допомогою відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу». У цьому процесі бухгалтер виступає не лише технічним виконавцем, а й аналітиком, який узгоджує правові норми з фінансовими потоками та забезпечує документальне підтвердження господарських операцій. Від ефективності його дій залежить прозорість розрахунків, правильність оподаткування та достовірність фінансової звітності.

Отже, облік і податкове забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців у період воєнного стану мають комплексний характер і поєднують правові, фінансові та організаційні аспекти. Основними проблемами у практичній площині залишаються несвоєчасне оформлення документів, різнотлумачення норм податкового законодавства та відсутність єдиних методичних підходів до облікового відображення виплат. Підвищення якості бухгалтерського супроводу таких операцій потребує вдосконалення методичного забезпечення, розширення електронного документообігу між

військовими частинами та бухгалтерськими підрозділами, а також підвищення рівня правової обізнаності фахівців.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text
2. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text
5. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 02.06.2011 № 3460-VI. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Молдован М.М.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Гуцаленко Л.В.**, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Сільське господарство є однією з провідних галузей національної економіки, що забезпечує продовольчу безпеку, формує значну частку валютних надходжень та виступає драйвером розвитку суміжних секторів. В умовах динамічного ринкового середовища, глобальних викликів та воєнних ризиків ключового значення набуває формування достовірної та оперативної інформації про фінансові результати діяльності аграрних підприємств. Саме якісна інформація, що забезпечує облік фінансових результатів є інструментом для прийняття ефективних управлінських рішень.

Сучасна практика ведення бухгалтерського обліку в аграрному секторі характеризується низкою проблем, серед яких: невідповідність між видами діяльності та діючою структурою рахунків, недостатній рівень аналітичності облікових даних, обмеженість форм внутрішньої звітності для управління фінансовими результатами тощо. Крім того, цифровізація економіки та впровадження ERP-систем потребують адаптації традиційних методик обліку до

нових умов функціонування підприємств.

У багатьох наукових публікаціях вчених висвітлено особливості доречності внесення змін у структурі рахунків, в систему документування та формування узагальнених звітних даних щодо достовірності відображення фінансових результатів суб'єктами господарювання.

З метою вдосконалення механізму формування інформації про фінансові результати в бухгалтерському обліку науковцями пропонується наступні напрями удосконалення структури рахунків:

- здійснити поділ доходів і витрат операційної діяльності на дві окремі групи, а саме перейменувати: рахунки 70 «Доходи від основної (операційної) діяльності» та 90 «Витрати від основної (операційної) діяльності»; рахунки 71 «Інші операційні доходи» та 91 «Інші операційні витрати» [5, с. 208];

- рахунки 72 «Дохід від участі в капіталі» та 73 «Інші фінансові доходи» доцільно замінити на рахунок 72 «Доходи від фінансової діяльності»; витрати, що наразі обліковуються за рахунками 95 «Фінансові витрати» та 96 «Витрати від участі в капіталі», варто узагальнити на рахунку 92 «Витрати від фінансової діяльності» [5, с. 208];

- у робочому Плані рахунків використовувати рахунки третього порядку, на яких будуть відображатись окремо результати від операційної діяльності і результати від іншої операційної діяльності, а також окремо результат від інвестиційної діяльності і результат від фінансової діяльності [2, с. 1389];

- внести зміни до складу субрахунків рахунку 79 «Фінансові результати»: 791 «Результат основної діяльності», 792 «Результат іншої операційної діяльності», 793 «Результат фінансової діяльності», 794 «Результат інвестиційної діяльності», 795 «Результат надзвичайних подій» [3, 139].

Також пропонується створення типової форми бухгалтерської довідки-розрахунку, адаптованої до специфіки діяльності сільськогосподарських підприємств. Такий документ допоможе уникнути помилок у віднесенні витрат і доходів [6, с. 63].

Слушною є позиція науковців про необхідність використання інновацій технологічного характеру, цифрового мислення у поєднанні із новими професійними вміннями облікових працівників для оцінювання, синтезу аналітичних висновків та стратегічного планування [4, с. 179].

За результатами проведеного дослідження наукової літератури нами окреслено пріоритетні напрями удосконалення обліку фінансових результатів задля ефективності ведення бізнесу та прийняття раціональних управлінських рішень (рис. 1).

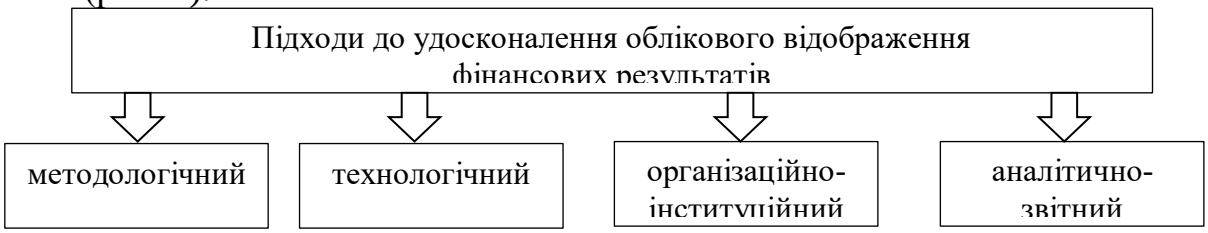

Рис. 1. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів суб'єктів агробізнесу

Джерело: сформовано автором за результатами дослідження

Застосування визначених напрямів праксеології обліку фінансових результатів забезпечить гнучкість та здатність системи обліку будь-якого підприємства агробізнесу вчасно та ефективно реагувати на сучасні зміни та виклики.

Список використаних джерел

1. Воськало Н.М., Воськало В.І. Обліково-податкові аспекти розкриття інформації про доходи підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2020. Вип. 51. С. 195-200.

2. Мелень О.В., Майструк О.Д. Дослідження та аналіз проблемних питань організації обліку фінансових результатів. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1385-1390

3. Мороз Ю.Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2013. №2 (64). С. 135-141.

4. Назаренко О.В., Галун Є.С. Особливості діджиталізації облікового супроводження доходів в умовах функціонування окремого господарюючого суб'єкта. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2023. №3 (71). С. 175-182.

5. Назарова Г.Б., Кононенко Л.В., Калашнікова А.К. Облікові процедури формування фінансових результатів: сучасний стан та напрями їх вдосконалення. *Економічний простір*. 2020. №156. С. 206-212.

6. Перчун О.В. Особливості обліку фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. 27/1. С. 57-66.

ОБЛІК ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ АГРОПІДПРИЄМСТВ

Панченко О.Д.
PhD, доцент, доцент кафедри
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Скуратов О.С.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Сучасні умови глобалізації та євроінтеграції аграрного сектору України відіграють важливу роль у формуванні зовнішньоекономічного потенціалу держави. Нині одним з провідних напрямів розвитку економіки України є експорт сільськогосподарської продукції, яка забезпечує стабільні валютні надходження та розширює ринки збуту. При цьому такі суб'єкти активно імпортують техніку, посівний матеріал, добрива тощо. При таких умовах підвищується значення облікового відображення експортно-імпортних операцій, що формують основу для контролю та прийняття управлінських рішень.

Особливостями експортно-імпортних операцій у сільському господарстві є: валютна специфіка розрахунку (більшість зовнішньоекономічних контрактів

укладаються в іноземній валюті, які в обліку перераховуються на гривні); особливості визнання в обліку доходів і витрат; податкові характеристики; періодична переоцінка активів і зобов'язань; внутрішній і зовнішній документальний супровід.

Нормативно-правове регулювання експортно-імпортної діяльності передбачено Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митним та Податковим кодексами, а також низкою підзаконних актів, котрі визначають порядок митного оформлення, оподаткування й валютного контролю зовнішньоекономічних операцій.

Важливе значення щодо оподаткування мають внесені в 2023 році зміни до вимог щодо експорту окремих видів продукції рослинництва (зернових, соєвих бобів, насіння ріпаку, соняшнику й олії з нього), передбачені Законом України від 12.01.2023 № 2881-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо застосування режиму експортного забезпечення на період дії воєнного, надзвичайного стану», що регламентував спеціальний експортний режим [3].

Водночас вихід на міжнародні ринки супроводжується дотриманням різних фітосанітарних правил. Фітосанітарними бар'єрами держави захищають внутрішній агросектор, обмежуючи певним чином вихід імпортної продукції на їхній ринок. Тому для успішного планування й реалізації діяльності в експортній сфері, а саме рослинництві та його переробці, потрібно детально аналізувати фітосантарне законодавство країни, у яку планується реалізація продукції [2].

Розглядаючи бухгалтерські аспекти експортно-імпортних операцій, потрібно аналізувати аспекти НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [7]. Важливим напрямом гармонізації, удосконалення й стандартизації регламентів обліку є зближення НП(С)БО з МСФЗ відповідно до вимог Європейського союзу [6].

Бухгалтерський облік виступає важливим інструментом для здійснення моніторингу ринкових коливань, політики та торгівлі на міжнародному ринку. Він сприяє покращенню управління ризиками, бюджетуванню й стратегічному плануванню, що підвищує важливість в умовах нестабільності. Незважаючи на дійсні й потенційні складнощі, минулого року економіка країни зросла на 3,4%, цього року прогнозується зростання на рівні 2-3%. Такі зміни створюють фундаментальне підґрунтя для вдосконалення обліково-економічної стійкості. Адже нині традиційний облік в повній мірі не відповідає вимогам швидкої адаптації, що робить складнішим процес управління ризиками та зумовлює потребу в удосконаленні облікових практик, які повинні сприяти економічній стійкості аграрної галузі [4].

Облік експортно-імпортних операцій аграрної продукції проводять в основному за загальноприйнятою методикою. Дохід визнається за двома методами. За першого усі ризики й вигоди передаються в договорі відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід». Документальним підтвердженням виступає товаро-транспортний документ, акт приймання-передачі тощо. Другий метод передбачає визнання доходу на дату оформлення вантажної митної декларації. Такий підхід у певній мірі суперечить вимогам обліку [6].

Для фіксації експортно-імпортних операцій в обліку, крім загальноприйнятих документів, які здебільшого є зовнішніми (контракт, інвойс, транспортні документи, митна декларація, банківські виписки тощо), можна запропонувати також і внутрішні, серед яких: наказ на здійснення зовнішньо-економічних операцій; акт відвантаження продукції на експорт (підтверджує факт передачі товару зі складу); акт звірки (використовується для співставлення даних з контрагентами); розрахунково-платіжна відомість валютної виручки (сприяє узгодженню виручки в іноземній валюті з курсовим переведенням); аналітична картка обліку сільськогосподарської продукції на експорт; журнал-обліку експортно-імпортних операцій та інші.

При первісному визнанні операцій в іноземній валюті її перераховують на гривні за курсом НБУ на дату виконання операцій. У ході таких операцій можуть виникати курсові різниці – різниця між оцінками однакової кількості іноземної валюти за різними валютними курсами [1].

При купівлі-продажу валюти може виникнути різниця в оцінках іноземної валюти за курсом Нацбанку й валютного ринку. В обліку її включають до складу операційних доходів або витрат. Для обліку курсових різниць використовують рахунки 714 «Дохід від операційної курсової різниці»; 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»; 945 «Втрати від операційної курсової різниці»; 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць» [1]. Для обліку коштів в іноземній валюті використовуються рахунки 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» і 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті». На рахунках 312 і 314 узагальнюються дані про наявність і рух коштів в іноземній валюті, а на рахунку 316 – коштів, що підлягають розподілу.

Суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності подають фінансову (Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до фінансової звітності); податкову (Податкову декларацію з податку на прибуток підприємств, Декларацію з ПДВ, Звіт про контрольовані операції); статистичну (Звіт про експорт та імпорт товарів, Звіт про прямі іноземні інвестиції, Звіт про іноземні інвестиції українських підприємств за кордоном) та спеціальну (Звітність до фондів соціального страхування та інші форми до державних органів) [5].

Отже, експортно-імпортні операції агропідприємств мають вагомий вплив на фінансову стабільність і конкурентоспроможність аграрного сектору України. Враховуючи зростання ролі експортних процесів та потребу в імпортних товарах для галузі, ведення бухгалтерського обліку значно ускладнюється та вимагає постійного оновлення в частині стандартів звітності, податкового обліку й валютного регулювання. Упровадження гнучких і прозорих методик дозволить підвищити економічну стійкість суб’єктів господарювання, посилити управлінські рішення та загальну позицію України на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Курсові різниці та як їх рахувати. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/august/issue-62/article-121806.html.

2. Особливості експорту рослинної продукції: що потрібно знати українському експортеру. 2025. URL: https://shpykivska-gromada.gov.ua/news/1746428276/.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо застосування режиму експортного забезпечення на період дії воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 12.01.2023 № 2881-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2881-20#Text.

4. Рижикова Н. І., Остапенко Р. М., Бірченко Н. О., Луценко О. А. Оцінка обліково-економічної стійкості аграрних підприємств України на мікрорівні: інформаційно-аналітичний підхід. *Академічні візії.* 2025. № 42. С. 1-10. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15437666.

5. Сисюк С., Дмитрів В. Звітність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності: теоретичний та прагматичний аспекти. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 1. С. 227-236. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.227.

6. Ціцька Н., Мирончук З., Малецька О., Ціцький П. Оцінка і алгоритм експортних операцій сільськогосподарських підприємств та їх відображення в системі бухгалтерського обліку. *Аграрна економіка*. 2024. Т. 17. № 2.С. 115-124. DOI: https:// 10.31734/agrarecon2024.02.115.

7. Шинкаренко А. В. Бухгалтерський облік експортно-імпортних операцій. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2005. № 7. Ч. 1. С. 258-263.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Поліщук О.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Сільськогосподарська галузь України наразі стикається з глибокими труднощами, що виникли внаслідок широкомасштабної воєнної агресії. Аграрні підприємства відчувають значні перешкоди у своїй роботі через такі чинники, як: пошкодження інфраструктурних об'єктів, замінування сільськогосподарських угідь, скорочення виробничих обсягів та ускладнення доступу як до необхідних ресурсів, так і до ринків збуту. В умовах цієї критичної ситуації ключовим елементом підтримки стійкості та продуктивності агросектора стає якісне облікове забезпечення. Головне завдання полягає в тому, щоб модифікувати та пристосувати облікові процедури до нових реалій ведення бізнесу. Це передбачає забезпечення точності в реєстрації витрат, оптимізацію використання наявних ресурсів та формування фінансової звітності. Все це є життєво необхідним для збереження діяльності та успішного розвитку аграрних підприємств. Військови дії залишили свій відбиток на кожному етапі аграрного

бізнесу, від самого виробничого процесу до експортної діяльності, спричинивши відчутні економічні та соціальні втрати.

Організація бухгалтерського обліку в період воєнних дій вимагає підвищеної уваги, гнучкого пристосування до нових обставин та впровадження інноваційних методів для збереження безперервності господарської діяльності. Військові операції зобов'язують ретельно фіксувати всі збитки, спричинені агресією, включаючи знищені матеріальні активи та незібраний урожай. Для формування достовірної інформації фінансового стану господарства, відображення непередбачуваних витрат на забезпечення безпеки, переміщення та зберігання готової продукції є критично необхідним. Крім того, аграрії повинні точно обліковувати отриману державну допомогу та страхові виплати в рахунок покриття зазнаних втрат. Такий підхід гарантує прозорість фінансової звітності та дотримання встановлених правових норм.

У цьому контексті, приведення облікової політики у відповідність до реалій воєнного стану передбачає перегляд існуючих способів оцінювання активів, внесення змін до політики нарахування амортизації та формування резервів для покриття потенційних втрат. Крім того, правильне оформлення та документування всіх операцій є запорукою збереження первинних документів для майбутніх аудиторських перевірок і контролюючих заходів. Водночас, відкритість і зрозумілість фінансової звітності допомагає аграрним формуванням зберігати довіру з боку як інвесторів, так і кредиторів.

Український Уряд активно вживає заходів для підтримки агросектору, зокрема через впровадження нових механізмів для підтримки посівних робіт, надання фінансової допомоги сільськогосподарським виробникам та реалізацію кроків, спрямованих на мінімізацію негативного впливу воєнних дій на цю галузь. Для забезпечення ефективного використання державної підтримки та належного звітування про її застосування, ці ініціативи вимагають бездоганного облікового супроводу.

Належна організація обліку дає змогу агробізнесу своєчасно ідентифікувати фінансові труднощі, тримати витрати під контролем, планувати капіталовкладення та вдосконалювати фінансові процедури. Усе це веде до зростання продуктивності виробництва, посилення конкурентних переваг та гарантування стійкості підприємства в умовах ринкової мінливості. Завдяки прогресу в сфері інформаційних технологій, аграрні підприємства мають можливість застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення для автоматизації облікових процесів, аналізу даних та фінансового прогнозування.

Попри всі перешкоди, агробізнес докладає зусиль для пристосування до сучасних умов. Держава надає підтримку, що включає пільгові кредитні програми, встановлення тимчасових обмежень на експорт певних видів сільськогосподарської продукції та інші заходи. Облік господарської діяльності аграрного сектору в умовах воєнного часу вимагає гнучкості, швидкості реагування та скоординованої роботи всіх залучених сторін: підприємств, державних органів, наукових установ та освітніх закладів. Лише об'єднавши зусилля, можна подолати виклики, що постали під час війни, і гарантувати продовольчу безпеку країни. Незважаючи на всі труднощі, запровадження

ефективного облікового механізму дозволить сільськогосподарським компаніям зберегти стійкість і продовжувати свою діяльність навіть у найбільш несприятливих умовах.

Таким чином, аграрний сектор України в період війни зіткнувся із значними перешкодами, як-от: пошкодження основних об'єктів, ускладнений доступ до ресурсів та торговельних майданчиків. Облікове забезпечення є вирішальним фактором у забезпеченні стабільності та продуктивності підприємств. Ініціативи держави, спрямовані на підтримку агросектору, вимагають бездоганного облікового забезпечення для раціонального використання державної допомоги та звітування за неї. Облік включає систематичну реєстрацію фінансових операцій, моніторинг витрат та надходжень, аналіз фінансової звітності і планування на майбутнє, що є основою для ефективного фінансового менеджменту та ухвалення виважених управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Бражна Л. В. Аналіз розвитку та фінансового стану підприємств у воєнний період. Економіка, управління та адміністрування.2023. № 2. С. 79-85.

2. Державна підтримка агробізнесу в умовах війни. URL: https://magazine.faaf.org.ua/derzhavna-pidtrymka-ahrobiznesu-v-umovakh-viiny.html (дата звернення: 22.09.2025).

3. Ловінська Л. Г., Озеран А. В., Коршикова Р. С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в умовах воєнного стану в Україні. Фінанси України. 2022. № 4. С. 92–106.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Резніченко Р.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Вінницький національний аграрний університет

Коваль Л.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет

Фінансові результати є ключовим узагальнюючим показником діяльності будь-якого підприємства, що відображає ефективність використання ресурсів і здатність суб’єкта господарювання забезпечувати відтворювальний процес у довгостроковій перспективі. Для аграрних підприємств, які функціонують у мінливому економічному середовищі, методика обліку фінансових результатів має не лише відображати фактичні дані, а й слугувати інструментом управління, прогнозування та контролю [1, С. 47].

Удосконалення методики обліку фінансових результатів вимагає системного

підходу до організації облікового процесу, що передбачає взаємозв'язок між первинним обліком, аналітичними розрахунками та формуванням звітності. Зокрема, важливим є узгодження інформаційних потоків між управлінським, фінансовим та податковим обліком. Така інтеграція сприятиме забезпеченню єдності методологічних принципів та підвищенню достовірності облікових даних [2, С. 112].

Одним із ключових напрямів удосконалення є підвищення аналітичності обліку доходів і витрат. Для цього доцільно впроваджувати деталізацію обліку за центрами відповідальності, видами діяльності, культурами та виробничими підрозділами. Це дозволить здійснювати більш точний розподіл витрат і визначати рентабельність окремих напрямів діяльності [3, С. 66]. Такий підхід сприяє формуванню обґрунтованих управлінських рішень щодо структури виробництва, оптимізації витрат та підвищення прибутковості підприємства.

Особливістю аграрного сектору є сезонність виробництва, біологічні активи та залежність результатів від природно-кліматичних умов. Це вимагає специфічних методичних рішень при формуванні фінансових результатів. Наприклад, доцільним є застосування методики попереднього обліку витрат з подальшим їх розподілом між періодами діяльності, що забезпечує більш об'єктивне відображення прибутку [4, С. 73].

Важливим аспектом є також оцінка доходів від реалізації продукції. В умовах коливань ринкових цін і державного регулювання аграрного ринку необхідно забезпечити правильне визнання моменту отримання доходу відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат [5, С. 91]. Недотримання цих вимог призводить до спотворення фінансових результатів і зниження достовірності фінансової звітності.

Значну роль у вдосконаленні облікової методики відіграє цифровізація облікових процесів. Використання сучасних ERP-систем, хмарних платформ та автоматизованих облікових програм дозволяє зменшити кількість ручних операцій, підвищити швидкість обробки даних і точність результатів [6, С. 54]. Такі інструменти відкривають можливість для оперативного контролю фінансових результатів, формування дашбордів і інтеграції бухгалтерського обліку з управлінською аналітикою.

У контексті цифрової трансформації важливим стає питання адаптації методики обліку фінансових результатів до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Відповідно до МСФЗ, прибуток визначається не лише як різниця між доходами та витратами, а як результат усього комплексу господарських операцій, що впливають на власний капітал підприємства, за винятком внесків і вилучень власників [7, С. 134]. Це вимагає більш широкого підходу до оцінки результатів діяльності та формування відповідних облікових політик.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2020. 640 с.

2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік у системі управління підприємством : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 284 с.

3. Кірейцев Г. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 412 с.
4. Левицька С. О. Методика обліку витрат та формування фінансових результатів у сільському господарстві : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2019. 268 с.
5. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 392 с.
6. Куцик П. О. Цифровізація бухгалтерського обліку: сучасні тренди та перспективи розвитку. *Економіка АПК.* 2022. № 6. С. 52–60.
7. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) : офіц. текст. Лондон : IFRS Foundation, 2023.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ У СФЕРІ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Ульзутуєва А.Ю.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – **Яловега Л.В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Цифровізація податкового обліку є невід'ємним складником ефективного управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів державного сектору. Сучасні тенденції цифровізації державного управління передбачають поступовий перехід до електронного документообігу, що дозволяє підвищити прозорість, точність і оперативність обробки податкових даних [1]. Використання сучасних інформаційних технологій у податковому адмініструванні сприяє не лише зниженню адміністративного навантаження на бухгалтерські служби, але й формуванню більш гнучкої системи фінансового контролю та аналітики.

Основна мета автоматизації податкового обліку полягає у мінімізації впливу людського фактора, запобіганні помилкам і забезпеченні своєчасного виконання податкових зобов'язань. Використання автоматизованих систем дозволяє накопичувати, обробляти та аналізувати великі масиви фінансово-податкових даних у структурованому вигляді, що створює основу для підвищення якості управлінських рішень. Відповідно до вимог Податкового кодексу України, суб'єкти державного сектору зобов'язані вести податковий облік згідно з установленими стандартами, а впровадження автоматизованих систем обліку суттєво спрощує дотримання цих вимог і забезпечує належний рівень податкової дисципліни [2].

Державна податкова служба України активно впроваджує цифрові технології в межах програми EU4PFM, модернізуючи інформаційно-аналітичні системи, розвиваючи підсистеми електронної звітності та спеціалізовані модулі контролю

податкових надходжень. Це сприяє автоматизації управлінських процесів на всіх рівнях і підвищує ефективність адміністрування державних фінансів.

Сучасний ринок програмних рішень для автоматизації податкового обліку в Україні представлений широким спектром продуктів, серед яких: MASTER: Бухгалтерія, M.E.Doc, IS-pro, а також спеціалізовані галузеві модулі для обліку окремих видів податків та платежів, табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика програмних продуктів для автоматизації податкового обліку

Програмний продукт	Основні можливості	Переваги	Недоліки
ISpro	Облік, звітність, управління бюджетом	Інтеграція з державною звітністю, підтримка НП(С)БО для держсектору	Висока вартість впровадження
M.E.Doc	Електронна звітність, обмін документами	Зручний інтерфейс, онлайн-зв'язок з ДПС	Обмежений бухгалтерський функціонал
SAP	Комплексне управління фінансами та податками	Висока надійність, аналітика	Складність впровадження, потребує навчання персоналу

Сучасні програмні продукти для автоматизації податкового обліку забезпечують формування звітності відповідно до вимог Державної податкової служби України та дають змогу здійснювати електронний обмін документами з контролюючими органами. Їх застосування сприяє створенню єдиної цифрової екосистеми бухгалтерського обліку, підвищенню точності даних і контролю за виконанням податкових зобов'язань, що особливо важливо для установ державного сектору. Вагомим чинником цифрової трансформації фінансових процесів є Програма Європейського Союзу EU4PFM, у межах якої впроваджуються міжнародні стандарти обліку (МСБОДС), розробляється Інформаційна система управління державними фінансами (IFMIS) та модернізуються електронні сервіси податкової служби. Це сприяє підвищенню прозорості, скороченню ручних операцій і зміцненню фінансової дисципліни. Водночас розвиток автоматизації стримується високою вартістю програмного забезпечення, нестачею фінансування, потребою у підготовці кадрів і відсутністю єдиної державної стратегії цифровізації бухгалтерського обліку, однак підтримка міжнародних проєктів створює умови для подальшої модернізації облікової інфраструктури.

Отже, цифровізація податкового обліку є важливим чинником підвищення ефективності управління державними фінансами, забезпечуючи прозорість, достовірність і своєчасність облікових процесів. Використання автоматизованих систем, таких як M.E.Doc, IS-pro чи SAP, сприяє зменшенню ручних операцій, удосконаленню фінансового контролю та підвищенню якості управлінських рішень. Водночас повноцінна реалізація цифрової трансформації вимагає достатнього фінансування, підготовки кваліфікованих кадрів і розроблення

єдиної стратегії цифровізації бухгалтерського обліку. У цьому контексті вагому роль відіграють міжнародні ініціативи, зокрема програма **EU4PFM,** що сприяє модернізації інформаційної інфраструктури та інтеграції державних фінансових систем.

Список використаних джерел

1. Барановська Т. В. Автоматизація бухгалтерського обліку: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Економіка і держава.* 2023. №4. С. 54–58.

2. EU4PFM – Європейський Союз для підтримки управління державними фінансами в Україні. URL: https://eu4pfm.com.ua/

3. Семенюк Н. В. Розвиток цифрових технологій у державному секторі економіки України. *Фінанси, облік і аудит.* 2022. №2. С. 71–76.

ЕЛЕКТРОННІ АКТИВИ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СЬОГОДЕННІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Хомовий С.М.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Білоцерківський національний аграрний університет

Томілова-Яремчук Н.О.
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Білоцерківський національний аграрний університет

З винаходом інноваційної технології «block chain» постало питання про можливість її застосування для цілей бухгалтерського обліку та контролю. За останні декілька років дана технологія значно розвинулася і стала придатною для використання на рівні підприємств, та характеризується такими переваги як: безпека, прозорість, довіра, конфіденційність.

Згідно зі звітом всесвітньо-визнаної компанії «Jupiter Research», впровадження блокчейну дозволить банкам та організаціям скоротити витрати більш ніж на 11% та реалізувати економію на транскордонних розрахункових операціях до кінця 2030 року на суму приблизно у розмірі до 27 мільярдів доларів. Вже на сьогоднішньому етапі розвитку система блокчейну Ethereum продемонструвала ефективну економіку, створивши більш ніж 10-кратне зменшення витрат порівняно з існуючими технологіями [1, С. 376].

Також блокчейн може оптимізувати банківські та кредитні операції, знижуючи ризик недобросовісних контрагентів. Таким чином, на відміну від сьогоднішньої практики ведення обліку, коли для з'ясування достовірності інформації необхідно робити зустрічну перевірку у різних суб'єктів господарювання, документально задіяних у виготовленні, придбанні або зміні досліджуваного активу, при роботі з блокчейном достатньо мати лише доступ до копії реєстру (рис. 1).

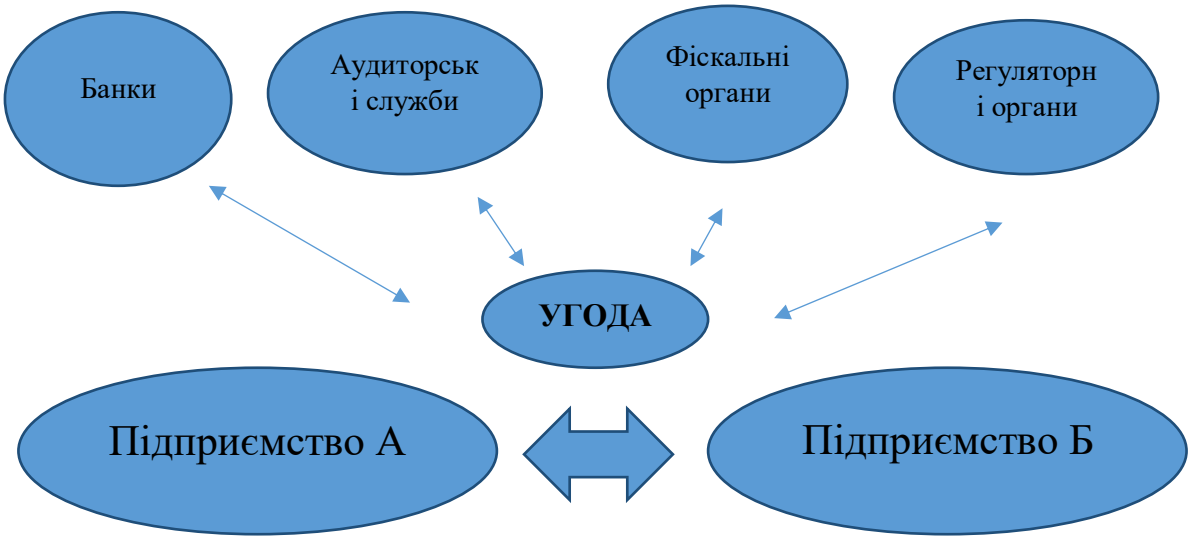

Рис. 1. Технологія обробки, збереження, передачі та накопичення інформації із застосуванням блокчейн.

Фактично кожна угода з використанням такої технології стає за рівнем достовірності як нотаріально засвідчена [2, С. 139], тому довіра до такої інформації набуває найвищого рівня.

Розвиток цифрової економіки зумовив також появу нового об'єкта бухгалтерського обліку – віртуальних активів, яскравим представником яких є криптовалюта. Серед основних особливостей криптовалют виділяють: існування виключно в електронній формі; відсутність статусу законного платіжного засобу; відсутність сталої вартості та статусу об'єкта обліку.

Проте на сьогодні в Україні не існує жодного затвердженого стандарту бухгалтерського обліку, який би визначав порядок її відображення [3]. З огляду на це, сучасні науковці [4, С. 49] вважають, що цифрова валюта може мати ознакам активу, що дозволяє проаналізувати її у межах існуючих МСБО.

У наших дослідженнях, ми виокремили та проаналізували деякі нормативні положення, що можуть регулювати облік крипто валют в Україні як:

1. Грошові кошти або їх еквіваленти (регулюється МСБО 7). Незважаючи на назву, криптовалюти не можуть бути ідентифіковані як гроші для цілей бухгалтерського обліку, оскільки вони не є загальноприйнятим засобом обміну та не відповідають критеріям грошових еквівалентів через свою високу волатильність.

2. Фінансові активи (регулюється МСБО 32). Теоретично криптовалюта може розглядатися як фінансовий актив, проте вона не в повній мірі відповідає визначенню фінансового інструменту, оскільки не має права на отримання грошових коштів від суб'єктів господарювання.

3. Інвестиційна нерухомість (регулюється МСБО 40). Незважаючи на популярність такої точки зору, відповідно до сьогоднішнього законодавства криптовалюта не може бути віднесена до інвестиційної нерухомості, оскільки не має ознак матеріального активу.

4. Нематеріальні активи (регулюється МСБО 38). Криптовалюта відповідає визначенню нематеріального активу, оскільки є ідентифікованою, не має фізичної форми та не підпадає під категорію монетарних активів.

Отже використання у бухгалтерському обліку технології «block chain» підвищує рівень достовірності інформації, проте для правильного ведення таких об’єктів як криптовалюта в Україні, потрібне законне їх визнання.

Список використаних джерел

1. Jena, R.K. Investigating accounting professionals’ intention to adopt blockchain technology. *Review of Accounting and Finance*, 2024. No. 23(3), P. 375–393. URL: https://doi.org/10.1108/RAF-06-2023-0185

2. Попівняк Ю.М. Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3(89). С. 137–144. https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-137-144

3. Про віртуальні активи: Закон України від 2023 № 2074-IX (не набрав чинності). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text

4. Петришин Л.П. Віртуальні активи як новий об'єкт обліку. Збірник тез звітної наукової конференції Львівського національного університету імені Івана Франка (електронне видання) : Секція факультету управління фінансами та бізнесу, (Львів, 1-8 лютого 2024 р.). Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2024. С. 48-51.

THEORETICAL ASPECTS OF INVENTORY ACCOUNTING

Andrusiak Vasyl
PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Accounting and Taxation
Uman National University

For the implementation of production and business activities, enterprises of all ownership forms and economic sectors utilize inventories, which constitute the most significant part of a company's assets. They occupy a special place in the property structure and dominate the cost structure of enterprises across various sectors. Inventories are a component of the group of material resources that form economic (production) resources. According to the Law of Ukraine dated 16.07.1999 No. 996-XIV «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine», assets are resources obtained by an enterprise as a result of past events, the use of which is expected to lead to an increase in economic benefits in the future. In other words, inventories can be considered assets since there is always a likelihood of receiving financial benefits in the future from any use of the inventories [1].

The Accounting Regulation (Standard) (P(S)BO) 9 «Inventories», which governs inventory accounting in enterprises, organizations, and other legal entities of all ownership forms (except budgetary institutions), defines inventories as assets that:

- are held for sale in the ordinary course of business;
- are in the process of production for subsequent sale of the finished product;
- are held for consumption during production, performance of work, provision of services, and enterprise management [2].

Accounting literature contains many different terms related to inventories; however, it should be noted that each has its own meaning and interpretation. In educational literature, the term «production inventories» is often used, sometimes replaced by the term «materials». Some authors, when defining the concept of material current assets, use the term «values». However, the term «value» is a descriptive category, a characteristic, or a qualitative or criterion-based indicator that defines inventories as economic elements that are useful to their owner and can generate economic benefits [3]. Inventories are part of current assets because they can be converted into cash within a year or a single operating cycle. Current assets are a financial and economic category that arises from the existence of commodity-money relations, the operation of the law of value, and the organisation of enterprise activities.

The use of the term «material-production inventories» is associated with certain ambiguities, as material inventories include not only objects of labour but also means of labour. Therefore, this concept is broader, encompassing all assets with a material form used in the production process. The terms «material and commodity assets» and «material and commodity inventories» are less acceptable due to their inclusion of assets with a material form that can be either current or non-current. The emphasis here

is on the possibility of selling such assets [4]. Certain contradictions are also associated with the use of the term «objects of labour». The concept of objects of labour adequately reflects the essence of production elements subject to processing, but it is traditionally used as an economic rather than an accounting category. The term «inventories» best reflects the characteristic properties of tangible production elements, whose main purpose is processing in production and forming the basis of products, while also considering their presence in reserves in the form of production inventories in warehouses or finished goods held in stock.

At the same time, one should not forget the existence of the term «inventories», which, according to P(S)BO 9 «Inventories», unites the main components of current material assets [2]. The use of this term causes certain ambiguities related to its interpretation in reference literature. Most authors understand the term «inventories» as a reserve of material resources not used in current enterprise activities, intended to ensure the continuity of production processes and storage for contingencies. Thus, the concept of inventories is quite specific. Although the term «production inventories» is the most suitable for reflecting the essence of objects of labour and their particular features, the adoption of P(S)BO has made the term «inventories» widely used.

References

1. Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine» dated 16.07.1999 No. 996-XIV (with amendments and additions). Legislation of Ukraine / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (accessed 21.09.2025).

2. Approval of National Accounting Standard (P(S)BO) 9 «Inventories»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 20.10.1999 No. 246. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (accessed 22.09.2025).

3. Koval N.I. The Essence of Production Inventories as an Economic Category: Accounting and Management Aspects. Economics. Finance. Management: Current Issues of Science and Practice. 2017, No. 7, pp. 93-105.

4. Pylypiv N., Borysovskyi M. The Concept and Essence of Production Inventories // Economic Analysis. 2013, Issue 12, Part 3, pp. 303-307.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Бехтір В.Ю.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Куць Т.В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

У сучасних умовах господарювання державні сільськогосподарські підприємства функціонують у достатньо складному та динамічному

економічному середовищі, яке характеризується обмеженістю фінансових ресурсів та суттєвими вимогами до цільового використання бюджетних коштів. За таких умов особливого значення набуває удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці, оскільки саме воно є базою для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері трудових відносин, мотивації персоналу та оптимізації фонду оплати праці [1, С. 894].

Об'єктом дослідження було Державне підприємство «Дослідне господарство «Вирішальне» Інституту сільського господарства Північного Сходу Національної академії аграрних наук України», яке спеціалізується на проведені наукових досліджень та їх апробації з виробництва оригінального, елітного та репродукційного насіння сільськогосподарських культур і саджанців, нових засобів захисту рослин і тварин, штамів мікроорганізмів, вирощування племінного молодняку тварин і птиці, проектування і виготовлення дослідних і макетних зразків нової техніки, тощо.

За результатами проведеного дослідження, до основних напрямів вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці в аналізованому підприємстві є наступні складові:

1. Посилення автоматизації та цифровізації облікових процесів через впровадження сучасних інформаційних систем, які забезпечують автоматичне нарахування заробітної плати, ведення табельного обліку, формування звітності до контролюючих органів і інтеграцію з кадровими базами. Це дозволить значно скоротити трудомісткість облікових процесів, підвищити точність розрахунків і оперативність отримання інформації.

2. Удосконалення аналітичного забезпечення управління оплатою праці. Необхідно використовувати систему показників для аналізу ефективності використання трудових ресурсів, зокрема: рівень продуктивності праці, співвідношення фонду оплати праці до валової продукції, середню заробітну плату за категоріями персоналу, трудомісткість виробництва 1 га посівів, т.д.

3. Розвиток системи мотивації та стимулювання праці. На практиці доцільно поєднувати державні вимоги до оплати праці з елементами внутрішнього стимулювання, зокрема преміювання за виконання виробничих планів, підвищення врожайності, дотримання технологічних норм. Запровадження коефіцієнтів трудової участі (КТУ) дає змогу об'єктивно оцінювати внесок кожного працівника у загальний результат діяльності.

4. Посилення внутрішнього контролю та аудиту розрахунків з оплати праці. З метою підвищення достовірності облікової інформації необхідно створити систему внутрішнього контролю, яка охоплює перевірку правильності нарахувань, дотримання трудового законодавства, своєчасності виплат і звітності.

5. Адаптація облікової політики до вимог МСБО та НП(С)БО в державному секторі. Облікові процедури щодо розрахунків із працівниками мають бути гармонізовані з вимогами МСБО 19 «Виплати працівникам» та НП(С)БО державного сектору. Це сприятиме забезпеченню прозорості, порівнюваності

фінансової звітності та підвищенню довіри до результатів діяльності господарства.

6. Використання прогнозно-аналітичних моделей управління фондом оплати праці. Для ефективного планування фонду заробітної плати доцільно застосовувати економіко-математичні моделі, які враховують обсяг посівних площ, урожайність, рівень механізації, бюджетне фінансування та середню продуктивність працівників. Це забезпечить оптимальне співвідношення між витратами на оплату праці та кінцевими результатами діяльності.

7. Підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу. Необхідно систематично проводити навчання фахівців з обліку та економічного аналізу щодо змін законодавства, застосування сучасних інформаційних технологій, методів управлінської аналітики.

Таким чином, удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління розрахунками з оплати праці у державному дослідному господарстві має бути комплексним і спрямованим на підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л.В., Каправа О.С. Облік оплати праці: проблеми та напрями вдосконалення. Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. №18. С. 894-899. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/124.pdf

НАПРЯМКИ ТА ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Борота А.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Уманська В.Г.
к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Фінансова звітність підприємства є одним з засобів спостереження та контролю за діяльністю підприємства, вона виступає інструментом комунікації підприємства з зовнішніми та внутрішніми користувачами: керівництвом, менеджерами, інвесторами, кредиторами та покупцями. Важливо, при складанні фінансової звітності забезпечити дотримання принципів її складання: достовірності, повноти та цінності, що слугуватиме позитивним індикатором репутації підприємства.

З розвитком технологій, стрімкою автоматизацією усіх процесів діяльності, інтеграційними процесами та постійними змінами нормативно-правової бази,

важливо не зупинятись на досягнених результатах та впроваджувати нові підходи до складання та аналізу звітності, залишаючи при цьому усі важливі для неї характеристики.

Першим та одним з основних напрямів поліпшення процесу формування фінансової звітності є вдосконалення нормативно-правової бази. Орієнтиром для України залишаються Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] та Міжнародні стандарти фінансової звітності [3]. В умовах інтеграції України у європейський простір, важливо забезпечити повне та неухильне дотримання саме МСФЗ усіма підприємствами країни, адже вони повною мірою допомагають розкрити усі аспекти фінансового-господарської діяльності підприємства.

Такий напрям поліпшення дозволить не лише привести звітність до міжнародного формату, а й дозволить переосмислити принципи та методи ведення обліку. Підприємства перейдуть від формального ведення обліку до переформатування облікової політики так, щоб вона відображала реальні фінансово-господарські результати.

Для того, щоб забезпечити деталізацію складання звітності для різних секторів та галузей економіки, доцільно було б розробити методологічні рекомендації формування та аналізу звітності з урахуванням особливостей кожної галузі.

Другим напрямком поліпшення процесу складання звітності є автоматизація та цифровізація цього процесу, як однієї з головних тенденцій сучасних етапів розвитку економіки. Для цього можна застосувати впровадження ERP-систем, наприклад SAP Business One чи Microsoft Dynamics 365 [4], що дозволить повністю автоматизувати збір, обробку та систематизацію облікової інформації.

Для того, щоб інформація, подана у звітності, була більш повною та вичерпною, пропонується розширити зміст приміток до фінансової звітності. Пропонується включити інформацію про ризики та зобов’язання, прогнози фінансового стану щодо змін ринкових умов, а також показники ефективності EGS [5], які відображають вплив на екологію, соціум та державу.

Пропонується розширити цю систему коефіцієнтних методів аналізу діяльності за допомогою інтегрованих моделей аналізу, які б поєднували не тільки кількісні, а й якісні індикатори, а також ввести ведення динамічних панелей аналітики, які дадуть можливість моніторити зміни показників у реальному часі.

Оскільки, будь-яка система потребує контролю, доцільним є введення та розширення внутрішньої системи аудиту. Пропонується проводити моніторинг облікових операцій, перевірку відповідності даних первинній документації та коригування помилок. Це дозволить уникнути недостовірності даних та скоригувати можливі помилки.

Важливо відмітити, що жодні впровадження та технологічні зміни будуть неможливими без високого рівня підготовки кадрів. Тому, необхідно запровадити систематичне навчання чи підвищення кваліфікації: поглиблене вивчення МСФЗ та нових вимог законодавства, тренінги з оволодіння новими інформаційними

системами обліку, розвиток аналітичного та критичного мислення, здатності інтерпретувати кінцеві дані та робити висновки.

Отже, поліпшення складання та аналізу фінансової звітності підприємств має на меті підвищити прозорість та точність звітної інформації, зміцнити репутацію підприємства та підвищити рівень довіри користувачі.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. №196 –14.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13

3. International Accounting Standards Board. *Conceptual Framework for Financial Reporting*. IFRS Foundation 2018. URL: https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework

4. Ключові тренди ERP у 2025 році в Україні. URL: https://www.oneservice-consulting.com/blog/other-solutions. (дата звернення 09.10.2025)

5. Економічні можливості та екологічні наслідки лібералізації торгівлі екологічними товарами та послугами. URL: https://www.ecorys.com/uk/case-studies (дата звернення: 09.09.2025).

ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Борохович К.О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Литвиненко В.С.,** к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

В умовах глобалізації та інтеграції України у світовий економічний простір зовнішньоекономічна діяльність аграрних підприємств набуває особливого значення. Вона виступає не лише засобом розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції, а й важливим чинником підвищення ефективності виробництва, залучення іноземних інвестицій та впровадження сучасних технологій. Ефективність управління такою діяльністю значною мірою залежить від належного організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку валютних операцій, які є невід’ємною складовою зовнішньоекономічної діяльності.

Валютні операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності охоплюють експортно-імпортні розрахунки, валютні надходження, конверсійні операції, переоцінку валютних активів та зобов'язань, а також операції з фінансовими інструментами, номінованими в іноземній валюті. Для аграрних підприємств своєчасне та достовірне відображення валютних операцій у бухгалтерському обліку є запорукою правильного визначення фінансових результатів, дотримання податкової дисципліни та забезпечення економічної безпеки підприємства.

Особливість обліку валютних операцій в аграрному секторі полягає в сезонності господарської діяльності, залежності від коливань світових цін на зернові та олійні культури, а також у використанні різних валютних інструментів при розрахунках із закордонними контрагентами. Це потребує від бухгалтерської служби глибоких знань міжнародних правил розрахунків, валютного законодавства України та принципів міжнародних стандартів фінансової звітності.

Облік валютних операцій в Україні регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО, зокрема НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», а також Податковим кодексом України. Крім того, у сфері валютного регулювання діє Закон України «Про валюту і валютні операції» та низка нормативних актів Національного банку України. Згідно з ними оцінка валютних активів та зобов'язань здійснюється в національній валюті за курсом НБУ на дату здійснення валютної операції, а на дату балансу проводиться переоцінка, в результаті якої визначаються курсові різниці.

В аграрному секторі, де ЗЕД має сезонний характер і значні обсяги валютних надходжень, важливого значення набуває організація аналітичного обліку валютних операцій за контрагентами, договорами та банківськими рахунками. Це дозволяє забезпечити оперативний контроль за розрахунками, своєчасне виявлення курсових різниць та мінімізацію валютних ризиків.

Сучасним напрямом удосконалення обліку валютних операцій є використання автоматизованих облікових систем, які дають можливість інтегрувати дані бухгалтерського та управлінського обліку, оперативно формувати звітність і здійснювати моніторинг валютних потоків. Впровадження сучасних програмних продуктів таких як ERP-системи сприяє підвищенню точності облікових даних, зниженню трудомісткості облікових процедур і посиленню аналітичної функції бухгалтерії.

Окрім цього, важливою складовою ефективного управління валютними операціями є розробка внутрішніх регламентів і політик підприємства щодо обліку та контролю валютних коштів, визначення відповідальних осіб і процедур узгодження операцій. Це сприяє зменшенню ризиків, пов'язаних із коливанням валютного курсу, та забезпечує фінансову стабільність підприємства.

Таким чином, ефективна система обліку валютних операцій в аграрних підприємствах виступає ключовим елементом управління ЗЕД, оскільки забезпечує достовірність інформації для прийняття управлінських рішень, контроль за фінансовими потоками та підвищення конкурентоспроможності

підприємства у післявоєнних умовах економічного відновлення. Раціональна організація обліку валютних операцій сприяє формуванню прозорої фінансової звітності, підвищенню інвестиційної привабливості аграрного бізнесу та інтеграції України до світового економічного простору.

Список використаної літератури

1. Герасименко О.О. Облік і аналіз валютних операцій підприємства: навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2021. - 212 с.
2. Кузьмін О.Є., Мельник Г.В. Управлінський облік у системі зовнішньоекономічної діяльності підприємства. - Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. - 184 с.
3. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 08.10.2025).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 08.10.2025).
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text (дата звернення: 08.10.2025).

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Возняк Р.-Я.А.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник – **Плекан М.В.**, к.е.н.,
доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»

Сучасні тенденції розвитку економіки вимагають від підприємств не лише гарантування фінансової стабільності, а й досягнення соціальної і екологічної відповідальності. У цьому середовищі бухгалтерська звітність отримує нову роль – стає основним елементом інформаційної підтримки сталого розвитку підприємства. Її функції перевищують просту фіксацію фінансових результатів і спрямовані на формування відкритої, достовірної та інтегрованої інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Система бухгалтерського обліку функціонує з метою надання користувачам (суб'єктам запиту) необхідної інформації для прийняття управлінських рішень. Дане твердження під час дослідження значення бухгалтерського обліку в управлінні підприємством вимагає розуміння процесу прийняття управлінських рішень та ідентифікації користувачів облікової інформації, їх інформаційних запитів.

У рамках практичної реалізації значення бухгалтерського обліку в процесі прийняття управлінських рішень необхідними діями є чітка ідентифікація інформаційних запитів управлінського персоналу обліковими працівниками і, як результат, формування масивів облікової інформації щодо етапів облікового процесу на підприємстві. Отже, бухгалтерський облік є складною системою – сукупністю елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле.

Бухгалтерська звітність - це масив обліково-економічної інформації, яка систематизована та узагальнена згідно з певними правилами і відповідає встановленим вимогам та принципам формування. Облікова інформація повинна відповідати таким принципам: «Багаторазове використання; концентрація, тобто вибираються лише суттєві ознаки; штучність – створюється людьми (обліковими працівниками), а не виникає природним шляхом; цілеспрямованість, тобто інформація відповідає визначеним завданням; аналітичність – здатність надавати не тільки зафіксовані в документах дані, а й підсумкові, розрахункові, додаткові» [1, с. 134].Бухгалтерська звітність у своїй основі має певні відмінності від інших форм розкриття інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, головною з яких є формування тільки на основі облікових даних:

«Бухгалтерська звітність – це звітність, яку складають на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб різних груп

користувачів.

Отже, бухгалтерська звітність є способом передачі інформації користувачам.

Бухгалтерська звітність – це звітність, яку складають на основі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб різних груп користувачів [2, с.176, 184].

Виступаючи ланкою зв'язку між господарською діяльністю та особами, які приймають рішення, бухгалтерський облік:

- вимірює господарську діяльність шляхом реєстрації даних про неї для подальшого використання;
- обробляє дані та інтерпретує їх так, щоб вони набули практичної корисності; по-третє, передає у вигляді звіті інформацію тим, хто використовує її для прийняття управлінських рішень.

Впровадження міжнародних стандартів звітності, таких як GRI (Global Reporting Initiative), SASB, IIRC чи ESG-звітність, сприяє переходу від класичної фінансової до інтегрованої корпоративної звітності, яка поєднує економічну та нефінансову інформацію в єдину систему. Це дозволяє підприємству підвищити прозорість, зміцнити довіру інвесторів, партнерів та суспільства. Наприклад, у ЄС запроваджується директива CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), яка вимагає від великих підприємств і публічних компаній звітувати про вплив своєї діяльності на навколишнє середовище та суспільство в упорядкованій формі.

В Україні такі підходи поки мають головним чином добровільний характер, однак низка компаній (зокрема, Нова пошта, МХП, Укрпошта)вже готують звіти зі сталого розвитку, що відповідають міжнародним стандартам. [3, с. 41].

Бухгалтерська служба у цьому процесі набуває аналітичної та прогностичної ролі. Вона забезпечує не лише підготовку звітів, а й розробку показників

ефективності сталого розвитку, моніторинг витрат, пов’язаних з екологічною та соціальною відповідальністю.

Як зазначають Мельник Н. Г., Семанюк В. З. [4], обліковці мають виступати активними учасниками процесу стратегічного планування, створюючи інструменти для оцінки впливу екологічних і соціальних факторів на фінансові результати. Бухгалтерська служба в цьому процесі відіграє стратегічну роль — вона не лише формує фінансові звіти, але й адаптує облікову систему до вимог сталого розвитку, впроваджує аналітичні інструменти для оцінки екологічних і соціальних ризиків. Таким чином, бухгалтерська інформація трансформується у важливий інструмент управління сталим розвитком. Окрім того, у сучасних умовах цифровізації бухгалтерська звітність інтегрується з ERP- та BI-системами, що дозволяє автоматизувати збір, обробку та аналіз даних для формування інтегрованої звітності. Використання таких технологій підвищує точність інформації, забезпечує її доступність у реальному часі та сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень.

Бухгалтерська звітність у сучасних умовах стає не просто інструментом фіксації результатів діяльності, а основою стратегічного управління підприємством. Вона забезпечує формування інформаційного простору, необхідного для досягнення цілей сталого розвитку, дозволяє здійснювати контроль за ефективністю використання ресурсів, визначати напрями підвищення конкурентоспроможності та соціальної відповідальності бізнесу.

Подальший розвиток бухгалтерської звітності в Україні має бути спрямований на:

- удосконалення нормативної бази щодо нефінансової звітності;
- інтеграцію облікових процесів з міжнародними стандартами GRI та ESG;
- підвищення ролі облікових працівників як аналітиків і стратегічних радників менеджменту.

Список використаних джерел

1. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні : монографія / П. О. Куцик ; ЛТЕУ. — Львів : ЛТЕУ, 2017.

2. Бондар М. І., Левицька С. О., Остап’юк Н. А., Осадча О. О., Антонюк О. Р., Зінкевич О. В. Бухгалтерський облік в управлінні: підручник для студентів ВНЗ спец. “Облік і оподаткування”: Рівне, 2023.

3. Зварич І. Циркулярна економіка і глобалізоване управління відходами. Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16. № 1.

4. Інтернет ресурс – [https://www.business-inform.net/article/?abstract=2021_9_0_183_188&year]

РОЛЬ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Войченко Д. М.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Гуренко Т. О.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

У сучасних умовах глобалізації економічних процесів та посилення конкуренції одним із ключових завдань управління підприємством є забезпечення його сталого розвитку. Сталий розвиток передбачає не лише досягнення високих економічних результатів, але й раціональне використання ресурсів, екологічну відповідальність і соціальну стабільність. Для реалізації цих цілей необхідна якісна інформаційна база, основою якої є дані бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік виконує функцію головного інформаційного забезпечення управління підприємством, адже саме він формує достовірні, своєчасні та повні дані про фінансово-господарську діяльність. Особливе місце в системі обліку займає облік запасів, оскільки вони є одним із найвагоміших елементів активів підприємства [1]. Від правильності організації їх обліку залежить точність визначення собівартості продукції, формування фінансових результатів та оцінка ефективності використання ресурсів. Запаси забезпечують безперервність виробничого процесу, впливають на фінансову стабільність підприємства та конкурентоспроможність його продукції. Проте вітчизняна практика обліку запасів стикається з низкою проблем. Серед основних – застарілі підходи до класифікації та оцінки запасів, невідповідність облікової політики сучасним управлінським потребам, недостатня автоматизація процесів, а також фрагментарність інтеграції між фінансовим, управлінським і податковим обліком.

В умовах цифрової трансформації господарської діяльності особливого значення набуває впровадження сучасних інформаційних технологій у систему бухгалтерського обліку. Автоматизація облікових процесів та використання ERP-систем сприяють підвищенню оперативності, аналітичності та прозорості облікових даних. Це, у свою чергу, створює передумови для ефективного контролю за рухом запасів, мінімізації втрат і підвищення рівня економічної стійкості підприємства.

Формування якісної інформаційної бази сталого розвитку неможливе без інтеграції фінансового та управлінського обліку. Бухгалтерські дані про запаси мають бути не лише фінансовим відображенням витрат і залишків, але й джерелом аналітичної інформації для прийняття стратегічних управлінських

рішень [4]. Зокрема, на основі даних аналітичного обліку запасів можна розраховувати показники оборотності, матеріаломісткості, рентабельності ресурсів та інші індикатори ефективності, що прямо впливають на економічну складову сталого розвитку. Важливим напрямом є впровадження елементів управлінського аналізу у процес формування облікової інформації. Це дасть змогу не лише фіксувати господарські операції а й оцінювати їх вплив на фінансові результати та стратегічні показниками діяльності підприємства [2].

В сучасній практиці господарювання свідчить, що ефективне управління запасами потребує не лише знань, а й має комплексно використовувати аналітичні методи прогнозування. Використання показників оборотності дають змогу оцінити оптимальний рівень запасів і мінімізувати ризики надлишку чи дефіциту.

Одним із ключових векторів розвитку є збалансування національної системи обліку з міжнародними стандартами. Зросте підвищена прозорість звітності, яка полегшує взаємодію з іноземними партнерами і інвесторами, а також забезпечить зіставність даних між підприємствами різних країн [3]. Бухгалтерський облік запасів має розглядатися не лише як інструмент фіксації операцій, а як стратегічний ресурс управління підприємством. Розвиток сучасного бухгалтерського обліку має знатися на цифрових технологіях, міжнародних стандартах та має підвищити аналітичний потенціал інформації, що дозволить ефективно управляти ресурсами. [4]

Таким чином, бухгалтерський облік запасів відіграє провідну роль у формуванні інформаційної бази управління підприємством. Його вдосконалення є необхідною умовою досягнення цілей сталого розвитку, адже дозволяє забезпечити раціональне використання ресурсів, своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища та прийняття ефективних управлінських рішень. Організація бухгалтерського обліку запасів в умовах ринкової невизначеності, буде стабільним розвитком тільки тоді, коли підприємства будуть формувати стратегічну інформацію для підвищення економічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2009. 912 с. URL: https://studfile.net/preview/9338800/ (дата звернення: 10.10.2025).

2. Нападовська Л.В. Облік у системі управління підприємством. Київ: КНЕУ, 2020. 312 с.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» (МСБО 2). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 10.10.2025).

4. Шигун М. М. Сталий розвиток і бухгалтерський облік: концептуальні засади взаємозв’язку. Київ: КНЕУ, 2022. 198 с.

ІНТЕГРОВАНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Гершман Ю.В.
доктор філософії з бухгалтерського обліку та оподаткування,
заступник директора з наукової роботи Наукової установи «Інститут національної безпеки», судовий експерт-економіст

В основі інституціональної теорії закладено уявлення про суспільство як систему формальних і неформальних інститутів, що визначають поведінку економічних суб'єктів, структурують господарські відносини та впливають на механізми управління. На думку В.М. Жука, відповідно до доктрини інституціональної теорії, неформальні інститути, що формуються у свідомості людей, є найбільш стійкими до змін, тоді як формальні інститути можуть швидко трансформуватися під впливом реформ, і для узгодження між ними необхідна мобілізація організаційних структур [1, с. 131].

Відповідно до цього, інтегроване мислення постає як неформальний інститут, що формує нову парадигму управління підприємством, орієнтовану на довгострокове створення цінності та стійкий розвиток. Інтегроване мислення виступає когнітивним і культурним чинником, який забезпечує взаємозв'язок фінансових і нефінансових аспектів діяльності, сприяє усвідомленню взаємозалежності між різними видами капіталів.

Розвиток інтегрованого мислення забезпечує перехід від традиційної системи обліку, зорієнтованої на фіксацію минулих результатів, до інтегрованого обліково-аналітичного забезпечення, яке підтримує стратегічні управлінські рішення та сприяє досягненню сталого розвитку підприємства.

Згідно з підходом, запропонованим у «Моделі інтегрованого мислення», розробленій Департаментом освіти штату Айова (США) на початку 1990-х рр., інтегроване мислення розглядається не як сукупність ізольованих навичок, а як цілісна, інтерактивна система, що поєднує елементи базового, творчого та критичного мислення [2]. Такий підхід підкреслює його когнітивну складність та орієнтацію на синтез різнорідних знань і досвіду в межах єдиної логічної моделі прийняття рішень.

У сучасних дослідженнях інтегроване мислення трактується як мислення вищого порядку. На думку С. Чаррета (*S. Churet*) і Р. Екклза *(R. Eccles)*, інтегрована звітність є лише «верхівкою айсберга», тоді як «підводна частина» цього процесу – це саме інтегроване мислення, яке визначає логіку взаємозв'язків між різними капіталами та сприяє формуванню нової управлінської культури [3].

На рис. 1. відображено, що інтегроване мислення передбачає взаємодію різних типів мислення – базового, креативного, критичного, етичного та системного – з метою формування цілісного бачення діяльності підприємства, узгодження стратегічних, фінансових і соціально-екологічних орієнтирів та забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

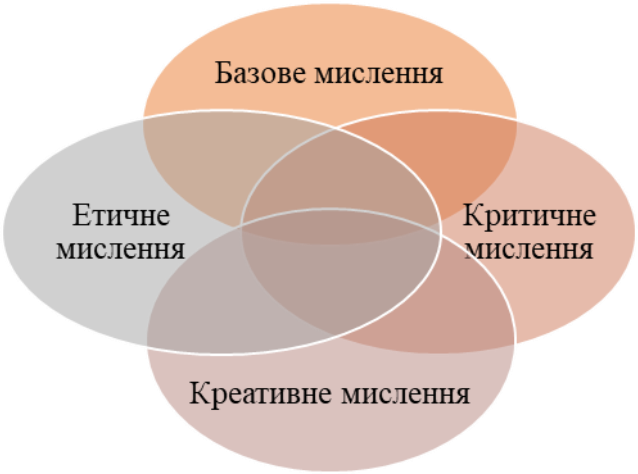

Рис. 1. Модель інтегрованого мислення
Джерело: побудовано автором на основі [2].

Сучасні трансформації бізнес-середовища засвідчують, що ефективність системи управління підприємством дедалі більше залежить не лише від обсягу та якості облікової інформації, а від здатності менеджменту інтегрувати різні джерела даних у єдину аналітичну платформу прийняття рішень. У цьому контексті інтегроване мислення стає передумовою переосмислення змісту обліково-аналітичного забезпечення – від статичного відображення фактів господарського життя до динамічного інструменту, що формує інформаційне середовище для впровадження стратегічних змін. Така трансформація зумовлює появу нових аналітичних категорій, орієнтованих на вимір створеної та потенційної цінності, а також на оцінку взаємозв'язків між економічними, соціальними й екологічними результатами діяльності підприємства.

Інтегроване мислення виступає не лише методологічним концептом, а й практичним механізмом, який формує основу інтегрованого обліку – такого, що відображає взаємозалежність між використанням ресурсів, створенням цінності та забезпеченням стійкого розвитку.

Реалізація принципів інтегрованого мислення сприяє переходу до проактивного управління, де облік і аналітика стають стратегічним інструментом прогнозування, комунікації та розвитку. Отже, впровадження інтегрованого мислення є не лише умовою підвищення ефективності управлінських рішень, а й фундаментом модернізації облікової науки в контексті сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Жук. В.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

2. Burklund C., Garvin K., Lawrence N., Yoder J. A guide to developing higher order thinking across the curriculum, IOWA State Department of Education, Des Moines, 1989. 85 p. URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED306550.pdf (date of access: 15.10.2025).

3. Churet C., Eccles R. G. Integrated Reporting, Quality of Management, and Financial Performance. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2014. Vol. 26, no. 1. P. 56–64. URL: https://doi.org/10.1111/jacf.12054 (date of access: 15.10.2025).

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Гуренко Т.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві. Система бухгалтерського обліку є частиною інформаційної системи підприємства, оскільки вона будується на єдиній методологічній основі [1].

Дані бухгалтерського обліку є основним джерелом інформаційного забезпечення системи управління. В основу обліку закладена інформація, яка накопичується, формується, узагальнюється із внутрішніх і зовнішніх джерел, що дає можливість в більшій мірі контролювати фінансові результати діяльності підприємства.

В бухгалтерському обліку важливим є застосування різних способів і методів ведення обліку, правильності оцінки об'єктів обліку, що в кінцевому результаті може призвести до деформації управлінських рішень. Як зазначили Кулинич М.Б. та Сафарова А.Т., «даний факт вимагає від управлінського персоналу дотримуватися певних правил при використанні облікової інформації в якості інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень:

1) піддавати сумнівам отриману для прийняття рішення облікову інформацію на достовірність, виходячи з постулату: «значення даних обліку може мати різне вартісне вираження в залежності від обраних до застосування способів визнання та методів оцінки»;

2) враховувати парадокси облікової інформації в ході використання її в якості інформаційного забезпечення при прийнятті управлінських рішень.

3) формувати похідний інформаційний масив на основі даних системи бухгалтерського обліку, врахувавши або ж невілювавши вплив методології обліку на інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень [2].

Відповідно, можна визначити основні проблеми бухгалтерського обліку в управлінні підприємством (табл. 1).

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку постає наукова проблема, що потребує теоретико-методологічних обгрунтувань і практичного вирішення розширення функціональності бухгалтерського обліку з метою задоволення запитів управління, орієнтованих на досягнення стратегічної мети діяльності підприємства та максимізації облікової вартості бізнесу [3].

Таблиця 1

Основні проблеми обліку в управлінні підприємством

Основні проблеми	Характеристика
Обмеженість даних фінансової звітності	структура фінансової звітності не забезпечує користувачів повною інформацією щодо фінансового стану підприємства у зв'язку з обмеженістю даних синтетичного обліку
Пізнання функцій обліку	функції обліку є передумовою його розвитку та відіграють значну роль, як інструментарію для управління діяльністю підприємства: - інформаційна функція обліку – «сухе» відображення господарських операцій, облік об'єктів без інформаційного представлення; - аналітична функція обліку – обмеженість інформації для прийняття управлінських рішень на рівні структурних підрозділів за даними управлінського обліку та бухгалтерських управлінських звітів
Організаційне забезпечення обліку	недосконале дотримання вимог законодавства в частині визначення комплексу заходів, які забезпечують створення та функціонування системи бухгалтерського обліку
Кадровий потенціал	відсутність або слабо розвинена співпраця між керівником і бухгалтером, що призводить до помилок в бухгалтерському обліку та прийнятті управлінських рішень

Джерело: розроблено автором

Отже, визначимо основні вектори розвитку в управлінні бухгалтерським обліком на рівні підприємства:

- визначення суттєвості інформації, що може впливати на економічні рішення різних користувачів;
- створення управлінських бухгалтерських звітів або розширення інформаційного забезпечення вже існуючих, що підкреслить унікальність підприємства;
- підбір програмного забезпечення для підвищення точності обробки інформації та аналітичності даних;
- застосування різних методів ведення обліку та здійснення аналізу, застосування креативних методів, професійного судження, врахування наукової думки;
- постійне підвищення кваліфікації не тільки працівників бухгалтерії, а й управлінського персоналу із особливостями ведення обліку та змінами тощо.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік в системі управління підприємством. URL: https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/12/Monograph/DOI/Mono-Econ/Monograph-USA-Economy-2021-III-isg-konf-2.4.pdf (дата звернення: 09.10.2025).

2. Кулинич М.Б., Сафарова А.Т. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посібник. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2022. 158 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23344/1/kulynych_safarova.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

3. Проданчук М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом. *Облік і аудит. Вісник Тернопільського національного економічного університету*. № 3, 2019. С. 111-125. DOI:

https://doi.org/10.35774/visnyk2019.03.111. URL: https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1034/1140 (дата звернення: 09.10.2025).

АНАЛІТИЧНО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Костякова А.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

Свергун С.О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

Фінансова звітність є базовим елементом інформаційної системи підприємства, що забезпечує прозорість його діяльності та слугує основою для прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень [1]. В умовах економічної нестабільності та інфляції її аналітичне використання набуває особливої актуальності [2]. Фінансова звітність виконує інформаційну та контрольну функції, забезпечуючи керівництво підприємства даними для оцінки ефективності, рентабельності, ризиків та виконання фінансових зобов'язань [1; 2]. Основними джерелами управлінської інформації є: баланс (звіт про фінансовий стан) (форма №1), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма №2), звіт про рух грошових коштів (форма №3) [2]. Ці документи використовуються інвесторами, фінансовими установами та менеджментом для оцінки фінансової стійкості, кредитоспроможності та оптимізації структури капіталу [1; 2].

В умовах інфляції доречно враховувати особливості формування звіту про фінансові результати. Інфляція спричиняє спотворення фінансових показників через знецінення активів та номінальне завищення прибутку [3]. Для забезпечення достовірності звітності необхідно застосовувати індексацію основних засобів згідно з НП(С)БО 7 [4], проводити переоцінку активів відповідно до НП(С)БО 8 [5], враховувати валютні коливання при зовнішньоекономічних операціях, використовувати інфляційно скориговані показники та трендовий аналіз [6].

Звіт про рух грошових коштів дозволяє оцінити здатність підприємства генерувати грошові потоки, погашати зобов'язання та фінансувати інвестиції [2]. Аналіз охоплює операційну діяльність як джерело основного притоку коштів, інвестиційну діяльність як витрати на необоротні активи, фінансову діяльність як зміни у структурі капіталу. На основі цього звіту розраховуються коефіцієнти

ліквідності, покриття та платоспроможності [2].

Основним чинником впливу на показники фінансової звітності є облікова політика, яка визначає методи оцінки активів, амортизації, формування резервів тощо [6]. Її зміна впливає на розмір прибутку (через амортизаційні методи), структуру балансу (оцінка запасів, резервів, дебіторської заборгованості), рівень рентабельності та податкового навантаження. Українські виробничі підприємства часто обирають політику, орієнтовану на мінімізацію оподаткування або привабливість для інвесторів, що потребує гармонізації з МСФЗ [7; 8].

Важливим елементом фінансової аналітики є звітність за сегментами діяльності, що забезпечує деталізацію результатів підприємства за окремими напрямами його функціонування. В умовах трансформації облікових систем та гармонізації з міжнародними стандартами, зокрема IFRS 8 «Operating Segments», питання впровадження сегментної звітності в Україні набуває особливої актуальності [7]. Основними проблемами, що стримують її ефективне застосування, є низький рівень автоматизації облікових процесів, відсутність уніфікованої методології розподілу витрат між сегментами, складність ідентифікації операційних сегментів на підприємствах з інтегрованими виробничими циклами, а також недостатня обізнаність управлінського персоналу щодо переваг сегментного аналізу [6; 7]. Крім того, чинна нормативна база не містить чітких рекомендацій щодо формування звітності за сегментами, що ускладнює її практичне застосування в умовах української облікової реальності [6].

Подолання зазначених бар’єрів можливе шляхом модернізації облікових систем із впровадженням ERP-рішень, розробки внутрішніх регламентів і методик ідентифікації сегментів, застосування обґрунтованих підходів до розподілу загальновиробничих витрат (зокрема, прямого, коефіцієнтного та АВС-методу), а також ініціювання створення національних методичних рекомендацій на рівні Міністерства фінансів України [6]. Важливим напрямом є підвищення кваліфікації управлінського персоналу через професійні тренінги та семінари, що сприятиме формуванню позитивного ставлення до сегментної звітності як інструменту підвищення прозорості бізнесу та інвестиційної привабливості [6; 7]. У перспективі впровадження звітності за сегментами дозволить українським підприємствам адаптуватися до вимог глобального фінансового середовища, забезпечити якісну інформаційну підтримку управлінських рішень, а також інтегрувати фінансову та нефінансову звітність у контексті сталого розвитку та ESG-орієнтованого управління [8].

Список використаних джерел

1. Ганін В.І., Христофор А.В. Фінансова звітність підприємства – інформаційне джерело для ухвалення управлінських рішень. *Економіка та суспільство*. 2018. №18. С. 122. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/122.pdf

2. Мельник С.І., Горбан І.М., Марушко Н.С. *Фінансовий облік і звітність: навчальний посібник*. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 388 с.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні». Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99

6. Тимофєєва Л. Облікова політика підприємства за НП(С)БО. Презентація вебінару, 19.03.2024. URL: https://storage.dtkt.ua/files/webinar/Prezent_19032024.pdf

7. International Financial Reporting Standard (IFRS) 8 «Operating Segments». – London: IFRS Foundation, 2023. URL: https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-8-operating-segments/

8. IFRS Practice Statement 2: Making Materiality Judgements. – IFRS Foundation, 2022. URL: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/materiality/practice-statement-2-materiality.pdf

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В РЕАЛЬНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Костякова А.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

Шкіндер А.М.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

В умовах нестабільності ринкових відносин та цифровізації економіки підприємства реального сектору стикаються з необхідністю удосконалення облікових систем, орієнтованих не лише на відображення фактичних витрат, а й на прогнозування, планування та контроль у режимі реального часу. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції є ключовими елементами управлінського обліку, що забезпечують інформаційну основу для прийняття ефективних рішень [1].

Вітчизняна практика базується на концепції єдності завдань обліку витрат і калькулювання, відповідно до положень НП(С)БО 16 «Витрати» та МСФЗ 2 «Запаси». Проте сучасні тенденції — автоматизація, інтеграція ERP-систем, застосування BI-аналітики — вимагають оновлення методологічних підходів [2].

Згідно з традиційною класифікацією, основними методами калькулювання є

нормативний, позамовний і попередільний [3] (табл.1).

Як зазначає Костякова А.А., у практиці рослинництва та інших виробничих галузей доцільно комбінувати методи залежно від технологічних особливостей виробництва. Водночас нормативний метод сьогодні слід розглядати як інструмент управління витратами, що може поєднуватися з іншими підходами (наприклад, у межах систем *standard-cost* або *target-costing*).

Таблиця 1

Характеристика основних методів калькулювання

Метод	Об'єкт калькулю вання	Сфера застосування	Переваги	Недоліки
Нормативний	Виріб	Серійне виробництво	Оперативність, контроль	Укрупненість обліку відхилень
Позамовний	Замовлення	Індивідуальне виробництво	Точність витрат	Відсутність оперативності
Попередільний	Переділ	Масове виробництво	Системність	Обмежена аналітика

Сучасні інформаційні технології дозволяють інтегрувати облік витрат у загальну систему управління підприємством. Зокрема, Activity-Based Costing (АВС-метод) забезпечує точніше відображення непрямих витрат завдяки розподілу їх за видами діяльності [4]. Цей підхід є особливо ефективним для підприємств із високим рівнем автоматизації та диверсифікованим виробництвом.

Метод Direct-Costing забезпечує прийняття оперативних рішень щодо оптимізації структури витрат, тоді як Target-Costing використовується для управління витратами на етапі проєктування продукції. У поєднанні з ERP-системами (1С:Підприємство, SAP, Oracle) такі методи формують гнучку модель управлінського обліку, що дозволяє аналізувати витрати за центрами відповідальності та видами діяльності [5].

Розроблена система організації обліку витрат сприяє:

- підвищенню точності калькулювання собівартості;
- своєчасному виявленню відхилень і контролю за їх причинами;
- формуванню гнучкої цінової політики;
- удосконаленню планування ресурсів і прогнозуванню прибутковості;
- підвищенню прозорості управлінських рішень завдяки інтеграції з цифровими системами аналітики.

Методологічна єдність обліку витрат і калькулювання собівартості продукції залишається базовою основою управлінського контролю. Проте в умовах цифрової економіки вона трансформується в інтегровану аналітичну систему, що поєднує елементи традиційних і інноваційних методів калькулювання. Запровадження сучасних методик - *АВС-калькулювання, standard-costing, direct-costing* - забезпечує підприємствам можливість гнучко реагувати на зміни середовища, підвищувати ефективність виробництва й конкурентоспроможність продукції.

Список використаних джерел

1. Ткаченко, Н. М. (2013). *Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і*

звітність. Київ: Алерта, 982 с.

2. Товстоп'ят, Ю., Чернишова, Н. (2014). Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції. *iFactor*, №22. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nk/2014/november/issue-22/article-3441.html

3. Костякова, А. А. (2017). Методи обліку витрат у рослинництві. *Облік і фінанси*, №2 (76), с. 13–19.

4. studfile.net. (2020). *Методи калькулювання собівартості продукції*. URL: https://studfile.net/preview/5259560/page:10/

5. *Управлінський облік. Практикум.* (2021). Навчальний посібник.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кравець Д.О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Куць Т.В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки України, яка забезпечує продовольчу безпеку держави та сприяє її експортному потенціалу. Для забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств особливе значення має ефективне управління економічним потенціалом. У цьому контексті важливу роль відіграє обліково-аналітичний моніторинг, як систематичний процес збору, обробки, аналізу та контролю економічної інформації щодо формування та ефективного використання потенціалу підприємства [2, С. 155].

Теоретичні та практичні питання щодо оцінювання економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану набувають особливої актуальності. Як свідчать дослідження Маренич Т.Г., Смігунової О.В., Халін С.В., Кальченко М.М. протягом останніх років внаслідок воєнних дій спостерігається руйнування матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, відбувається значне подорожчання виробничих ресурсів через порушення логістики, утрати ринків збуту, згортання інвестицій та ін. [1, С.119]. Відповідно, в аграрному секторі відмічають суттєве падіння обсягів виробництва та втрат поточних і перспективних можливостей підприємств.

Під економічним потенціалом сільськогосподарського підприємства розуміють сукупність ресурсів, якими воно володіє або може залучити для досягнення своїх цілей. Економічний потенціал включає земельні, матеріальні, трудові, фінансові, технологічні, інформаційні ресурси, а також організаційні й

управлінські здібності щодо їх ефективного використання. При цьому, при здійсненні обліково-аналітичного моніторингу економічного потенціалу підприємств у сільському господарстві, слід враховувати специфіку галузі (вплив природно-кліматичних чинників на результати господарської діяльності; сезонність виробництва; ін.).

В сучасних умовах обліково-аналітичний моніторинг дозволяє своєчасно виявляти зміни в структурі ресурсного потенціалу підприємства; оцінювати ефективність використання наявних ресурсів; формувати обґрунтовані управлінські рішення; виявляти внутрішні резерви для підвищення продуктивності та знижувати ризики у процесі прийняття рішень.

Ефективний моніторинг економічного потенціалу ґрунтується на взаємодії ряду компонентів, серед яких провідне місце має бухгалтерський та управлінський облік, фінансовий аналіз та аналіз виробничих показників, ін.

Для оцінювання економічного потенціалу можна використовувати наступні методи: метод фінансових коефіцієнтів; балансовий метод; прийоми порівняльного аналізу та SWOT-аналіз. Оптимальним визнано метод оцінювання величини економічного потенціалу підприємства на основі вартісної оцінки всіх його елементів. Для оцінювання ефективності реалізації економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства можна запропонувати систему основних показників і коефіцієнтів, на основі якої розраховують інтегральний показник рівня ефективності його реалізації. Науково обґрунтована система показників оцінювання дасть змогу з максимальною точністю визначати результативність економічного потенціалу і приймати на цій основі раціональні управлінські рішення. Не дивлячись на виклики військового стану, сучасні аграрні підприємства дедалі активніше впроваджують цифрові технології для обліку та аналітики; оскільки це значно підвищує ефективність моніторингу та дозволяє скоротити час на обробку інформації, зменшити ймовірність помилок та підвищити якість управлінських рішень.

До основних проблем здійснення обліково-аналітичного моніторингу економічного потенціалу підприємств у сільському господарстві слід віднести: нестача кваліфікованих кадрів; слабкий рівень автоматизації на багатьох сільськогосподарських підприємствах; обмежений доступ до достовірної зовнішньої аналітичної інформації; недостатнє фінансування цифрових рішень у малих господарствах [3, С. 160].

Таким чином, обліково-аналітичний моніторинг є важливим інструментом управління економічним потенціалом сільськогосподарських підприємств. Його ефективне застосування дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, підвищувати конкурентоспроможність і забезпечувати сталий розвиток підприємств в умовах ринку.

Список використаних джерел

1. Маренич Т.Г., Смігунова О.В., Халін С.В., Кальченко М.М. Оцінювання економічного потенціалу аграрних підприємств в умовах воєнного стану. Регіональна економіка. 2025. №1. С. 119-131

2. Сікач Н.С. Сутність і структура обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємницької діяльності. Регіональна економіка. 2024. №2. С. 155-165

3. Шевченко А.А., Петренко О.П., Бірагова О.В. Виробничий потенціал аграрних підприємств в умовах невизначеності. Modern Economics. 2023. № 41(2023). С. 156-162. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-22.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ АКТИВІВ ЗА ДАНИМИ БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

Мандяк А.С.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Куць Т.В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Аналіз Балансу підприємства (Звіту про фінансовий стан) передбачає оцінку структури й динаміки зміни активів і пасивів та визначення основних показників фінансового стану підприємства [1]. Об'єктом нашого дослідження виступало ТОВ «Модуль-Україна». Для визначення показників структури та динаміки активів за даними Балансу підприємства (Звіту про фінансовий стан) було використано вертикальний та горизонтальний аналіз; що дозволило виявити тенденції у зміні складу активів (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Модуль-Україна»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2023 р. до 2022 р.		Відхилення 2024 р. до 2023 р.	
				Абсолютне, тис. грн.	Відно-сне, %	Абсолютне, тис. грн.	Відно-сне, %
Активи, всього	609 448,00	805 851,00	818 600,00	196 403,00	32,23	12 749,00	1,58
Необоротні активи	89 770,00	81 621,00	181 275,00	- 8 149,00	-9,08	99 654,00	122,09
- у % до всіх активів	14,73	10,13	22,14	-	-	-	-
Оборотні активи	519 678,00	724 230,00	637 325,00	204 552,00	39,36	-86 905,00	-12,00
- у % до всіх активів	85,27	89,87	77,86	-	-	-	-

За даними таблиці 1 можна зробити наступні висновки: загальна вартість активів підприємства за аналізований період зросла (абсолютний приріст за 2022–2023 рр. склав +196 403 тис. грн (відносний приріст – 32,23%), а у 2023–2024 рр. +12 749 тис. грн (1,58%). При цьому, необоротні активи зросли з

89 873 тис. грн (2022 р.) до 181 275 тис. грн (2024 р.), що відповідає приросту +91 402 тис. грн (або 122,09%). Їх частка у структурі активів також зросла з 14,73% до 22,14%. Це свідчить про інвестиції підприємства в основні засоби та довгострокові ресурси, що може позитивно впливати на його виробничий потенціал.

Оборотні активи залишаються домінуючими, хоча їх частка знизилася з 85,27% (2022 р.) до 77,86% (2024 р.). Абсолютний приріст за 2022–2023 рр. склав +285 805 тис. грн (55,01%), проте у 2024 р. відбулося зниження на -78 653 тис. грн (-8,96%). Це вказує на певне вивільнення оборотного капіталу та можливе зменшення ліквідності підприємства.

Більш детальний аналіз свідчить, що запаси мають найбільшу питому вагу серед оборотних активів. Так, вартість запасів зросла з 189 973 тис. грн (2022 р.) до 281 438 тис. грн (2023 р.), але у 2024 р. спостерігалося зниження на -1 910 тис. грн (-0,68%). Незважаючи на загальне зростання, їхня частка у 2024 р. скоротилася до 34,35%, що можна розцінювати як певну оптимізацію управління запасами. Дебіторська заборгованість за товари та послуги зросла з 27 218 тис. грн (2022 р.) до 107 162 тис. грн (2024 р.), при цьому частка у балансі зросла з 4,48% до 13,09%. Така динаміка свідчить про активне використання відстрочки платежів покупцям, що може негативно впливати на ліквідність. Грошові кошти та їх еквіваленти зменшилися з 12 599 тис. грн (2022 р.) до 11 014 тис. грн (2024 р.), що відповідає скороченню на -12,6%. Це негативна тенденція, адже підприємство втрачає ліквідні ресурси. Інші оборотні активи демонструють різке зниження – з 8 909 тис. грн (2022 р.) до 13 626 тис. грн (2023 р.), а потім падіння до 4 693 тис. грн (2024 р.), що становить -39,64% у 2023–2024 рр. Це говорить про оптимізацію та вивільнення активів, не пов’язаних безпосередньо з виробничою діяльністю.

Результати аналізу показали, що протягом 2022–2024 років загальна вартість активів ТОВ «Модуль-Україна» зросла, проте темпи приросту у 2024 р. сповільнилися. Позитивною тенденцією є збільшення частки необоротних активів, що свідчить про інвестиції у виробничий потенціал. Водночас спостерігається зниження частки грошових коштів і зростання дебіторської заборгованості, що негативно впливає на ліквідність підприємства.

Аналіз активів підприємства було доповнено результатами аналізу пасивів, що свідчать про надмірну залежність аналізованого підприємства від позикового капіталу. Це також підтверджують розраховані показники фінансової автономії та забезпеченості власними коштами, які мають критично низький рівень.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання ефективність діяльності підприємства значною мірою залежать від якості управлінських рішень, що приймаються на основі фінансової звітності. Одним із найважливіших джерел такої інформації є Баланс (Звіт про фінансовий стан), який відображає структуру активів, зобов’язань і власного капіталу підприємства.

Аналіз структури та динаміки активів підприємства дозволила оцінити склад і співвідношення окремих видів активів; визначити тенденції зміни загального обсягу майна; оцінити раціональність розміщення ресурсів підприємства.

Аналіз динаміки та структури активів ТОВ «Модуль-Україна» свідчить, що відбувався переважно ріст інвестицій у довгострокові активи. Для підвищення показників фінансового стану підприємства доцільно рекомендувати: збільшення обсягу власного капіталу шляхом реінвестування прибутку; удосконалення політики управління оборотними активами; здійснення контролю матеріальних витрат.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств -https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text

2. Баланс підприємства (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Модуль-Україна» за 2022 р. ; за 2023 р.; за 2024 р.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Мельник А.С.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Поліський національний університет

Науковий керівник – **Цегельник Н.І.**, к.е.н., доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткуваання та аудиту
Поліський національний університет

Лісове господарство України займає особливе місце в національній економіці, виконуючи не лише виробничі, але й екологічні та соціальні функції. Ефективне управління лісовими ресурсами неможливе без належної організації системи обліку, контролю та аналізу продукції лісового господарства. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення методологічних підходів до обліково-аналітичного забезпечення діяльності лісогосподарських підприємств в умовах трансформації економіки та євроінтеграційних процесів.

Сучасний стан обліку продукції лісового господарства характеризується низкою проблем, які потребують комплексного вирішення. Специфіка лісогосподарської галузі полягає в тривалості виробничого циклу, особливостях відтворення лісових ресурсів та різноманітності видів продукції, що створює додаткові виклики для організації облікового процесу [1]. Система обліку в лісовому господарстві повинна забезпечувати достовірне відображення всіх господарських операцій, пов'язаних з вирощуванням, заготівлею, переробкою та реалізацією лісової продукції.

Організація обліку продукції лісового господарства базується на загальних принципах бухгалтерського обліку, проте має суттєві галузеві особливості. Об'єктами обліку виступають деревина на пні, заготовлена деревина, побічна продукція лісу, посадковий матеріал та інші види лісової продукції. Кожен вид продукції характеризується специфічними умовами формування вартості,

методами оцінки та порядком відображення в обліку. Важливим аспектом є правильна класифікація витрат на виробництво лісової продукції з урахуванням тривалості технологічних процесів та сезонності робіт.

Особливу увагу в системі обліку лісогосподарських підприємств слід приділяти обліку земель лісогосподарського призначення, оскільки земельні ресурси становлять базис для ведення лісового господарства [1]. Проблеми обліку та використання земель лісогосподарського призначення в Україні пов'язані з недосконалістю нормативно-правової бази, відсутністю єдиних методичних підходів до оцінки лісових земель та їх відображення в обліку. Це створює перешкоди для достовірного визначення вартості активів лісогосподарських підприємств та формування об'єктивної інформації про їх майновий стан.

Облік фінансових результатів діяльності лісогосподарських підприємств потребує вдосконалення з точки зору відображення специфічних доходів і витрат галузі [3]. Формування фінансових результатів у лісовому господарстві має враховувати тривалість виробничого циклу, сезонність робіт, необхідність резервування коштів на лісовідновлення та інші галузеві особливості. Методика визначення собівартості продукції лісового господарства повинна забезпечувати точний розподіл витрат між окремими видами продукції та послуг, що є важливим для прийняття управлінських рішень.

Контроль продукції лісового господарства являє собою систему спостереження та перевірки процесів заготівлі, обліку, зберігання та реалізації лісової продукції з метою забезпечення раціонального використання лісових ресурсів. Ефективна система контролю включає первинний, поточний та наступний контроль на всіх етапах руху продукції. Первинний контроль здійснюється безпосередньо в місцях заготівлі деревини та іншої лісової продукції, де перевіряється відповідність фактичних обсягів заготівлі плановим показникам, дотримання технології робіт та правил ведення лісового господарства.

Поточний контроль передбачає систематичне спостереження за станом лісових ресурсів, виконанням планів лісогосподарських заходів, дотриманням нормативів витрат матеріальних і трудових ресурсів. Важливим елементом поточного контролю є інвентаризація лісових насаджень, запасів готової продукції та незавершеного виробництва. Наступний контроль включає аналіз виконання планових показників, виявлення відхилень та їх причин, розробку заходів щодо усунення недоліків у господарській діяльності.

Аналіз продукції лісового господарства спрямований на всебічне дослідження показників обсягу, структури, якості та ефективності виробництва лісової продукції. Аналітична робота в лісогосподарських підприємствах повинна забезпечувати обґрунтування управлінських рішень щодо планування виробництва, використання лісових ресурсів, ціноутворення та розвитку підприємства. Система аналітичних показників охоплює натуральні та вартісні показники виробництва продукції, показники продуктивності праці, ефективності використання ресурсів, рентабельності виробництва [2].

Формування стратегії економічного розвитку лісогосподарського підприємства вимагає комплексного аналізу внутрішніх можливостей та зовнішніх умов функціонування [4]. Аналіз конкурентоспроможності продукції лісового господарства передбачає дослідження якісних характеристик продукції, рівня цін, умов реалізації порівняно з конкурентами. Важливим напрямом аналізу є оцінка ефективності використання лісових ресурсів, яка включає аналіз повноти використання розрахункової лісосіки, структури заготовленої деревини, рівня відходів виробництва.

Удосконалення організації обліку, контролю і аналізу продукції лісового господарства повинно базуватися на впровадженні сучасних інформаційних технологій, автоматизації облікових процесів та використанні сучасних методів економічного аналізу. Застосування геоінформаційних систем дозволяє підвищити точність обліку лісових ресурсів, автоматизовані системи управління забезпечують оперативність обробки облікової інформації та формування аналітичних звітів. Інтеграція систем обліку, контролю та аналізу в єдину інформаційну систему управління створює умови для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Підготовка кваліфікованих фахівців для лісового господарства є важливою передумовою забезпечення якості обліку та управління лісогосподарськими підприємствами [5]. Професійна компетентність працівників облікових служб лісогосподарських підприємств повинна включати знання галузевої специфіки, нормативно-правової бази, сучасних методів обліку та аналізу.

Перспективними напрямами розвитку системи обліку, контролю та аналізу продукції лісового господарства є гармонізація вітчизняної облікової практики з міжнародними стандартами, впровадження інтегрованої звітності, яка б відображала не лише економічні, але й екологічні та соціальні результати діяльності лісогосподарських підприємств, розвиток систем управлінського обліку та контролінгу. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо організації обліку окремих видів продукції лісового господарства, удосконалення системи показників аналізу ефективності лісогосподарської діяльності, створення автоматизованих систем обліково-аналітичного забезпечення управління лісогосподарськими підприємствами.

Список використаних джерел

1. Боцула О.І. Сучасні проблеми обліку та використання земель лісогосподарського призначення в Україні. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 3-2. С. 65–69.

2. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 6 (336). С. 376-382. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-59

3. Голячук Н.В. Удосконалення обліку фінансових результатів діяльності лісогосподарських підприємств. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2019. Вип. 16. С. 44–54.

4. Гончарук І.В., Томашук І.В. Формування стратегії економічного розвитку сільськогосподарського підприємства для підвищення його

конкурентоспроможності. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 4 (62). С. 7–24. DOI: https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-4-1

5. Хрик В.М. Педагогічна система підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності: монографія. – Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2025. – 216 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА НП(С)БО 9 «ЗАПАСИ» ТА МСБО 2 «ЗАПАСИ»

Миськів Л.П.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

Сокіл С.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

Запаси становлять значну частину активів підприємства, займають ключове місце у бухгалтерському обліку, значним чином впливають на грошові потоки та формування фінансового результату. Згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» – є активами, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством[2]. За МСБО 2 «Запаси», запаси: утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або наданні послуг. Варто зазначити, що саме запаси є оборотними активами, які призначені для продажу або споживання протягом одного операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу [1].

Важливим показником облікового забезпечення управління запасами на підприємстві є їх оцінка. В НП(С)БО 9 «Запаси» зазначено кілька видів оцінки запасів за МСБО 2 «Запаси» визначається оцінка за собівартістю та чистою вартістю реалізації (рис. 1).

У вітчизняній та зарубіжних практиках при оцінці вибуття запасів застосовуються майже однакові методи запасів, а саме:

НП(С)БО 9 «Запаси»:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;

- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО) – передбачає відпуск ТМЦ (списання) у чіткій послідовності відповідно за черговістю надходження запасів;
- нормативних затрат;
- ціни продажу.

МСБО 2 «Запаси»:

- метод ідентифікованої індивідуальної собівартості;
- метод середньозваженої собівартості;
- метод ФІФО.

Рис. 1. Схема видів оцінки запасів для цілей бухгалтерського обліку за НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси»

На наш погляд, простим та найбільш вживаним є метод оцінки вибуття запасів ФІФО. Саме цей метод притаманний багатьом галузям, він передбачає не лише послідовність вибуття фактичного потоку товарів, але й більшою точністю відображає ринкові ціни запасів. Проте, одним із недоліків методу ФІФО є те, що з практичної точки зору, визначити черговість надходження запасів, які перебувають на місцях їх зберігання досить складно.

На промислових підприємствах, де запаси проходять декілька етапів переробки до стану готового продукту застосовується метод оцінки нормативних витрат, який базується на чітко визначених нормах витрат понесених на виробництво та переробку одиниці продукції (робіт, послуг). Особливістю зазначеного методу є постійний аналіз та внутрішній контроль певних відхилень від норм. Варто зазначити, що в умовах нормативного методу обліку виникатимуть суттєві різниці між нормативною і сезонною вартістю сировини, що значно впливає на розмір затрат на виробництво готової продукції та зменшує розмір прибутку підприємства.

Так, у МСБО 2 на відміну від НП(С)БО 9, зазначено такі методи визначення оцінки собівартості запасів, як метод стандартних витрат або метод роздрібних цін (застосовується у роздрібній торгівлі для здійснення оцінки великого обсягу одиниць запасів, які є швидко змінними та дають приблизно однаковий розмір прибутку). Стандартні витрати включають нормативні рівні використання основних та допоміжних матеріалів, праці. Такі витрати потребують детального аналізу та в окремих випадках перегляду спираючись на поточні умови [1].

Отже, з огляду на певні розбіжності у національних та міжнародних нормативних документах, підприємству перед правильним вибором методів оцінки вибуття запасів, варто звертати увагу на галузеву специфіку його діяльності, фінансові цілі адже це впливає на ефективність управлінських рішень та формування фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021/conv#n49 (дата звернення 13.10.2025 р).
2. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення 13.10.2025 р).

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Михайловина С.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і опоадткування
Уманський національний університет

У сучасних умовах динамічних змін бізнес-середовища та цифрової трансформації управлінських процесів роль облікової політики підприємства виходить за межі технічного регламенту ведення обліку і набуває стратегічного значення. Саме облікова політика є інформаційною основою для прийняття управлінських рішень у системі корпоративного управління, забезпечуючи узгодженість між цілями власників, менеджменту та зовнішніх користувачів.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV [1] облікова політика визначається як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для

ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Проте в корпоративному контексті вона стає механізмом стратегічного управління, який впливає на структуру капіталу, політику дивідендів, рівень ризику та довіру інвесторів.

Важливе методологічне підґрунтя формування облікової політики підприємств визначено у Методичних рекомендаціях з формування облікової політики підприємства, № 635, тут деталізовано структуру Наказу про облікову політику, порядок відображення змін методів оцінки активів, організацію облікових процедур і документообігу, що забезпечує єдність підходів до управління обліковими процесами. Вони є базовим орієнтиром для формування внутрішніх корпоративних стандартів і дозволяють забезпечити прозорість рішень менеджменту.

В дослідженнях Божко С. та Артюх О. [2] облікова політика виступає ключовим чинником гармонізації інтересів акціонерів і менеджерів, формуючи прозорість фінансових рішень. Вона визначає рамки допустимих облікових оцінок, що впливають на фінансові результати, структуру звітності та ефективність розподілу ресурсів. Зокрема, вибір методу амортизації, оцінки запасів чи створення резервів може суттєво змінити управлінські показники прибутковості й рентабельності.

Науковці Лега О.В. та ін. [3] наголошують, що адаптивна облікова політика допомагає підприємству підтримувати фінансову стабільність у періоди економічної турбулентності, виступаючи основою для аналітичного прогнозування. Така політика створює передумови для реалізації концепції відповідального корпоративного управління, коли фінансові рішення ухвалюються на засадах прозорості, обґрунтованості та відповідальності перед суспільством.

Особливого значення у сучасних умовах набуває узгодження облікової політики підприємства з корпоративними стандартами ESG-звітності (Environmental, Social, Governance), які визначають підходи до розкриття нефінансової інформації про вплив бізнесу на довкілля, суспільство та систему корпоративного управління. У межах європейської стратегії сталого розвитку (EU Green Deal, Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) саме ESG-показники стають критерієм оцінки ефективності корпоративного управління, що суттєво впливає на репутаційний, інвестиційний та кредитний потенціал підприємства.

Відповідно до стандартів ESRS (European Sustainability Reporting Standards), підприємства повинні забезпечити інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських аспектів у загальну систему обліку і звітності. Це вимагає створення єдиного обліково-аналітичного простору, де фінансові й нефінансові дані узгоджуються за принципом подвійної суттєвості. Узгодження облікової політики з ESG-вимогами означає включення положень щодо ідентифікації, оцінки та відображення екологічних і соціальних активів, витрат і зобов’язань, а також формування внутрішніх стандартів нефінансової звітності, гармонізованих з міжнародними.

Таким чином, удосконалення облікової політики у системі корпоративного

управління має базуватися на єдиному підході, що поєднує методологічну узгодженість із законодавчими вимогами, стратегічну орієнтацію на цілі сталого розвитку та принципи ESG, а також цифрову трансформацію через впровадження ERP і аналітичних систем, які забезпечують прозорість, оперативність та ефективність управлінських рішень. автоматизацію облікових процесів і підвищення якості управлінської інформації.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV: станом на 03.09.2024р. URL: ttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 09.10.2025).

2. Божко С., Артюх О. Методичні аспекти формування облікової політики України та Європи: порівняльний аспект. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. № 2(4). С. 27–37. DOI: https://10.46299/j.isjmef.20230204.04 (дата звернення: 09.10.2025).

3. Лега, О. В., Прийдак , Т. Б., Яловега, Л. В., Єрмолаєва, М. В., & Сіренко, О. В. Облікова політика та податкові ризики: сучасні рішення для бізнесу. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15031740 (дата звернення: 09.10.2025).

4. Методичні рекомендації з формування облікової політики підприємства: Міністерство фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635: станом на 18.10.2022 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text (дата звернення: 09.10.2025).

ОБЛІК ВИТРАТ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Моргун К.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Науковий керівник – **Ужва А.М.**, д.е.н., професор,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Будь яка діяльність підприємництва нерозривно пов’язана з понесенням витрат, які займають значну частку доходу від реалізації продукції, робіт та послуг. З початком повномасштабної війни фермерські господарства зазнають більших втрат. Перед фермерами постали нові виклики: це втрата територій, замінування полів, мобілізація працівників, втрата майна, порушена логістика, зростання цін на паливо та ресурси.

В умовах сьогодення в Україні працює більше 50 тис. фермерських господарств. Дрібні та середні сільськогосподарські товариства виготовляють понад 80% аграрної продукції, з якої до 30% використовується для внутрішнього

ринку і до 70% іде на експорт [1]. Для того щоб ефективно працювало підприємство необхідні певні умови, одна з яких це достовірне відображати витрати діяльності та планування результатів своєї роботи.

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» [2], яке повинно вести бухгалтерський облік своєї діяльності, складати і подавати фінансові і статистичні звіти. Фермер сам обирає форму обліку залежно від розміру господарства та кваліфікацію персоналу – просту, спрощену чи загальноприйняту, але рекомендована спрощена форма відповідно до «Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах» №189 від 02.07.2001 [3].

Сезонність виробництва сільськогосподарських підприємств впливає на введення обліку сферами господарств. Виробництво не завжди збігається з одержанням продукції, праця витрачається протягом року, а продукцію, особливо рослинництва, отримують лише в певний період року. Основна проблема обліку витрат сільськогосподарських підприємств є повнота та своєчасність їх відображення у системі обліку. При цьому фермерське господарство визначає структуру плану рахунків, що буде використовувати; в подальшому такий план рахунків має містити інформацію, яка здійснює моніторинг, контроль, аналіз з метою управління, таке можна досягти шляхом згрупування витрат та безпосередньо контроль над ними. Для цього вводять додаткові субрахунки, аналітичні або нестандартні рахунки. Якщо рахунки не несуть інформацію для управління фермерського господарства то їх можуть і не вводитися. Детальна інформація про специфічні субрахунки допоможе уникнути проблеми в процесі реєстрації та групуванні витрат, а керівник достовірну інформацію про витрати та аналіз їх руху [4].

Аналітичний огляд обліку повинен бути структурований та закріплений в довідниках і класифікаторах. Стаття витрат повинна давати чітку характеристику складу кожної статті. Це відноситься до специфічних витрат, які не визначенні нормативними та методичним рекомендаціями. Наприклад, аналіз постатейного обліку витрат насіння, використання добрив та посадкового матеріалу. Такий підхід дасть можливість враховувати потреби при організації та виробництві кожного фермерського господарства свою специфіку [5].

Кожного року на фермерських господарствах спостерігається тенденція зростання виробничих витрат, а саме зростання цін на різні добрива, паливо, мастильні матеріали та сама робота на сільськогосподарських підприємствах.

Фермерське господарство – це одна з категорій виробництва яка дуже часто зазнає різних ризиків, які залежать не тільки матеріально-технічної бази підприємства, а і від кліматичних та природних умов. Лише за якісного обліку витрат діяльності сільськогосподарське підприємство може конкурувати на ринку. Керівники повинні більше приділяти уваги удосконаленню обліку та оптимізації витрат.

Список використаних джерел

1. У Мінагрополітики розповіли, скільки фермерських господарств діє в Україні під час війни. URL: https://agropolit.com/news/24225-u-minagropolitiki-rozpovili-skilki-fermerskih-gospodarstv-diye-v-ukrayini-pid-chas-viyni.

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 року №973-IV URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text
3. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Мінагрополітики від 02.07.2001 року №189 URL: https://ips.ligazakon.net/document/FIN3048
4. Здирко Н. Г., Іщенко Я. П. Організаційні основи побудови системи обліку витрат виробництва фермерських господарств. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. URL:DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-86
5. Павлова Г. Є., Приходько І. П., Волчанська Л. В. Облік витрат в аграрних і переробних підприємствах. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 27. URL:DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-9

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ЯЄЧНОГО ПОРОШКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПТАХІВНИЦТВА

Овчарук В.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Гуренко Т.О.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Птахівництво є однією з провідних галузей тваринництва, що забезпечує населення високоякісними продуктами харчування. Серед них особливе місце займають яйця, які виступають цінною сировиною для переробки з метою отримання продукції, необхідної для підтримання високих стандартів якості життя людини. Яйця залишаються важливою складовою раціону, оскільки є одним із найбільш доступних і універсальних продуктів харчування. Виробництво яєчного порошку є одним із найефективніших напрямів переробки яєць на сучасних птахофабриках. Цей продукт має низку переваг: тривалий термін зберігання без втрати поживних властивостей, зручність транспортування, стабільну якість і широкий спектр застосування у харчовій промисловості [3]. Економічна доцільність виробництва яєчного порошку полягає у зниженні витрат, пов'язаних із псуванням та реалізацією надлишкової сировини, а також у можливості диверсифікації продукції підприємства.

Одним із найбільш істотних ризиків суб'єктів господарювання, що є виробниками яєць курячих, є нестабільність попиту на яйце залежно від сезону. Споживчий попит збільшується в період із жовтня по травень, у результаті чого зростає ціна. Основне виробництво яєць курячих на підприємствах припадає на жовтень – травень. У літній період попит значно знижується, ціна на яйця досягає

мінімальних значень. Обмежений термін зберігання яйця призводить до істотного зниження ціни реалізації в період із червня по вересень, а також до зростання виробничих витрат [1]. У зв'язку з цим важливого значення набуває організація ефективного бухгалтерського обліку процесів виробництва яєчного порошку, який має забезпечувати достовірність інформації про витрати, вихід готової продукції, а також контроль за ефективністю використання ресурсів. Вдосконалення системи обліку в цій сфері сприяє підвищенню прозорості фінансових результатів і зміцненню конкурентних позицій підприємств птахівництва. Контроль бухгалтерського обліку у виробництві яєчного порошку спрямований на перевірку правильності відображення господарських операцій, достовірність формування собівартості, відповідність фактичних витрат затвердженим нормам. Основними об'єктами контролю є: витрати на сировину та матеріали; трудові витрати та нарахування на оплату праці; облік витрат та відходів виробництва; рух готової продукції та побічної продукції (табл. 1).

Таблиця 1

Структура витрат на виробництво яєчного порошку

Група витрат	**Приклад статті витрат**	**Характер витрат**
Сировина та матеріали	яйця курячі, пакувальні матеріали, дезінфектанти	прямі
Паливо та енергія	електроенергія для сушарок, пара для пастеризації	прямі
Заробітна плата виробничих працівників	оплата операторів сушарок, фасувальників	прямі
Відрахування на соціальні заходи	нарахування ЄСВ	прямі
Амортизація обладнання	сушильні апарати, пастеризатори, компресори	непрямі

Джерело: розроблено автором

Внутрішній контроль витрат здійснюється за такими напрямами:

1. Первинний контроль – перевірка достовірності первинних документів (накладних, актів переробки, відомостей витрат).

2. Поточний контроль – спостереження за правильністю відображення господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку.

3. Підсумковий контроль – перевірка правильності калькулювання собівартості, складання звітності та аналіз відхилень [2].

З метою підвищення ефективності контролю рекомендується запровадити внутрішні регламенти контролю облікових операцій та застосовувати ERP-системи для автоматизованого моніторингу руху ресурсів і формування періодичних і річних контрольних звітів. Система контролю бухгалтерського обліку у виробництві яєчного порошку є важливим інструментом підвищення ефективності діяльності птахівничих підприємств. Вона забезпечує достовірність фінансової інформації, сприяє зниженню витрат і покращенню якості управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Звіт про результати дослідження загальнодержавного ринку яєць курячих у шкарлупі. *Антимонопольний комітет України*. 2023. 90 с. URL:

https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/641/9c5/8ae/6419c58ae5de6036512308.pdf (дата звернення: 03.10.2025).

2. Павлосюк В.В. Організація внутрішньогосподарського контролю і звітності у сільськогосподарських підприємствах. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44054/1/ОПЗмнв21%20Павлосюк%20В.В.%20Організація.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

3. Полегенька М.А. Економічна ефективність виробництва сухого яєчного порошку на птахівничих підприємствах. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. № 19, 2018. С. 67-72. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/15.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ТА АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗРАХУНКІВ З ОРЕНДОДАВЦЯМИ

Оляднічук Н.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Юхимчук А.О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки України особливої актуальності набувають питання автоматизації та цифровізації облікових процесів, пов’язаних з орендою земельних ділянок. Цифровізація процесу оренди землі забезпечує підвищення прозорості, достовірності та оперативності управлінських рішень, унеможливлює допущення помилок в розрахунках з орендодавцями та уніфікує обліково-аналітичне забезпечення.

Актуальність досліджуваної тематики полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних засад цифровізації процесу оренди земельних ділянок та формування системи аналітичного супроводу розрахунків з орендодавцями в умовах цифрової економіки. Цифровізація економіки має проникати у всі сфери і види господарської діяльності, зокрема в облікові процеси оренди землі та розрахунків з орендодавцями. Чинна законодавчо-нормативна база створює належні умови для цього процесу. Так, згідно Розпорядження Кабінету Міністрів України визначено пріоритетні напрями та завдання цифрової трансформації на 2025-2026 роки, які стосуються цифровізації усіх галузей національної економіки в розрізі галузей та сфер діяльності, в тому числі сільського господарства [1].

Питання цифровізації обліково-аналітичних процесів знаходяться в центрі уваги науковців та практиків. Кулинич П.Ф. вбачає необхідним «цифровізацію земельних відносин, що відкриває нові можливості у забезпеченні реалізації потенціалу земельного права шляхом використання механізму захисту законних

земельних інтересів. Тому суспільство має підвищити свою правову «готовність» до викликів і можливостей епохи цифровізації земельних відносин» [2, с. 422]. Ільків Н.В. досліджує правові засади застосування цифрових технологій у земельній політиці України, акцентуючи увагу на «комплексному аналізі перспектив правового регулювання застосування цифрових технологій як інструменту національної земельної політики та як важливої складової правового механізму реалізації земельних прав» [3, с. 135].

Попри вагомі наукові напрацювання, мають місце проблеми, що стримують процес цифровізації оренди земельних ділянок, зокрема обмежена цифрова грамотність користувачів (власників земельних ділянок), неповноцінна технічна база орендарів, частковий електронний документообіг тощо.

Облікове забезпечення процесу оренди земельних ділянок та розрахунків з орендодавцями спрямоване на цифровізацію кожного етапу: електронні реєстри договорів оренди, електронні підписи, інтеграція з Державним земельним кадастром та Реєстром речових прав; автоматизація облікових процедур. Аналітичний супровід розрахунків з орендодавцями є складовою цифрової системи управління земельними ресурсами та передбачає формування, обробку та аналіз інформації про стан розрахунків з орендодавцями, рис. 1.

Рис. 1. Цифровізація оренди земельних ділянок та розрахунків з орендодавцями

Джерело: розроблено авторами

Аналітичними складовими мають бути електронні індивідуальні картки орендодавців, автоматизовані звіти про нарахування та сплату орендної плати, акти звірки взаєморозрахунків орендаря з орендодавцем. Використання аналітичних панелей дозволяє керівникам оперативно оцінювати стан взаєморозрахунків та виявляти заборгованість за розрахунками з орендодавцями.

Алгоритм цифровізації процесу оренди земельних ділянок спрямований на: створення електронних реєстрів договорів оренди; використання електронного підпису та онлайн-платформ для укладення угод; забезпечення інтеграції з Державним земельним кадастром та Реєстром речових прав; впровадження ERP-систем для автоматизації обліку орендної плати. Цифровізація у сфері земельних відносин передбачає впровадження інформаційно-комунікативних технологій для автоматизації процесів укладення, реєстрації, обліку та контролю.

Отже, цифровізація процесу оренди земельних ділянок сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами, забезпечує достовірність облікових даних та спрощує аналітичний супровід розрахунків з орендодавцями. Вважаємо, що

подальший розвиток цього напряму пов’язаний з розробкою та впровадженням єдиних цифрових стандартів обліку, удосконалення нормативно-правової бази та підвищення цифрової компетентності облікових працівників.

Список використаних джерел

1. Деякі питання цифрової трансформації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2024р. № 735-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/735-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 07.10.2025).

2. Кулинич П.Ф. Законні земельні інтереси та перспективи їх реалізації в умовах цифровізації земельних відносин. Правова держава. 2022. Вип. 33. С. 410-423. URL:https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/171855 (дата звернення: 08.10.2025).

3. Ільків Н.В. Правові засади застосування цифрових технологій у земельній політиці України. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2024. Вип. 86, ч. 3. С. 133-138. URL: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.19.

ОБЛІК РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА НАСЛІДКАМИ НАДЗВИЧАЙНИХ ПОДІЙ

Подолянчук О.А.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності та нестабільності, що зумовлює зростання ризиків виникнення надзвичайних подій різного походження – природних, техногенних, соціально-економічних та воєнних. Такі події справляють суттєвий вплив на фінансові результати діяльності підприємств, оскільки можуть призводити до значних матеріальних втрат, порушення виробничих процесів, зниження доходів, виникнення додаткових витрат та загального погіршення фінансового стану суб’єктів господарювання.

Особливого значення в таких умовах набуває належна організація бухгалтерського обліку результатів діяльності підприємств, що постраждали від надзвичайних подій. Облік повинен забезпечувати не лише достовірне відображення наслідків збитків і витрат, але й формування інформаційної бази для оцінки рівня ризиків, розробки заходів відновлення та прийняття управлінських рішень. Водночас нормативно-правова база України передбачає певні особливості у відображенні надзвичайних витрат і доходів, що вимагає від бухгалтерів глибокого знання положень національних стандартів та адаптації облікової політики до специфіки господарської діяльності.

Враховуючи положення нормативно-правових актів, думки вчених підходів та результати власних досліджень [1, с. 26], надзвичайну подію доцільно трактувати як подію, зумовлену ситуаціями надзвичайного характеру та форс-

мажорними обставинами, що завдає шкоди суспільству, природному середовищу та суб'єктам господарювання, в яких при цьому виникають додаткові витрати ресурсів. У зв'язку з цим, у випадку виникнення надзвичайних подій постає потреба в їх своєчасному документуванні та адекватному відображенні у бухгалтерських записах.

Дослідження свідчать, що в національній обліковій практиці України відсутні первинні документи, які б прямо відображали сформований фінансовий результат. Це пояснюється тим, що фінансовий результат виступає підсумковим індикатором діяльності підприємства. Його визначення здійснюється на основі зіставлення доходів і витрат за окремими видами діяльності, а кінцевий показник виражається у формі чистого прибутку (при позитивному результаті) або непокритого збитку (при від'ємному результаті) [2, с. 227].

Операції, що виникають унаслідок надзвичайних подій, вимагають підвищеної уваги та ретельності при документуванні, оскільки їх підтвердження має здійснюватися не лише первинними документами підприємства, а й офіційними актами органів державної влади чи інших уповноважених інституцій.

Дані бухгалтерського обліку забезпечують системний і впорядкований підхід до ідентифікації та оцінки ризикових операцій, у тому числі й надзвичайного характеру, формуючи релевантну інформацію щодо фінансового стану та ефективності діяльності підприємств. Аналіз показників фінансової звітності дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики, зокрема скорочення обсягів реалізації, зростання витрат, зменшення доходів або інші негативні тенденції у динаміці результатів.

У цьому контексті доцільним вбачається відновлення у Плані рахунків та у формах фінансової звітності окремих позицій, що відображали б надзвичайні доходи і витрати, пов'язані з виникненням втрат або з відшкодуванням збитків, спричинених надзвичайними подіями. Таким чином, інформація бухгалтерського обліку та показники звітності повинні об'єктивно й достовірно відображати наслідки таких подій, впливаючи як на процеси визнання та оцінки елементів звітності, так і на повноту розкриття даних про фінансові результати, отримані в межах як звичайної, так і надзвичайної діяльності.

Враховуючи дискусійність досліджуваного питання та відсутність чітких нормативних регламентів щодо обліку фінансових результатів діяльності внаслідок надзвичайних подій пропонуємо ввести доповнення в діючий План рахунків:

1) для обліку доходів – рахунок 75 «Відшкодування збитків від надзвичайних подій»;

2) для обліку витрат – рахунок 99 «Надзвичайні витрати»;

3) для обліку фінансових результатів діяльності – субрахунок 794 «Результати наслідків надзвичайних подій».

Доцільним є формування розгорнутої аналітичної бази у розрізі облікових об'єктів, що зазнали впливу надзвичайних обставин.

Систематизована інформація про понесені втрати, додаткові витрати чи отримані відшкодування внаслідок надзвичайних обставин є ключовою базою

для адаптації бізнес-стратегії підприємства, оптимізації бюджетних процесів і розробки страхових заходів. Достовірні дані бухгалтерського обліку дозволяють аграрним суб'єктам господарювання обґрунтовано звертатися по державну підтримку, дотаційні ресурси, податкові преференції або страхові виплати. Крім того, інформація щодо надзвичайних подій обов'язково має бути зафіксована у формах фінансової звітності, що забезпечує комплексну та об'єктивну оцінку ефективності діяльності підприємства незалежно від впливу зовнішніх ризиків.

Список використаних джерел

1. Подолянчук О.А., Гудзенко Н.М., Коваль Н.І. Фінансова звітність в умовах воєнного стану. *Агросвіт.* 2023. № 13. С. 21-29. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.13.21.

2. Podoliancuk O. Accounting and taxation of the activity results of enterprises. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research:* Scientific monograph. Part 1. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 222-243.

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЦІНОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОСЕКТОРУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Подруцький С.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Литвиненко В.С.**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Ризик або у перекладі з італійської мови «risiko», що означає «загроза», «небезпека», є невід'ємною складовою підприємницької діяльності. Економічні ризики поділяються на фінансові, маркетингові, ринкові та інші. Для підприємств агробізнесу окремо виділяють специфічний ризики – врожайність, погодні та кліматичні ризики. Серед всього різноманіття підприємницьких ризиків, цінові ризики займають одну з ключових позицій. Суть поняття «ризик» розглянуто у роботі Письменна Т.В. [1]. Вона поєднує ризик, як процес подолання невизначеності, при якому існує можливість неминучого вибору.

Відповіді на фінансові ризики у агробізнесі в умовах цифровізації зазначені у стратегії розвитку AgroTech [2], розробленої Міністерством цифрової трансформації України. Ця стратегія - це комплекс технологічних і організаційних впроваджень у вирощуванні сільськогосподарських культур, які націлені на підвищення економічної ефективності, врожайності та якості продукції з урахуванням вимог екологічної безпеки. Напрямок даної стратегії «Агрофінанси та комерція» розглядає технології для покращення кооперації між

стейкхолдерами сільськогосподарського ринку шляхом онлайн-купівлі та продажу продукції та послуг. Досягнення даної мети можливо за рахунок запровадження платформ електронної комерції, для забезпечення прозорості та ефективності ринку сільгосппродукції, зручне та ефективне здійснення транзакцій між учасниками ринку. Застосування технологій штучного інтелекту для пошуку партнерів та постачальників. Цифрова трансформація забезпечить визначення оптимальної ціни на ринку, але не позбавить підприємства цінового ризику як такого.

Коливання ціни і відповідно ціновий ризик залежить від попиту, пропозиції, як ринкові чинники так і державного регулювання. Слід зазначити, що ринок також відповідно реагує на будь яке не ринкове втручання шляхом саморегулювання. Якщо, умовно визнати попит на продукцію агросектору, як попит населення окремих регіонів чи ринків на яких певне підприємство реалізує власну продукцію, то у сучасних умовах глобалізації ринків, попит можливо вважати відносно стабільним чи незначно коливається в залежності від демографічної ситуації на певному ринку. Наряду з цим, пропозиція підприємств агросектору у значній мірі залежить від врожайності та площах посіву, задіяних під певну культури для підприємств рослинництва та від поголів'я худоби, чи економічної доцільності його збільшення чи зменшення у поточному періоді для підприємств тваринництва. Ця складова чинника цінового ризику, менш прогнозована.

Облікове забезпечення управління ціновими ризиками полягає у визначені розміру ризику та його вплив на фінансове положення підприємства. Цінові ризики впливають на ціну реалізації і відповідно на дохід від реалізації, ціну закупівлі робіт та послуг і відповідно собівартість реалізації у звіті про прибутки та збитки. Цінові ризики впливають на прийняття рішення керівництвом підприємств про терміни реалізації власної продукції і відповідно можуть впливати на розмір запасів у звіті про фінансовий стан. Також, реалізація та собівартість пов'язані з показниками дебіторської та кредиторської заборгованості у звіті про фінансовий стан. Таким чином, цінові ризики впливають на багато показників у фінансовій звітності підприємств.

З обліково-нормативної точки зору, поняття ризик зустрічається у обліку фінансових інструментів, зокрема у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку №13 «Фінансові інструменти»: ціновий ризик – це імовірність змін цін, які відбуваються внаслідок валютного, відсоткового або ринкового ризиків [4]. У свою чергу, у Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), прийнятих Радою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, посилання на ризики зустрічається у Стандарті №7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [5]. Стандарти бухгалтерського обліку пов'язують ризики з фінансовими інструментами та класифікують ризики суб'єктів господарювання на: кредитний ризик, ризик ліквідності та ринкові ризики, де виділяють валютний ризик, процентний ризик та інший ціновий ризик.

Ринкові ризики, пов'язані як з активами, так і з зобов'язаннями підприємства і виражаються у тому, що майбутні грошові потоки будуть відрізнятись від

балансових при настанні різних несприятливих чи навпаки сприятливих подій. Наприклад, ціновий ризик, зміна суми надходження грошових коштів, у разі зміни ціни на товар. Вразливість до ринкових ризиків, розкривається у фінансовій звітності підприємств через розрахунок чутливість до відповідного ризику. Чутливість до ризику розраховується, як зміна власного капіталу компанії та прибутку за звітний період у разі зміни чинника ризику (наприклад, ціни) на якийсь певний відсоток, який можливо очікувати у майбутньому.

Таким чином розкриття чутливості до цінового ризику є основним обліковим інструментом забезпечення аналізу і управління ціновими ризиками. Ризик підприємництва у загальному сенсі може призвести до банкрутства, яке виражається у неможливості розрахуватись по зобов'язаннях чи недоцільності продовження діяльності через постійне визнання збитків та неможливості виходу з даної ситуації. Розмір власного капіталу показує фінансовий запас чи стійкість підприємства до банкрутства. Прибуток за період, успішність діяльності за останні роки. Таким чином, розкриття чутливості власного капіталу та прибутку за період, є доцільним обліковим підходом до розкриття цінового ризику. Використовуючи дані о коливаннях цін на певну продукцію, за минулі періоди можна розрахувати, вплив на показник дохід від реалізації і відповідно на прибуток і капітал підприємства.

Використовуючи дані по реалізації у натуральних одиницях та застосовуючи відповідний відсоток відносного коливання ціни до показника актуальної ціни реалізації, можливо отримати змінену суму реалізації. Зміна нарахування доходу впливає на показник чистого прибутку за період з урахуванням оподаткування, що у свою чергу впливає на розмір власного капіталу підприємства. Таким чином, підприємство може отримати дані о вразливості до цінових ризиків власної продукції.

Список використаної літератури

1. Письменна Т.В. Фінансові ризики в господарській діяльності підприємства. *Тернопільський національний економічний університет*. С. 1-12.

2. Міністерство цифрової трансформації України. Галузева стратегія AgroTech. URL: https://thedigital.gov.ua/news/winwin-sektoralna-strategiya-rozvitku-agrotech-v-ukraini (дата звернення 10.10.2025 р.).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text (дата звернення 06.10.2025).

4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», URL: https://www.mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2024-736 (дата звернення 06.10.2025).

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

Ратушна О.П.
к.е.н., доцент,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Ефективне управління запасами є одним із ключових чинників стабільного функціонування підприємства та забезпечення його конкурентоспроможності. Запаси виступають важливою складовою оборотних активів, що безпосередньо впливають на фінансові результати, рівень ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання. Водночас надлишкові або дефіцитні запаси свідчать про нераціональність управлінських рішень і неефективне використання ресурсів. Саме тому обліково-аналітичне забезпечення управління запасами є необхідною умовою оптимізації виробничо-господарської діяльності та підвищення результативності управління.

Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами — це сукупність організаційних, методичних і технічних процедур, спрямованих на формування, систематизацію, аналіз і використання інформації про запаси для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Його сутність полягає у забезпеченні керівництва достовірними, повними й своєчасними даними про стан, рух і структуру запасів, рівень їх використання та ефективність управління ними.

Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації для управління запасами. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», до складу запасів належать сировина, основні й допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, готова продукція, товари тощо. Облік запасів має забезпечувати правильне визначення їх первісної вартості, своєчасне відображення надходження, вибуття, переоцінки та інвентаризації. Для цього застосовуються методи оцінки запасів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження (FIFO), нормативних витрат, ціни продажу. Вибір методу оцінки впливає на фінансовий результат, тому є важливим елементом облікової політики підприємства.

З аналітичного погляду, інформація бухгалтерського обліку є базою для здійснення контролю за формуванням запасів, визначенням оптимальних розмірів їх залишків і забезпеченням ритмічності виробництва або збуту. Система обліково-аналітичного забезпечення повинна формувати такі показники, як оборотність запасів, середній термін їх зберігання, коефіцієнт забезпеченості запасами, коефіцієнт придатності тощо. Ці показники дозволяють оцінити ефективність управління запасами, визначити тенденції зміни рівня матеріальних ресурсів та виявити внутрішні резерви підвищення ефективності їх використання.

Управлінський аспект обліково-аналітичного забезпечення полягає в організації процесу прийняття рішень щодо закупівлі, зберігання, використання

та списання запасів. Для цього необхідна аналітична інформація про структуру запасів, темпи їх оборотності, рівень запасів безпеки, потребу у матеріалах, витрати на зберігання тощо. Раціональне управління запасами забезпечується завдяки систематичному аналізу даних бухгалтерського обліку, застосуванню економіко-математичних методів та інструментів фінансової аналітики. Важливе значення має впровадження систем автоматизованого обліку та управління запасами (ERP, MRP, CRM), що дозволяє в режимі реального часу отримувати аналітичні звіти про рух матеріальних ресурсів, планувати закупівлі та контролювати витрати.

Сучасні інформаційні технології значно розширюють можливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. Використання автоматизованих систем дозволяє не лише оптимізувати облік і контроль, а й здійснювати прогнозування потреб у запасах, планування постачань, оцінку ризиків нестачі або надлишку матеріальних ресурсів. Електронні системи обліку створюють передумови для інтеграції фінансової, виробничої та логістичної інформації, що сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень.

Важливим елементом обліково-аналітичного забезпечення є інвентаризація запасів, що дає змогу перевірити фактичну наявність матеріальних цінностей, виявити нестачі, лишки та невідповідності даним обліку. Результати інвентаризації слугують джерелом аналітичної інформації для удосконалення облікової політики, підвищення достовірності звітності та посилення контролю за збереженням активів.

Серед основних напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами можна виокремити:

– автоматизацію облікових процесів і впровадження електронного документообігу;

– формування системи аналітичних показників для оцінки ефективності використання запасів;

– удосконалення методики внутрішнього контролю за станом і рухом запасів;

– застосування методів економіко-математичного моделювання для прогнозування потреби в запасах;

– інтеграцію облікової, аналітичної та управлінської інформації в єдиному інформаційному середовищі підприємства.

Отже, ефективна система обліково-аналітичного забезпечення управління запасами забезпечує своєчасне отримання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства, оптимізації витрат і раціональному використанню ресурсів. В умовах цифровізації економіки та зростання конкуренції особливого значення набуває інтеграція бухгалтерського обліку, аналітики та управління, що дозволяє перетворити інформаційні потоки на стратегічний ресурс підприємства.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Томищ Г.Я.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Мукачівський державний університет

Максименко Д.В.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет

Завдання облікової системи є визначення кінцевого результату діяльності суб'єкта господарювання в необхідні для управління терміни, забезпечення контролю за використанням ресурсів на рівні підприємства та центрів відповідальності. Управлінський облік як система представляє собою сукупність елементів певного змісту і форми, які пов'язані між собою та об'єднані регулярною взаємодією. Це система інформації про стан та рух ресурсів підприємства, про характер і результати господарської діяльності, що відображає і узагальнює господарські операції в єдиному грошовому вимірнику.

Коли бухгалтерія обробляє інформацію і подає її в основному зовнішнім користувачам, а самим апаратом управління ця інформація використовується епізодично, звідси випливає, що у системі бухгалтерського обліку формується різноманітна інформація для управління, однак вона у більшості випадків не використовується.

Управлінський облік надає інформацію для вирішення таких питань як визначення стратегії та планування діяльності підприємства на перспективу; контроль поточної діяльності; оптимізація використання ресурсів; оцінка ефективності діяльності окремих підрозділів та їх керівників; зниження суб'єктивізму та підвищення економічної обґрунтованості прийняття управлінських рішень.

Об'єктами управлінського обліку є витрати, доходи та фінансові результати діяльності підприємства, згруповані за їх цільовим призначенням (видами продукції, замовленнями, процесами, стадіями виробництва, агрегатами, сферами діяльності, регіонами збуту продукції, окремими покупцями та інше).

Особливостями управлінського обліку є:

1) різні терміни для різних цілей. В управлінському обліку використовують багато термінів (понять), які близькі за назвами, але мають різне значення в різних ситуаціях, і навпаки – різні назви при подібному значенні;

2) дані управлінського обліку частіше орієнтовні, ніж абсолютно точні. В управлінському обліку (при плануванні тощо) можливі суттєві погрішності, приблизні оцінки;

3) робота з неповними даними. При прийнятті управлінських рішень ніколи не буває повної, вичерпної інформації про об'єкт управління, завжди виникає дефіцит якоїсь необхідної інформації;

4) дані обліку. Це тільки частина вихідної управлінської інформації. При прийнятті управлінського рішення завжди використовується і необлікова інформація, а інколи інтуїція менеджера;

5) люди, а не числа визначають, як підуть справи. Система обліку корисна лише настільки, наскільки результати її використання відображаються в реальній діяльності людей. Найкращі плани – нездійсненні без реальних виконавців.

Управлінський облік трансформується від обліку витрат до інтегрованої системи управління ефективністю та вартістю. Інтеграція управлінського обліку з фінансовою аналітикою і стратегічним плануванням дозволяє підвищити прозорість бізнесу. Діагностика фінансово-господарського стану в рамках стратегічного контролінгу включає в себе перш за все аналіз стратегічної позиції підприємства на ринку. Для цього використовують спеціальні методи, поширеними з яких є - SWOT-аналіз, матриця БКГ, матриця Мак-Кінсі, конкурентний аналіз [1].

Оперативна діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства є основою для прийняття поточних, оперативних управлінських рішень. Вона відслідковує і оцінює ключові сфери діяльності підприємства і перш за все аналізує фінансовий стан підприємства, беззбитковість, матеріальні і інформаційні потоки, оцінює ризик і виробляє рекомендації по управлінню ризиками. Однак для того, щоб управлінський облік нині відповідав запитам управлінців, він має розширити горизонти своєї діяльності. Формування ціннісно орієнтованої стратегії потребує адаптації системи обліку до моніторингу не фінансових показників (інноваційність, задоволеність клієнтів, репутаційний капітал) [2].

Список використаних джерел

1. Диба М., Фесенко Т.О. Управлінський облік і контроль у забезпеченні сталого розвитку підприємства: монографія. – Київ: КНЕУ, 2024. – 252с.
2. Кужельний М.В., Легенчук С.Ф. Управлінський облік: підручник. – Львів: Новий Світ – 2023. – 476с.

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАПАСІВ

Тютюнник С.В.
к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Горбань А.А.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Полтавський державний аграрний університет

Прибутковість діяльності суб’єктів господарювання залежить від ефективності управління та оперативного реагування на оцінку поточної ситуації шляхом розробки та прийняття управлінських рішень на основі опрацювання інформаційних даних наданих бухгалтерським обліком. Ключовим елементом

безперебійної діяльності є оборотні активи в матеріальній формі (запаси) [1]. Організаційні процедури щодо обліку запасів базуються на положеннях облікової політики так як вони слугують підгрунтям для формування та надання інформаційних даних для підготовки проєктів управлінських рішень.

Під час розробки положень облікової політики щодо запасів керуються нормами визначеними НП(С)БО 9 «Запаси» та Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів від 10.01.2007 р. за № 2. Також за умови переходу суб'єкта господарювання на міжнародні стандарти звітності сформована облікова політика повинна враховувати вимоги міжнародних стандартів звітності. У цілому підходи та вимоги щодо формування облікової політики відповідно до національних стандартів співпадають з вимогами міжнародних стандартів, але по певних об'єктах спостерігаються відмінності, зокрема у частині запасів [2]. Елементи облікової політики щодо запасів базуються на основних положеннях МСБО 2 «Запаси». Порівняння структури НП(С)БО 9 та МСБО 2 свідчить, що в національному стандарті детальніше розкрито склад запасів та витрати, які включаються під час формування оцінки запасів при їх надходженні, а міжнародний стандарт має більш загальну характеристику. Це пояснюється тим, що в міжнародній практиці не існує єдиного плану рахунків, тому групи запасів та їх класифікація для потреб обліку формуються в залежності від господарських потреб, але з обов'язковим розкриттям в обліковій політиці. Міжнародний стандарт також містить положення, які не враховані в НП(С)БО 9, зокрема, це: порядок визначення витрат, пов'язаних з переробкою запасів (у національних стандартах дане питання регламентується НП(С)БО 16 «Витрати»); можливість створення резерву знецінення запасів; сторнування збитків від знецінення за умови, коли обставини, які обумовили списання запасів зникли (національний стандарт у такому випадку не передбачає сторнування раніше визнаних витрат, а визнає їх доходом).

Науковці пропонують під час розробки облікової політики щодо запасів включати наступні елементи: одиницю обліку запасів (найменування чи однорідну групу); методи оцінки запасів при їх вибутті (ідентифікованої собівартості; середньозваженої собівартості; ФІФО; нормативних витрат; ціни продажу); метод обліку ТЗВ (пряме включення ТЗВ до первісної вартості одиниці придбаних запасів (для однорідних запасів); за середнім відсотком (при узагальненні суми ТЗВ на окремому субрахунку з подальшим їх розподілом); призначення та умови використання запасів (визначає підприємство самостійно); базу розподілу ТЗВ, що прямо включаються до первісної вартості запасів (за кількісним критерієм: вага, об'єм, кількість місць, одиниць; за вартісним критерієм: ціна одиниці); періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів (визначається підприємством самостійно) [1]. Також в Положення про облікову політику доцільно включати: робочий план рахунків; форми первинних документів для відображення фактажу за здійсненими господарськими операціями за якими не передбачені типові форми; графік документообороту та технології обробки облікової інформації; вибір методу оцінки запасів; організацію аналітичного обліку руху ТМЦ; визначення відповідальних за ведення первинного обліку на складах; затвердження посад,

які відповідають за одержання та відпуск запасів; формування складу інвентаризаційної комісії, встановлення термінів проведення інвентаризації; систему внутрішнього контролю; порядок обліку та списання тари під запасами.

За умови формування облікової політики відповідно до вимог МСБО 2 окремої уваги потребує розкриття таких елементів: формування робочого плану рахунків у частині виробничих запасів (може бути передбачено використання типового робочого плану рахунків; або він може бути розроблений на основі міжнародних підходів із прив'язкою до рядків фінансової звітності); вибір формули (методу) визначення вартості виробничих запасів при вибутті (МСБО 2 для вибору передбачено три формули (ідентифікаційної індивідуальної собівартості; ФІФО або «перше надходження – перший видаток»; середньозваженої собівартості); створення резерву на знецінення виробничих запасів (створюється якщо ринкова ціна запасів знизилася, або якщо є рішення що вони не будуть використані чи продані у зв'язку з псуванням, пошкодженням чи старінням) [2].

Отже, розробка положень облікової політики щодо запасів обумовлена необхідністю забезпечення достовірного та послідовного їх відображення у фінансовій звітності та чіткого регламентування методики їх оцінки та руху.

Список використаних джерел

1. Коваль Л. В. Облікова політика щодо запасів. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання.* 2018. № 1. С. 101-110. URL: https://repository.vsau.org/getfile.php/16465.pdf

2. Панченко О. М., Гончаренко Н.Г. Формування облікової політики щодо виробничих запасів в умовах переходу до МСФЗ. *Сталий розвиток економіки.* 2017. №1 (34). С. 94-99. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/294591

ВЗАЄМОДІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Уманська В.Г.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Дубініна К.В.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

В умовах сучасної ринкової економіки, що характеризується посиленням конкуренції та інфляційними процесами, ефективне управління витратами перетворюється на ключовий елемент стратегічного менеджменту підприємства. Воно виходить за межі простого скорочення видатків і являє собою комплексну

систему, спрямовану на оптимізацію використання ресурсів та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Проте на багатьох підприємствах фундаментальні функції - облік, аналіз і контроль - продовжують існувати відокремлено. Такий фрагментований підхід створює інформаційні бар'єри, призводить до прийняття субоптимальних рішень і не дозволяє сформувати цілісне бачення процесів формування вартості. Ключова теза полягає в тому, що ефективна система управління витратами - це не сукупність розрізнених функцій, а глибоко інтегрована, інформаційно-орієнтована система, де облік, аналіз і контроль формують безперервний синергетичний цикл.

Інформаційним фундаментом такої системи є управлінський облік, що еволюціонував від простого калькулювання собівартості до комплексної системи підтримки прийняття рішень [2, с. 15]. На відміну від фінансового обліку, він орієнтований на внутрішні потреби менеджерів і надає релевантну інформацію для впливу на майбутні результати [4, с. 34]. Система управління витратами функціонує як єдиний управлінський цикл, що включає планування та нормування, облік і калькулювання, аналіз, а також контроль та регулювання [5, с. 98]. Планування визначає цілі, облік фіксує фактичні дані, аналіз виявляє відхилення та їх причини, а контроль забезпечує зворотний зв'язок для коригування планів. Лише синергетична взаємодія цих елементів створює динамічну систему, здатну адаптуватися до змін [6, с. 51].

Основою системи є класифікація витрат, яка має бути гнучкою та залежати від управлінської задачі. Для прийняття рішень ключовим є поділ витрат на змінні та постійні, що є основою для CVP-аналізу [2, с. 45]. Для контролю та оцінки ефективності витрати групують за місцями виникнення та центрами відповідальності, що дозволяє персоналізувати управління та пов'язати витрати з конкретними посадовими особами [5, с. 112]. Це створює основу для децентралізованого управління, яке, з одного боку, стимулює ініціативу на місцях, а з іншого - несе ризик прийняття локально оптимальних, але глобально шкідливих для компанії рішень [1, с. 189].

Для вирішення конкретних завдань управління витратами застосовують різні методи. Система «стандарт-костинг» є потужним інструментом оперативного контролю, що реалізує принцип «управління за відхиленнями», проте її жорсткість може обмежувати інноваційну діяльність [6, с. 52]. Метод «директ-костинг», що базується на поділі витрат на змінні та постійні, є незамінним для аналізу беззбитковості (CVP-аналізу) та прийняття короткострокових рішень щодо асортименту та ціноутворення [2, с. 78]. В умовах складних виробництв із високою часткою непрямих витрат традиційні методи спотворюють собівартість, тому для підвищення точності калькулювання застосовують процесно-орієнтований підхід (АВС-метод), який відносить витрати до конкретних видів діяльності, а не до продуктів [4, с. 155]. Стратегічні інструменти, такі як «таргет-костинг» та «кайзен-костинг», зміщують фокус на проактивне управління: перший встановлює цільову собівартість на етапі розробки продукту, виходячи з ринкової ціни, а другий забезпечує постійне поступове зниження витрат на етапі виробництва [1, с. 210].

Проблема багатьох українських підприємств полягає у невідповідності між задекларованою бізнес-стратегією та системою управління витратами, а також у відсутності досконалої системи управлінського обліку, що ускладнює впровадження сучасних методів [4, с. 221]. Вирішенням є побудова інтегрованої системи обліку, яка базується на єдиній інформаційній платформі для фінансового та управлінського обліку. Така система усуває дублювання інформації, гарантує узгодженість даних та дозволяє гнучко формувати звітність для різних рівнів управління [1, с. 305]. В такій моделі аналіз еволюціонує від простого опису минулих подій до прогнозування та надання рекомендацій щодо майбутніх дій, а система внутрішнього контролю забезпечує надійність процесів та реалізує механізм зворотного зв'язку [6, с. 53].

Таким чином, організація обліку, аналізу та контролю як ізольованих функцій є застарілою парадигмою. Ефективне управління витратами вимагає переходу до цілісної, синергетичної моделі, де ці елементи утворюють єдиний управлінський цикл. Для українських підприємств першочерговими завданнями є проведення стратегічного аудиту існуючих систем, інвестування в інтегровану IT-інфраструктуру та розвиток аналітичної культури менеджменту для прийняття рішень на основі даних.

Список використаних джерел

1. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір : монографія / Д. Г. Лук'яненко та ін. Київ : КНЕУ, 2008. 420 с.
2. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч.–метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2002. 131 с.
3. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015). Вид. офіц. Чинний від 2016-07-01. Київ, 2016. 17 с.
4. Партин Г. О., Загородній А. Г. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія. Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2007. 240 с.
5. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Каравела, 2009. 624 с.
6. Ткаченко А. М. Сутність, зміст і місце контролю в системі управління. *Придніпровський науковий вісник*. 2015. № 10 (77). С. 49–54.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Федоренко Л.В.
викладач
ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень[1].

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів[2].

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно з дотриманням вимог цього Закону обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або підприємством, суб'єктом підприємницької діяльності, самозайнятою особою, що провадять діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності;[4]
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах [3]

Підприємство, що становить суспільний інтерес, зобов'язане утворити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, до складу якої входять не менше двох осіб. Положення цього абзацу не поширюється на недержавні пенсійні фонди та інститути спільного інвестування.

Завдання та функціональні обов'язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби у бюджетних установах визначаються Кабінетом Міністрів України.

Підприємство самостійно:

- визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства;]
- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему регістрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних;
- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;

- затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку;
- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до фінансової звітності підприємства;
- визначає доцільність застосування міжнародних стандартів (крім випадків, коли обов'язковість застосування міжнародних стандартів визначена законодавством)

Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Головний бухгалтер або особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства: [2]

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;
- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства;
- подає в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", інформацію центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Головним бухгалтером підприємства, що становить суспільний інтерес, може бути призначена особа, яка має повну вищу економічну освіту, стаж роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років, не має непогашеної або незнятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності.

Інші вимоги до головного бухгалтера підприємства, що становить суспільний інтерес, можуть бути визначені законом.

Головний бухгалтер або особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства, не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення,

інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладається на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства.

Список літератури:

1. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
2. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. П. Кундря-Висоцька (Дистанц. навчання).
3. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: навч. посіб. / А. Г. Загородній, І. Й. Яремко, Л. М. Пилипенко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2018. — 216 с.
4. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко, Т. І. Партин ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». — 3-тє вид., доопрац. і доповн. — Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2014. — 340 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Чудовець В.В.
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

Наявність основних засобів та ефективність управління ними є передумовою успішної роботи будь-якого підприємства, яка залишається визначальною незважаючи на зміну економічних, технологічних, законодавчих чи інших чинників у житті суспільства останнім часом. Велика частка основних засобів в активах підприємства, необхідність залучення значних обсягів власних або позикових коштів на їх придбання, формування витрат через операції з основними засобами (амортизація, ремонт, переоцінка, вибуття, оренда), які безпосередньо впливають на фінансовий результат та оподаткування діяльності платників податків зумовлюють потребу в достовірній інформації про наявність, структуру, вартість, стан основних засобів в динаміці.

Якість та достовірність інформації досягається через належну документування обліку основних засобів, подальшу систематизацію та

розкриття отриманих показників у фінансовій звітності підприємства. При цьому спостерігається існування певних проблем теоретичного та практичного характеру щодо обліку операцій з основними засобами.

На сьогодні існує практична проблема документального оформлення операцій з основними засобами через втрату чинності 22.01.2021 року наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 р. №352 [1], яким затверджувалися типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів:

ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;

ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»;

ОЗ-3 «Акт списання основних засобів»;

ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;

ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»;

ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»;

ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»;

ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»;

ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»;

ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств);

ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій);

ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту».

Погоджуючись з невідповідністю потребам практики, моральним та інтелектуальним старінням, перевантаженістю зайвими показниками окремих форм, варто відмітити, що відсутність типових форм за основними операціями із основними засобами (введенням в експлуатацію, ремонтами, списання) призводить до неякісного документального оформлення господарських операцій, недотримання вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [2], суб'єктивної оцінки відсутності первинних документів за формою ОЗ податковими органами, які мають уставлену практику податкових перевірок та консультацій тощо.

Дивує також непослідовність регулятора та використання різних підходів щодо затвердження типових форм первинних документів за різними об'єктами обліку. Так залишається досі чинним наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» [3].

За таких умов значно зростає роль та відповідальність бухгалтерів у самостійній розробці документів. На нашу думку, з метою належного інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку, впорядкування документування операцій, підвищення достовірності та якості обліку, спрощення роботи бухгалтерів, економії ресурсів підприємствами необхідно провести інвентаризацію скасованих первинних документів та запропонувати форми документів, які б носили рекомендаційний характер. Такими

документами варто доповнити Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. №561 [4].

Рекомендаційний статус документів дозволить одночасно розкрити бачення Міністерства фінансів України щодо документування операцій з основними засобами, а також надасть можливість підприємствам доповнювати та змінювати показники первинних форм відповідно до власних інформаційних та управлінських потреб.

Список використаних джерел

1. Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. №352. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text (дата звернення 10.10.2025).
2. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text (дата звернення 10.10.2025).
3. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів : Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. №732. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text (дата звернення 10.10.2025).
4. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. №561. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text (дата звернення 10.10.2025).

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Якубишин О.С.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник – **Подолянчук О.А.**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет

Система обліку податкових розрахунків є ключовим елементом фінансово-господарської діяльності підприємств, оскільки саме вона забезпечує достовірну та своєчасну інформацію про суми податкових зобов'язань і контроль за правильністю їх розрахунку та своєчасністю сплати.

Сучасна система оподаткування бізнесу та складність механізмів визначення податкових зобов'язань безпосередньо впливають на організацію бухгалтерського обліку, що вимагає від фахівців глибоких знань норм податкового законодавства. Практика підтверджує перевагу податкового

законодавства у формуванні податкових показників, що зумовлює як складність розрахунків, так і особливості їх відображення в обліку.

Слушно відзначено в наукових дослідженнях, що обліково-інформаційне забезпечення розрахунків за податками – це сукупність достовірної, доречної і достатньої облікової інформації про зміст господарських операцій, які пов'язані з виникненням об'єкта і бази оподаткування, та законодавчих і нормативних актів, які регламентують і визначають відносини, що виникають у сфері оподаткування [6, с. 47].

Так, за результатами досліджень можна відзначити, що обліково-інформаційне забезпечення розрахунків за податками базується на поєднані законодавчо-регулюючої та облікової складових [5, с.118].

Податкове регулювання являє собою складну систему, ефективність якої досягається за умови побудови на засадах дієвих принципів податкових відносин. З правової точки зору вона виконує подвійне завдання: з одного боку, передбачає розробку обов'язкових для всіх суб'єктів господарювання правил, а з іншого – покладає на них відповідальність за їх дотримання [1].

Основні моделі податкового регулювання бізнесу базуються на поєднанні фіскальних інструментів та стимулюючих механізмів, що формують середовище для економічного зростання. При цьому податкова політика визначає баланс між податковими зобов'язаннями підприємств і можливостями їх розвитку, впливаючи на фінансові потоки, рівень інвестицій та конкурентоспроможність. Класична модель такого регулювання ґрунтується на жорсткому фіскальному підході, коли держава забезпечує стабільні бюджетні надходження через високі ставки оподаткування. Альтернативний підхід передбачає використання податкових стимулів, спрямованих на залучення капіталу, підвищення продуктивності та прискорення інноваційного розвитку [4, с. 143].

Для ведення синтетичного обліку зобов'язань за податками, зборами до бюджетів Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачені такі синтетичні рахунки: рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами»; рахунок 17 «Відстрочені податкові активи»; рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»; рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання»; рахунок 98 «Податок на прибуток» [3].

Одним із ключових напрямів удосконалення обліку податкових розрахунків на українських підприємствах є спрощення процедур формування та подання податкової звітності. Оптимізація системи податкового обліку передбачає також усунення дублювання показників, адже значна кількість додатків фактично не містить суттєвої інформації. Показовим у цьому контексті є досвід країн Європейського Союзу, де форми податкової звітності максимально спрощені та не допускають різночитань: так, у Нідерландах і Бельгії декларація з податку на додану вартість складається лише з однієї сторінки [2].

Аналіз наукових джерел свідчить, що сучасні підходи до методики обліку розрахунків за податками передбачають складну систему відображення операцій залежно від виду податків, які сплачують суб'єкти господарювання. Точність визначення податкового зобов'язання та його коректне відображення в обліку

значною мірою залежать від інтерпретації норм податкового й бухгалтерського законодавства. При цьому державна податково-облікова політика має формуватися не лише під впливом міжнародних зобов'язань і політичних факторів, а й спиратися на науково обґрунтовані дослідження, а також на рекомендації професійних бухгалтерських об'єднань та практиків.

Список використаних джерел

1. Виклюк М.І., Саламін А.М. Податкове регулювання в Україні: правові аспекти. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5540/5478 (дата звернення: 30.09.2025).

2. Данілов О.С. Податкові зміни в контексті євроінтеграційних процесів України та їх вплив на бухгалтерський облік. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3780/3703 (дата звернення: 30.09.2025).

3. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення: 30.09.2025).

4. Лещенко П.В. Моделі податкового регулювання бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №6. С. 141-145.

5. Подолянчук О.А., Якубишин О.С. Обліково-інформаційне забезпечення розрахунків за податками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №10. С. 116-121.

6. Podolianchuk O.A. Accounting and information support of tax calculations. *The scientific heritage*. 2020. №51. P. 44-54.

Секція 4. ОПОДАТКУВАННЯ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

ВИЗНАЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Барабаш Л.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Уманський національний університет

Воєнний стан радикально змінює пріоритети податкової політики: держава має одночасно мобілізувати ресурси для оборони та зберегти функціонування бізнесу та платіжну дисципліну для забезпечення довгострокової макроекономічної стабільності. Відтак поєднання тимчасових податкових інструментів (військові та спеціальні податки, тимчасові пільги), заходів адміністрування та міжнародної допомоги формує нову архітектуру податкової політики: прозору, цілеспрямовану та зважену щодо стимулювання відновлення економіки. А от практичним викликом має стати мінімізація викривлення поведінки платників (ухилення, тінізація) з одночасним збереженням оперативної здатності бюджету.

Цілком логічно, що у воєнний період частка витрат на оборону та невідкладну соціальну підтримку радикально зростає. Це підвищує потребу в мобілізації внутрішніх доходів. Тому, щоб закрити дефіцит і з метою подолання зазначених проблем, уряди часто вводять тимчасові «військові» або спеціальні збори (підвищені ставки, особливі платежі). В Україні таким став військовий збір [1], упроваджений у 2014 році як тимчасовий захід для підсилення обороноздатності країни під час початку військової агресії росії на територію України та дія якого триває дотепер. Водночас множинність таких рішень послаблює податкову базу в середньостроковій перспективі через зниження платоспроможності бізнесу. І яскравим доказом означеного можуть стати рішення України щодо підвищення деяких ставок для фінансового сектору та запровадження додаткових платежів. Зокрема, у 2024 році військовий збір для резидентів зріс з 1,5% до 5,0%, оподаткування прибутків комерційних банків – до 50%, а податки на прибутки інших фінансових установ – до 25% [2].

Водночас у складний час активних військових дій ефективними є заходи податкової підтримки: адресні пільги (на відновлення виробничих потужностей, на збереження робочих місць), кредитні лінії, субсидії на логістику й енергетичне забезпечення. При цьому слід пам’ятати, що масові або нечіткі податкові пільги породжують ухилення та корупційні ризики.

У контексті вищезазначеного все більшої актуальності й уваги потребує забезпечення адміністративної гнучкості та поширення цифровізації податкового процесу. Полегшення адміністрування також можливе за рахунок створення активного середовища онлайн-обміну інформацією, використання спрощеної звітності, надання податкової відстрочки для постраждалих регіонів

тощо. Це зменшує фіскальний тиск на бізнес без прямого зниження обсягів податкових надходжень у довгостроковій перспективі. І, зокрема, ОЕСР надає саме такі рекомендації щодо значення цифрових сервісів у кризових режимах [3].

Водночас слід зауважити, що оподаткування під час воєнного стану потребує збалансування через часову селективність. Тому важливо, щоб усі заходи (скасування податкових пільг або підвищення ставок) мали чіткий тимчасовий характер, критерії припинення та механізм оцінки ефективності. Це знижує ризик, що тимчасові заходи стануть постійними та деформують економіку держави в подальшому. І наявна в Україні практика останніх років демонструє потребу у формуванні чітких нормативних механізмів і їх прозорості.

Значний позитивний вплив на оподаткування в Україні під час воєнного стану здійснюють міжнародні допомоги та кредитні програми, що формують своєрідну «платформу податкових рішень». Адже зовнішнє фінансування (IMF, World Bank, донорські фонди) дозволяє зменшити екстремальний тиск на внутрішнє оподаткування, що часто супроводжується жорсткими вимогами реформ і прозорості. Це дотично, але все ж зменшує ще один вагомий фактор – поведінкові ризики, що загострюються під час воєнного стану, адже саме економічна нестабільність провокує зміни в поведінці платників і зростання тіньової економіки: підвищене податкове й адміністративне навантаження, у поєднанні з руйнуванням інфраструктури, збільшує ухилення від сплати податків і перехід бізнесу у тінь. Найчастіше практикованими інструментами у цьому випадку є спрямовані інспекції і штрафи. Однак чим жорсткіші методи використовуються, тим вища вірогідність зворотного. У цьому випадку краще діють податкові пільги та податкові кредити, що спонукають до легалізації діяльності.

Окремо варто також наголосити на необхідності моніторингу ефективності функціонування оподаткування в країні. Зокрема, показники реального сектору економіки повинні визначати кореляцію фіскальної політики через оцінку впливу на рівень зайнятості населення, доступ до фінансування, розвиток потужностей тощо. Саме вони у режимі near-real-time дають можливість корегування податкової політики.

Список використаних джерел

1. Військовий збір. Державна податкова служба України. URL: https://tax.gov.ua/baneryi/arhiv/podatkovi-zmini-2015/podatkovi-zmini-dlya-fizichnih-osib/viyskoviy-zbir/ (дата звернення 11.10.2025)

2. Harmash Olena Ukraine imposes first wartime tax hikes to fight Russian invasion. Reuters. November 28, 2024. URL: https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-imposes-first-wartime-tax-hikes-fight-russian-invasion-2024-11-28/?u (дата звернення 12.10.2025)

3. OECD Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies, OECD Publishing, Paris, 2022. https://doi.org/10.1787/1e797131-en. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/06/tax-administration-2022_5944859e/1e797131-en.pdf (дата звернення 12.10.2025)

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Бондаренко Н.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
Університет митної справи та фінансів

Податкові надходження – це одне з ключових джерел фінансування державного бюджету України. Особливо актуальною ця роль стає під час війни чи інших надзвичайних ситуацій, коли зростають витрати на оборону, гуманітарну підтримку, соціальні програми та відновлення інфраструктури.

За даними таблиці 1, упродовж 2021-2024 років загальна сума доходів зросла в 2,4 раза. При цьому темпи приросту податкових надходжень (48,8 %) значно поступаються відповідним показникам за неподатковими надходженнями (455,7 %) і міжнародною допомогою (у 367,4 раза). Така динаміка свідчить про структурне зрушення у бік зовнішніх і непрямих джерел фінансування бюджету.

Таблиця 1

Динаміка доходів Державного бюджету України, млн. грн. [1]

Показник	2021	2022	2023	2024	2024 до 2021, %
Усього доходів	1296852,9	1787395,6	2671998	3122713,4	240,8
Податкові надходження	1107090,9	949764,4	1203544,1	1647189,6	148,8
Неподаткові надходження	175358,0	346327,7	991601,7	974398,5	555,7
Доходи від операцій з капіталом	328,7	611,0	100,3	183,9	55,9
Кошти від закордонних країн та міжнародних організацій	1289,9	481090,7	433404,5	473945,2	у 367,4 р.б.
Цільові фонди	209,4	136,2	432,1	473,9	226,3
Офіційні трансферти	12576,1	9465,6	42915,3	26522,3	210,9

Зменшення питомої ваги податкових надходжень у структурі доходів пояснюється низкою причин, серед яких варто виокремити найбільш впливові у 2021-2024 роках:

1. Скорочення економічної активності. Так, унаслідок повномасштабного вторгнення значна частина підприємств зазнала фізичних руйнувань, зупинила або обмежила виробництво, відбулася втрата логістичних маршрутів і ринків збуту. Це спричинило звуження податкової бази, зниження обсягів продажів, прибутків та фонду оплати праці, що безпосередньо вплинуло на надходження ПДВ, податку на прибуток та ПДФО.

2. Податкові пільги, тимчасові послаблення та мораторії. Упродовж 2022-2023 років урядом було реалізовано низку заходів підтримки бізнесу, зокрема: тимчасове скасування податкових перевірок, спрощення звітності, зниження ставок для певних категорій платників, а також введення мораторію на стягнення

податкового боргу. Ці кроки дозволили зменшити фінансове навантаження на бізнес, проте тимчасово обмежили податкові надходження, зменшивши їх фактичний обсяг у бюджеті.

3. Переорієнтація державних витрат на оборонні потреби. Починаючи з 2022 року, структура бюджетних видатків суттєво змінилася: пріоритетними стали витрати на сектор безпеки та оборони, гуманітарну допомогу, підтримку внутрішньо переміщених осіб. В умовах обмежених внутрішніх ресурсів це зумовило посилення залежності бюджету від зовнішньої фінансової підтримки, що, у свою чергу, позначилося на структурі доходів.

4. Обмежений ефект податкових та економічних реформ у короткостроковій перспективі. Попри впровадження змін у податковому адмініструванні, цифровізацію процесів та спроби стимулювання інвестицій, у 2021-2024 роках системний ефект реформ залишався обмеженим. Зміни мали переважно технічний характер і не забезпечили помітного зростання податкових надходжень у короткому періоді.

Аналіз податкової системи України свідчить про наявність низки системних проблем, які стримують її ефективність. По-перше, законодавство залишається складним і мінливим: часті зміни, неузгодженості та неоднозначність норм ускладнюють виконання податкових зобов’язань. По-друге, нестабільність ставок і умов оподаткування створює невизначеність для бізнесу, що стримує довгострокове планування. По-третє, наявний надмірний тиск з боку контролюючих органів, корупційні ризики та конфлікти між податковими органами й платниками податків.

Податкова політика також не забезпечує достатніх стимулів для підприємництва та інвестицій. Декларовані пільги часто мають формальний характер і не гарантують стабільності, що знижує інтерес іноземних інвесторів. Високий рівень тіньової економіки, неефективне адміністрування й слабкий контроль за ухиленням від оподаткування обмежують фіскальний потенціал держави.

В умовах зниження питомої ваги податків у структурі доходів бюджету необхідно перейти до цілісної стратегії податкової реформи. Серед ключових напрямів – стабілізація законодавства, спрощення адміністрування шляхом цифровізації, мінімізація людського чинника та посилення прозорості процедур. Особливу увагу слід приділити підтримці малого та середнього бізнесу, створенню передбачуваного податкового середовища та формуванню справедливої системи без надмірних переваг для великих платників.

Крім того, важливо диверсифікувати джерела надходжень – розвивати державний сектор, розширювати платні послуги та залучати інвестиції в межах державно-приватного партнерства. Підвищення ефективності контролю можливе завдяки аналітичним системам, обміну інформацією та міжнародній співпраці.

Забезпечення фінансової стабільності та соціального розвитку потребує поєднання внутрішніх фіскальних змін із зовнішньою підтримкою. Лише в умовах стабільної, прозорої та стимулюючої податкової системи можливо досягти довгострокового економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Мінфін: Державний бюджет України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/

ОПОДАТКУВАННЯ ГЕОДЕЗИЧНО-ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО БІЗНЕСУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Боровик П.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру
Уманський національний університет

Удовенко І.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру
Уманський національний університет

Шемякін М.В.
к.с.-г.н., доцент,
доцент кафедри геодезії, картографії і кадастру
Уманський національний університет

Геодезично-землевпорядна діяльність в Україні не лише дозволяє формувати кадастрово-реєстраційні дані стосовно просторового розміщення природних ресурсів, будівель та інфраструктурних об’єктів, але й слугує інформаційною базою для проведення будівельних та відбудовчих проєктів. Водночас ефективність функціонування геодезично-землевпорядного підприємництва значною мірою залежить від системи оподаткування, яка наразі ставить перед геодезично-землевпорядними бізнес-суб’єктами вагомі виклики.

Зокрема, проблемою є певна складність податкових процедур. Підприємства та підприємці, які працюють у царині геодезії та землеустрою, зіштовхуються з необхідністю доволі значних часових та фінансових витрат, пов’язаних з веденням бухгалтерського обліку та поданням податкової звітності. Крім того, додаткові проблеми в їх податкових відносинах спричинюють нестабільність норм податкового законодавства, досить насамперед, часті зміни податкових ставок і податкових правил, які формують клімат невизначеності у довгостроковому бізнес-плануванні [1].

Крім того, помітним викликом для підприємств та підприємців, що працюють у сфері геодезії та землеустрою, є нерівномірність їх податкового навантаження. Суб’єкти малого і середнього бізнесу досить часто обирають спрощену систему оподаткування, проте для великих проєктів вона не є придатною. Водночас, крупні геодезично-землевпорядні компанії змушені працювати, сплачуючи при цьому доволі значні суми податків, що, звісно не впливає позитивно на їх фінансовий стан та конкурентоспроможність. Такий стан речей часто зумовлює зростання рівня тінізації ринку геодезично-

землевпорядних послуг, адже окремі суб'єкти бізнесу, прагнучи мінімізувати свої податкові зобов'язання, можуть переходити до виконання окремих проєктів напівофіційно та неофіційно [1].

Необхідно також зазначити, що на обсяги попиту на геодезично-землевпорядні послуги помітним є вплив рівня податкового навантаження на землі, інші природні ресурси та об'єкти нерухомості. Зрозуміло, що підвищення ставок земельних, ресурсних податків та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки може стримувати інвестиційну активність земле-, ресурсокористувачів і власників нерухомості, а отже – створює фіскальні перепони для будівництва, перебудови об'єкта, чи на шляху вдосконалення просторової організації території. Таким чином, зростання ставок податків на землю, природні ресурси та нерухоме майно зумовлює скорочення замовлень на геодезичні та землевпорядні проєкти [1].

Резюмуючи зазначимо, сьогочасні виклики стосовно оподаткування геодезично-землевпорядного бізнесу в Україні – це нестабільність нормативно-правової бази, нерівномірність податкового навантаження та суттєве скорочення попиту на послуги завдяки підвищенню ставок земельних, ресурсних податків та податку на нерухомість. Вирішення перелічених нами проблем створить надійні фінансові стимули для розвитку ринку геодезично-землевпорядних послуг, а отже – відбудови України після перемоги над агресором.

Список використаних джерел

1. Боровик, П.М., Колотуха, С.М., Удовенко, І.О., Іванчук, О.М., & Шемякін, М В. (2025). Стабільність в оподаткуванні – передумова сталого розвитку геодезично-землевпорядного бізнесу. Актуальні питання економічних наук, (10). URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.15249866.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Вінницька О.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Никитюк С.В.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним упровадженням цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, зокрема у податкову систему. Цифровізація майнового оподаткування є важливим напрямом удосконалення податкового адміністрування, оскільки сприяє підвищенню прозорості, ефективності та об'єктивності процесів оцінювання і контролю майнових податків. В умовах глобальних трансформацій та воєнних викликів цифрові інструменти забезпечують оперативний обмін даними між

податковими органами, місцевими громадами та платниками податків, що сприяє зниженню рівня тінізації та зміцненню фінансової бази місцевих бюджетів [1]. Таким чином, цифровізація стає ключовим чинником модернізації майнового оподаткування в Україні, забезпечуючи його відповідність сучасним вимогам відкритості, зручності та ефективності.

Уряди багатьох країн стикаються з подібними викликами під час модернізації систем майнового оподаткування. Серед основних труднощів можна виокремити неповноту або застарілість податкових реєстрів майна, нестачу кваліфікованого персоналу та фінансових ресурсів для їх оновлення, невизначеність у питаннях права власності на землю, недосконалість системи адресації, а також низьку активність ринку нерухомості, що ускладнює доступ до достовірних даних про угоди. Упровадження цифрових технологій дає можливість подолати частину цих проблем. Зокрема, використання супутникових знімків і геоінформаційних систем сприяє точнішому виявленню, реєстрації та оцінюванню об'єктів власності. Такі інструменти дозволяють створювати сучасні бази даних і підтримувати актуальність податкових реєстрів майна.

Послідовне використання цифрових технологій, зокрема комп'ютерів, мобільних пристроїв та аерофотозйомки, має важливе значення для процесу оцінювання майна, який є основою визначення податкової бази. Застосування таких інструментів відкриває можливості для впровадження систем комп'ютерної масової оцінки (Computer Assisted Mass Appraisal – CAMA). Система CAMA передбачає оцінювання вартості об'єктів на основі певних об'єктивних характеристик за допомогою математичних моделей, що калібруються статистичними методами. При цьому кількість показників і рівень складності моделей можуть відрізнятися залежно від особливостей об'єктів оцінювання та доступних ресурсів [2]. Використання методів CAMA дає змогу суттєво зменшити обсяги ресурсів, необхідних для проведення оцінки майна, у порівнянні з традиційними експертними підходами. Цей метод є особливо корисним для оперативного отримання актуальних даних щодо ринкової вартості об'єктів або рівня орендних цін.

Впровадження цифрових платформ сприяє підвищенню ефективності роботи податкових органів, оскільки дає змогу оптимізувати розподіл завдань, здійснювати контроль за діяльністю працівників і відстежувати процес адміністрування податку на майно.

Застосування цифрових технологій значно спрощує процес адміністрування податків на майно. Зокрема, використання картографічних сервісів, таких як Google Maps, органами місцевого самоврядування дає змогу виявляти незареєстровані об'єкти нерухомості та оновлювати бази даних. Аналітичні інструменти Big Data дозволяють ефективніше працювати з податковими реєстрами та здійснювати більш точні розрахунки податкової бази. Використання сучасного програмного забезпечення для обробки великих обсягів даних забезпечує оперативність роботи фіскальних органів і сприяє підвищенню ефективності системи оподаткування майна [3].

Варто звернути увагу на проблеми та ризики, що виникають під час формування баз даних для оподаткування нерухомості та земельних ділянок.

Однією з ключових перешкод цифровізації є значні початкові витрати на придбання, обслуговування й оновлення програмного забезпечення, які часто перевищують фінансові можливості місцевих органів влади. Вирішення цього питання нерідко потребує залучення міжнародної фінансової підтримки. Крім того, ефективна цифровізація неможлива без підготовленого персоналу, технічної сумісності систем і стабільного доступу до Інтернету. Важливим чинником успіху є готовність працівників сприймати нові технології та активно брати участь у їх упровадженні. Водночас цифрові інструменти не усувають усіх труднощів – вони не можуть повністю подолати політичні бар'єри чи проблему низької податкової дисципліни серед населення, особливо вразливих груп.

Запровадження нової системи адміністрування податку на майно потребує узгоджених дій між різними органами влади та, за потреби, змін у законодавстві. Тому модернізація податкових баз даних є не лише технічним процесом, а й комплексним управлінським завданням, що вимагає політичної підтримки, професійних кадрів і належного інформаційного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Вінницька, О. Цифровізація податкових відносин як інструмент досягнення цілей сталого розвитку. *Економічні горизонти*. 2025. №2 (31), С. 100–109. DOI: https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(31).2025.330130

2. Швабій К., Т. Богдан Т., Джус М., Кощук Т., Новицька Н., Пасічний М., Онищук І., Остріщенко Ю. Діагностика системи місцевого оподаткування. Аналітичний звіт. URL: https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/d7ee40daa7f8543c84903bb0b76b51dd.pdf

3. Швабій К., Джус М., Кощук Т., Пасічний М. Проблеми цифровізації процесу адміністрування оподаткування майна в Україні. Аналітичний звіт. URL: https://www.growford.org.ua/research/problemy-tsyfrovizatsiyi-protsesu-administruvannya-opodatkuvannya-majna-v-ukrayini/

ДО ПИТАННЯ ПОЯВИ ТА ІСНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Дерев'янко С.І.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Одним з найпоширеніших непрямих податків в Україні та світі є податок на додану вартість (ПДВ), який входить у ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується кінцевими споживачами (покупцями). Облік та перерахування до державного бюджету здійснюють продавці (податкові агенти). Для суб'єктів господарювання правильний розрахунок цього податку є ключовим для уникнення штрафів та звітності загалом. У різні часи багато дослідників вивчали питання, пов'язані як з формуванням доданої вартості, так і обліку, контролю, аудиту ПДВ, зокрема Буряковський В.В., Дяковський Д.А., Черкасова С.В.,

Білобровенко Т.В., Бойко Н.С., Чирва А.А. та інші. Проте, поза їх увагою залишаються дискусійні питання формування доданої вартості як об'єкта оподаткування податком на додану вартість для цілей бухгалтерського обліку і контролю. Дослідження, проведене В.Процько, дало можливість встановити, що в Україні визначено 11 податків і зборів (7 – державні, 4 – місцеві), тоді як в Японії – 55 (25 – державні, 30 – місцеві), у Німеччині – 16, Італії – 15, Нідерландах – 9, Великобританії, Іспанії, Португалії – 8, Франції 7 податків [2, С.131].

Існує два підходи щодо запровадження ПДВ: 1) у 1918 р. німецький підприємець В. фон Сіменсон запропонував ПДВ з метою поліпшення функціонування основних податків; 2) у період між 1910 та 1921-1923 р.р. американський економіст Т. Адамс запропонував його як альтернативу податку на доходи від підприємницької діяльності. Першою країною, де цей податок запровадили, була Франція в середині XX ст. як альтернативу єдиного податку на виробництво. Французький економіст Моріс Лоре вперше обґрунтував переваги ПДВ перед податком з обороту і податком з продажу та детально описав механізм його дії. З часом його почали використовувати і в інших країнах Європи, а згодом – і в країнах Азії, Африки та Латинської Америки. Сьогодні цей податок стягується у більш ніж 160 країнах світу, а його розмір коливається від 5 до 28%. Серед економічно розвинених країн світу його немає у США, маленьких державах, де майже нічого не виробляється та країнах, багатих на природні ресурси. Варто зауважити, що наявність ПДВ – це обов'язкова умова для вступу нових членів до ЄС. В Україні цей податок з'явився на початку 90-х р.р. XX ст. і став бюджетоутворюючим податком. Податковим кодексом України передбачено чотири ставки оподаткування (ст. 193): звичайна (20%), спеціальна (14%), пільгова (7%) і нульова (0%) [1].

Механізм дії ПДВ можна представити так: 1) продавець включає ПДВ у вартість товарів (послуг), 2) покупець сплачує ціну з ПДВ; 3) продавець отримує податковий кредит з ПДВ за придбані товари (послуги), 4) продавець перераховує до бюджету різницю між сумою нарахованого податку та податковим кредитом. Запровадження такої системи забезпечує оподаткування доданої вартості на кожному етапі виробництва та реалізації, уникаючи подвійного оподаткування.

За роки функціонування ПДВ виникла потреба реформування податку. До основних цілей реформи в Україні та світі можна віднести наступні: встановлення нижчих ставок ПДВ на товари першої необхідності; спрощення адміністрування та сплати ПДВ; попередження ухилення від сплати ПДВ; адаптація ПДВ до прискорення інтеграційних процесів тощо.

Вітчизняна система оподаткування потребує вдосконалення. На наш погляд, в Україні існують такі проблеми у системі оподаткування ПДВ: заплутаність та нестабільність нормативно-правового забезпечення; досить складний механізм стягнення податку; несвоєчасність виплати бюджетного відшкодування.

Запровадження ПДВ має як позитивні, так і негативні наслідки. Так, до позитивних моментів можна віднести: забезпечення стабільних надходжень до державного бюджету, що дозволяє державі фінансувати соціальні програми та

інші важливі видатки, забезпечення прозорості та контролю, що дає можливість державі краще контролювати податкові надходження, заохочення для розвитку бізнесу. В той же час присутні негативні наслідки, зокрема: ПДВ збільшує вартість життя, роблячи товари та послуги менш доступними для певних категорій споживачів, додаткове адміністративне навантаження, оскільки суб'єкти господарювання мають вести облік, подавати податкові звіти, слідкувати за сплаченими податками, що в свою чергу збільшує витрати на ведення бізнесу, негативний вплив на малий бізнес, особливо на ті компанії, які не можуть швидко компенсувати сплачений податок через податковий кредит або працюють з низькою маржею.

Механізм контролю за сплатою ПДВ має, з одного боку, забезпечувати достатні надходження до бюджету, а з іншого – не надто тиснути на бізнес і споживачів. Потрібно враховувати вплив ПДВ на різні сектори економіки, соціальні групи з метою уникнення нерівномірного розподілу податкового навантаження. Необхідно забезпечити надійні механізми відшкодування ПДВ для тих підприємств, які беруть участь у ланцюгах постачання, розробити надійні схеми контролю для запобігання ухиленню від сплати податків і фіктивним схемам. Проведені дослідження свідчать про складність ПДВ у всіх його проявах. Не дивлячись на існуючі недоліки, цей податок залишається найбільшим бюджетоутворюючим податком, що підтверджує його фіскальну ефективність.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA+%D0%BD%D0%B0+%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%83#w1_7 (дата звернення: 01.10.2025).

2. Процько В. Характеристика податків України та країн світу. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39938/2/RSESGP_2022_Protsko_V-Characteristics_of_taxes_131-132.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кишенько С.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Науковий керівник – **Белінська С.М.,** д.е. н., професор,
декан факультету економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

У сучасних умовах функціонування бізнес-середовища юридичні послуги виступають ключовим інструментом правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Окремим видом з надання таких послуг виділяють адвокатську діяльність, яка визначається як незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту [3].

У сучасній практиці обліку і оподаткування здійснення адвокатами адвокатської діяльності індивідуально є їх облік у контролюючих органах як самозайнятих осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

Наразі доходи зареєстрованих таким чином осіб оподатковуються за загальною ставкою, встановленою для фізичних осіб, яка становить 18%. До неї додається військовий збір в розмірі 5%. Таким чином, податкове навантаження становитиме 23% [2]. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі 22% від бази нарахування хоча формально і не входить до системи оподаткування, тим не менш створює суттєве фінансове навантаження [4]. З урахуванням викладеного, загальні відрахування для самозайнятої особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність, складають: податок на доходи – 18%, військовий збір – 5%, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – 22%, а всього – 45% від бази нарахування (суми доходу, отриманого від діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб).

У попередніх дослідженнях мною було розглянуто питання обліку адвокатської діяльності у контролюючих органах та доведено, що адвокати, які здійснюють свою діяльність індивідуально, можуть обліковуватися не тільки як самозайняті особи, які провадять незалежну професійну діяльність, а й як фізичні особи-підприємці з ознакою здійснення незалежної професійної діяльності. При цьому такі фізичні особи-підприємці можуть перебувати на спрощеній системі оподаткування 2 або 3 групи [1].

Податкове навантаження для фізичної особи-підприємця на спрощеній системі оподаткування 2 групи становитиме: єдиний податок в розмірі 20% мінімальної заробітної плати на місяць та військовий збір в розмірі 10% мінімальної заробітної плати на місяць. У 2025 році ці фіксовані суми становлять відповідно 1600 та 800 грн. на місяць. До обов’язкових платежів додається також єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі не менше 22% від мінімальної заробітної плати – 1760 грн. на місяць.

Податкове навантаження для фізичної особи-підприємця на спрощеній системі оподаткування 3 групи становитиме: єдиний податок в розмірі 3% доходу при сплаті податку на додану вартість або 5% доходу у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку, а також військовий збір в розмірі 1% доходу. Так само до додається єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати (1760 грн. на місяць).

Очевидним є те, що для адвокатів, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність, оподаткування за спрощеною системою є більш привабливим.

Однак, органи Державної податкової служби України категорично заперечують можливість обліку адвоката у якості фізичної особи-підприємця на спрощеній системі оподаткування. На їх думку фізична особа-підприємець не може здійснювати адвокатську діяльність, а до доходів, отриманих від

провадження адвокатської діяльності, не може бути застосовано спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Фізична особа, яка здійснює підприємницьку (відмінну від адвокатської) діяльність та одночасно провадить незалежну професійну діяльність, повинна вести окремий облік доходів та витрат, отриманих та понесених від провадження незалежної професійної діяльності і підприємницької діяльності, та здійснює окремо розрахунки з бюджетом [6, 7, 8].

Зазначена позиція контролюючих органів має дискусійний характер, оскільки чинне законодавство України надає адвокатам можливість обліковуватися як фізичні особи – підприємці з ознакою здійснення незалежної професійної діяльності і перебувати при цьому на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності. У судових спорах адвокатів з органами Державної податкової служби з цього приводу суди постають на бік адвокатів, визнаючи їх позицію правильною [5].

Список використаних джерел

1. Кишенько С. В. Проблеми обліку та оподаткування адвокатської діяльності. Інвестиції: практика та досвід, № 8 (2024), https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3590.

2. Податковий кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Редакція від 03.08.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text.

4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI із змінами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text

5. Рішення Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 02.09.2019 у справі №520/3939/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/84077152.

6. Хто вважається самозайнятою особою та що таке незалежна професійна діяльність: Офіційний сайт Головного управління ДПС у м. Києві, 07.02.2022, Київ. URL: https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/566553.html.

7. Чи може перебувати на спрощеній системі оподаткування ФОП – платник єдиного податку, який отримав свідоцтво про право на заняття адвокатською, нотаріальною діяльністю: Офіційний сайт Головного управління ДПС у Запорізькій області., 13.07.2023. URL: https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/691322.html.

8. Чи може перебувати на спрощеній системі оподаткування ФОП, яка отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською, нотаріальною діяльністю: Офіційний сайт Головного управління ДПС у Полтавській області, 23.01.2023, Полтава. URL: https://poltava.tax.-gov.ua/media-ark/local-news/649431.html.

ПОДАТКОВА ОПТИМІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Клiманський А.Г.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

Науковий керівник – **Лаврова-Манзенко О.О.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

У сучасних умовах турбулентності економічного середовища, коли фінансова стабільність підприємств безпосередньо залежить від здатності ефективно управляти ресурсами, особливого значення набуває податкова оптимізація як інструмент раціонального розподілу фінансових потоків. Податкове навантаження є одним із найсуттєвіших елементів витрат підприємства, а тому грамотне податкове планування та використання законних механізмів зниження податкових зобов'язань стає невід'ємною частиною фінансової стратегії бізнесу. Економічна сутність податкової оптимізації полягає не у простій мінімізації податків, а у досягненні рівноваги між інтересами держави та суб'єкта господарювання шляхом ефективного управління базою оподаткування, обсягом витрат, формою господарювання та організаційною структурою бізнесу.

Законодавче підґрунтя податкової оптимізації в Україні базується на положеннях Податкового кодексу України [1], який визначає права платників податків на самостійний вибір форм господарювання, методів обліку доходів і витрат, а також можливість використання податкових пільг і спеціальних режимів. У межах чинного законодавства підприємства мають право застосовувати ті методи податкового планування, які відповідають принципам економічної доцільності та правової прозорості. Будь-яке відхилення від цих принципів перетворює податкову оптимізацію з легального механізму управління фінансами на ризиковий інструмент ухилення від оподаткування.

Податкова оптимізація в системі управління фінансовими ресурсами проявляється у трьох взаємопов'язаних площинах. По-перше, вона впливає на обсяг податкових витрат, дозволяючи зменшити фінансове навантаження за рахунок легального використання пільг, спеціальних податкових режимів, амортизаційних відрахувань та податкових кредитів. По-друге, вона визначає якість управління ліквідністю, оскільки дає змогу регулювати строки сплати податкових зобов'язань, прогнозувати рух коштів і забезпечувати стабільність платоспроможності. По-третє, податкова оптимізація сприяє ефективнішому використанню капіталу через вибір таких фінансових структур, у яких процентні витрати визнаються податково-вирахуваними, а отже, знижують загальне податкове навантаження.

Сучасна методологія податкової оптимізації передбачає використання як стратегічних, так і тактичних підходів. На стратегічному рівні вирішується питання вибору оптимальної організаційно-правової форми підприємства, структури власності, схеми фінансування, моделі взаємодії з контрагентами та розміщення активів. На тактичному рівні акцент робиться на методах амортизації, перенесенні збитків на майбутні періоди, використанні податкових кредитів і відшкодування ПДВ, виборі облікової політики, методів оцінки запасів і визначенні бази оподаткування прибутку. Кожен із цих інструментів може істотно змінювати фінансові результати діяльності, тому їх застосування потребує аналітичного обґрунтування.

Важливо підкреслити, що ефективна податкова оптимізація можлива лише за умови правової доброчесності та дотримання принципів фіскальної етики. Україна, будучи учасником плану OECD BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) [2], зобов'язалася впроваджувати механізми протидії агресивному податковому плануванню. Зокрема, у статті 39 Податкового кодексу закріплено вимоги до трансфертного ціноутворення, які унеможливлюють штучне переміщення прибутків до юрисдикцій із низькими ставками податку на прибуток. Отже, податкова оптимізація має базуватися на принципах економічної реальності, прозорості та документального підтвердження операцій.

Цифровізація фінансового управління відкрила нові можливості для реалізації податкової оптимізації. Інтеграція систем бухгалтерського обліку в електронні аналітичні середовища, такі як ERP-системи (SAP, Oracle, BAS ERP), або використання інструментів Business Intelligence (Power BI, QlikView, Tableau), дозволяє автоматизувати розрахунки податкових зобов'язань, прогнозувати зміни податкової бази та виявляти ризикові зони. Таким чином, цифрові технології створюють передумови для переходу від реактивного до прогностичного управління оподаткуванням, що є однією з ознак зрілої фінансової системи підприємства.

З урахуванням викладеного, податкова оптимізація повинна розглядатися як невід'ємна частина управління фінансовими ресурсами. Її вплив поширюється на формування фінансових результатів, оцінку інвестиційних проектів, визначення політики дивідендних виплат і структури капіталу. У межах цілісної фінансової стратегії підприємства податкова оптимізація виконує регулятивну функцію, сприяючи раціоналізації грошових потоків, зниженню фіскальних ризиків і підвищенню фінансової гнучкості.

У підсумку слід зазначити, що податкова оптимізація є не лише засобом скорочення податкового навантаження, а інструментом підвищення фінансової стійкості підприємства. Її ефективність залежить від якості податкового планування, рівня правової культури менеджменту, використання цифрових технологій і здатності підприємства дотримуватися принципів прозорості.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

2. План дій BEPS: ключові аспекти для України. Міністерство фінансів України. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf

ЄДИНИЙ ВНЕСОК НА СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Козороз М.П.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Шевчук К.В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Соціальне страхування – одна з ключових складових соціальної політики держави. Запроваджений Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) є основою системи соціального страхування в Україні, спрямовуючись на забезпечення виплат пенсій, медичної допомоги та інших соціальних виплат.

У 2010 році Верховна Рада України ухвалила Закон «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Відповідно до даного закону, ЄСВ є обов'язковим платежем до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. Даний консолідований платіж, замінив внески до кількох соціальних фондів, що сприяло спрощенню механізмів збору внесків, зниженню адміністративного навантаження на бізнес та забезпеченню прозорості фінансування соціального страхування.

Відповідно до вищезазначеного закону, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування - консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [2].

Необхідно відмітити, що ЄСВ не є податком. На відміну від податків (які використовуються для фінансування різноманітних державних програм), кошти ЄСВ безпосередньо спрямовуються на соціальне страхування, забезпечуючи соціальну захищеність громадян України.

При запровадженні ЄСВ функції адміністрування забезпечував Пенсійний фонд, але в 2013 році адміністрування ЄСВ переходить від Пенсійного фонду до державної податкової служби. Згодом, в серпні 2023 року у Верховній Раді зареєстровано проєкт Закону 9570, яким пропонується знову передати Пенсійному фонду України адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також функції контролю за його сплатою. Також дані новації підтримує Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. Але з 1 січня 2024 року передача до Пенсійного фонду

України адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування так і не відбулася.

Існуючу проблему, щодо надходження з запізненням інформації про обсяг сплачених внесків до Пенсійного фонду в 2025 році було частково вирішено зі зміною термінів квартального звітування на щомісячне. Так, з 1 січня 2025 року впроваджено щомісячне надання податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску за найманих працівників. Терміни подання даної звітності – до 20 числа місяця, наступного за звітним.

Впровадження ЄСВ принесло низку переваг як для держави, так і для бізнесу, серед яких доцільно виділити:

- спрощення процедури сплати внесків, внаслідок об'єднання окремих внески до чотирьох фондів в один платіж (пенсійного, соціального страхування на випадок безробіття, нещасних випадків і тимчасової непрацездатності);
- скорочення адміністративних витрат, внаслідок функціонування єдиного органу, який адмініструє всю систему;
- зменшення кількості помилок при нарахуванні внесків, подачі звітності з застосуванням єдиної інформаційної системи;
- спрощення реєстраційних процедур реєстрації платників ЄСВ в одному органі.

Підвищення ефективності роботи податкових органів, а також спрощення процедури сплати, нарахування, декларування податків і зборів, взаємодію користувачів з податковими органами та отримання ними актуальної інформації забезпечують електронні сервіси в системі податкового адміністрування [1]. Електронні сервіси забезпечують контроль за станом рахунків, доступ до актуальної податкової інформації.

Проте мають місце і недоліки, зокрема:

- фінансове навантаження залишається високим;
- розмірі ЄСВ не зростає пропорційно до зарплати (в 2025 р. максимальний ЄСВ становить 35 200 грн. У випадку нарахування заробітної плати в розмірі 200000 грн на місяць, розмір ЄСВ становить 35 200 грн., а не 22% своєї нарахованої зарплати);
- зростання відповідальності для роботодавців щодо нарахування, утримання та перерахування внесків.

Отже, запроваджений Єдиний соціальний внесок дозволив спростити систему сплати внесків, знизити кількість технічних помилок, зменшити адміністративні витрати і сприяв формуванню єдиної прозорої бази даних застрахованих осіб.

Список використаних джерел

1. Замасло О.Т., Зарівна А.В. Система електронного адміністрування податків в Україні в умовах глобальної цифровізації. *Бізнес інформ*. 2024. № 4. С. 244-252.

2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8.07.2010 року № 2464-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text (дата звернення: 02.10.2025).

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Костогриз В.Г.
к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Культенко В.О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Останні роки в Україні свідчать про зростання важливості непрямих податків у податковій системі країни. Україна, подібно багатьом іншим країнам, стикається з проблемою тіньової економіки, падінням виробництва та загальною економічною кризою. У таких умовах непряме оподаткування, зокрема акцизне, може стати дієвим інструментом виваженої фіскальної політики. Воно дозволяє збирати податки, не обтяжуючи занадто сильно діяльність підприємств та громадян. Відповідно проблематика непрямих податків, зокрема акцизного, є предметом досліджень багатьох науковців і вимагає аналізу та обґрунтування при прийнятті рішень щодо їх реформування.

Акцизний податок – це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), який сплачують виробники чи продавці, призначений для регулювання попиту на певні товари [1, С. 112]. Статтею 215 Податкового кодексу України визначено наступний перелік підакцизних товарів: спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну; нафтопродукти, скраплений газ; легкові автомобілі, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли; електрична енергія [1, С. 504].

Як зазначають вчені, до основних особливостей акцизного оподаткування доцільно віднести такі: усі акцизи (універсальні та специфічні) є складником ціни підакцизних товарів; платник акцизів не є тією самою особою, що і носій цього податку (розрив фактичного носія податку та платника); усі акцизи мають законодавче закріплення перекладення податкового обов’язку від виписаних у законодавстві платників на носіїв акцизів (споживачів); вважається, що акцизне оподаткування легше спрогнозувати за надходженнями, оскільки суб’єкти господарювання завжди планують свою виручку (обов’язковий елемент бюджетування на макрорівні) [2, С. 20–21].

В умовах воєнного стану податкова система України зазнала значних трансформацій. Головна увага нині приділяється не лише наповненню бюджету, а й підтримці економічної активності. Уряд впроваджує податкові пільги, спрощує процедури й надає бізнесу можливість працювати навіть у складних умовах. На початку війни уряд ухвалив низку рішень, спрямованих на пом'якшення акцизного податкового тиску, зокрема було знижено відсоток акцизного оподаткування на пальне з метою стабілізації цін на бензин і дизель у період паливної кризи.

В Україні акцизне оподаткування сьогодні є одним із найактуальніших напрямів податкової реформи. Воно має регулювати ринок і може впливати на споживчі звички, зокрема заохочувати вибір безпечніших для здоров'я товарів. Попри зростання надходжень від акцизів, проблема тіньової економіки на ринку підакцизних товарів залишається. Це свідчить про потребу в подальших змінах і більш ефективному реформуванні та контролі.

Основні проблеми, які утруднюють процес активного реформування акцизного оподаткування в сучасних умовах є:

– важкість врахування платоспроможності споживачів, оскільки за однакових умов споживання індивіди можуть мати різну платоспроможність;

– перспективи зменшення споживання через зниження рівня життя населення та міграцію, що може призвести до скорочення обсягів виробництва;

– збільшення ризику тіньового товарообігу [3, С. 65];

– часті зміни ставок акцизного податку та правил його адміністрування, що знижує рівень довіри бізнесу та ускладнює довгострокове планування;

– збільшується навантаження на малозабезпечені верстви населення;

– невідповідність ставок європейським стандартам, що створює дисбаланс у торгівлі та потенційні ризики для внутрішнього ринку після відкриття кордонів.

Врахування та подолання вказаних проблем та удосконалення акцизного оподаткування через гармонізацію ставок акцизів із нормами ЄС, запровадження електронної системи контролю за підакцизними товарами по всьому ланцюгу від виробника до споживача, підвищення прозорості адміністрування, посилення екологічної спрямованості акцизної політики допоможе скоротити тіньовий сектор і посилити конкурентоспроможність українських виробників. Це допоможе зменшити негативні наслідки війни для економіки.

Отже, акцизний податок посідає важливе місце у податковій системі України. Завдяки акцизному оподаткуванню держава отримує стабільні надходження до бюджету, водночас впливаючи на структуру споживання та виробництва певних товарів. Тому подальше вдосконалення системи акцизного податку є необхідною умовою забезпечення економічної стабільності, справедливості оподаткування та збалансованості державних фінансів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами і доповненнями) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 04.10.2025)

2. Коротун В. І. Трансформація акцизної політики України : монографія. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. 404 с. (дата звернення: 04.10.2025)

3. Дмитренко А. В., Лебедик Г. В. Особливості справляння акцизного податку в Україні та практика оподаткування. *Eurasian Academic Research Journal.* 2017. № 12. С. 61–66. (дата звернення: 04.10.2025)

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Ласа А.С.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Шевчук К.В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) складає значну частину дохідної частини бюджету України. За 2024 рік до загального фонду державного бюджету України надійшло 2 177 млрд грн, при цьому кожна дев’ята гривня - від податку на доходи фізичних осіб та військового збору. Серед платежів, справляння яких контролюють податкові та митні органи, надходження були отримані за рахунок податку на доходи фізичних осіб та військового збору (234,1 млрд грн) тобто 11 % [4]. Відповідно розмір ставки ПДФО та її зміни, як основний податковий важіль, мають прямий вплив на податкові надходження. Водночас, чинна модель оподаткування податком ПДФО має низку суперечностей, які зумовлюють потребу в її реформуванні.

На сьогодні в Україні діє єдина ставка ПДФО - 18%, яка застосовується незалежно від рівня доходу платника до заробітної плати та доходів за цивільно-правовими угодами. До заробітної плати, винагороди за гіг-контрактом, авторської винагороди, нарахованих (виплачених) спеціалісту резидента Дія Сіті) застосовується 5 %, але за умови, що сума доходу не перевищує еквівалент 240 тис. євро за календарний рік за офіційним курсом гривні щодо євро, встановленим Національним банком України станом на 1 січня звітного податкового року. Такий підхід не враховує принципи соціальної справедливості, оскільки громадяни України з незначним розміром доходів сплачують податок у тій самій пропорції, що й особи з високим розміром доходів. Це знижує рівень довіри до податкової системи. В Україні до 2004 року використовувалася прогресивна шкала оподаткування, проте ставка податку постійно змінювалася у відповідь на розвиток ринкових відносин.

До прикладу в країнах Європейського Союзу та Північної Америки переважає прогресивна шкала оподаткування. Наприклад, у Німеччині податкові

ставки варіюються від 14% до 45% залежно від рівня доходу [2, с. 77]. У США діє багаторівнева система ставок, доповнена широким спектром податкових пільг. У Швеції, попри високі ставки ПДФО, громадяни отримують якісні державні послуги - безкоштовну медицину, освіту, соціальне забезпечення [3, с. 226].

Проте необхідно врахувати, що у різних країнах – різні умови нарахування податку, а тому стандартизовану ставка 18% ПДФО в Україні можна вважати досить високим показником, враховуючі, впровадження військового збору, розмір якого також було збільшено в 2024 році з 1,5 % до 5%.

В економічній літературі пропонується як підвищення так і зменшення або залишення ставки ПДФО на теперішньому рівні. Є.В. Кулаков та І.М. Кушал пропонують перехід на прогресивну шкалу оподаткування ПДФО, яка використовується багатьма країнами-членами ЄС, але з урахуванням особливостей української економіки. Пропонується введення ставки від 9 до 32%, яка враховує існуючий прожитковий мінімум [1].

Реформування оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні має базуватися на таких принципах:

• спрощення процедури декларування доходів;

• легалізація праці для стимулювання офіційного працевлаштування через податкові пільги;

• цифровізація податкових процесів;

• підвищення фінансової грамотності населення;

• створення стимулів для добровільного декларування доходів.

Також варто при реформуванні ПДФО враховувати особливості регіональної специфіки. У різних областях України рівень доходів, зайнятості та економічної активності суттєво відрізняється. Тому доцільним було б запровадження певних регіональних коефіцієнтів або пільг, які б дозволили враховувати ці відмінності. Не менш важливим є підвищення прозорості використання бюджетних коштів, підвищення довіри до держави, формування культури платника податків. У багатьох країнах громадяни мають можливість відстежити (через онлайн-платформи, відкриті бюджети та звіти місцевих органів влади) спрямовування їх податків.

Отже, при реформуванні потрібно створити баланс між фіскальною ефективністю, соціальною справедливістю та реаліями українського суспільства. Реформа ПДФО має враховувати національні особливості, рівень тінізації економіки, структуру доходів населення та готовність громадян до змін.

Список використаних джерел

1. Кулаков Є.В., Кушал І.М. Трансформація ПДФО: аргументація, реакція суспільства, імплементація та діджиталізація в умовах воєнного стану. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2024. № 1 (281). URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/792/754 (дата звернення: 12.10.2025).

2. Ткачик Ф., Остапчук В. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб. *Актуальні питання теорії і практики фінансів*. 2020. №2 (63). С. 77-87.

3. Тучак Т.В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Modern Economics*. 2019. №17. С. 226–231. URL: https://modecon.mnau.edu.ua/socialization-of-taxation-of-the/ (дата звернення: 12.10.2025).

4. Укрінформ: веб-сайт. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3945552-minfin-u-budzeti2024-kozna-devata-grivna-vid-pdfo-ta-vijskovogo-zboru.html (дата звернення: 11.10.2025).

ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ: ВИКЛИКИ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Матрос О.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Сучасна система податкового адміністрування в Україні спрямована на забезпечення прозорості фіскальних процесів, створення рівних умов господарювання та ефективне наповнення державного бюджету. Упродовж останніх років відбулися суттєві трансформації у сфері податкового контролю, що пов’язані з цифровізацією облікових процесів, розширенням функціоналу електронних сервісів Державної податкової служби та посиленням аналітичної складової моніторингу податкових ризиків. Проте, попри активізацію фіскальних і контрольних заходів, практика адміністрування свідчить про наявність системних порушень податкової дисципліни, ухилення від оподаткування та формального виконання обов’язків із подання звітності. Це засвідчує необхідність подальшого вдосконалення механізмів адміністрування податків, запровадження ризик-орієнтованого підходу до податкового контролю та підвищення рівня відповідальності суб’єктів господарювання.

Мета дослідження полягає у визначенні напрямів підвищення ефективності податкового адміністрування в Україні шляхом аналізу сучасних викликів, нормативно-правових змін та практичних аспектів взаємодії контролюючих органів із платниками податків. За результатами аналізу фактичних перевірок, здійснених Державною податковою службою України у 2025 році, визначено, що найпоширенішими порушеннями залишаються: продаж товарів без видачі фіскальних чеків, неоформлення найманих працівників, заниження рівня заробітної плати, штучне дроблення бізнесу на декілька суб’єктів підприємницької діяльності (ФОПів) та реалізація товарів без документального підтвердження їх походження.

Проблема продажу без фіскальних чеків має масовий характер, зокрема під час онлайн-продажів через маркетплейси та соціальні мережі. Відсутність реєстрації розрахункових операцій порушує вимоги статті 3 Закону України

«Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» і свідчить про тінізацію значної частки споживчого ринку. Поширеним також залишається ухилення від оподаткування шляхом заниження бази оподаткування податком на доходи фізичних осіб та єдиним внеском у зв'язку з неоформленням трудових відносин, що суперечить статті 24 Кодексу законів про працю України та пункту 170.9 Податкового кодексу України.

Окрему увагу вимагає явище штучного дроблення бізнесу, коли один фактичний власник здійснює діяльність через низку зареєстрованих ФОПів, щоб скористатися перевагами спрощеної системи оподаткування. Така практика порушує принцип рівності оподаткування та суперечить положенням статті 291 Податкового кодексу України. Крім того, під час фактичних перевірок ДПС встановлено численні випадки продажу товарів без належного обліку та документів про їх походження, що є порушенням статей 20 та 85 Податкового кодексу, які визначають обов'язок платника зберігати первинні документи й вести облік господарських операцій.

За даними Державної податкової служби України, лише у 2025 році проведено понад 3,8 тис. фактичних перевірок, за результатами яких донараховано та застосовано штрафних санкцій майже на 390 млн грн. Близько 70 % перевірок супроводжувалися хронометражем господарських операцій, що дало змогу об'єктивно визначити реальні обсяги продажу. Одночасно спостерігається позитивна динаміка: завдяки підвищенню сумлінності суб'єктів господарювання обсяги офіційних оборотів зросли до 126,1 млрд грн (+10,9 % до попереднього року), а податкові надходження – на 32 %.

Наведені факти підтверджують, що податковий контроль залишається одним із найважливіших інструментів забезпечення фіскальної стабільності держави. Водночас ефективність контролю залежить від поєднання превентивних і цифрових заходів, які повинні спрямовуватись не лише на виявлення, а й на попередження порушень. Цифровізація процесів адміністрування, запровадження ризик-орієнтованого підходу до відбору платників для перевірок, розширення електронної звітності та аналітичних систем (зокрема Електронного кабінету платника) є стратегічними напрямами розвитку податкової політики.

Таким чином, зменшення кількості податкових порушень можливе лише за умови формування в бізнес-середовищі культури добровільного дотримання податкової дисципліни, підвищення фінансової грамотності підприємців і створення справедливих умов конкуренції. Вдосконалення податкового адміністрування повинно базуватися на принципах прозорості, аналітичності та взаємної відповідальності держави й платників податків.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

2. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 № 265/95-ВР. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр#Text

3. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text

ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Половко А.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Науковий керівник – **Маліков В.В.,** доктор наук
з державного управління, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасних умовах господарської діяльності одним із ключових елементів фінансової дисципліни є коректне та своєчасне відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками у податковому обліку підприємства. Саме від цього залежить підтримання стабільності ділових відносин між контрагентами, точність фінансової звітності, коректність формування податкових платежів.

Податковий облік розрахунків з постачальниками та підрядниками здійснюється відповідно до вимог Податкового кодексу України (далі — ПКУ) та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Відповідно до ПКУ, податковий облік формується на підставі таких даних: первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1]. Таким чином, узгодженість бухгалтерського та податкового обліку є необхідною умовою для правильного відображення господарських операцій.

Базовими рахунками бухгалтерського обліку, які застосовуються для обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, є рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» і його субрахунки 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» та 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». Дані цих рахунків використовуються при складанні податкової звітності з податку на прибуток та ПДВ.

Згідно з п. 198.1 ПКУ, до складу податкового кредиту відносяться суми ПДВ, сплачені/нараховані при купівлі товарів чи послуг, створенні або ввезені необоротних активів, отриманні послуг від нерезидентів, та інших операціях, передбачених ПКУ. [1] Формування податкового кредиту є правильними лише за умов своєчасної реєстрації податкових накладних у ЄРП, та від коректності первинних документів.

У податковому обліку важливу роль відводиться визнанню доходів і витрат. Відповідно до п. 138.4 ПКУ, витрати, що формують собівартість реалізованих товарів (робіт, послуг) визнаються в тому звітному періоді, в якому було відображено відповідні доходи, незалежно від часу їх оплати. Тому,

відображення розрахунків з постачальниками та підрядниками у податковому обліку прямо впливає на фінансовий результат до оподаткування. Це зобов'язує бухгалтера проводити ретельне оформлення документації під час всіх операцій, зокрема авансових, штрафних санкцій, та курсових різниць при розрахунку у валюті [1]. Для коректного відображення цих проводок використовуються договори, накладні, акти виконаних робіт, платіжні документи та податкові накладні, оформлення яких є умовою для нарахування податкового кредиту та уникнення штрафів. Некоректне оформлення цих документів може призвести до штрафів, нарахування додаткових податкових зобов'язань, або втрати податкового кредиту.

Відповідно до п. 6.4 НП(С)БО 15 «Дохід», аванси, отримані від покупців, не визнаються доходом до моменту фактичного постачання товарів чи послуг [2]. Це означає, що податкові наслідки із таким способом оплати виникають лише після виконання робіт, або отримання товару. Коли підприємство розраховується з постачальниками та підрядниками чи отримує кошти від покупців в іноземній валюті, можуть виникати курсові різниці через зміну валютного курсу. За НП(С)БО 21 такі різниці визначають на дату балансу та на дату проведення операції [3]. У бухгалтерському обліку курсові різниці відображають на спеціальних рахунках: 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти» та 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти», але у податковому обліку вони не коригують фінансовий результат. Тобто при формуванні податкової бази враховуються суми, визначені за бухгалтерським обліком.

Для мінімізації виникнення помилок під час обліку організація може запроваджувати автоматизовані бухгалтерські системи (ІС-ПРО, BAS, ERP), які дають можливість контролювати стан розрахунків з контрагентами, автоматичне відстеження авансів, курсових різниць, та своєчасну реєстрацію податкових накладних у ЄРПН. Це підвищує точність обліку, знижує людський фактор і сприяє формуванню достовірної податкової звітності.

Отже, коректне відображення розрахунків із постачальниками та підрядниками у податковому обліку є ключовим чинником забезпечення достовірності фінансової звітності та своєчасного виконання податкових зобов'язань. Узгодженість бухгалтерського та податкового обліку сприяє формуванню прозорої системи фінансового контролю, мінімізації ризиків податкових порушень і фінансових санкцій. Належне документальне оформлення операцій забезпечує можливість формування податкового кредиту, правильне визначення фінансових результатів і підтримання ділової репутації підприємства.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 07.10.2025).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід". Наказ М-ва фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text (дата звернення: 10.10.2025).

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів". Наказ М-ва фінансів України № 193 від 10.08.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text (дата звернення: 10.10.2025).

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Тітенко З.М.
д.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

У контексті глобалізаційних процесів та трансформації національної економіки будь-яких держав особливого значення набувають питання податкової політики, які є предметом активних обговорень як у бізнес-спільноті, так і в науковому середовищі. З одного боку, податкова політика виступає одним із ключових інструментів державного регулювання економіки. Податки виконують функцію регулятора соціально-економічного розвитку, а ефективність функціонування податкової системи є безпосереднім показником рівня розвитку суспільства. З іншого боку, глобалізаційні процеси можуть чинити як позитивний, так і негативний вплив на сферу оподаткування.

Економічний розвиток держави та її подальша інтеграція у світовий фінансово-економічний простір безпосередньо залежать від ефективності податкової політики, що враховує виклики та можливості глобального масштабу.

Формування податкової політики на науково обґрунтованій основі здійснюється з урахуванням численних теоретичних положень, що стосуються оподаткування та моделювання податкових систем. Важливим аспектом розвитку теорії податків є необхідність орієнтації на фундаментальну податкову концепцію, яка може бути адаптована залежно від завдань, що постають перед державою в різні історичні періоди. Ця концепція повинна включати модель впливу економічних наслідків оподаткування на результати господарської діяльності, обсяги, характер і напрям інвестицій, рівень сукупного попиту та особистого споживання, а також на галузеву і територіальну структуру економіки.

Розробка податкової політики на основі наукових досліджень передбачає врахування багатьох теоретичних положень, що охоплюють оподаткування та моделювання податкових систем. Ключовим елементом у розвитку теорії податків є необхідність базування на фундаментальній податковій концепції, яка може коригуватися відповідно до завдань, що виникають перед державою у різні історичні періоди. Дана концепція має містити модель впливу економічних наслідків оподаткування на результати господарської діяльності, обсяги, спрямування та характер інвестицій, рівень сукупного попиту і особистого споживання, а також на галузеву і регіональну структуру економіки[1].

Виходячи з вищесказаного, можна виділити основні аспекти дослідження впливу податків і податкової політики на економіку (ринок), бізнес і населення (табл. 1).

Таблиця 1

Основні аспекти дослідження впливу податків і податкової політики на економіку, бізнес і населення

Об'єкт дослідження впливу	Показники
Економіка держави (регіону)	Частка податкових доходів бюджету до ВВП (ВРП). Відношення податкових надходжень до бюджету ісукупних доходів бізнесу. Економічне зростання. Інвестиційна та інноваційна активність бізнесу. Податкова спроможність місцевих бюджетів (громад).Дефіцит/профіцит державного бюджету.
Бізнес (активність, конкуренція)	Податкове навантаження. Рівень оподаткування (кількість податків).Податкові ризики. Податкова (фінансова) безпека. Податкова відповідальність і дисципліна.
Населення (поділ суспільства на класи)	Добробут. Нерівність.Бідність. Податкова культура.

Джерело: узагальнено автором на основі [2, с.83-84]

Аналіз впливу податкової політики на економічні та ринкові процеси необхідно проводити з особливим акцентом на інноваційні трансформації, які комплексно проявляються через процеси модернізації та структурних змін. Ураховуючи регуляторну роль податків, вони мають слугувати інструментом стимулювання цільових змін у національній економіці, сприяючи досягненню стратегічних економічних цілей держави. Податкова політика повинна бути спрямована на підтримку інноваційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності підприємств, а також адаптацію економіки до нових викликів і глобальних тенденцій. Водночас податки відіграють важливу роль у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, стимулюванні розвитку пріоритетних галузей та забезпеченні соціальної справедливості через перерозподіл ресурсів.

Отже, теоретичні засади формування податкової політики в умовах глобалізаційних процесів проявляються у системному поєднанні принципів наукової обґрунтованості, економічної доцільності та соціальної справедливості, що визначають напрями розвитку податкової системи держави. Вони відображаються у формуванні концептуальних підходів до оподаткування, які враховують вплив глобальних економічних тенденцій, міжнародної конкуренції та інтеграційних процесів. Теоретичні основи також передбачають розроблення моделей взаємозв'язку між рівнем оподаткування, економічним зростанням, інвестиційною активністю та соціальною стабільністю.

Список використаних джерел

1. Котвицька, Н., Романенко, О., Башота, Д. Фінансова прозорість та податкова політика в умовах економічної трансформації України. *Економіка та суспільство*, 2024. (69). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-13.

2. Ватулбов А.В. Податкова політика в умовах соціально-економічних перетворень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №5. С.82-88.

Секція 5. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА КОНТРОЛЮ Й АУДИТУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

ДОГОВОРІВ, УКЛАДЕНИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОЦЕДУР ЗАКУПІВЕЛЬ

Боярова О.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Закупівля завершується підписанням договору, після чого під час його виконання можуть виникати різні ситуації, що впливають на діяльність замовника — наприклад, внесення змін до істотних умов, розірвання договору або здійснення претензійно-позовної роботи. Контроль виконання договорів, укладених за результатами процедур закупівель, є одним із ключових елементів забезпечення ефективності публічних закупівель та прозорості використання бюджетних коштів. Незважаючи на наявність законодавчо визначених механізмів контролю, на практиці часто виникають проблеми, пов'язані з недотриманням умов договорів, затримками постачання товарів та послуг, неналежною якістю виконання робіт і надання послуг.

В умовах збільшення обсягів публічних закупівель і підвищеної уваги суспільства до ефективного використання бюджетних коштів, дослідження механізмів забезпечення контролю виконання договорів набуває особливої актуальності. Оптимізація контрольних процедур дозволяє мінімізувати ризики зловживань, підвищити ефективність закупівель і сприяти прозорості та підзвітності органів влади.

Таким чином, вивчення та вдосконалення механізмів контролю виконання договорів є важливим науковим та практичним завданням, що сприяє підвищенню рівня правового регулювання та ефективності системи публічних закупівель в Україні.

Будь-яка процедура закупівлі завершується тим, що замовник укладає договір із переможцем. Але з договором замовнику варто працювати ще на стадії підготовки проєкту тендерної документації у відкритих торгах. Адже саме проєкт договору з обов'язковим зазначенням порядку змін його умов є обов'язковою складовою тендерної документації [1]. Тож на цьому етапі важливо правильно сформувати проєкт договору про закупівлю, оскільки він і буде основним договором, укладеним з майбутнім переможцем.

Під час контролю виконання договорів, укладених за результатами процедур публічних закупівель важливо звернути увагу на низку ключових аспектів, що забезпечують законність, ефективність та цільове використання коштів. Перелік основних напрямів контролю передбачає наступне.

1. Контроль предмета договору: відповідність фактично поставлених товарів, виконаних робіт або наданих послуг умовам договору; перевірка якості, кількості, технічних характеристик, строків поставки/виконання; відповідність

номенклатури товарів технічному завданню тендерної документації; наявність підтверджувальних документів: актів приймання-передачі, сертифікатів якості, накладних тощо.

2. Контроль строків виконання: дотримання строків поставки або надання послуг, визначених у договорі; перевірка наявності документально підтверджених причин у разі продовження строків (додаткові угоди, обґрунтування); фіксація фактів прострочення та застосування передбачених договором санкцій (штрафів, пені).

3. Контроль ціни та розрахунків: відповідність ціни умовам договору та тендерної пропозиції; перевірка порядку розрахунків: наявність підтвердження оплати, актів, платіжних доручень; дотримання умов авансування та етапності оплати; заборона перевищення договірної суми або зміни ціни без належних підстав; перевірка правильності застосування податків (ПДВ, акциз, мито тощо).

4. Контроль змін істотних умов договору: внесення змін лише у випадках, передбачених ст. 41 Закону України «Про публічні закупівлі» та п. 19 Особливостей; наявність належного документального обґрунтування змін (інфляція, зміна курсу, обсягів, обставини непереборної сили тощо); перевірка законності продовження строку дії договору чи зміни ціни.

5. Контроль документального оформлення: повнота пакета документів: договір, специфікації, акти, накладні, додаткові угоди, звіти про виконання; наявність підписів і печаток (за наявності) сторін; реєстрація змін у системі Prozorro (звіти, додаткові угоди); дотримання вимог щодо публікації інформації про виконання договору.

6. Контроль виконання фінансових зобов’язань: співвідношення здійснених платежів із фактично отриманими товарами/послугами; відсутність переплат або дублювання оплат; дотримання бюджетних зобов’язань (якщо фінансування здійснюється з держ/місцевого бюджету).

7. Контроль дотримання законодавства: виконання вимог Закону «Про публічні закупівлі» з урахуванням Особливостей; відповідність дій сторін умовам договору та принципам прозорості, недискримінації; відсутність конфлікту інтересів, корупційних ризиків чи неправомірних переваг; перевірка звітності замовника в системі Prozorro.

8. Контроль розірвання договору: підстави розірвання: взаємна згода сторін, порушення умов, обставини непереборної сили тощо; дотримання процедурного порядку розірвання (повідомлення, акти звірки, звіт про виконання/невиконання); своєчасне відображення у системі Prozorro.

9. Контроль результативності: досягнення очікуваного результату закупівлі (економічного, соціального, функціонального ефекту); ефективність використання коштів: співвідношення “ціна–якість–обсяг”; аналіз відхилень між плановими та фактичними показниками виконання договору.

10. Контроль претензійно-позовної роботи: виявлення порушень та своєчасне пред’явлення претензій постачальнику; документальне підтвердження збитків, розрахунок штрафних санкцій; контроль результатів розгляду претензій.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII (в редакції від 19.10.2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text

РИЗИКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ АУДИТУ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Бурдим Ю.М.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Литвиненко В.С.,** к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Аудит фінансової звітності має на меті підвищити довіру користувачів до фінансової звітності. Проте, аудитор не може в повній мірі бути впевненим в тому, що фінансова звітність не містить помилок або викривлень, оскільки завжди існують ризики того, що такі помилки можуть бути невиявленими в ході проведення аудиту. З початком повномасштабного збройного вторгнення російської федерації в Україну діяльність аграрних підприємств зазнала суттєвих змін, що потребує від аудиторів адаптувати запроваджену систему оцінки ризиків до нових викликів.

Дослідження ризиків при проведенні аудиту фінансової звітності підприємств здійснювали такі вітчизняні вчені: Каменська Т.О [2]., Проскуріна Н.М. [3], Фабіянська В.Ю.[4], Шерстюк О.Л.[5]. Вказані науковці дослідили причини виникнення ризиків при проведенні аудиту та підходи до їх ідентифікації. Однак, питання ідентифікації аудиторських ризиків у період воєнного стану залишається не в повній мірі дослідженим.

Згідно з МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» вказано, що аудиторський ризик це ризик того, що аудитор може висловити невідповідну аудиторську думку при умові суттєвого викривлення фінансової звітності. Складовою аудиторського ризику є ризик суттєвого викривлення та ризик невиявлення [с.74, 1].

Оцінка ризиків починається з отримання розуміння діяльності суб’єкта господарювання. На даному етапі вивчається діяльність підприємства та надсилаються запити до власників, управлінського персоналу та структурних підрозділів підприємства.

Війна та запроваджений воєнний стан зумовили виникнення інформації, яку додатково необхідно розглянути при оцінці ризиків. При надсиланні запитів власнику доцільно обговорити питання дотримання загальної стратегії підприємства, наміри скорочення напрямків діяльності, втрати важливих активів, забезпеченість ресурсами, оцінку безперервності діяльності. Управлінський персонал може надати інформацію щодо впливу на операційну

діяльність підприємства воєнного стану, втрату контролю над активами, скорочення діяльності, можливість залучення додаткового фінансування. Запит до юридичного відділу має містити питання щодо вжитих заходів підприємства для відшкодування збитків завданих підприємству (подача заяв до правоохоронних органів, відображення в державних реєстрах, стягнення збитків через міжнародні судові інстанції). ІТ-фахівці можуть надати інформацію про дії у разі збоїв в роботі систем, функціонування, резервування та швидкість їх відновлення у форс-мажорних обставинах. Запит до внутрішнього аудитора має містити питання про наявні ризики діяльності пов'язані з внутрішнім контролем.

Війна також впливає на запроваджені процедури внутрішнього контролю. Детальному аналізу підлягають запроваджені політики управління, контролю та підзвітності. При цьому, доцільно розглянути результати роботи внутрішнього аудитора в частині виявлення ним недоліків контролю та заходи подальшого реагування. Перевірка внутрішнього контролю здійснюється шляхом звірки інформації отриманої з різних джерел, розгляду дотримання облікової політики, дослідження розподілу обов'язків щодо санкціонування операції, отримання товарно-матеріальних цінностей, відображення в обліку та зберігання, дотримання бюджету та аналізу причин відхилень. Оскільки значна кількість операцій підприємствами автоматизована, то розглядається ІТ-середовище в частині запроваджених заходів контролю щодо внесення та обробки інформації. Оцінюючи властивий ризик аудитор розглядає ймовірність його виникнення на рівні тверджень та аналізує вплив на фінансову звітність. При оцінці властивого ризику необхідно враховувати складність обліку, суб'єктивність, здатність до змін, існування невизначеності та упередженість управлінського персоналу.

За результатами розгляду питання оцінки ризиків при проведенні аудиту аграрних підприємств під час воєнного стану слід зазначити, що Міжнародні стандарти аудиту та інші нормативно-правові акти визначають лише загальні підходи щодо оцінки ризиків під час аудиту фінансової звітності підприємств. Запроваджений воєнний стан створює додаткові бізнес-ризики, на які аудитор повинен своєчасно реагувати. Враховуючи зазначене, вказане питання є актуальним та потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2021 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-779

2. Каменська Т. О. Ризики в аудиті та їх оцінка. Статистика України. 2015. № 2. С. 43–45.

3. Проскуріна Н. М. Сутність дефініції «аудиторський ризик» і її роль при формуванні аудиторських процедур. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 19. С. 27-30.

4. Фабіянська В. Ю. Аудиторський ризик: сутність, методика оцінки та шляхи зниження. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 1. С. 110-121.

5. Шерстюк О.Л. Трансформація моделі ризику аудиту в умовах перевірки інтегрованої звітності. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 1 (91). С. 88-95.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ СУБ'ЄКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Гаєвський О.О.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Кузик Н.П.**, к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Якість аудиту фінансової звітності сьогодні є важливою умовою довіри до фінансової інформації в умовах підвищених економічних ризиків і нестабільності. Впровадження Міжнародних стандартів управління якістю 1 і 2 (МСУЯ 1, МСУЯ 2) [1, 2] суттєво змінило підхід до організації аудиторської діяльності, підкресливши важливість не лише кінцевого результату перевірки, а й процесів, що забезпечують його досягнення. На відміну від попередніх стандартів контролю, МСУЯ 1 акцентує увагу не на уникненні помилок, а на системному управлінні ризиками, що можуть негативно вплинути на якість перевірки. МСУЯ 2 [2], у свою чергу, деталізує порядок перевірки якості окремого завдання з аудиту та визначає вимоги до незалежного перегляду ключових суджень, рішень і висновків перед оприлюдненням звіту. Отже, якість аудиту розглядається не як формальна відповідність процедур стандартам, а як динамічна система управління ризиками, етичними принципами, професійною компетентністю та взаємодією суб'єктів аудиторського процесу.

Метою дослідження є узагальнення підходів до оцінювання якості аудиту фінансової звітності в умовах дії нової системи управління якістю, визначення основних критеріїв оцінки та розкриття ролі суб'єктно-орієнтованого підходу у забезпеченні довіри до результатів аудиторських перевірок.

Якість аудиту фінансової звітності визначається як ступінь упевненості у тому, що аудиторський звіт є достовірним і обґрунтованим, базується на достатніх і належних доказах та відповідає вимогам професійної етики. Якість аудиту формується в межах взаємодії основних учасників аудиторського процесу - аудиторськими фірмами, аудиторами, менеджментом підприємств та користувачами фінансової звітності. Такий підхід відповідає концепції суб'єктно-орієнтованого управління якістю, у межах якого відповідальність за якість розподіляється між усіма сторонами, що беруть участь у формуванні й перевірці фінансової інформації.

Міжнародна практика пропонує цілісну систему критеріїв оцінювання якості аудиту. До основних належать дотримання етичних принципів і незалежності, професійна компетентність, ефективне управління людськими ресурсами, відповідальність керівництва за формування культури якості, управління ризиками, планування аудиту, належна комунікація з клієнтом, збір аудиторських доказів, документування процедур, оцінка суттєвості, розгляд ризиків шахрайства, обґрунтованість професійних суджень, ефективність внутрішніх і зовнішніх контрольних процедур, використання цифрових технологій, забезпечення конфіденційності та постійне вдосконалення професійної діяльності. Ці критерії розглядаються як орієнтири для аудиторських фірм у досягненні визначених цілей якості та формують комплексне уявлення про якість аудиту як про систему управління процесами, що забезпечує надійність і достовірність фінансової інформації.

Взаємозв'язок зазначених критеріїв розкривається в моделі МСУЯ 1, який інтегрує їх у логічну послідовність «цілі» → «ризики» → «дії у відповідь» → «моніторинг» → «удосконалення». Такий підхід орієнтований на постійне поліпшення процесів і результатів аудиту, а також на формування культури професійної відповідальності всередині аудиторської фірми. Водночас дослідження практичних аспектів діяльності аудиторських фірм в Україні свідчить, що існують типові проблеми, які знижують рівень якості: формальне ставлення до контролю, недостатній рівень навчання персоналу, недоліки у документуванні робочих процедур, а також опосередкований вплив клієнтів на зміст і форму аудиторських висновків. Ці проблеми мають системний характер і вимагають удосконалення внутрішніх політик і процедур, посилення етичної культури та ефективного моніторингу.

Особливе значення у забезпеченні якості аудиту мають міжнародні та національні інституції. Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC) і Міжнародна рада зі стандартів аудиту та надання впевненості (IAASB) розробляють стандарти аудиту та управління якістю, що визначають глобальні підходи до професійної практики. В Україні їх імплементацію контролює Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД). Водночас професійні організації забезпечують методичну підтримку та професійний розвиток аудиторів. Узгоджені дії цих інституцій сприяють підвищенню прозорості аудиторського ринку, зміцненню етичних засад і вдосконаленню методології перевірок.

Перехід до суб'єктно-орієнтованого підходу в оцінюванні якості аудиту сприяє формуванню професійної культури відповідальності, де кожен учасник процесу усвідомлює свою роль у забезпеченні достовірності фінансової інформації. Хоча МСУЯ 1 та МСУЯ 2 уже впроваджено в українську аудиторську практику, досвід їх застосування засвідчує наявність низки організаційних та методичних проблем, що потребують подальшого вдосконалення системи управління якістю на рівні аудиторських фірм.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт з управління якістю (МСУЯ) 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг». Рада з Міжнародних

стандартів аудиту та надання впевненості МФБ. 2022. URL:https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/4_ISQM_1_Final_Standard_(Not_Formatted)(uk).pdf (дата звернення: 14.10.2025).

2. Міжнародний стандарт управління якістю (МСУЯ) 2 «Перевірки якості завдання». Рада з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості МФБ. 2022. URL:https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/5_ISQM_2_Final_Standard_Not_Formatted_uk.pdf (дата звернення: 14.10.2025).

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ТЕОРІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПРИ ПЕРЕХОДІ НА ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ (ЕДО)

Головачко В.М.
к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет

У сучасних умовах прискореної цифровізації економіки та комунікацій дедалі гостріше постає питання адаптації бухгалтерського обліку до нових реалій інформаційного середовища – зокрема, переходу на електронний документообіг (ЕДО). Сучасні виклики пов’язані з автоматизацією облікових процесів, забезпеченням достовірності та безпеки електронних документів, а також змінюють роль бухгалтера від технічного виконавця до аналітика та стратега. Диджиталізація обліку вимагає не лише технічного оснащення, а й концептуальних змін у методології, що обумовлює актуальність дослідження нових теорій обліку в контексті ЕДО.

Проблематикою впливу цифрових технологій на бухгалтерський облік займалися такі вчені, як В.М. Жук, який досліджував інституціональну теорію обліку як відповідь на виклики сучасності, зокрема щодо адаптації обліку до інноваційних змін. О.В. Карпенко, А.І. Мілька та інші в монографії «Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій» аналізували вплив диджиталізації на організацію обліку та інформаційне забезпечення підприємств. Л.М. Соломчук у своїх роботах зосереджувалася на диджиталізації методів обліку та викликах, пов’язаних з переходом на цифровий формат діяльності та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень, залишаються невирішеними питання щодо повної інтеграції нових теорій обліку (інституціональної, поведінкової, ресурсної) у практику ЕДО, зокрема: відсутність уніфікованих підходів до документування електронних операцій; недостатня розробленість методології обліку інтелектуального капіталу та нематеріальних активів в умовах ЕДО; неузгодженість нормативно–правової бази з вимогами цифровізації обліку.

Перехід на електронний документообіг (ЕДО) суттєво трансформує традиційні підходи до бухгалтерського обліку, вимагаючи адаптації як

методологічних, так і практичних аспектів. Основною проблемою залишається необхідність узгодження нормативно–правової бази з вимогами цифровізації, оскільки чинне законодавство часто не враховує специфіку електронних документів, їхню юридичну силу та порядок зберігання. Наприклад, традиційні методи документування, інвентаризації та контролю потребують перегляду для забезпечення їхньої ефективності в умовах автоматизованих систем. Дослідження показують, що більшість підприємств стикаються з труднощами при інтеграції ЕДО через відсутність уніфікованих стандартів та недостатню технічну підготовку персоналу.

Одним із ключових викликів є забезпечення безпеки та конфіденційності електронних даних. Цифрові системи обліку вразливі до кібератак, втрати даних та несанкціонованого доступу, що вимагає впровадження сучасних засобів захисту, таких як блокчейн–технології, електронні цифрові підписи та хмарні сервіси з високим рівнем шифрування. Крім того, необхідно враховувати вимоги міжнародних стандартів звітності та аудиту, які все частіше орієнтуються на цифрові формати. Науковці зазначають, що саме інтеграція блокчейну може значно підвищити довіру до електронних документів та спростити процеси аудиту.

Автоматизація облікових процесів відкриває нові можливості для підвищення ефективності та якості облікової інформації. Використання спеціалізованих бухгалтерських програм, хмарних сервісів та аналітичних інструментів дозволяє зменшити кількість помилок, прискорити обробку даних та забезпечити оперативний доступ до актуальної інформації. Електронний документообіг спрощує процеси узгодження, схвалення та архівування документів, що значно економить час і ресурси підприємств. Дослідження свідчать, що компанії, які успішно впровадили ЕДО, демонструють вищу фінансову прозорість та кращу управлінську ефективність.

Нові теорії бухгалтерського обліку, такі як інституціональна, поведінкова та ресурсна, пропонують концептуальні підходи до адаптації обліку в умовах цифровізації. Інституціональна теорія, наприклад, акцентує увагу на ролі обліку як соціального інституту, який формує довіру між учасниками економічних відносин. Поведінкова теорія досліджує вплив людського фактору на процеси прийняття рішень у цифровому середовищі, а ресурсна – зосереджується на обліку нематеріальних активів, таких як інтелектуальний капітал та цифрові технології. Ці теорії допомагають розробити більш гнучкі та адаптивні системи обліку, які відповідають вимогам сучасного бізнесу.

Важливим аспектом є підвищення кваліфікації бухгалтерів та формування нових компетенцій, необхідних для роботи в цифровому середовищі. Сьогодні фахівці повинні володіти не лише традиційними обліковими навичками, а й розуміти принципи роботи інформаційних систем, вміти аналізувати великі обсяги даних та використовувати аналітичні інструменти. Науковці підкреслюють, що саме від рівня підготовки бухгалтерів залежить успішність впровадження ЕДО та ефективність цифрової трансформації обліку в цілому.

Отже, перехід на ЕДО вимагає не лише технічної модернізації, а й концептуальних змін у теорії та практиці бухгалтерського обліку. Використання

нових теорій обліку в умовах цифровізації дозволяє підвищити ефективність облікових процесів, забезпечити їх прозорість та відповідність сучасним вимогам. Проте для повноцінної реалізації потенціалу ЕДО необхідно вирішити питання нормативно–методичного забезпечення, підготовки фахівців та інтеграції інноваційних технологій у практику обліку.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності / В.М. Жук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 8-9. – С. 14-23.

2. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій: монографія / Є.А. Карпенко, О.В. Карпенко, А. І. Мілька [та ін.]. – Полтава : ПУЕТ, 2021. 410 с.

3. Соломчук, Л. М. (2024). Диджиталізація методики бухгалтерського обліку. Здобутки економіки: перспективи та інновації, (9). https://doi.org/10.5281/zenodo.13769964

4. Співак С. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Сергій Співак, Діана Панчишин, Михайло Скочиляс, Катерина Яремчук // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2021. – Вип. 2 (25). – С. 113-119. – Режим доступу: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmpbo.pdf3

5. Тенюх, З., & Пелех, У. (2022). Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство, (41). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дорошук І.І.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Дерев'янко С.І.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Управління дебіторською заборгованістю сьогодні набуває особливого значення. Воєнний стан, глобальні економічні потрясіння, інфляційні процеси та зростання фінансових ризиків значно ускладнили діяльність суб'єктів господарювання. У результаті дедалі більше підприємств мають проблеми несвоєчасного надходження коштів від покупців, що призводить до дефіциту обігового капіталу, касових розривів і необхідності залучення зовнішнього фінансування. За цих умов ефективний контроль та оптимізація дебіторської заборгованості стають не лише фінансовим інструментом, а й стратегічним чинником стабільності бізнесу. Управління розрахунками з контрагентами

дозволяє мінімізувати ризики неплатежів, забезпечити своєчасні грошові надходження та підвищити фінансову стійкість підприємства [1; 2].

У різний час питання обліку, контролю, аналізу та оптимізації дебіторської заборгованості були предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Проте, досі залишається багато дискусійних питань, які потребують подальших досліджень.

Роль управління дебіторською заборгованістю значно зросла внаслідок цифровізації бізнес-процесів: сучасні інформаційні технології дозволяють проводити глибокий аналіз платоспроможності клієнтів, автоматизувати процеси інкасації та прогнозувати рух грошових потоків з високою точністю. То що ж таке дебіторська заборгованість?

Дебіторська заборгованість – це сума зобов'язань юридичних чи фізичних осіб перед підприємством за надані товари, роботи або послуги на умовах відстрочки платежу [3]. Її наявність є природною складовою господарської діяльності, адже продаж у кредит стимулює попит, розширює ринки збуту та зміцнює партнерські відносини. Водночас надмірна або прострочена дебіторська заборгованість є ознакою погіршення фінансового стану. Вона призводить до «замороження» обігових коштів, збільшує потребу у зовнішньому фінансуванні, підвищує ризики неплатоспроможності та негативно впливає на ліквідність підприємства. Оптимальним вважається такий рівень дебіторської заборгованості, який забезпечує зростання продажів без надмірного фінансового навантаження [1].

Система контролю дебіторської заборгованості включає комплекс організаційних, фінансових і технічних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків неплатежів та забезпечення своєчасного надходження коштів. Основними методами її контролю є: 1) розробка кредитної політики (встановлення чітких умов продажу в кредит (ліміти, строки, забезпечення)), оцінка платоспроможності контрагентів [2]; 2) системний моніторинг і аналіз (регулярний контроль структури дебіторської заборгованості за строками, контрагентами та часткою прострочених сум із використанням коефіцієнтів оборотності та інкасації) [4]; 3) автоматизація контролю (впровадження ERP-систем, електронного документообігу й аналітичних модулів, що дозволяють прогнозувати рух коштів) [2]; 4) претензійно-позовна робота (нагадування, штрафи, позови як спосіб підвищення платіжної дисципліни); 5) формування резерву сумнівних боргів – створення фінансового буфера для покриття можливих втрат [3].

Оптимізація передбачає підтримання обсягів і структури дебіторської заборгованості на рівні, який не шкодить ліквідності підприємства. Основні інструментами є: 1) факторинг – продаж боргів факторинговій компанії для швидкого отримання коштів; 2) страхування – захист від неплатоспроможності контрагентів; 3) знижки за швидку оплату – фінансове стимулювання дострокових розрахунків; 4) векселі та форфейтинг – оформлення заборгованості як цінних паперів для підвищення ліквідності [4]. Найкращий результат забезпечує комплексне застосування методів контролю та оптимізації. Компанії поєднують автоматизований моніторинг із факторингом, що скорочує строки

надходження коштів. Успішне стягнення дебіторської заборгованості — це не випадковість, а результат грамотної юридичної стратегії. У сучасних умовах бізнесу необхідно володіти чіткими інструментами для захисту своїх інтересів.

Таким чином, стратегічно вивірене управління дебіторською заборгованістю стає одним із ключових факторів конкурентоспроможності підприємства, дозволяючи не лише стабілізувати грошові потоки, а й створювати фінансову основу для довгострокового розвитку. Ефективна політика управління дебіторською заборгованістю сприяє підвищенню платоспроможності та ліквідності, зменшує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, а також забезпечує більшу передбачуваність фінансових результатів. В умовах економічної турбулентності, спричиненої війною, змінами кон'юнктури ринку та інфляційними коливаннями, саме системний підхід до контролю, моніторингу та оптимізації дебіторської заборгованості стає важливим елементом антикризового управління. Він дозволяє підприємствам не лише зберігати фінансову стабільність і стійкість у короткостроковій перспективі, а й закладати підґрунтя для інноваційного розвитку, розширення ринків збуту та підвищення інвестиційної привабливості у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент : підручник. – Київ : КНЕУ, 2023. 576 с.
2. Шелудько В. М., Кірєєва А. І. Фінанси підприємств : підручник. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. 472 с.
3. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб. – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2023. 288 с.
4. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник. – Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 488 с.

АНАЛІТИЧНА СПРОМОЖНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО АУДИТОРСЬКОГО СУДЖЕННЯ

Дубініна М.В.
д.е.н., професор,
завідувачка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

Сучасні умови господарювання потребують від підприємств формування фінансової звітності, яка є не лише достовірною, а й аналітично змістовною. Вона має слугувати інформаційною основою для професійного аудиторського судження, а не просто фіксувати підсумки діяльності. Обмежена деталізація показників ускладнює виявлення ризиків і повну оцінку фінансової стійкості підприємства. Традиційна звітність, зорієнтована на зовнішніх користувачів, часто не враховує потреб аудиту, оскільки не розкриває структуру доходів, рух ресурсів і чинники формування прибутку.

Підвищення аналітичної якості звітних даних виступає важливою передумовою достовірності аудиторських звітів. Узгодження національної практики з положеннями МСФЗ 15 сприяє більшій прозорості у відображенні доходів і підсилює аналітичний потенціал фінансових форм [3; 4]. Саме аналітична спроможність звітності визначає її практичну цінність для аудиту, забезпечуючи базу для об'єктивного оцінювання фінансових результатів і безперервності діяльності підприємства [5]. Розвиток цієї складової є необхідною умовою вдосконалення аудиту та зростання довіри до фінансової інформації.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі аналітичної спроможності фінансової звітності як важливого чинника у формуванні професійного аудиторського судження. Основне завдання полягає в узагальненні наукових підходів до впровадження аналітичних процедур у процес оцінювання достовірності звітних показників та формування обґрунтованих аудиторських висновків. Виконання цього завдання спрямоване на підвищення якості аудиторських рішень і посилення довіри до фінансової інформації підприємств.

Аналітична спроможність фінансової звітності відображає її можливість забезпечувати користувачів повною, достовірною та змістовною інформацією, необхідною для ефективного управління і контролю. Вона формується на основі поєднання принципів бухгалтерського обліку, інструментів фінансового аналізу та професійного досвіду аудитора.

Якість фінансової звітності визначається правильністю визнання доходів і узгодженням національної практики з вимогами МСФЗ 15 [3]. Гармонізація підходів до складання звітності забезпечує її порівнюваність і підвищує аналітичну цінність поданої інформації [4]. Аналітичне опрацювання показників дає змогу глибше оцінити результати діяльності підприємства та посилити інформативність звітних даних [5]. Висока аналітична підготовка аудитора є основою достовірних висновків [6], а поєднання оцінки ризиків із аналізом структури звітності підвищує обґрунтованість суджень і зміцнює довіру до фінансової інформації [7]. Забезпечення аналітичної спроможності звітності потребує вдосконалення методики її формування та посилення внутрішнього контролю з урахуванням галузевих ризиків і специфіки діяльності підприємства.

Доцільно розширювати обсяг пояснювальної інформації, що супроводжує фінансові звіти, зокрема щодо структури доходів і витрат, руху коштів та джерел їх формування. Це дозволяє користувачам глибше оцінити тенденції розвитку підприємства й рівень його фінансової стабільності.

Значну роль відіграє застосування цифрових технологій, які забезпечують автоматизацію аналітичної обробки даних, підвищують точність розрахунків і скорочують час перевірки. Такі інструменти сприяють своєчасному виявленню відхилень та підвищують надійність інформаційної бази для ухвалення рішень.

Підвищення аналітичної спроможності звітності вимагає не лише методичних і технологічних змін, а й розвитку професійної компетентності спеціалістів, відповідальних за її підготовку та аудит. Узгоджене поєднання цих складових формує якісне інформаційне середовище для управлінських і контрольних рішень.

Аналітична насиченість фінансової звітності виступає основою для формування обґрунтованого аудиторського судження. Вона забезпечує відповідність між обліковими даними, економічним змістом операцій і потребами користувачів інформації. Підвищення рівня аналітичності звітних показників посилює достовірність обліку, зменшує ризики викривлення та сприяє зміцненню довіри до аудиторських висновків. Комплексне вдосконалення методики, інформаційного наповнення й технічного забезпечення звітності створює основу для ефективного аудиту та прозорості фінансової діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Дерій В. А. Облік витрат і доходів: теоретико-методологічні засади. – Київ: КНЕУ, 2019. – 312 с.

2. Гуренко Т. О. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління підприємством. – Одеса: ОНЕУ, 2020. – 298 с.

3. Голуб Н. М. Визнання доходів у системі бухгалтерського обліку: відповідність МСФЗ 15. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2018. – № 11. – С. 12–19.

4. Єфіменко В. І., Гаращенко О. В. Гармонізація підходів до формування фінансової звітності: національні та міжнародні аспекти. // Фінанси, облік і аудит. – 2020. – № 31. – С. 44–51.

5. Камінська Т. Г. Облік доходів і витрат у контексті внутрішньої звітності підприємства. // Облік і фінанси. – 2021. – № 2(92). – С. 37–45.

6. Фабіянська В. Ю. Професійна підготовка аудитора в умовах змін регуляторного середовища. // Актуальні проблеми економіки. – 2021. – № 4. – С. 121–127.

7. Кнейслер О. В., Ковальчук І. О., Мельник С. А. Інтеграція оцінки фінансових ризиків у структуру аудиторського супроводу підприємства. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2020. – № 9. – С. 18–25.

АУДИТ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Дужонкова А.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Кузик Н.П.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Сучасна система управління аграрним сектором України базується на принципах прозорості, обґрунтованості та достовірності фінансової інформації.

Фермерські господарства, як ключові суб'єкти аграрного виробництва, мають забезпечувати ефективне управління ресурсами, виконання фінансових зобов'язань і, звісно, достовірне відображення результатів діяльності у фінансовій звітності. Фінансова звітність є головним джерелом інформації для оцінки ефективності діяльності господарства, прийняття управлінських рішень і взаємодії з інвесторами, банками, контролюючими органами. Достовірність цієї звітності безпосередньо залежить від якості бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та аудиторської перевірки. У цих умовах аудит не виступає формальною процедурою перевірки. Це, перш за все, інструмент забезпечення довіри до фінансової звітності, який гарантує прозорість, об'єктивність і достовірність представлених у ній даних.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV підприємства зобов'язані вести облік відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності. Фермерські господарства, залежно від розміру і форми діяльності, можуть застосовувати як повну, так і скорочену форму фінансової звітності. Однак, незалежно від форми, інформація повинна залишатися достовірною, порівнянною, зрозумілою і своєчасною.

Аудит фінансової звітності фермерських господарств є основою формування довіри між учасниками аграрного ринку. Його результати мають практичне значення як для внутрішніх користувачів (керівництва, власників), так і для зовнішніх (податкових органів, інвесторів, кредиторів). Аудит фінансової звітності фермерських господарств забезпечує декілька ключових функцій: контрольну (спрямована на виявлення відхилень від установлених стандартів); інформаційну (створює додану вартість шляхом формування надійних даних); оціночну (дозволяє виявити потенційні ризики, фінансову стійкість і перспективи розвитку); запобіжну (спрямована на мінімізацію помилок у майбутньому). Отже, аудит виступає не лише ретроспективним інструментом контролю, але й елементом системи стратегічного управління, який дозволяє фермерському господарству формувати політику фінансової стабільності [2].

Фермерські господарства, як правило, характеризуються невеликими масштабами діяльності, сезонністю виробництва, високим рівнем природних ризиків та обмеженим доступом до кредитних ресурсів. Ці фактори впливають на специфіку організації аудиторських перевірок. По-перше, облікова політика фермерського господарства повинна бути гнучкою і відповідати обсягу діяльності [1]. Аудитор має оцінити, чи дотримується підприємство принципів нарахування, повного висвітлення, послідовності та обачності при формуванні звітності. По-друге, важливо перевірити правильність визнання доходів і витрат, адже аграрне виробництво пов'язане з біологічними активами, сезонними витратами та довготривалими циклами виробництва. Помилки в оцінці врожаю, вартості тварин або амортизації техніки можуть суттєво спотворити фінансові результати. По-третє, аудит повинен приділяти увагу джерелам фінансування – кредитам, грантам, державним дотаціям. Аудитор оцінює їх цільове використання, своєчасність повернення позик, відповідність державним програмам підтримки [2]. Крім того, аудит у фермерських господарствах

охоплює питання обліку земельних ресурсів, оренди, державних субсидій, збереження врожаю та матеріальних запасів. Усі ці напрями вимагають документального підтвердження, коректного відображення в бухгалтерських реєстрах і відповідності концептуальній основі фінансового звітування.

Незважаючи на розвиток аудиторської практики, існує низка проблем, які знижують ефективність аудиту в аграрному секторі. Серед них недостатній рівень професійної підготовки бухгалтерів і аудиторів у малих господарствах; відсутність стандартизованих форм обліку для мікропідприємств; низький рівень або й відсутність внутрішнього контролю [1].

Важливим напрямом вдосконалення аудиту фермерських господарств є застосування ризик-орієнтованого підходу до аудиту. Такий підхід передбачає зосередження уваги на найуразливіших ділянках обліку. Він відповідає міжнародним стандартам і дозволяє ефективно оцінювати фінансовий стан підприємства [2].

Загалом, удосконалення методики аудиту наразі відбувається з урахуванням сучасних тенденцій цифровізації, а також впровадження електронного документообігу, автоматизації бухгалтерського обліку. Проте для фермерських господарств застосування електронного документообігу та широке впровадження цифрових технологій й автоматизації обліку поки що не є достатньо поширеними. Попри це, забезпечення достовірності фінансової звітності, формування довіри до результатів діяльності фермерських господарств, підвищення їх економічної стійкості та життєздатності досягається через незалежний аудит.

Список використаних джерел

1. Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. проф. О. А. Петрик, Н. В. Гойло, І. Л. Матієнко-Зубенко, І. О. Мариніч, Ю. Б. Слободяник та ін. Київ: КНЕУ, 2021. 231 с.

2. Бондаренко Н., Федорко В. Місце та роль аудиту фінансової звітності в діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*, 2023. № 5(84). С. 50-59.

ВИДИ КОНТРОЛЮ І АУДИТУ В БІЗНЕС-ПРОЦЕСАХ, ЯК ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Кириленко П.А.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Уманська В.Г.,** к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Для забезпечення ефективності управління та підвищення конкурентоспроможності підприємства, керівництво використовує різноманітні

інструменти контролю і оцінки діяльності. В умовах сучасної ринкової економіки, високого рівня конкуренції та постійних змін у законодавстві особливого значення набувають контроль і аудит бізнес-процесів. Саме вони виступають важливими елементами системи управління, спрямованими на підвищення прозорості, законності та ефективності функціонування підприємства.

Метою даної роботи є дослідження основних видів контролю і аудиту в бізнес-процесах, визначення їх ролі у забезпеченні стабільного функціонування підприємства та підвищенні його ефективності.

Контроль ділових процесів є важливою частиною успішної роботи компанії. Він потрібен для перевірки, чи відповідає діяльність правилам, нормам, стандартам і планам. Головна ціль контролю – швидко знаходити відхилення, недоліки та порушення, щоб досягти поставлених цілей. Контроль дозволяє зрозуміти, наскільки добре працюють підрозділи, чи дотримуються вони фінансової дисципліни та чи правильно виконують операції.

Аудит бізнес-процесів, у свою чергу, є систематичним і незалежним дослідженням, метою якого є оцінка правильності, законності та ефективності діяльності підприємства. На відміну від контролю, аудит має більш глибокий аналітичний характер і дозволяє не лише виявляти недоліки, а й визначати причини їх виникнення та шляхи їх усунення. Він сприяє удосконаленню систем управління, підвищенню прозорості процесів і зниженню ризиків, пов’язаних із фінансовими чи операційними рішеннями [1].

Бізнес-процеси охоплюють усі напрями діяльності компанії - від фінансового обліку до обслуговування клієнтів - і становлять послідовність дій, спрямованих на досягнення певних результатів. Ефективний контроль передбачає перевірку відповідності цих дій установленим правилам і планам, тоді як аудит бізнес-процесів є систематичним аналізом їх доцільності, результативності та економічної обґрунтованості. Застосування обох інструментів у комплексі сприяє удосконаленню управлінських рішень, підвищенню продуктивності та стійкому розвитку підприємства [2].

Контроль у діяльності бізнесу може здійснюватися за різними напрямами та критеріями, залежно від мети, завдань, часу проведення та осіб, які його виконують. Його зміст і форма визначаються особливостями діяльності підприємства, сферою роботи та структурою управління. Контроль допомагає оцінити ефективність управлінських рішень, фінансову дисципліну, якість виробничих процесів і дотримання встановлених стандартів.

У загальному вигляді розрізняють внутрішній і зовнішній контроль, які відрізняються за суб’єктами проведення, а також контроль за часом здійснення: попередній, поточний і подальший. Такий поділ дозволяє забезпечити повноту перевірки бізнес-процесів, своєчасно виявляти відхилення та підвищувати ефективність роботи підприємства.

В свою чергу, внутрішній контроль проводиться всередині підприємства та спрямований на підвищення ефективності роботи підрозділів і запобігання порушенням. Розрізняють документальний, аналітичний і функціональний контроль. Зовнішній контроль здійснюється державними чи незалежними

організаціями для перевірки дотримання законодавства, стандартів і фінансової дисципліни (податкові перевірки, аудит, сертифікації). За часом проведення виділяють попередній контроль, що здійснюється на етапі планування, поточний контроль – безпосередньо у процесі діяльності та подальший контроль - після завершення операцій [3].

Аудит бізнес-процесів організований, як незалежна перевірка, що оцінює достовірність, ефективність і законність діяльності підприємства. Він поглиблює результати контролю та формує рекомендації щодо вдосконалення управління.

До основних видів аудиту відносять: фінансовий аудит – забезпечує перевірку правильності фінансової звітності і дотримання бухгалтерських стандартів; операційний аудит - оцінює ефективність бізнес-процесів та використання ресурсів; за допомогою аудиту відповідності (compliance audit) відбувається перевірка дотримання законодавства, внутрішніх правил і норм; IT-аудит забезпечує аналіз безпеки інформаційних систем і захисту даних.

Взаємозв'язок контролю й аудиту полягає в тому, що контроль забезпечує поточне спостереження за діяльністю підприємства та запобігає відхиленням, тоді як аудит надає незалежну оцінку результатів, виявляє помилки й пропонує шляхи їх усунення. Разом вони формують єдину систему управління, спрямовану на зниження ризиків, підвищення ефективності, прозорості та довіри до підприємства. Контроль і аудит є ключовими інструментами стабільної та успішної роботи організації, адже дозволяють своєчасно виявляти недоліки, оптимізувати бізнес-процеси й забезпечувати стале функціонування підприємства в умовах сучасної ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Аудит бізнес-процесів: що це таке та навіщо він потрібен [Електронний ресурс] // *Український погляд*. 2023. Режим доступу: https://ukrpohliad.org/economics/audyt-biznes-protsesiv-shho-tse-take-ta-navishho-vin-potriben.html.

2. Що таке бізнес-процес: визначення та види [Електронний ресурс] // *HURMA Blog*. 2024. Режим доступу: https://hurma.work/blog/biznes-proczes-vyznachennya-vydy/.

3. Бізнес-процеси підприємства [Електронний ресурс] // *Навчальний портал Moodle HATI*. Режим доступу: http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=5285&chapterid=1180.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ АГРОБІЗНЕСУ

Кравченко М.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Дерев'янко С.І.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Перехід агробізнесу до безготівкових розрахунків з використанням електронних гаманців, платіжних сервісів та е-платіжних платформ прискорився останніми роками під впливом цифровізації, війни та зміни логістики збуту. Для агропідприємств це відкриває певні переваги, зокрема швидкість розрахунків, прозорість, інтеграція з ERP/CRM, але водночас породжує нові ризики — від невідповідності регуляторним вимогам до операційних збоїв і шахрайства.

З початку 2000-х років цифрові платіжні рішення почали активно проникати у фінансову практику підприємств, зокрема у сфері агробізнесу. Спочатку ці інструменти використовувалися здебільшого для внутрішніх розрахунків або закупівель сировини. Згодом, у зв'язку з розвитком електронної комерції, аграрні підприємства почали застосовувати цифрові платформи для реалізації продукції, спрощення контрактингу та розрахунків з постачальниками й працівниками. Поява мобільних платіжних сервісів, електронних гаманців та онлайн-банкінгу суттєво розширила можливості сільськогосподарських виробників, особливо в умовах обмеженого доступу до банківської інфраструктури в сільській місцевості. З 2014 року, з огляду на кризові явища в економіці, аграрний бізнес активно почав використовувати хмарні облікові системи з функцією електронних платежів.

У 2022–2025 р.р., під впливом воєнних дій та необхідності швидкої адаптації до цифрових умов, спостерігається стрімке зростання використання безготівкових форм оплати [1, С.571]. Водночас значна частина аграрних підприємств досі не має доступу до ефективних ІТ-рішень для фінансового контролю електронних грошей, що уповільнює загальну цифрову трансформацію сектору.

Фінансовий контроль за електронними грошима стикається з численними ризиками, серед яких найбільш критичними є фінансове шахрайство, витоки конфіденційної інформації, маніпуляції з транзакціями, а також несанкціонований доступ до платіжних систем. Електронні гроші, на відміну від традиційних готівкових чи банківських форм, функціонують в онлайн-середовищі, що підвищує їхню вразливість до кібератак, фішингу та підміни платіжних реквізитів. Особливо ризикованим є використання мобільних

додатків без двофакторної автентифікації, з низьким рівнем захисту пристроїв або при слабких механізмах ідентифікації користувачів. Для аграрних підприємств, які часто не мають окремих IT-відділів або захищених серверів, такі загрози можуть призвести до серйозних фінансових втрат, зниження довіри інвесторів та порушення договірної дисципліни.

Фінансовий контроль електронних грошей повинен бути багаторівневим і інтегрованим у загальну систему управління ризиками підприємства. Ці рівні можна розділити на декілька основних пунктів:

1. Політики і процедури - прописання внутрішніх правил використання е-платежів (дозволені платформи, ліміти операцій, відповідальні особи, процедура узгодження великих платежів).

2. Технічні інструменти моніторингу - інтеграція банківських API з ERP для автоматичного відображення транзакцій, щоденна автоматична звірка балансу e-wallet зі звітами постачальника платіжних послуг. Це знижує ризики облікових помилок і дозволяє швидко виявляти невідповідності.

3. Незалежний внутрішній контроль (ревізія) - регулярні ревізії операцій з e-money (включно з тестовими транзакціями), перевірка процедур доступу та розподілу обов'язків.

4. Оцінка провайдерів платіжних послуг - аналіз фінансової стійкості, наявності ліцензій/авторизацій, політик збереження (safeguarding) коштів, історії інцидентів.

Зовнішній аудит є ключовим елементом незалежного фінансового контролю за електронними грошовими операціями, особливо в аграрних компаніях, що використовують кошти міжнародної технічної допомоги, державні дотації чи інвестиції. Аудитори перевіряють правильність облікових записів, підтверджують дійсність транзакцій, а також оцінюють ефективність внутрішніх систем контролю. Водночас чинне законодавство України не містить чітких вимог до обов'язкового аудиту операцій з електронними грошима для підприємств приватного сектора. Державний нагляд за використанням електронних грошей здійснює НБУ, а також Державна податкова служба у контексті фіскального контролю [2, С.155]. Проте відсутність галузевих рекомендацій та стандартизованих перевірок унеможливлює повноцінну оцінку ефективності контролю за електронними розрахунками саме в аграрному секторі. Це створює потребу в розробці методичних рекомендацій, які б враховували як цифрову специфіку, так і галузеві особливості.

Електронні гроші в агробізнесі — це ефективний інструмент підвищення швидкості та прозорості розрахунків, але їх використання супроводжується специфічними ризиками, що потребують цілеспрямованого фінансового контролю. Поєднання чітких внутрішніх політик, технічної інтеграції для автоматичних звірок, незалежного контролю та аналізу провайдерів платіжних послуг дозволить значно знизити ризики та посилити фінансову стійкість агропідприємств. Важливим є також моніторинг регуляторних змін та адаптація внутрішніх процедур до нових вимог НБУ та європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Бутенко В.В., Дідик А.О. Еволюційна необхідність впровадження електронних грошей в обіг. *Інфраструктура ринку. № 31. 2019.* С. 571-576.
2. Українська Л., Мащенко М.. Цифровізація грошових інструментів: проблеми державного контролю і регулювання. *Review of transport economics and management. № 5 (21). 2021.* С. 155-162.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ПДВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Кузик Н.П.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Рудь К.А.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Податок на додану вартість є одним із найбільш бюджетоутворювальних податків [2,3]. Значущість ПДВ для державного бюджету та бізнес-практики зумовлює актуальність питань його адміністрування, обліку і контролю нарахування та сплати, які були й залишаються найбільш дискусійними, а їх обговорення зберігає високу актуальність як на макрорівні, так і на рівні кожного господарюючого суб'єкта. Саме тому серед об'єктів, що охоплюються системою внутрішнього контролю підприємства податок на додану вартість займає особливе місце [2]. Це пояснюється також ще й тим, що достовірність обліку ПДВ та відображення інформації у податковій і фінансовій звітності становить інтерес для більшості користувачів фінансової інформації, серед яких – власники, керівництво підприємства, суб'єкти аудиторської діяльності, Державна податкова служба, митниця та інші.

Внутрішній контроль ПДВ відіграє особливу роль для податкової безпеки підприємства. Податкова безпека – це комплекс заходів, спрямованих на запобігання податковим ризикам та забезпечення своєчасного й правильного виконання податкових зобов'язань, захист фінансових інтересів підприємства від негативних наслідків помилок, зловживань або невиконання податкового законодавства [1]. У цьому контексті ефективний внутрішній контроль ПДВ сприяє своєчасному виявленню помилок, запобігає фінансовим втратам і мінімізує податкові ризики.

Практичні дослідження показують, що для ефективного управління податковими ризиками критично важливими є попередній та поточний контроль. Ці види контролю за часом проведення запобігають виникненню помилок та

забезпечують достовірність обліку до й під час проведення відповідних операцій [2]. Попередній контроль дозволяє ідентифікувати потенційні порушення ще на етапі планування операцій. Поточний контроль забезпечує оперативне виправлення помилок і підтримку точності облікових даних у реальному часі. Якщо попередній чи поточний контроль не здійснюються або є недостатньо ефективними, то помилки у нарахуванні і сплаті ПДВ виявляються вже за результатами здійснених операцій, коли підприємству потенційно загрожують фінансові втрати або штрафні санкції [2]. Наступний контроль, який здійснюється після узагальнення облікових даних у звітності, втрачає оперативне значення, оскільки не впливає на своєчасне запобігання податковим порушенням. Його мета – оцінити ефективність попередніх заходів, виявити системні помилки та вдосконалити процедури обліку і внутрішнього контролю. Для зниження податкових ризиків та підвищення податкової безпеки доцільно забезпечити синергію попереднього, поточного та наступного контролю в межах єдиної системи внутрішнього контролю ПДВ. Проте на практиці забезпечити повну синергію попереднього, поточного та наступного контролю часто не вдається. Здебільшого контрольні функції розподілені між різними працівниками: один здійснює попередній контроль, інший – поточний, третій – наступний. У відсутності окремого структурного підрозділу з внутрішнього контролю (або ж окремої посадової особи, відповідальної за його організацію і проведення) це призводить до фрагментарності системи контролю, зниження її ефективності та недостатнього зменшення податкових ризиків. Для нівелювання такої ситуації, зокрема для зниження податкових ризиків, відтак, і підвищення податкової безпеки доцільно забезпечити синергію всіх етапів контролю в межах єдиної системи внутрішнього контролю ПДВ, чітко розподіливши функції та відповідальність між відповідними працівниками.

У сучасних умовах для формування податкової безпеки підприємства важливе значення також має синергія внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту ПДВ, які можуть утворювати єдиний інтегрований механізм управління податковими ризиками. Внутрішній контроль, як зазначено було вище, забезпечує своєчасне та достовірне відображення операцій, систематичне попередження помилок і оптимізацію облікових процедур. Зовнішній аудит на основі оцінки ефективності системи внутрішнього контролю ідентифікує його «вузькі місця», уникаючи здійснення повторного контролю, де вже й так він має місце і уникає ситуації «контроль над контролем», натомість спрямовуючи аудиторські процедури на підвищення ефективності податкового управління та оптимізації системи оподаткування.

Особливо актуальним є застосування моделей інтеграції попереднього, поточного та наступного внутрішнього контролю із зовнішнім аудитом в умовах воєнного стану, оскільки ризики помилок, зловживань та непередбачуваних змін податкового законодавства значно зростають. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розроблення індикаторів ефективності цієї синергії, а також механізмів цифровізації системи внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту в контексті забезпечення податкової безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Нагірняк М. Ф. Податкова безпека та її вплив на інформаційно-облікове забезпечення контролю за податковими зобов'язаннями платників податків, *Підприємництво і торгівля*, 2024. № 40. С. 79-90. URL:https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-40-11 (дата звернення 11.10.2025).
2. Очеретько Л. М., Сітало В.О. Особливості організації внутрішнього контролю розрахунків за ПДВ. *Економіка та держава*. 2018. № 9. С. 66–70. URL: https://doi.org/10.32702/2306-6806.2018.9.66 (дата звернення 10.10.2025).
3. Яндульська Ю.С., Мельник Т. Г. Комплексний підхід до контролю розрахунків за ПДВ в системі податкового планування на підприємстві. *Економіка та суспільство.* 2022. № 46. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-43 (дата звернення 12.10.2025).

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Кучерчук М.О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кузик Н.П.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Дебіторська заборгованість є однією з найважливіших складових оборотних активів підприємства. Практика господарської діяльності підтверджує, що правильне відображення дебіторської заборгованості впливає на фінансовий стан компанії [1]. Це також забезпечує точне відображення цих активів у балансі, коректне визначення податкових зобов'язань та, як зазначалось вище, об'єктивну оцінку фінансової стійкості суб'єкта господарювання

За нинішніх умов економічної нестабільності, коли рівень платоспроможності партнерів знижується, ефективний контроль дебіторської заборгованості стає критичним для збереження ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Раціональна політика управління дебіторською заборгованістю дозволяє забезпечити оптимальне співвідношення між обсягом продажів у кредит і ризиком неповернення коштів.

В умовах інфляції, валютних коливань, зростання кредитних ризиків і нестачі обігових коштів підприємства все частіше зазнають проблем із несвоєчасним виконанням зобов'язань контрагентами. Основними ризиками при цьому є: втрата платоспроможності боржників; збільшення частки простроченої дебіторської заборгованості; девальваційні втрати при валютних розрахунках.

За нинішніх умов економічної нестабільності питання щодо посилення ефективності системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства набуває особливої актуальності. Така система являє собою комплекс заходів, політик та процедур, які підприємство впроваджує для забезпечення ефективного управління та контролю за грошовими коштами, які мають надійти від контрагентів за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги [2]. Система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості має бути спрямована на мінімізацію ризиків неплатежів, а також на забезпечення достовірності фінансової звітності й дотримання законності в процесі стягнення заборгованості. Більш конкретно, вона передбачає: запобігання утворенню безнадійних боргів; оперативну ідентифікацію прострочених зобов'язань; діагностику правильності документального оформлення операцій; контроль за дотриманням лімітів кредиту для клієнтів; аналіз динаміки дебіторської заборгованості. У цьому контексті основними напрямами контролю виступають:

- звірка розрахунків із контрагентами (необхідно регулярно порівнювати дані бухгалтерського обліку з актами звірки);
- аналіз оборотності дебіторської заборгованості (визначення середнього періоду її погашення);
- контроль за формуванням резерву сумнівних боргів (відповідність резерву реальному стану платоспроможності боржників);
- моніторинг договорів (перевірка дотримання умов оплати, штрафних санкцій, термінів постачання тощо).

Необхідною складовою контролю є порівняння показників дебіторської та кредиторської заборгованостей з їх оптимальним співвідношенням між зобов'язаннями підприємства, оскільки саме воно безпосередньо впливає на стабільність фінансового становища підприємства. Надмірне зростання дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською може негативно позначитися на платоспроможності підприємства та зумовити потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів. У зв'язку з цим доцільно запровадити систему лімітування дебіторської заборгованості як у цілому по підприємству, так і за окремими контрагентами, з періодичним переглядом встановлених граничних розмірів [3].

Загалом, в умовах економічної нестабільності внутрішній контроль дебіторської заборгованості є стратегічним елементом фінансового управління. Проте практичні дослідження показують, що контроль часто набуває формального характеру, оскільки керівництво зосереджене на виході з кризових ситуацій і забезпеченні «виживання» в умовах нестабільності. Внаслідок цього внутрішній контроль не завжди ефективно реалізується. Відповідно, це створює додаткові проблеми у сфері управління дебіторською заборгованістю. Отже, підкреслюється необхідність перетворення внутрішнього контролю з формальної процедури на дієву систему управління ризиками. Підприємству доцільно впроваджувати автоматизовані системи моніторингу дебіторської заборгованості, встановлювати чіткі ліміти кредитної політики, проводити регулярний аналіз платоспроможності контрагентів і розробляти механізми мотивації та персональної відповідальності уповноважених осіб за якість

контролю. На нашу думку, такий підхід забезпечить своєчасне реагування на проблемні борги, підвищить ліквідність і дозволить підприємству зберегти стабільність навіть за умов економічної невизначеності.

Список використаних джерел

1. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. *Економічний простір*. 2014. № 19. С. 124–131.

2. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку. *Ефективна економіка.* 2013. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com. ua/?op=1&z=1899

3. Матицина Н. О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 12. С. 38–42.

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Мельниченко М.В.
головний судовий експерт відділу АТД КДТЗ
Черкаський НДЕКЦ МВС

Крочак Є.І.
судовий експерт відділу АТД КДТЗ
Черкаський НДЕКЦ МВС

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України утворена 20 червня 2000 року і відноситься до державних спеціалізованих установ судової експертизи, хоча ще на початку ХХ століття в Одесі уже функціонували перші експертно – криміналістичні установи. Свою діяльність вони спрямовують та координують Міністерством внутрішніх справ України, тобто установи даної служби безпосередньо підпорядковується МВС України. Експертна служба складається з Державного науково - дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та територіальних підрозділів. До одного з таких підрозділів відноситься і Черкаський науково - дослідний експертно-криміналістичний центр.

Основними нормативно – правовими документами, які регулюють роботу Черкаського НДЕКЦ МВС України є Конституція України, відповідні закони України, укази Президента та постанови Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів, накази Міністерства внутрішніх справ України та інші документи.

Черкаський НДЕКЦ МВС забезпечує проведення різних експертиз: почеркознавча, технічна експертиза документів, балістична, трасологічна, біологічна, експертиза технічного стану транспортних засобів, комп’ютерно – технічна, товарознавча, будівельно – технічна, експертиза у сфері

інтелектуальної власності, економічна, психологічна та інші. Всього центр надає послуги з проведення експертиз за 27 напрямками [3].

Судово – економічні експертизі у кримінальних провадженнях, цивільних та інших справах забезпечують проведення експертизи документів бухгалтерського і податкового обліку, звітності. Також проводиться експертиза документів про економічну діяльність підприємств, фінансово-кредитні банківські операції.

Найчастіше судово – бухгалтерські експертизи Черкаського НДЕКЦ стосуються документального підтвердження:

- нестачі або надлишку товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, грошових коштів, періоду і місця їх знаходження, винних осіб;
- обґрунтованості та аналізу достовірності розрахунків з дебіторами та кредиторами;
- суми виплаченої чи нарахованої заробітної плати, премій та надбавок;
- донарахованих податків та зборів відповідно до складеного контролюючими органами акту документальної перевірки;
- відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями відповідно до чинного законодавства, які підлягають оподаткуванню та визначення податкових зобов'язань за видами податків;
- цільового витрачання бюджетних коштів та визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди;
- документального оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів, правильності нарахування відсотків за ними, пені та штрафних санкцій.

Для проведення судово – бухгалтерської експертизи експерту надаються документи бухгалтерського та податкового обліку підприємства в яких міститься інформація, необхідна для вирішення поставлених питань. Разом з ними експерт отримує документ про призначення експертизи.

Експерти для проведення відповідної судово – бухгалтерської експертизи може використовувати наступні документи: прибуткові та видаткові касові ордери, Касові книги, ТТН, картки складського обліку, звіти матеріально - відповідальних осіб, договори про матеріальну відповідальність, первинні документи з обліку відпрацьованого часу та нарахування заробітної плати різним працівникам, розрахункові платіжні відомості, трудові договори, податкові накладні, матеріали інвентаризації, акти ревізій, акти приймання виконаних робіт, виписки банку, платіжні доручення та вимоги, регістри бухгалтерського обліку, Головні книги, податкові декларації та документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності. При веденні автоматизованого обліку експерт перевіряє регістри бухгалтерського та податкового обліку у роздрукованому вигляді, які в установленому порядку мають бути завірені. Додатково їх можуть надавати і на електронних носіях інформації [2].

Для проведення експертизи використовуються оригінали документів або їх якісні копії, відповідним чином завірені.

Бугай Н.О. вважає, що порядок проведення експертного дослідження, яке передається на судово- бухгалтерську експертизу, ґрунтується на конкретних

припущеннях, які мають бути правильно сформульовані, обґрунтовані та узагальнені [1].

Таким чином, судово - бухгалтерська експертиза є необхідним елементом, який використовується для перевірки законності діяльності різних суб'єктів господарської діяльності, а також використовується як один із засобів захисту не лише юридичних, а і фізичних осіб від необґрунтованих обвинувачень у здійсненні певних злочинів та відстоювання їх інтересів у господарських спорах.

Список використаних джерел

1. Бугай Н.О. Висновок експерта-економіста як вичерпне джерело доказів та його оцінка // Інтернаука: міжнар. наук.-практ. журн. 2022. № 12. С. 123-128.

2. Остап'юк Н.А. Компетенція експерта-бухгалтера в умовах автоматизації експертного дослідження // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2005. № 1 (31). С. 164-175.

3. Офіційний сайт Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України: https://ndekc.ck.ua/vidi-dosldzhen.html

ВПЛИВ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Салтикова А.Д.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Куць Т.В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Бізнес-аналіз є важливим інструментом для стратегічного управління компанією, який дозволяє оцінити фінансові, операційні та стратегічні аспекти її діяльності. Завдяки бізнес-аналізу можна вдосконалити бухгалтерський облік, покращити внутрішній аудит та адаптуватися до змін у регулюючих стандартах.

Бізнес-аналіз допомагає ефективно управляти витратами, запасами та доходами компанії. Він дозволяє точно класифікувати витрати, прогнозувати витрати на енергоносії та сировину, а також оптимізувати управління запасами для зменшення витрат на їх утримання. Крім того, бізнес-аналіз сприяє точнішому обліку доходів і прибутків, зокрема, в умовах валютних коливань, що особливо важливо для компаній, які працюють на міжнародних ринках.

Аналіз фінансових та операційних даних є основою для виявлення ризиків та слабких місць в управлінні компанією. Він дозволяє аудиторам виявляти нерентабельні операції або недосконалості в управлінні фінансовими потоками, що сприяє коригуванню операційної стратегії та облікових процедур. Аналіз також допомагає покращити внутрішній контроль, знижуючи ймовірність помилок у бухгалтерії та підвищуючи ефективність контролю.

Завдяки бізнес-аналізу компанії можуть своєчасно реагувати на зміни в міжнародних облікових стандартах і податковому законодавстві. Аналіз дозволяє адаптувати облікові процеси до нових вимог, забезпечуючи коректне відображення фінансових операцій і оптимальне податкове планування, що дозволяє уникнути санкцій та непотрібних витрат.

Результати бізнес-аналізу безпосередньо впливають на прийняття стратегічних рішень компанії. Завдяки аналізу можна ефективно планувати бюджети, оцінювати ефективність інвестицій та прогнозувати доходи і витрати. Це дає змогу компанії правильно оцінити фінансову ефективність нових проектів та відображати їх у фінансовій звітності.

Бізнес-аналіз також сприяє підвищенню точності фінансової звітності, що є основою для забезпечення прозорості та довіри з боку акціонерів, інвесторів та інших зацікавлених осіб. Підготовка фінансової інформації відповідно до міжнародних стандартів (МСФЗ) покращує відповідність вимогам ринку та забезпечує високий рівень прозорості.

Бізнес-аналіз є необхідним інструментом для ефективного управління фінансами, зниження ризиків та покращення внутрішнього контролю. Впровадження результатів бізнес-аналізу дозволяє оптимізувати облікові процеси, підвищити точність звітності та сприяє стабільному розвитку компанії в умовах змінного ринкового середовища.

Список використаних джерел

1. Data analytics and visualization in the audit - Journal of Accountancy. Journal of Accountancy. URL: https://www.journalofaccountancy.com/issues/2024/mar/data-analytics-and-visualization-in-the-audit.

2. Elevating audit quality: the impact of data analytics and visualization. Wolters Kluwer - Combining Domain Expertise With Advanced Technology | Wolters Kluwer. URL: https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/the-impact-of-audit-data-analytics.

3. How big data is impacting accounting firms in 2026. Ace Cloud Hosting. URL: https://www.acecloudhosting.com/blog/how-big-data-impacting-accounting-firms.

4. Internal audit 101: everything you need to know. Audit, Compliance, & Risk Management Software | AuditBoard. URL: https://auditboard.com/blog/internal-audit-101.

5. Make it happen with PwC. URL: https://www.pwc.com/m1/en/services/assurance/risk-assurance/documents/internal-control-over-financial-reporting.pdf.

6. The future of business data analytics and accounting automation - the CPA journal. The CPA Journal. URL: https://www.cpajournal.com/2024/01/31/the-future-of-business-data-analytics-and-accounting-automation.

7. Thilakarathne S. K. The growing influence of business analytics on accounting and business analytics jobs: a two-year outlook. LinkedIn: Log In or Sign Up. URL: https://www.linkedin.com/pulse/growing-influence-business-analytics-accounting-jobs-thilakarathne-5xhxc.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ РЕГІСТРІВ ДЛЯ ESG-ЗВІТНОСТІ В АГРОСЕКТОРІ: АУДИТОРСЬКИЙ ПІДХІД

Трачова Д.М.
д.е.н, професор,
провідний науковий співробітник відділу обліку і оподаткування
ННЦ Інститут аграрної економіки УААН

Переорієнтація аграрного сектору України на європейські ринки та посилення вимог до нефінансових розкриттів актуалізують запровадження підходу подвійної суттєвості у звітності зі сталого розвитку. На відміну від традиційної фінансової суттєвості, яка оцінює вплив ESG-факторів на результати підприємства, підхід подвійної суттєвості водночас враховує і вплив самого підприємства на довкілля та суспільство; у європейському регуляторному полі це концептуально закріплено в CSRD та ESRS [1; 2].

На глобальному рівні впровадження ESG-аудиту переходить від етапу нормативного проєктування до операційної інституціоналізації: затвердження універсальних вимог (ISSA 5000) та юрисдикційних адаптацій поєднується з поетапним запровадженням обов'язкового забезпечення нефінансової звітності, як правило у форматі limited assurance [3]. В Україні визначено стратегічні орієнтири гармонізації із європейськими вимогами до звітності та забезпечення — на рівні урядової Стратегії до 2030 року [6].

Підсумовуючи огляд зарубіжних підходів і українських напрацювань, можна констатувати, що навіть за наявності зрілих рамок звітності та забезпечення (подвійна суттєвість, ESRS/GRI, підходи ESG-аудиту) реальна здатність агропідприємств формувати перевірювані розкриття визначається якістю внутрішньої обліково-інформаційної інфраструктури [2; 5]. Саме на цьому рівні проявляється ключовий розрив між зовнішніми вимогами і практикою — відсутність уніфікованих облікових регістрів, слабка трасованість даних та нерівномірність контрольних процедур, що безпосередньо впливають на результати ESG-аудиту (за загальними вимогами до завдань з надання впевненості) [3]. Відтак логічним є перехід від макрорегуляторного контексту до мікрорівня підприємства — архітектури даних, регістрів і контролів, які операціоналізують подвійно суттєві теми.

Ключове практичне «вузьке місце» — обліково-інформаційна база. Більшість агропідприємств мають фрагментарні підходи до збору ESG-даних (паливо, добрива, вода, травматизм, навчання персоналу, простежуваність постачань тощо), що ускладнює трасованість показників і перевірку їхньої якості. Відсутність уніфікованих облікових регістрів для екологічних, соціальних і управлінських метрик призводить до розриву між первинними даними (сенсори, лабораторні протоколи, первинні документи) та агрегованими розкриттями за ESRS/GRI [2; 5]. Унаслідок цього підвищується ризик суттєвих викривлень під час ESG-аудиту, а управлінські рішення спираються на нерепрезентативні або несвоєчасні дані; відповідні ризики і відповіді аудитора структуруються у вимогах ISA 315 (Revised 2019) та ISA 330 [3].

Додаткові галузеві чинники — сезонність робіт, геопросторове розмаїття земельних ділянок, використання сторонніх підрядників — створюють складну «мережу» точок виникнення показників, яка потребує чіткої ролей і процедур. Саме тому формування моделі обліково-аудиторського забезпечення, що інтегрує подвійно-суттєві теми в регістри та процедури перевірки, є необхідною умовою якості звітності. Для цього потрібно: (1) операціоналізувати підхід подвійної суттєвості для агропідприємств (ідентифікація параметрів, ранжування впливу, пороги розкриття) [1; 2]; (2) спроєктувати типові облікові регістри ESG-показників із вимогами до джерел, конверсійних коефіцієнтів і контролів; (3) побудувати мапу «тема подвійної суттєвості → показник → регістр → доказ → відповідальний»; (3) запропонувати програму ESG-аудиту (тести контролів і процедури по суті) відповідно до ISAE 3000 (Revised), з урахуванням підходів ISA 315/ISA 330 та особливостей оцінок за ISA 540 (Revised) [3]; (3) емпірично оцінити зв'язок між зрілістю регістрів і якістю розкриттів. Додатковий глобальний орієнтир щодо взаємозв'язку фінансової та нефінансової інформації надає ISSB — IFRS S1 [4].

Такий підхід дає можливість поєднання трьох компонентів у цілісну модель: (i) галузево адаптована матриця подвійної суттєвості; (ii) стандартизовані регістри як «ядро» даних і носій трасованості; (iii) аудиторська програма забезпечення, яка безпосередньо опирається на регістри й дозволяє знизити ризик суттєвих викривлень [3]. Практична потреба полягає у створенні дорожньої карти для агропідприємств і аудиторських фірм щодо поетапного впровадження подвійної суттєвості через регістри й належний ESG-аудит, що підвищує порівнянність, достовірність і інвестиційну привабливість звітності.

Список використаних джерел

1. Європейський Союз. Директива (ЄС) 2022/2464 Європейського Парламенту та Ради від 14.12.2022 р. «Щодо звітності зі сталого розвитку корпорацій (CSRD)» // Official Journal of the European Union. 16.12.2022. L 322. С. 15–80. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj (дата звернення: 15.10.2025).

2. Європейська Комісія. Делегований регламент (ЄС) 2023/2772 від 31.07.2023 р., яким доповнюється Директива 2013/34/ЄС щодо стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj (дата звернення: 15.10.2025).

3. IAASB. General Requirements for Sustainability Assurance. New York: IFAC, 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.iaasb.org (дата звернення: 15.10.2025).

4. IFRS Foundation. IFRS S1: General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. Лондон: IFRS Foundation, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements/ (дата звернення: 15.10.2025).

5. Global Reporting Initiative. GRI 13: Agriculture, Aquaculture and Fishing Sectors 2022. Гаага: GRI, 2022 (чинний для звітів з 01.01.2024). [Електронний

ресурс]. Режим доступу: https://www.globalreporting.org/standards/sector-program/ (дата звернення: 15.10.2025).

6. Кабінет Міністрів України. Розпорядження № 1015-р від 18.10.2024 «Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/1015-2024-%D1%80 (дата звернення: 15.10.2025).

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Ярмоленко В.Є.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Шевчук К.В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються нестабільністю зовнішнього середовища, загостренням конкуренції та реаліями воєнного стану забезпечення фінансової стійкості є пріоритетним завданням будь-якого підприємства.

Фінансова безпека – одна з складових економічної безпеки, однак з власною структурою та індивідуальним механізмом реалізації, відмінним від інших видів економічної безпеки. Фінансова стійкість підприємства тісно взаємопов'язана з такими фінансовими категоріями як фінансова безпека, гнучкість, стабільність, рівновага [2].

Кредиторська заборгованість не лише виступає джерелом фінансування поточної діяльності, а також, сприяє оптимізації оборотного капіталу, при цьому - містить в собі значні ризики. Неконтрольоване зростання, особливо простроченої заборгованості, стає причиною втрати платоспроможності, погіршенням кредитної історії, виникненням судових спорів і, як результат - підривом фінансової безпеки. Необхідно, також відмітити, що зростання величини кредиторської заборгованості неоднозначно трактується управлінським персоналом, власниками підприємства, інвесторами або ж кредиторами.

У цьому контексті якісно організовані системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю поточної кредиторської заборгованості стають не просто елементом звітності, а стратегічним інструментом управління, що забезпечує прийняття обґрунтованих рішень та мінімізацію потенційних загроз [3].

Основні завдання здійснення внутрішнього контролю полягають у перевірці господарських операцій структурних підрозділів, спрямованої на запобігання перевитратам ресурсів підприємства, досягненням запланованих результатів на підприємстві тощо. Разом із тим внутрішній контроль виконує не менш важливі завдання: забезпечує прийняття оптимальних рішень з питань розвитку підприємства; здійснює оцінювання ефективності прийнятих рішень, забезпечення оперативного і результативного їх виконання; допомагає своєчасно виявити та знизити негативний вплив чинників, які перешкоджають ефективній діяльності або не забезпечують досягнення підприємством поставлених цілей [1].

Методичні прийоми контролю кредиторської заборгованості включають: інвентаризацію; економічний аналіз та економіко-математичні методи (з метою оцінки динаміки кредиторської заборгованості та визначення причин її зростання); документальні та методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів контролю.

Так, внутрішній контроль кредиторської заборгованості має охоплювати низку ключових процедур, спрямованих на попередження порушення термінів платежів. Зокрема: систематична інвентаризація стану розрахунків з контрагентами; формування графіків платежів для своєчасного погашення заборгованості; постійний аналіз відхилень фактичних показників від запланованих; впровадження принципу розмежування обов'язків або розподілення функцій ведення обліку, погодження і здійснення платежів. Функції контролю розрахунків з контрагентами можуть бути реалізовані лише за умови проведення зустрічної звірки.

Вдосконалення внутрішньої системи обліку й контролю кредиторської заборгованості не лише підвищує достовірність фінансової інформації, але й зміцнює фінансову дисципліну в цілому, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства і його конкурентоспроможності на ринку. Такі заходи слід розглядати як складову стратегії довготривалого розвитку та стабільності господарської діяльності [4].

Таким чином, чітко організована система бухгалтерського обліку на підприємстві забезпечує своєчасність фіксування господарських операцій в первинних документах та регістрах аналітичного і синтетичного обліку, створюючи сприятливі умови для забезпечення контрольних функцій.

Список використаних джерел

1. Даценко Г.В. Основні інструменти забезпечення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у підвищенні фінансової безпеки підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019 р. № 3 (108).* URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/3_2019/22.pdf (дата звернення 12.10.2025).

2. Клочко Т. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-17 (дата звернення 12.10.2025).

3. Ступницька Т., Бамбуляк І., Маркова Т., Кулік Н. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Food Industry Economics*. 2018. № *10* (4). URL: https://doi.org/10.15673/fie.v10i4.1134 URL:

https://oaji.net/pdf.html?n=2019%2F3396-1555230539.pdf (дата звернення 12.10.2025).

4. Чорненька О.Б. Вплив заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання. *Економічний простір*. 2018. № 136. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/292 (дата звернення 15.10.2025).

Секція 6. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА БУХГАЛТЕРСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF IT EDUCATION AND TRAINING OF SPECIALISTS FOR ECONOMIC AND ACCOUNTING NEEDS IN UKRAINE

Inna Sysoieva
Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Economics,
Accounting and Taxation at Vinnytsia
Educational and Scientific Institute of Economics
of the West Ukrainian National University;

Oksana Balazyuk
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics,
Accounting and Taxation at Vinnytsia
Educational and Scientific Institute of Economics
of the West Ukrainian National University

In the context of economic digitalization and the global transformation of business processes, the training of IT professionals capable of supporting the development of finance, accounting, and economic systems has become increasingly critical.

Firstly, despite the ongoing war and economic uncertainty, Ukraine's IT sector continues to demonstrate sustainable growth. Domestic companies are actively introducing technological innovations, strengthening their positions in international markets, and creating digital products that improve the efficiency of financial management and accounting practices. These advancements are backed by internal and external investments, fostering job creation and boosting the competitiveness of Ukrainian IT services [1].

Secondly, the digitization of the economy is generating demand for new professional profiles – data analysts, cybersecurity experts for financial systems, developers of accounting algorithms, AI specialists, and digital transformation consultants. These roles offer broad opportunities for career advancement and upskilling, aligned with the evolving needs of the labor market.

Thirdly, the IT industry remains one of the most attractive employment sectors due to its high income potential, flexible work formats, and widespread remote work opportunities. These conditions promote better work-life balance, increased productivity, and the growth of entrepreneurial initiatives – particularly in fintech, audit automation, and cloud-based accounting services.

Moreover, the increasing number of sole proprietors in IT reflects the growth of small businesses in this area, contributing to job creation, tax revenues, and the expansion of tech-driven financial services.

Ukrainian educational institutions are leveraging their academic autonomy to modernize curricula, integrating IT tools into economic and accounting disciplines.

They actively cooperate with industry and government to deliver specialized training in financial analytics, digital reporting, and management accounting. This allows the development of highly skilled professionals who meet modern business demands. International collaboration also plays a significant role. Ukrainian universities and IT companies engage in global projects, partner with foreign academic institutions, and participate in international training initiatives. These efforts ensure alignment with global standards and enhance the global competitiveness of Ukrainian specialists [2].

However, there are several persistent challenges that affect the preparation of IT specialists for the economic sector. These include a lack of focus on STEM subjects in schools, insufficient career guidance, low popularity of vocational education, outdated infrastructure, and a noticeable gender gap in choosing technical careers. Additionally, Ukraine lacks a unified strategic framework for IT education, which hinders coordinated workforce planning and long-term capacity development.

To effectively train IT specialists capable of meeting the current needs of the economy and the accounting sector, it is essential to develop a structured educational development strategy. The key strategic steps supporting this process are presented in Figure 1.

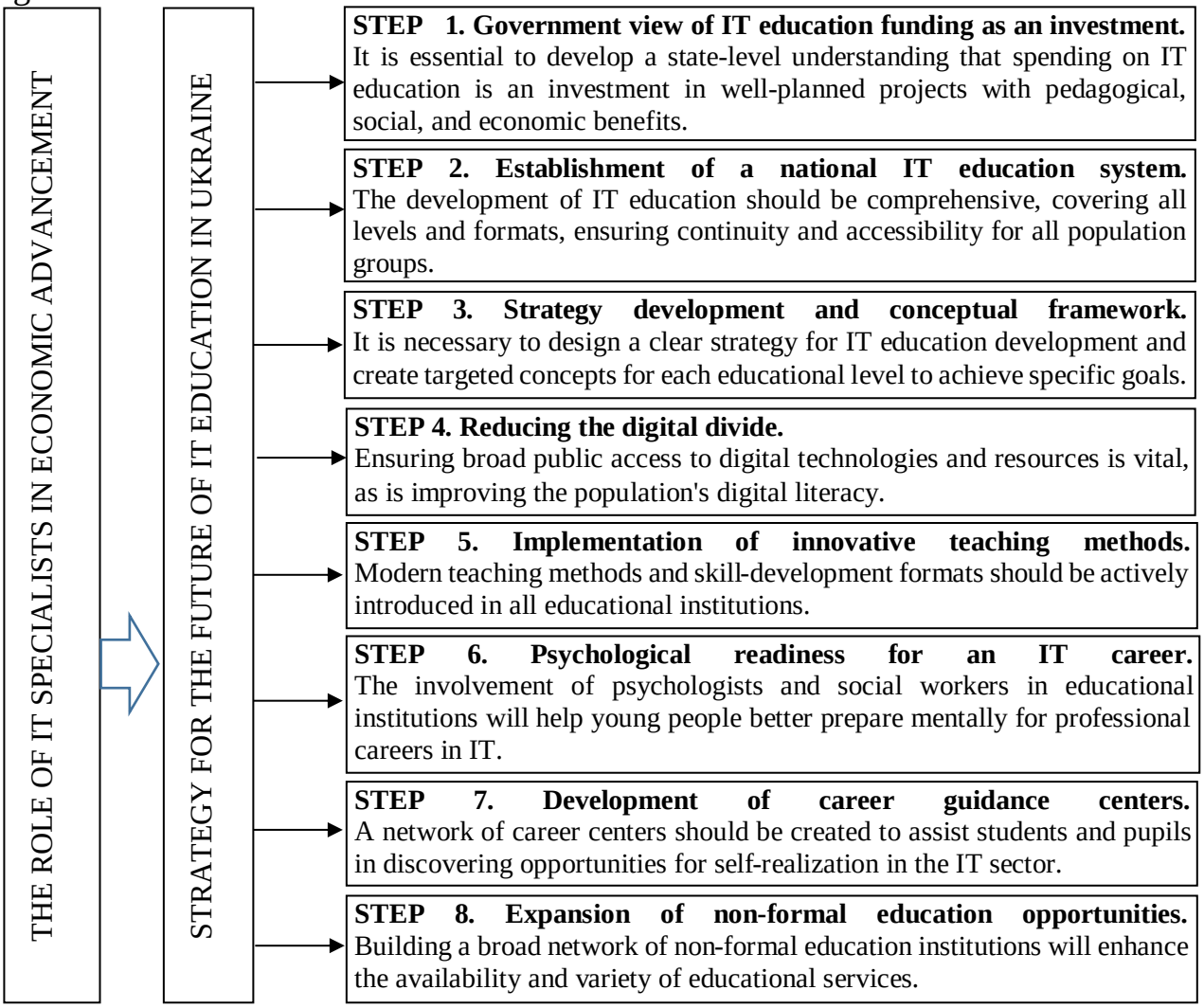

Figure 1. Strategy for the Future of IT Education in Ukraine [2]

To address these issues and ensure sustainable IT education development, the following strategic directions are proposed:

1. Positioning IT education funding as an investment in human capital for economic productivity.

2. Establishing an integrated educational framework that bridges IT, economics, and accounting.

3. Expanding dual education systems through partnerships between universities, businesses, and government.

4. Enhancing the digital literacy of future economists and accountants.

5. Implementing innovative teaching formats (EdTech, simulations, virtual labs).

6. Recognizing the outcomes of non-formal education, such as certifications and digital courses.

7. Supporting regional educational initiatives that foster local entrepreneurship in accounting tech and digital finance.

In conclusion, the integration of IT education with economic and accounting disciplines is a key pillar for developing Ukraine's future workforce. It will not only improve the efficiency and transparency of financial processes but also drive the growth of the digital economy at large.

References

1. Bykov V. Yu. Digital transformation of society and development of computer technology platforms for education and science of Ukraine / In: V. H. Kremen, O. I. Lyashenko (eds.). *Informational and digital educational space of Ukraine: transformational processes and development prospects: materials of the methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine* (Kyiv, April 4, 2019). Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine, 2019. P. 20–26.

2. Sysoieva I., Pukas A., Sysoieva V., Pukas T., Grishchenko I., Balaziuk O., Hrynyk O. The phenomenon of growing popularity of IT education and its impact on the global economy. *Library Progress International*. – 2024. – Vol. 44, No. 3. – [in English].

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА БАР'ЄРИ ДЛЯ АУДИТОРІВ УКРАЇНИ

Альошин В.Є.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник: **Гуцаленко Л.В.**, д.е.н., професор
професор кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Відтоді, як існує людство, відбувається технологічний розвиток. В останні роки розвиток технологій і цифровізації призвів до глобалізації бізнес-світу, зокрема й бухгалтерської професії. Важливо усвідомлювати, як технології та діджиталізація впливають на бухгалтерську й аудиторську діяльність.

У сучасних умовах невизначеності та ризиків господарювання, посилених воєнним станом та військовими діями на території України, принцип безперервності діяльності набуває особливого значення для українських підприємств, зокрема аграрного сектору, який відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. Це вимагає від аудиторів не лише ретельної оцінки здатності підприємства продовжувати діяльність у найближчому майбутньому, але й використання новітніх підходів аудиту та цифрових технологій для збору, аналізу та верифікації доказів у процесі його проведення.

Вагомий внесок у дослідження впровадження новітніх інформаційних технологій аудиту та проблематики цього питання здійснили українські вчені, зокрема: Ю.В. Негода, В.І. Фролов, Н.В. Голячук, М.В. Прохоров, О.В. Мельниченко, С.В. Козменкова, Д.Л. Кобець та інші.

Остаточний вплив діджиталізації на аудиторську професію наразі неможливо визначити, оскільки це ще триваючий процес. Проте прогнозується, що автоматизація та діджитадізація бухгалтерської сфери призведуть до структурних змін, які матимуть глибокий вплив на всю аудиторську професію [1]. В останні роки діджиталізацію вважають одним із найважливіших явищ, яке матиме значний вплив на аудиторську професію та призведе до змін [2]. Відповідно є доцільним розглянути вплив діджиталізації на аудиторську діяльність, а саме які можливості вона відкриває та які перешкоди створює для аудиторів України.

У міру того як компанії переходять до цифрових бізнес-моделей, дедалі більше даних обмінюється між організаціями, партнерами та клієнтами. Цифрова інформація, що є джерелом життєдіяльності сучасних взаємопов’язаних екосистем, стає дедалі ціннішою для компаній [3].

Розвиток цифровізації та інформаційних технологій призведе до змін у бухгалтерській і аудиторській діяльності. Зокрема, послуги й професійна практика, що їх надають аудиторські фірми, зазнають трансформації під впливом цих змін, зокрема з питання перевірки дотримання підприємствами безперервності діяльності. Діджиталізація аудиторського процесу відкриває нові перспективи для підвищення ефективності проведення оцінки здатності підприємства продовжувати діяльність на безперервній основі. Основні можливості включають:

1) Автоматизацію процесу збору та аналізу даних, що підвищує кількість та якість зібраних аудиторських доказів;

2) Використання функцій штучного інтелекту і машинного навчання з ціллю прогнозування ризиків безперервності діяльності та підтримки суджень аудиторів;

3) Використання хмарних технологій та систем віддаленого доступу.

Разом із тим, при впровадженні цифрових технологій в аудиторську діяльність в Україні аудитори стикаються з низкою бар’єрів. Серед ключових проблем – обмежений доступ багатьох аудиторських фірм до сучасного програмного забезпечення та аналітичних платформ через їх високу вартість, відсутність чітких регуляторних вимог щодо використання діджитал-

інструментів при перевірках безперервності діяльності та недостатній рівень цифрової досвідченості аудиторів [4]. Крім того, в умовах воєнного стану значними викликами залишаються ризики втрати даних та порушення кібербезпеки, перебої в електропостачанні та доступі до мережі інтернет, що ускладнює стабільне функціонування цифрових рішень.

Отже, діджиталізація аудиту безперервності діяльності в Україні має значний потенціал для покращення якості, швидкості та ефективності перевірок в частині оцінки дотримання підприємствами принципу безперервності діяльності. Хоча досягнення цього ефекту вимагає подолання певних бар'єрів, все ж даний процес відкриває нові можливості для аудиторів України.

Список використаних джерел

1. Кобець Д. Л. Діджиталізація бухгалтерського обліку в контексті забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. Галицький економічний вісник. ТНТУ, 2023. Том 83. № 4. С. 38–47.;

2. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 1. С. 33–39.

3. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. ч. 2. С. 44–52.

4. Негода Ю. В. Цифровізація в удосконаленні процедур незалежного аудиту діяльності підприємств аграрного сектору. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2025. № 7. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.7%20.

5. Лазебник Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. Економічний вісник. 2018. Вип. 2. С. 69–74.

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННЯ ТА МАРКЕТИНГ НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ TEAMMASTER

Балан О.Д.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Андрійчук А.М.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Цифровізація економіки України є визначальним фактором трансформації національного бізнес-середовища, що створює нові вектори розвитку для компаній різного масштабу, включно з представниками сфери нематеріального виробництва, до яких належить компанія TeamMaster, яка є лідером у галузі організації тімбілдингів, тренінгів і корпоративних івентів. У 2023 році понад

65% українських підприємств у тій чи іншій мірі інтегрували цифрові рішення у свої операційні процеси, що зафіксовано у звіті Міністерства цифрової трансформації України про стан цифрової трансформації в Україні [1, С. 8].

Необхідно зауважити, що компанія TeamMaster в цьому контексті стала прикладом того, як суб'єкт малого бізнесу може не лише адаптуватись до цифрових викликів, а й сформувати конкурентну перевагу на їх основі, оскільки, починаючи з 2020 року, компанія активно впроваджує ІКТ-рішення у всі етапи своєї діяльності - від клієнтського обслуговування до внутрішнього управління проєктами. Зокрема, TeamMaster використовує CRM-системи для збереження історії комунікації з клієнтами, Google Workspace для управління командами та хмарні технології для обміну даними.

У світлі стрімкої цифровізації економіки України, яка за даними Державної служби статистики України у 2023 році зросла на 15% у сфері інформаційних технологій, TeamMaster також демонструє активне впровадження цифрових інструментів у свої управлінські та маркетингові процеси, що в свою чергу дозволяє підвищити операційну ефективність та конкурентоспроможність. Варто відмітити, що управлінські процеси в TeamMaster інтегрують цифрові інструменти планування та комунікації, зокрема системи управління проектами (Asana, Trello) та корпоративні месенджери (Slack, Microsoft Teams), що забезпечує оперативність виконання завдань і знижує ризики втрати інформації, підвищуючи прозорість діяльності [2, С. 38].

З маркетингової точки зору, TeamMaster застосовує багатоканальні стратегії цифрового маркетингу, активно просуваючи свої послуги через соціальні мережі, такі як Facebook, де акцент робиться на контент-маркетинг, відгуки клієнтів та кейс-стаді, що відповідає рекомендаціям з побудови брендового іміджу в умовах цифрової економіки [3, с. 53-60]. Веб-сайт компанії оптимізований під SEO, що дозволяє залучати органічний трафік і конкурувати з іншими гравцями ринку, а використання Google Analytics і подібних інструментів дає змогу моніторити поведінку відвідувачів і коригувати маркетингові кампанії в реальному часі [4, С.110-115]. Проте інтеграція цифрових технологій не позбавлена викликів, адже, зокрема, серед них потрібно виділити необхідність постійного навчання персоналу через швидку змінність технологій і загроза кібербезпеки, що потребує інвестування в ІТ-безпеку та адаптивну політику управління ризиками. На разі, TeamMaster вже планує інвестувати у впровадження штучного інтелекту для прогнозування клієнтських потреб, що відповідає світовим трендам у сфері цифрового маркетингу та управління [5, С. 220-225].

У світлі нинішнього воєнного стану в Україні, одним із викликів цифровізації є також нестабільність інфраструктури та ризики кібербезпеки, що також торкнулись і TeamMaster, яка у 2022 році зазнала тимчасового паралічу внутрішньої комунікації через DDoS-атаку на один із їхніх сервісів для організації подій. Водночас, цифровізація відкрила компанії нові ринки та формати роботи, зокрема, онлайн-тренінги, гейміфіковані програми з використанням інтерактивних платформ (наприклад, Miro, Kahoot), VR-модулі та мобільні додатки для участі в командних активностях, що дозволило TeamMaster розширити аудиторію з локального сегменту (Київ, Львів, Харків)

до міжнародного (Польща, Чехія, Канада). За словами керівника відділу розвитку компанії, обсяг запитів на онлайн-івенти в 2023 році зріс на 47 % порівняно з 2021 роком, що підтверджує адаптивну гнучкість бізнес-моделі [6]. Викликом залишається брак доступу до державних грантів на цифровізацію, попри наявність програми «Дія. Бізнес», яка у 2023 році підтримала лише 129 підприємств [1, С. 12]. Аналізована компанія діє здебільшого за рахунок власних інвестицій, тому, у маркетинговій площині цифровізація дала змогу TeamMaster впровадити інструменти перформанс-маркетингу, тобто таргетовану рекламу в Instagram та Google Ads, автоматизовані воронки продажів через email-маркетинг (платформи GetResponse, MailerLite), аналіз поведінки користувачів через Hotjar. Підсумовуючи вищесказане, цифровізація економіки України створює як значні переваги для компаній на кшталт TeamMaster, так і виклики, утім, аналізоване підприємство демонструє, що успішна адаптація до цифрової трансформації можлива навіть у складних соціоекономічних умовах, і може слугувати модельним прикладом для інших суб'єктів малого бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Міністерство цифрової трансформації України. (2023). *Звіт про цифрову трансформацію економіки України*. Київ: Мінцифри.
2. Оксамитна , Л. ., & Пряха , Р. . (2022). Особливості сучасних ERP-систем управління бізнес-процесами підприємства. Управління розвитком складних систем, (51), С. 31–40.
3. Петрова, І. (2021). Маркетингові стратегії в цифрову епоху. Харків: Фактор, с. 53-60.
4. Smith, J. (2020). Digital Marketing Essentials. New York: McGraw-Hill, pp. 110-115.
5. Davenport, T. (2021). Artificial Intelligence for Business. Boston: Harvard Business Review Press, pp. 220-225.
6. TeamMaster. (2023). *Внутрішній аналітичний звіт про динаміку онлайн-послуг*. [Внутрішній документ компанії].

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Гузар Б.С.
к.е.н., доцент, заслужений економіст України,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

Улянич Ю.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

Цифровізація фінансових процесів є ключовим напрямом модернізації аграрного сектору економіки. Нині цифровізація стала необхідністю для

забезпечення конкурентоспроможності всіх процесів. Для аграрного бізнесу це особливо важливо, оскільки ефективне управління фінансами дозволяє аграрним підприємствам витримувати тиск зовнішніх факторів, таких як: коливання ринкових цін, погодні катаклізми, інфляція, а сьогодні і війна.

Успішна інтеграція цифрових технологій у фінансову діяльність аграрних підприємств створює для них значні переваги. Це сприяє раціоналізації витрат, посиленню прозорості фінансових операцій, мінімізації ризиків та включенню українських аграрних компаній у глобальні ринкові системи.

Ключовим результатом цифрової трансформації є економія коштів на обробці бухгалтерської інформації, управлінських процесах та складанні звітності. Впровадження автоматизованих рішень дає змогу аграрним підприємствам суттєво зменшити часові та ресурсні витрати на виконання фінансових операцій у їхній господарській діяльності.

Сучасний аграрний сектор активно використовує різноманітні цифрові продукти та рішення. Серед них ERP-системи для комплексного управління підприємством, хмарні бухгалтерські сервіси для автоматизації обліку та звітності, платформи для онлайн-банкінгу та електронних платежів, системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), блокчейн-технології для відстеження ланцюгів поставок та підтвердження якості продукції.

Також, широко впроваджуються мобільні додатки для контролю фінансових показників у режимі реального часу, системи big data для аналізу ринкових тенденцій та прогнозування цін, а також платформи електронної комерції для прямого продажу сільськогосподарської продукції. Фінтех-рішення, такі як системи швидких розрахунків, цифрові гаманці та краудфандингові платформи для залучення інвестицій, стають невід'ємною частиною фінансової екосистеми аграрного бізнесу.

Цифрова трансформація забезпечує підвищення транспарентності фінансових процесів, що має особливе значення для аграрного сектору, де ділові відносини між контрагентами традиційно ґрунтуються на взаємній довірі.

Поряд із мінімізацією ризиків, цифрові сервіси відкривають ширші можливості для отримання фінансових послуг, що має особливу актуальність для представників малого та середнього агробізнесу. Електронні платформи кредитування, страхування та залучення інвестицій гарантують оперативніший та зручніший доступ до необхідних фінансових інструментів.

Завдяки впровадженню цифрових платіжних технологій суттєво полегшується доступ до фінансового капіталу, водночас створюються умови для інтеграції вітчизняних аграрних підприємств у глобальну торгівельну систему. Електронні розрахункові системи оптимізують міжнародні фінансові операції, надаючи аграрним підприємствам змогу скорочувати транзакційні витрати та прискорювати взаєморозрахунки з іноземними партнерами. Це створює передумови для освоєння нових експортних ринків та розширення географії збуту продукції.

Отже, цифровізація фінансових процесів в аграрному секторі є не просто технологічним трендом, а стратегічною необхідністю для підвищення конкурентоспроможності українських агропідприємств.

Комплексне впровадження цифрових інструментів забезпечує синергетичний ефект: від оптимізації внутрішніх витрат до виходу на міжнародні ринки.

Особливо важливим є те, що цифрові технології демократизують доступ до фінансових ресурсів, надаючи малим та середнім виробникам можливості, які раніше були доступні лише великим корпораціям. У контексті євроінтеграції та необхідності відновлення економіки України цифрова трансформація фінансових процесів в аграрному секторі стає ключовим фактором забезпечення сталого розвитку галузі та зміцнення її позицій на глобальному ринку.

Список використаних джерел

1. Фролова Т.О. Трансформація фінансових послуг під впливом глобальної діджиталізації. *Економіка і організація управління*. 2021. № (41). С. 123–133. DOI: 10.31558/2307-2318.2021.1.12.

2. Міщенко В. І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67–81.

3. Зрибнєва І. П. Вироблення рішень щодо формування конкурентного потенціалу суб'єктів інноваційного підприємництва. *Інтелект XXI*. 2020. № 5. С. 150–155. URL:http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_5/31.pdf. (дата звернення :07.09.2025)

4. The Use of Supervisory and Regulatory Technology by Authorities and Regulated Institutions. *Market developments and financial stability implications. FSB*. 2020. URL: https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P091020.pdf. (дата звернення : 02.10.2025)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Демченко Т.А.
к.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кравчук В.Р.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У сучасному бізнес-середовищі, з інтенсивним технологічним розвитком, питання діджиталізації обліку витрат стає не лише опцією, а фактично обов'язковим інструментом конкурентоспроможності. Трансформація облікових процесів через впровадження інформаційних систем, аналітики, штучного інтелекту й автоматизації змінює не лише механіку обліку, але й сутнісне бачення витрат у керівному рішенні. Однією з ключових задач цифрової трансформації обліку є підвищення прозорості витрат, забезпечення ризик-менеджменту та реального часу обробки інформації. У цифрових системах облік витрат перетворюється з періодичного (по завершенню звітного періоду) на

поточний, що дозволяє відстежувати зміну витрат і коригувати рішення миттєво. Це відповідає концепції Real-Time Economy, коли документи, операції, облік і звітність взаємодіють в автоматичному цифровому середовищі без тривалої затримки.

Вітчизняними науковцями приділяється значна увага питанню діджиталізації обліку. Так, Марчук У., Куриліна М. у своїй праці досліджують як цифрові системи обліку підвищують операційну ефективність і точність та наскільки бізнес в Україні приймає такі зміни і з якими перепонами стикається [2].

Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А. аналізують хмарні платформи, блокчейн, штучний інтелект, автоматизацію облікових операцій, а також як ці технології можуть змінити систему обліку в Україні із врахуванням національних особливостей [1].

Петченко М., Фоміна Т., Балазюк О., Смірнова, Н., Лугова О. розбирають кейс-підприємства в Україні, що вже впроваджують цифрові технології та які труднощі в них при цьому виникають (програмне забезпечення, кадрові ресурси, зміна процесів) [3].

При діджиталізації в міжнародній практиці застосовуються методи активно-орієнтованого обліку, автоматичне відстеження драйверів витрат, інтеграція облікових даних з операційними системами (ERP, CRM, SCM) та IoT-пристроями, що дає змогу розуміти, які конкретно процеси або активності формують витрати.

Ще одним важливим аспектом є зменшення «липкості витрат» (cost stickiness) – феномену, коли витрати зростають швидше за зворотне їх зменшення у випадку спадання обсягів діяльності. Дослідження показують, що цифрова трансформація підприємства діє як чинник, який інгібує цю липкість, через зменшення трансакційних витрат, підвищення гнучкості коригувань і покращення інформаційної взаємодії між підрозділами.

Підхід digital-first також передбачає автоматизацію рутинних й повторюваних операцій – завдяки RPA (Robotic Process Automation), машинному навчанню й інтелектуальним алгоритмам. Це мінімізує ручні помилки, прискорює обробку інформації та знижує операційні витрати. У деяких дослідженнях вже доведено, що комбінація блокчейну, ШІ та машинного навчання може прискорити аудит, скоротити витрати на перевірку та підвищити довіру до облікових даних.

З точки зору теорії управління, діджиталізація обліку витрат створює умови для програмно-орієнтованого управління – коли система сама генерує сигнали для менеджерів, підказуючи, де надмірні витрати, які процеси слід оптимізувати, і де можливі резерви. Таким чином витрати вже не є лише пасивною величиною, а інструментом прийняття стратегічних рішень.

Однак до повноцінної реалізації концепції на підприємствах України існують значні виклики та обмеження:

- ✓ не всі бухгалтери готові змінити класичний підхід, потрібна перекваліфікація, навчання, зміна мислення;
- ✓ часто підприємство має розрізнені системи (ERP, CRM, документообіг), і інтегрувати їх у єдиний потік даних – складне завдання;

✓ зростає ризик кіберзагроз, витоку інформації – особливо коли облік працює в хмарі або з мережевими інтерфейсами;

✓ навіть якщо в довгостроковій перспективі digital-системи знижують витрати, інвестиції у програмне забезпечення, консультації, адаптацію та апаратне забезпечення можуть бути значними.

Дослідження в галузі показують, що підприємства, які успішно реалізували digital-облік витрат, здобувають переваги у точності прогнозів, швидкості прийняття рішень й конкурентній гнучкості. Наприклад, робота з автоматизованими моделями прогнозування витрат дозволяє виділяти «слабкі місця» в ланцюгах виробництва чи логістики та оптимізувати їх.

Треба зауважити, шо упродовж часу цифровізація обліку витрат трансформує роль бухгалтера, а саме з калькулятора й формувача звітів він стає аналітиком, радником з даних, мостом між фінансовою та операційною сферами. І саме ця трансформація є не тільки технологічна, але й персональна і стає викликом сьогодення. Таким чином, впровадження діджиталізації обліку витрат вимагає не лише технологій, але стратегічного бачення, змін у процесах, адаптації персоналу та системного підходу до безпеки й інтеграції. Це шлях від бухгалтерської роботи до інтелектуальної системи контролю витрат, що забезпечує ефективність, прозорість і стратегічне управління в умовах нестабільності й конкуренції.

Список використаних джерел

1. Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А. Вплив цифрових технологій на трансформацію системи бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні питання економічних наук*, №7. 2025. URL:https://doi.org/10.5281/zenodo.14635426

2. Марчук У., Куриліна М. Вплив диджиталізації обліку на конкурентоспроможність українського бізнесу. *Вісник Економіки*, №4. 2024, С.90-104. URL:https://doi.org/10.35774/.

3. Петченко М., Фоміна Т., Балазюк О., Смірнова, Н., Лугова О. Аналіз тенденцій упровадження цифровізації та диджиталізації в бухгалтерський облік (український кейс). *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, №1(48). 2023. С. 105–113. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3951

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Іванова Н.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Глобальна цифрова трансформація кардинально змінює підходи до бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Штучний інтелект (ШІ),

машинне навчання та технології автоматизації бізнес-процесів стають необхідними для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємств. Для України, яка знаходиться на шляху до європейської інтеграції та перебуває в умовах воєнного стану, питання модернізації систем бухгалтерського обліку має особливе значення, оскільки прозорість, ефективність і надійність фінансової інформації стають питаннями національної безпеки.

Цифровізація бухгалтерського обліку – це комплексний процес трансформації традиційних систем бухгалтерського обліку шляхом впровадження інформаційних технологій, автоматизації операцій та використання інтелектуальних алгоритмів для обробки фінансової інформації. Цей процес включає автоматизацію рутинних операцій, впровадження хмарних рішень і використання аналітичних інструментів для підвищення якості бухгалтерської інформації.

Внутрішній контроль при цьому залишається центральною функцією, яка формує інформаційну базу для управлінських рішень. Його система включає контрольне середовище, оцінку ризиків, заходи контролю, інформаційну систему, комунікацію та моніторинг. У контексті цифровізації зростає важливість автоматизованих систем контролю, що забезпечують об'єктивність і швидкість обробки даних [4].

Цифрові технології в бухгалтерському обліку охоплюють широкий спектр інструментів: від базових програмних продуктів до складних систем на основі штучного інтелекту, технологій блокчейн, великих даних та Інтернету речей. Особливо важливим є використання штучного інтелекту, оскільки він створює якісно нові можливості для аналізу господарських операцій, прогнозування фінансових результатів та виявлення аномалій у фінансових даних.

Штучний інтелект радикально змінює роль бухгалтерів в підприємствах. Автоматизація рутинних операцій звільняє фахівців від монотонної роботи з первинними документами і дозволяє їм зосередитися на аналітичних та консультаційних функціях. Використання діджитал-технолог може вивести розвиток бухгалтерської професії на новий рівень, де бухгалтер стає стратегічним партнером керівництва.

Технології штучного інтелекту дозволяють швидко і в значних масштабах аналізувати величезні обсяги фінансових даних, отримуючи в режимі реального часу інформацію про фінансовий стан підприємства, виявляючи тенденції та прогнозуючи майбутні результати. Це особливо важливо в динамічному бізнес-середовищі, де своєчасність і надійність інформації є критичними факторами успіху [1].

Війна створила специфічні виклики для системи бухгалтерського обліку. Такі питання, як прозорість використання міжнародної допомоги, контроль над видатками на оборону, захист від корупції та кібербезпека систем бухгалтерського обліку, що постійно піддаються атакам, стали надзвичайно важливими. За таких умов автоматизовані системи внутрішнього контролю на основі штучного інтелекту можуть забезпечити виявлення підозрілих операцій, моніторинг конфліктів інтересів та аналіз закупівель на предмет аномалій.

Н. А. Іванова, О. В. Куруч і В. С. Ченаш зазначають, що в сучасних умовах внутрішній аудит трансформується з чисто контрольної функції в стратегічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства [3].

Впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік надає низку значних переваг: автоматизація рутинних операцій підвищує продуктивність і зменшує кількість помилок; технології машинного навчання дають змогу проводити глибокий аналіз фінансових даних і виявляти приховані закономірності; автоматизовані системи внутрішнього контролю працюють у режимі реального часу, забезпечуючи постійний моніторинг фінансових операцій.

Поряд з перевагами впровадження ШІ існує чимало викликів. Ключовим питанням є кібербезпека. Так, С. В. Бардаш й І. Л. Грабчук наголошують на необхідності внутрішнього контролю комп'ютерних інформаційних систем для мінімізації ризиків несанкціонованого доступу до даних рахунків [10]. Використання хмарного програмного забезпечення створює додаткові виклики для забезпечення інформаційної безпеки. Іншим важливим викликом є нестача кваліфікованих кадрів. Цифрові технології висувають нові вимоги до бухгалтерів: навички віртуальної співпраці, креативне мислення, професійна відповідальність, гнучкість та адаптивність. Обмеження інфраструктури, включаючи проблеми з електропостачанням у воєнний час, кібератаки на критичну інфраструктуру та необхідність міграції даних до хмарних сервісів, також створюють перешкоди.

Таким чином, успішна цифровізація бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю дозволить Україні як підвищити ефективність управління державними та приватними фінансами, так і зміцнити довіру міжнародних партнерів, забезпечити прозорість використання іноземної допомоги та створити сприятливі умови для економічного зростання в післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Гриник О. І. Взаємодія штучного інтелекту та бухгалтерського обліку. *Сучасні пріоритети розвитку науки та суспільства* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.: у 2-х т. [Вінниця, 11-12 квіт. 2024 р.] / за заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2024. Т. 1, ч. 1. С. 58–60.

2. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301 (дата звернення: 10.10.2025)

3. Іванова Н. А., Куруч О. В., Ченаш В. С. Оцінювання ефективності внутрішнього аудиту в системі антикризового фінансового управління. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 15. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.17173801

4. Іванова Н. А. Внутрішній контроль як інструмент забезпечення ефективності функціонування підприємства. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*: матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (Умань, 27 травня 2025 р.). Умань, 2025. С. 150–152.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ: ОГЛЯД СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Костякова А.А.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Ходаба Л.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

В умовах цифрової трансформації економіки та швидких змін на ринку праці особливого значення набуває впровадження сучасних технологій у сферу фінансового аналізу. Обробка великих обсягів інформації, необхідність оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища та підвищення вимог до прозорості обліку стимулюють підприємства переходити до автоматизованих систем управління фінансами. Це особливо актуально для сільськогосподарських підприємств, діяльність яких характеризується сезонністю, різноманітністю витрат і високим рівнем ризиків. Саме тому автоматизація фінансового аналізу є важливою умовою підвищення ефективності управлінських рішень і забезпечення стабільного розвитку аграрного бізнесу.

Метою є дослідження сучасних інструментів автоматизації фінансового аналізу, визначення їхніх переваг, можливостей і перспектив застосування у діяльності сільськогосподарських підприємств. Для досягнення мети було розглянуто практичні підходи до цифровізації аналітичних процесів, порівняно функціональні можливості найпоширеніших програмних рішень і проаналізовано ефективність їх впровадження у системи бухгалтерського та управлінського обліку.

Автоматизація фінансового аналізу передбачає використання програмних комплексів, що об’єднують облік, аналіз і звітність у єдиному цифровому середовищі. Завдяки інтеграції з бухгалтерськими базами даних користувач отримує актуальну інформацію про фінансовий стан підприємства в реальному часі, може проводити оперативний аналіз рентабельності, ліквідності, прибутковості та контролювати структуру витрат.

Серед найпоширеніших програмних продуктів, які використовуються для автоматизації фінансового аналізу, виділяються BAS ERP, BAS Бухгалтерія, 1С:Підприємство, Microsoft Excel у поєднанні з Power Query та Power BI, а також системи електронної звітності M.E.Doc та Liga:REPORT. Їхні основні можливості наведено в узагальненому вигляді в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні програмні інструменти для автоматизації фінансового аналізу

Назва програми	Основне призначення	Переваги
BAS ERP / BAS Бухгалтерія	Комплексна автоматизація обліку та фінансового аналізу	Інтеграція з податковою звітністю, формування аналітичних звітів
1С:Підприємство	Ведення обліку, аналіз фінансових результатів	Гнучка адаптація до галузевої специфіки
Excel + Power BI	Інтерактивна візуалізація та обробка даних	Зручність, гнучкість, можливість створення дашбордів
M.E.Doc, Liga:REPORT	Електронна звітність і обмін даними	Економія часу, мінімізація помилок
SAP Business One / QuickBooks	Управлінський облік і прогнозування	Використання аналітики в режимі реального часу

Використання таких систем дає можливість підприємствам значно підвищити ефективність фінансової аналітики. Наприклад, при переході від традиційних ручних методів аналізу до автоматизованих рішень скорочується час формування звітності з декількох годин до кількох хвилин, зменшується ймовірність помилки, а дані оновлюються автоматично. Це дає змогу керівництву підприємства отримувати актуальну інформацію про результати діяльності та приймати рішення на основі об’єктивних показників.

Для порівняння ефективності ручного та автоматизованого фінансового аналізу наведу умовний приклад (таблиця 2).

Таблиця 2

Порівняння ручного та автоматизованого підходів аналізу

Показник	Традиційний підхід	Автоматизований підхід
Час підготовки звіту	5–6 годин	15–20 хвилин
Ймовірність помилки	Висока	Мінімальна
Візуалізація результатів	Таблиці Excel	Інтерактивні дашборди
Оновлення даних	Раз на місяць	У реальному часі
Рівень аналітичності	Обмежений	Розширений, інтегрований

Так, наприклад, у Power BI можна створити інтерактивну діаграму динаміки прибутку підприємства за кілька років. Для умовних даних 2022-2024 рр. чистий прибуток зріс із 850 тис. грн до 1140 тис. грн, що відображається не лише чисельно, а й візуально – через зростаючу лінію графіка (рис.1). Це наочно демонструє можливості сучасних інструментів у швидкому розпізнаванні тенденцій і прогнозуванні розвитку підприємства.

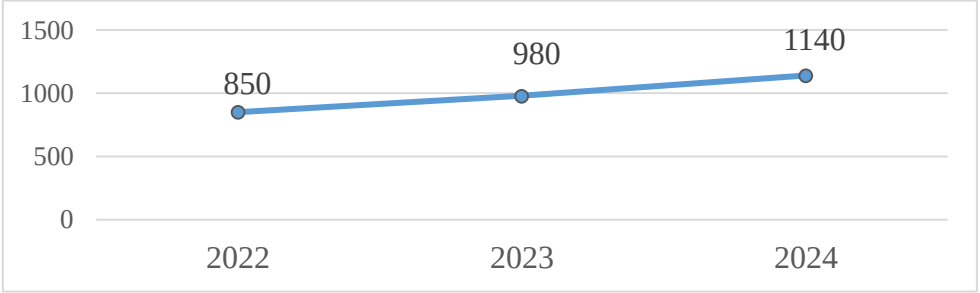

Рис. 1. Динаміка чистого прибутку підприємства за 2022–2024 рр., тис. грн.

Перевагами автоматизації фінансового аналізу є підвищення точності обчислень, швидкість обробки даних, інтеграція аналітичних модулів із бухгалтерським обліком, можливість побудови прогнозних моделей та сценарного аналізу. Крім того, цифрові рішення забезпечують доступ до інформації у віддаленому режимі, що особливо важливо для аграрних підприємств із розгалуженою структурою.

Разом із тим, упровадження автоматизованих систем вимагає початкових інвестицій, навчання персоналу та періодичного оновлення програмного забезпечення. Однак, у довгостроковій перспективі ефект від підвищення ефективності управління суттєво перевищує ці витрати.

Таким чином, автоматизація фінансового аналізу є невід'ємною складовою сучасного управління підприємством. Вона сприяє підвищенню якості управлінських рішень, зменшенню ризиків і забезпечує конкурентні переваги в умовах цифрової економіки. Застосування таких інструментів, як BAS, Power BI та M.E.Doc, дозволяє сільськогосподарським підприємствам не лише спростити облікові процеси, а й сформувати аналітичну базу для стратегічного планування та прогнозування результатів діяльності.

Отже, автоматизація фінансового аналізу є ключовим напрямом розвитку систем бухгалтерського обліку та управлінських технологій, а її ефективне впровадження створює підґрунтя для подальших досліджень у межах дипломної роботи, присвяченої автоматизації бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Список використаних джерел

1. Нукемп. Топ-10 AI-інструментів для фінансистів в Україні у 2025 році. Нукемп. 14 вересня 2025 року. URL: https://surl.li/owtvjl
2. Техімплі. Топ-20 програмного забезпечення для фінансового аналізу в Україні у 2025 році. Техімплі. URL: https://surl.li/vmvmrz
3. Кейсвеєр. IDEA — програмне забезпечення для аналізу даних. Кейсвеєр. URL: https://surl.li/cwtvhi
4. Оракл. Автоматизація фінансів: платформи для автоматизованої фінансової звітності. Оракл. 30 липня 2024 року. URL: https://surl.lt/rmjwgw

ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Кучеренко Т.Є.
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Видрик О.О.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

Вивчення проблем цифровізації обліку в контексті забезпечення ефективного розвитку підприємств широко представлено в наукових дослідженнях,

присвячених упровадженню цифрових технологій у бухгалтерські процеси. Цифровізація виступає важливим чинником підвищення результативності управління та якості облікової інформації.

До основних переваг цифровізації обліку підприємницької діяльності належать: спрощення ведення облікових процесів і підвищення якості і оперативності облікових даних; удосконалення сервісів зовнішнього і внутрішнього електронного документообігу; покращення технічного та матеріального оснащення облікових систем для використання підприємницькими структурами; оптимізація використання трудових ресурсів і скорочення ручної праці облікових працівників; підвищення ефективності системи продажів, оптимізація логістичних процесів, що сприяє зростанню доходів і керування прибутком; зменшення витрат і підвищення продуктивності праці працівників бухгалтерії, обліковців та тих, хто веде первинний облік.

У результаті, цифровізація системи бухгалтерського обліку стає ключовим інструментом трансформації бізнес-процесів, забезпечуючи прозорість, оперативність та достовірність фінансової інформації. Цифровізація обліку в нашій країні узагальнюється з поняттям «інформаційна технологія». Законодавче визначення поняття «інформаційна технологія» зроблено у Законі України «Про Національну програму інформатизації» [5]. Проте Бенько М.М. вказує, що: «…цифровий облік не має стандартного визначення, а лише посилається на зміни в бухгалтерському обліку внаслідок застосування обчислювальних та мережевих технологій» [1, с. 10].

Дослідження показують, що цифровізація системи бухгалтерського обліку відбувається нерівномірно між секторами (публічний/приватний, великі/малі підприємства) – це помітно як у вітчизняних (Україна), так і в міжнародних джерелах.

Жиглей І.В., Лайчук С.М., Поліщук І.Р. [4], Бразілій Н. М., Ткаченко А.А., Здір В.А. [2], Радова Н. В., Плотнікова А. О. [6] розглядають практичні аспекти застосування штучного інтелекту і цифрових рішень у сфері обліку та оподаткування; приділяють увагу на ризиках (кібербезпека, якість даних) та перевагах (автоматизація, аналітика).

Дослідження М. І. Дзямулича, Т. О. Шматковської [3,8] показують вплив великих даних та штучного інтелекту на облікові процеси, встановлено, що цифровізація обліку суттєво змінює не лише сам процес обліку, але й стратегічні підходи до управління підприємством. Усе це сприяє прогнозуванню фінансових результатів підприємницьких структур, що у свою чергу, дозволяє здійснювати стратегічне управління підприємством. Як приклад наводяться дані цифрової платформи ERP, що забезпечує інтеграцію системи бухгалтерського обліку із загальною системою управління бізнесом.

Завдяки методам машинного навчання та штучного інтелекту, – вказують Талах Т.А., Голячук Н.В. [], сучасні облікові системи здатні обробляти великі масиви неструктурованих даних, що забезпечує глибше прогнозування та оцінку ризиків. Таким чином, це створює умови для впровадження автоматизованих рішень на основі предиктивної аналітики, які дозволяють своєчасно визначати фінансові тенденції та адаптувати облікову політику до змін ринкового

середовища. Використання штучного інтелекту сприяє тому, що облікові системи можуть самонавчатися, формувати рекомендації щодо оптимізації фінансових стратегій і підвищувати ефективність управлінських рішень. У перспективі це відкриває шлях до створення інтелектуальних систем обліку, здатних автономно аналізувати дані й удосконалювати власні алгоритми.

Список використаних джерел

1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському облік: монографія. Київ, 2010. 336 с.

2. Бразілій Н. М., Ткаченко А.А., Здір В.А. Цифровізація системи обліку, звітності та оподаткування в сучасних економічних умовах // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2023. № 2 (48). С. 103-112.

3. Дзямулич М. І., Стащук О. В., Шматковська Т. О., Гаряга Л. О. Трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки // Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2023. № 36(4). С. 26-33.

4. Жиглей І.В., Лайчук С.М., Поліщук І.Р. Облік і оподаткування: цифровізація обліку // Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 1. С. 95-102.

5. Про Національну програму інформатизації. Закон України // Відомості Верховної Ради. 2023. № 51. С. 127.

6. Радова Н. В., Плотнікова А. О. Вплив цифрової трансформації на бухгалтерський облік // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. № 11-12. С. 134-141.

7. Талах Т.А., Голячук Н.В. Цифровізація обліку для забезпечення ефективного розвитку бізнесу // Економіка та суспільство. 2025. № 71. https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5461.

8. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Цифровізація економіки та її трансформаційний вплив на розвиток стратегічного управлінського обліку // Економічний форум. 2022. № 2. С. 95-100.

ХМАРНІ СЕРВІСИ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Михайловина С.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Цифровізація економіки суттєво впливає на трансформацію фінансового обліку, змінюючи його роль у системі управління підприємством. Сучасні умови господарювання вимагають швидкого доступу до фінансової інформації, автоматизації облікових процесів і мінімізації людського фактору. Рішенням проблеми стає використання хмарних сервісів у бухгалтерському обліку, які забезпечують інтеграцію даних, аналітичну гнучкість і інформаційну

безперервність діяльності підприємства.

Основне місце у нормативно-правовому забезпеченні цифровізації бухгалтерського обліку займає Закон України «Про хмарні послуги» № 2075-IX від 17 лютого 2022 року [1]. Цей закон установлює правові засади надання, використання та захисту хмарних послуг в Україні, визначає поняття «надавач хмарних послуг», «користувач», види хмарних сервісів та регламентує обов'язки сторін щодо забезпечення кібербезпеки та збереження даних. Законом визначено, що державні органи та публічні установи мають надавати перевагу моделям використання хмарних технологій у рамках концепції «Cloud First». Це створює нормативну основу для розвитку хмарних облікових систем, забезпечує правовий захист фінансових даних і сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень на підприємствах.

Відповідно до Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року, використання хмарних технологій визначено ключовим напрямом цифрової трансформації облікових, аналітичних і звітних процесів у державному та корпоративному секторах [2].

Основна мета Стратегії полягає у створенні єдиного цифрового фінансового простору, який забезпечує інтеграцію усіх компонентів управління державними фінансами – від обліку та аудиту до звітності й аналітики – на базі сучасних IT-рішень. Пріоритетним завданням визначено перехід до хмарних інфраструктур, розвиток електронної взаємодії між органами державної влади, підприємствами та аудиторами, а також забезпечення прозорості фінансових операцій через інтеграцію облікових систем із державними цифровими платформами. Стратегія виступає базовим орієнтиром для модернізації облікової політики підприємств, спрямованої на впровадження хмарних рішень, автоматизацію бухгалтерського обліку та гармонізацію із європейськими стандартами управління фінансовою інформацією.

Питання впровадження хмарних технологій у систему фінансового обліку розглянуто у працях сучасних українських вчених. Результати дослідження А. В. Шиша [3] свідчать, що використання хмарних сервісів забезпечує скорочення витрат на ведення обліку, підвищення точності й оперативності інформації, автоматизацію облікових процесів і безперервність фінансової звітності.

Водночас Я. В. Шеверя, М. В. Яцко, Л. В. Мельянкова [4] зазначають, що перевагами хмарних рішень є інтеграція даних, формування звітності в режимі реального часу та зниження витрат на IT-інфраструктуру. Результатом наукової праці є пропозиція створення поетапної моделі впровадження хмарних технологій, що базується на взаємозв'язку нормативного, технічного та кадрового розвитку підприємств.

Для успішної адаптації хмарних технологій у вітчизняному фінансовому обліку доцільно реалізувати комплекс взаємопов'язаних підходів, спрямованих на поєднання нормативного, організаційного, освітнього та технологічного аспектів цифровізації.

Нормативно-методичний та організаційний підходи передбачають, з одного

боку, актуалізацію Методичних рекомендацій з формування облікової політики підприємства з урахуванням вимог електронного архівування, сертифікації провайдерів хмарних сервісів і дотримання стандартів кіберзахисту, а з іншого – розроблення внутрішніх корпоративних політик з управління інформаційною безпекою, визначення правил резервного копіювання, процедур доступу до облікових систем та розподілу відповідальності користувачів.

Освітній і технологічний підходи передбачають одночасно розвиток цифрових компетентностей бухгалтерів, аудиторів і фінансових менеджерів через упровадження програм підвищення кваліфікації та навчальних модулів із Cloud Accounting, а також стимулювання розвитку національних дата-центрів і локальних хмарних провайдерів, які забезпечують збереження даних в Україні та підвищують рівень інформаційної безпеки.

Таким чином, хмарні сервіси стають ключовим інструментом цифрової трансформації фінансового обліку, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та безпеки управлінської інформації в Україні.

Список використаних джерел

1. Про хмарні послуги: Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2075-IX. станом на 28.06.2024р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20#Text (дата звернення: 11.10.2025).

2. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2030 року: розпорядження КМУ від 13.05.2025р. № 464-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/464-2025-%D1%80#Text (дата звернення: 11.10.2025).

3. Шиш А.М. Хмарні технології у бухгалтерському обліку та фінансовому аналізі в Україні: аналіз відмінностей та стратегії адаптації до місцевого контексту. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 2. DOI: https://doi.org/10.57125/econp.2024.01.29.02 (дата звернення: 11.10.2025).

4. Шеверя, Я.В., Яцко, М.В., & Мельянкова, Л.В. Впровадження хмарних технологій у бухгалтерський облік України. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15302198 (дата звернення: 11.10.2025).

БАЗА ЗНАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ АУДИТУ

Нескородєва Т.В.
д.т.н., професор,
професор кафедри інформаційних технологій
Уманський національний унівесритет

На сьогодні розвиток та удосконалення цифрових технологій економіки розвинених країн світу та України зокрема свідчить про стрімкий розвиток цього сегменту ринку ІТ-галузі. Тому, в контексті аудиту, актуальною є проблема його автоматизації на підставі відповідних інформаційних технологій [1]. Аналіз

даних предметної області виконується на основі інформації у складі інформаційної моделі предметної області [2], яка є складовою частиною системи інформаційного забезпечення процесів прийняття рішень, для вдосконалення якого є потреба автоматизованої обробки й аналізу інформації про об’єкти аудиту, зокрема з використанням інтелектуальних методів [3].

В даній роботі представлено методику формалізацію знань про ІТ обліку та користувачів системи аудиту, як складової системи аудиту у контексті проектування інформаційної технології СППР аудиту, яка включає формалізацію наступних складових: характеристики користувачів систем аудиту та функціональних особливостей їх роботи, структури підприємства як об'єкта аудиту та управління; функціональних особливостей обліку характеристик підприємства, як змінних предметної області; взаємозв'язків змінних бухгалтерського обліку, як правил предметної області аудиту, та функціональних особливостей інформаційних технологій обліку, Дана база знань інваріанта відносно галузевої приналежності об’єкта аудита, типу виробництва, особливостей обліку, що дозволяє її використати для автоматизації задач аудиту.

Структури взаємозв'язків показників множин операцій на верхньому рівні формалізовані у вигляді графів, в яких вершини відповідають рахункам, ребра - операціям (рис. 1– 4).

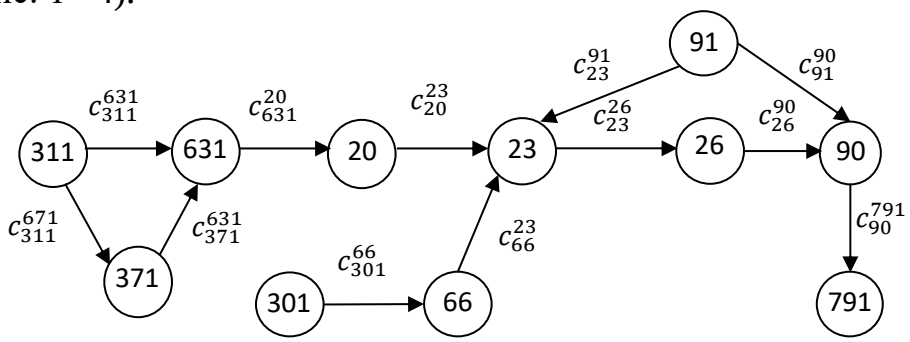

Рис. 1. Граф $G^{(1)}$ перетворення показників при обчисленні собівартості реалізованої продукції SS.

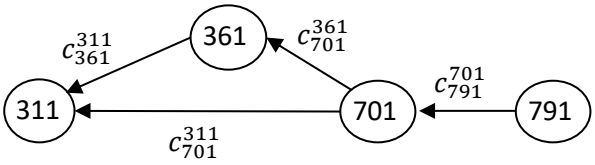

Рис. 2. Граф $G^{(2)}$ перетворення показників при обчисленні доходу від реалізації продукції SP

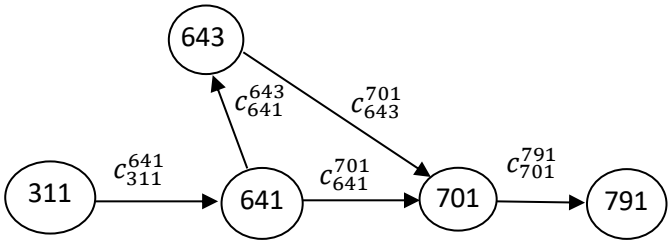

Рис. 3. Граф $G^{(3)}$ перетворення показників при обчисленні відрахувань від доходу OP

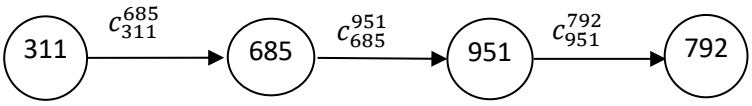

Рис. 4. Граф $G^{(4)}$ перетворення показників при обчисленні витрат від використання короткострокових кредитів RK

Обчислення характеристик підприємства на трьох рівнях здійснюється з нижнього рівня до верхнього, поетапним узагальненням по підмножинам і множинам структурних складових підприємства. На нижньому рівні на підставі даних операції обчислюється сума операції. На наступному етапі для обліку сум операцій в системі бухобліку застосовується правило подвійного запису: її відображають на кредиті рахунку s_e і дебеті кореспондуючого рахунку s_g. Після обліку сум операцій $\delta(l_e^g(t))$, обчислюються значення сум $S_e^g(t)$, перерахованих з кредиту рахунків s_e в дебет рахунків s_g за період часу t за формулою:

$$S_e^g(t) = \sum_{l_e^g(t)=1}^{L_e^g(t)} \delta(l_e^g(t)),\ (s_e, s_g) \in R^{(2)}. \quad (1)$$

В кінці місяця обчислюються кредитові обороти рахунків s_e, $(s_e \in K)$ за час t за формулами: $Ob_{s_e}^k(t) = \sum_{s_g=1}^{s^*} S_e^g(t),\ s_e \in K.$ (2)

обороти по дебету кожного рахунку за формулою:

$Ob_{s_e}^d(t) = \sum_{s_e=1}^{s^*} S_e^g(t),\ s_e \in K.$ (3)

і кінцеві значення дебетових і кредитових сальдо рахунків за формулами:

$C_s^k(t_0 + t) = C_s^k(t_0) - Ob_s^d(t) + Ob_s^k(t),$ (4)

$C_s^d(t_0 + t) = C_s^d(t_0) + Ob_s^d(t) - Ob_s^k(t)$ (5)

Формули (1) – (5) формують модель функціональних взаємозв'язків характеристик підприємства між рівнями. Декомпозиція взаємозв'язків множин даних верхнього рівня формалізованих у вигляді графів (рис. 1 - 4) на середньому і на нижньому рівні має складну структуру і залежить від структури множин господарських засобів і джерел на середніх рівнях і змінних обліку нижнього, які визначається внутрішньої облікової політики підприємства. Подальшим напрямком розвитку роботи є створення моделей, методів і відповідних інтелектуальних технологій автоматизації аналізу взаємозв'язків багатовимірних різнорідних даних, які дозволять вирішувати задачі аналізу поступово скорочуючи області пошуку на кожному етапі аналізу.

Список використаних джерел

1. Бурак, М., Яремко, І. (2024). Автоматизація аудиту фінансової звітності у воєнний період. Економіка та суспільство, 60. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-13

2. Нескородєва Т.В. Постановка завдань автоматизованого аналізу даних у підсистемі аудиту передумов середнього рівня ІТ СППР. Вісник Хмельницького національного університету, №3, 2020 (285) с.99-104. doi 10.31891/2307–5732-2020-285-3-15.

3. Neskorodieva, T., Fedorov, E. (2022). Neural Network Models Ensembles for Generalized Analysis of Audit Data Transformations. Mathematical Modeling and Simulation of Systems, 263–279. https://doi.org/10.1007/978-3-030-89902-8_21

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ

Поліщук О.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Діджиталізація – це не просто зміна інструментів, це фундаментальна перебудова фінансового мислення та архітектури корпоративного управління. Для бухгалтерського обліку це означає повний перехід від фіксування минулих подій до інтелектуального аналізу та стратегічного прогнозування. Це явище, що охоплює не лише автоматизацію, а й глибоке впровадження хмарних рішень, обробки Великих Даних, Штучного інтелекту, Машинного навчання, Роботизації процесів та технології Блокчейн. Основна мета цього це зробити бухгалтерську інформацію миттєвою, абсолютно достовірною та максимально корисною для прийняття управлінських рішень у висококонкурентному середовищі.

Сучасні бухгалтерські інформаційні системи пережили радикальну трансформацію. Вони перетворилися з простих локальних бухгалтерських програм на наскрізні, інтегровані ERP-системи та глобальні, гнучкі хмарні платформи. Хмарні рішення забезпечують еластичну масштабованість, що дозволяє підприємствам швидко адаптуватися до зростання або зміни ринкових умов без значних початкових інвестицій у фізичну IT-інфраструктуру. Більше того, хмара гарантує безперервність бізнесу та автоматичну відповідність оновленням бухгалтерського, податкового законодавства та міжнародних стандартів, що є життєво необхідним для міжнародних корпорацій.

Важливим елементом інтелектуалізації бухгалтерських інформаційних систем є штучний інтелект. Завдяки роботизації процесів, штучний інтелект бере на себе виконання до 90% рутинних, повторюваних завдань. Це охоплює автоматичне розпізнавання та введення первинних документів, автоматичну звірку банківських виписок, класифікацію транзакцій та генерацію стандартних проводок. Така автоматизація не лише значно скорочує час закриття звітного періоду, але й мінімізує людські помилки, підвищуючи якість даних. Машинне навчання виводить цю функцію на новий рівень, аналізуючи дані минулих періодів для прогнозного фінансового моделювання та автоматичного виявлення шахрайства шляхом ідентифікації аномальних операцій, що залишаються непомітними для людини.

Технологія аналітики великих даних дозволяє бухгалтерським інформаційним системам вийти за межі корпоративного периметру. Ці системи тепер інтегрують та аналізують не лише внутрішні облікові дані, а й неструктуровану зовнішню інформацію: дані з CRM-систем, логістичних трекерів, датчиків Інтернету речей на виробництві, а також макроекономічні показники. Це дозволяє створювати наскрізну, всеохоплюючу управлінську звітність, яка відображає не лише фінансовий результат, але й причини його досягнення або недосягнення, забезпечуючи глибокі управлінські рішення.

Діджиталізація перетворює фінансову функцію з чисто операційного підрозділу на стратегічний центр прийняття рішень. Ключова перевага - це здатність генерувати миттєві дані, що дозволяє керівництву оперативно коригувати ціноутворення, запаси, інвестиційні пріоритети та управління ризиками. Це підвищує конкурентоспроможність компанії на ринку.

Найбільш значущою зміною є трансформація ролі бухгалтера. З фахівця, який займався ручним введенням та звіркою даних, бухгалтер стає фінансовим аналітиком, стратегом та архітектором даних. Його фокус зміщується на фінансове моделювання, оптимізацію податкової бази на основі прогнозних сценаріїв, ризик-менеджмент та консультування вищого керівництва. Це вимагає від фінансових фахівців не просто знання стандартів обліку, а й глибоких цифрових компетенцій.

Незважаючи на значні переваги, процес цифрової трансформації створює системні виклики. Значним бар'єром є висока вартість початкових інвестицій та складність інтеграції. Впровадження систем нового покоління - це дорогий і довготривалий проект, який вимагає не лише фінансових ресурсів, але й зміни внутрішніх бізнес-процесів. Господарства також стикаються із проблемою «застарілих систем», які можуть бути не сумісні з новими цифровими рішеннями, ускладнюючи повноцінну інтеграцію даних.

Найгострішим викликом залишається людський капітал. Існує значний кадровий розрив між потребою ринку у «техно-бухгалтерах» та фактичною наявністю таких фахівців. Сучасний бухгалтер повинен бути аналітиком даних, вміти працювати із сучасними інструментами, розуміти принципи роботи та володіти основами програмування для налаштування систем. Без системного навчання та постійного удосконалення навичок персоналу, інвестиції у найсучасніші бухгалтерські інформаційні системи не принесуть очікуваної віддачі.

Майбутнє сучасних бухгалтерських систем - це повна автоматизація циклу «від первинної господарської операції до звіту». Це реалізується через концепцію, де інструменти постійно перевіряють усі фінансові операції на відповідність внутрішнім політикам та зовнішнім стандартам у режимі реального часу, забезпечуючи миттєву ідентифікацію та виправлення помилок. Для підтримки цієї трансформації критично необхідна адаптація національного та міжнародного законодавства. Таким чином, діджиталізація - це безперервний еволюційний процес, який перетворює функцію обліку з історичного реєстратора на динамічний двигун бізнес-інновацій.

Список використаних джерел

1. Ільченко Т. В. Діджиталізація як інструмент інноваційного розвитку агробізнесу. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 3. С. 81-85.

2. Кравченко М. О., Салабай В. О. Роль цифрових трансформацій бізнес-процесів підприємств. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут. 2023. № 26. С. 148-153.

3. Орлов І. Організація бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2022. Вип. 1. С. 265-274.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Половко А.В.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Науковий керівник – **Маліков В.В.,** доктор наук
з державного управління, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій Україна, як і більшість країн світу, активно впроваджує цифрові інновації у всі сфери господарської діяльності, зокрема в бухгалтерський облік. Одним із пріоритетних напрямів діджиталізації є автоматизація обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, що забезпечує ефективніше управління фінансовими потоками, підвищує достовірність даних та зменшує ризики помилок.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, бухгалтерський облік має забезпечувати своєчасне, повне й достовірне відображення господарських операцій [1]. У цьому контексті, автоматизація обліку розрахунків із постачальниками сприяє досягненню головної мети облікової системи — формуванню якісної, дострокової та аналітично цінної управлінської та фінансової звітності, що забезпечує ефективне функціонування системи управління підприємством.

Основними рахунками для обліку з контрагентами є рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та його субрахунки 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» та 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». У традиційній системі обліку відображення операцій на цих рахунках часто пов’язане з ручним введенням даних, що створює ризики дублювання записів, неточності або затримки інформації. Натомість автоматизована система дає змогу формувати проводки автоматично, забезпечуючи узгодженість аналітичних і синтетичних даних.

Сучасні інформаційні технології дають можливість автоматизувати процеси ведення обліку на всіх рівнях — від первинного документування до складання фінансової звітності. Використання спеціалізованих програмних продуктів, зокрема BAS Бухгалтерія, сприяє автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, формуванню електронних актів звірки, реєстрації податкових накладних і обліку курсових різниць.

BAS Бухгалтерія — одна з найпоширеніших програм для ведення бухгалтерського та податкового обліку в Україні. Вона автоматично формує первинні документи (накладні, акти, рахунки-фактури) та облікові операції за

договорами з контрагентами. Система підтримує роботу з національною й іноземною валютою, що є важливою перевагою для підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність [2].

Основні переваги автоматизації обліку полягають у зменшенні навантаження на бухгалтерів завдяки автоматичному формуванню проводок і звітів, підвищенні точності даних та швидкому доступі до аналітики в режимі реального часу. Вона також сприяє зміцненню фінансової дисципліни та полегшує взаємодію з контрагентами.

Разом із тим, автоматизовані системи потребують адаптації до галузевої особливості підприємства, правильного налаштування та підготовки персоналу. Не всі програми однаково ефективні для підприємств різних масштабів: для малих підприємств достатньо використання Microsoft Excel чи BAS Starter, тоді як для великих компаній оптимальними є більш комплексні системи — ІС-ПРО, Галактика ERP, Парус [3].

Важливим етапом діджиталізації облікових процесів стало запровадження електронного документообігу, який дає змогу здійснювати обмін юридично значущими документами між контрагентами без використання паперових носіїв. Найпопулярнішими українськими системами є M.E.Doc, Вчасно та Star.Docs, які забезпечують підписання документів кваліфікованим електронним підписом, обмін актами, договорами, рахунками та накладними в режимі онлайн [4, 5, 6]. Перехід на електронний документообіг прискорює погодження документів і знижує витрати на їх обробку, а інтеграція облікової системи з податковими та банківськими сервісами забезпечує єдність облікових процесів.

Отже, автоматизація обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками є важливим напрямом цифровізації бухгалтерського обліку. Вона підвищує точність і оперативність облікових даних, сприяє ефективнішому управлінню фінансами та зміцнює фінансову дисципліну. Використання сучасних програмних рішень забезпечує інтеграцію облікових процесів і формує підґрунтя для подальшого розвитку цифрової економіки України.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 13.10.2025).

2. BAS Бухгалтерія. Рішення для масового ринку. URL: https://www.bas-soft.eu/soft/bas-mass/ (дата звернення: 14.10.2025).

3. Мурашко І. С. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 1(01). С. 62–65. URL: https://doi.org/10.32782/dees.1-10 (дата звернення: 14.10.2025).

4. M.E.Doc — своєчасна звітність та простий обмін документами. URL: https://medoc.ua/ (дата звернення: 13.10.2025).

5. Електронний Документообіг в Україні – Вчасно. *vchasno.ua. Вчасно.* URL: https://vchasno.ua/ (дата звернення: 14.10.2025).

6. Електронний документообіг StarDocs, організація документів онлайн з Київстар. *Мобільний зв'язок від Київстар. Національний оператор мобільного*

зв'язку. URL: https://kyivstar.ua/business/products/stardocs (дата звернення: 14.10.2025).

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Романенко Т.В.
викладач циклової комісії спеціальних економічних дисциплін
ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки України інформаційні системи бухгалтерського обліку стають одним із ключових інструментів ефективного управління підприємством. Автоматизація облікових процесів дозволяє зменшити трудомісткість операцій, підвищити точність даних і забезпечити прозорість фінансової звітності. Водночас підприємства стикаються з низкою викликів, пов’язаних із вибором, впровадженням і легальним використанням програмних продуктів, дотриманням законодавчих вимог та захистом інформаційних ресурсів.

Інформаційні технології у сфері бухгалтерського обліку є невід’ємною складовою сучасного бізнесу. Вони забезпечують оперативне формування звітності, контроль фінансових ресурсів та інтеграцію з державними електронними сервісами: Єдиним порталом податкових послуг, СЕА ПДВ, е-кабінетом платника податків, M.E.Doc, СОТА, REPORT тощо.

Основні сучасні програмні продукти, що застосовуються в Україні сьогодні:

- BAS ERP, BAS Бухгалтерія, BAS Малий бізнес — офіційно ліцензовані рішення, що прийшли на заміну «1С:Підприємство».
- M.E.Doc — система електронного документообігу та подання звітності до контролюючих органів.
- СОТА — онлайн-сервіс для подання звітності та підписання документів КЕП.
- REPORT (Liga:Zakon) — хмарне рішення для бухгалтерів і ФОПів.
- ISpro, IT-Enterprise — ERP-рішення для автоматизації виробництва та управління підприємством.
- Електронний кабінет ДПС — державна система для подання декларацій і перегляду податкової інформації.

На державному рівні законодавчо врегульовано використання інформаційних систем.

Нормативно-правову базу становлять: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про електронні довірчі послуги», Податковий кодекс України, Постанова КМУ №193 від 03.03.2022 р. щодо заборони використання програмного забезпечення, пов’язаного з державою-агресором.

Але сьогодні при роботі з обліково-фінансовими документами постає ряд викликів.

Серед основних проблем використання інформаційних систем обліку в Україні: потреба у кібербезпеці; недостатня кваліфікація персоналу; висока вартість ліцензійних продуктів; перехід від російських розробок до українських аналогів; інтеграція з державними системами звітності.

Таким чином інформаційні системи бухгалтерського обліку є важливою складовою ефективного управління підприємством. Вони сприяють автоматизації бізнес-процесів, підвищують достовірність і швидкість обробки фінансових даних. Для України актуальним залишається вдосконалення законодавства, підвищення рівня кіберзахисту, підтримка легального програмного забезпечення та розвиток цифрової грамотності спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
2. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг».
3. Закон України «Про електронні довірчі послуги».
4. Податковий кодекс України.
5. Постанова Кабінету Міністрів України №193 від 03.03.2022 р.
6. Офіційні сайти BAS, M.E.Doc, REPORT, COTA, ISpro (2025 р.).

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Трохименко І.О.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Науковий керівник – **Бездушна Ю.С.**, д.е.н., професор,
завідувач відділу обліку та оподаткування
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Сьогодні актуальним є питання впровадження автоматизованих рішень для забезпечення точності фінансового обліку та ефективного управління ризиками. Такі системи дозволяють оперативно й точно формувати резерви, зокрема для сумнівних боргів і відпусток, а також інтегрувати аналітичні інструменти. Ключовим етапом є подолання перешкод, таких як значні початкові витрати, необхідність адаптації до особливостей підприємства та підготовка персоналу. Для успішної реалізації автоматизації потрібне ретельне планування, вибір відповідного програмного забезпечення та дотримання нормативних вимог.

Сучасні сільськогосподарські підприємства стикаються з необхідністю вдосконалення фінансового менеджменту через впровадження автоматизованих систем обліку резервів, а саме резерви сумнівних боргів і резерв на оплату відпусток. Відповідно до П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", формування резерву сумнівних боргів є обов'язковим за умов реалізації товарів на виплату

або комерційного кредиту, із застосуванням методів абсолютної суми чи коефіцієнта сумнівності, що закріплюється в обліковій політиці підприємства [3]. Згідно з П(С)БО 11 "Зобов'язання", резерв на відпустки створюється для рівномірного розподілу витрат на оплату відпусток між звітними періодами, сприяючи стабільності фінансових показників [4]. Впровадження автоматизації обліку резервів підвищує точність розрахунків, знижує ризик помилок і оптимізує управлінські процеси, однак потребує адаптації до специфіки підприємства та відповідності нормативним вимогам.

Автоматизовані системи дозволяють підприємствам мінімізувати вплив людського фактора, забезпечуючи швидке формування резервів на основі алгоритмів та інтеграцію з бухгалтерськими програмами. Такі системи включають бази даних з фінансовими показниками, модулі для розрахунку резервів, аналітичні інструменти для прогнозування та механізми інтеграції з іншими інформаційними системами. Наприклад, розроблена мною система «Smart Reserve» автоматизує збір даних, їх аналіз і створення звітів, що зменшує часові витрати та підвищує прозорість обліку. Проте впровадження таких рішень пов'язане з викликами, зокрема високими початковими витратами, необхідністю навчання персоналу та адаптації до локального законодавства.

Практичні дослідження, зокрема Борисової Т. В., підкреслюють значення інформаційних технологій для підвищення якості обліку резервів, тоді як Грицай О.М., акцентує на практичних аспектах використання спеціалізованого програмного забезпечення [1,2]. Вибір програмного забезпечення залежить від розміру підприємства, специфіки його діяльності та потреб у фінансовому управлінні.

Традиційні методи обліку резервів часто виявляються неефективними через необхідність ручного введення даних, що значно підвищує ймовірність помилок і ускладнює процес фінансового планування. Ручна обробка інформації потребує значних часових і людських ресурсів, що може призводити до затримок у підготовці звітності та зниження точності фінансових показників. У сучасних умовах, коли швидкість і точність є критично важливими, такі підходи стають менш конкурентоспроможними, особливо для сільськогосподарських підприємств із складними фінансовими процесами.

Автоматизовані системи, зокрема розробка мною система «Smart Reserve», пропонують інноваційне рішення для стандартизації розрахунків резервів, таких як резерви сумнівних боргів і резерв на оплату відпусток. Ця система забезпечує прогнозування обсягів резервів на основі алгоритмів, що дозволяє підприємствам точніше планувати свої фінансові зобов'язання. Крім того, «Smart Reserve» оптимізує процес інвентаризації фінансових зобов'язань, зменшуючи адміністративне навантаження та підвищуючи ефективність управління фінансами.

Автоматизація за допомогою «Smart Reserve» сприяє точному формуванню фінансової звітності та забезпечує відповідність нормативним вимогам, зокрема положенням П(С)БО 10 і 11. Система дозволяє швидко генерувати звіти, які відповідають стандартам бухгалтерського обліку, що є важливим для забезпечення прозорості фінансових операцій. Це також полегшує аудит і

знижує ризик невідповідностей у звітності, що особливо актуально для великих підприємств із великою кількістю транзакцій.

Ще однією перевагою автоматизованих систем є швидке створення звітів і їх оперативна передача відповідальним особам, що значно покращує процес прийняття управлінських рішень. Завдяки інтеграції з іншими інформаційними системами, «Smart Reserve» забезпечує доступ до актуальних даних у реальному часі, що дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни у фінансовому стані підприємства. Такий підхід сприяє підвищенню загальної ефективності фінансового менеджменту та конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного економічного середовища.

Підсумовуючи, автоматизація обліку резервів відповідає сучасним тенденціям цифровізації, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств завдяки точним розрахункам резервів сумнівних боргів і на відпустки. Впровадження таких систем зменшує помилки та оптимізує фінансові процеси, але стикається з викликами адаптації до особливостей підприємства та нормативних вимог. Успішна реалізація потребує ретельного вибору програмного забезпечення й підготовки персоналу. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці гнучких алгоритмів, що адаптуються до змін економічного та регуляторного середовища

Список використаної літератури

1. Борисова Т. В. Інновації в облікових системах: автоматизація резервів. Журнал економічних досліджень. 2022. № 2. С. 67–73.
2. Грицай О. М. Проблеми та перспективи впровадження автоматизованої системи у бухгалтерському обліку підприємств. Збірник наукових праць «Економіка та управління». 2020. № 3. С. 77–82.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. №237 URL: *http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99* (Дата звернення 06.03.2025).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 URL: *http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00* (Дата звернення 06.03.2025).

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ З КОНТРАГЕНТАМИ

Шевчук К.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

В сучасних умовах різноманітних кризових явищ надзвичайно важливо швидко адаптуватись до наявних викликів та забезпечити стабільну роботу підприємства. Впровадження електронного документообігу (ЕДО) вітчизняними

підприємствами є ключовим інструментом для забезпечення безперервності діяльності та підвищення ефективності бізнес процесів.

Електронний документообіг позитивно зарекомендував себе під час пандемії коронавірусу, створивши можливість в умовах повної соціальної ізоляції продовжувати працювати віддалено. Під час воєнного стану, викликаного повномасштабним вторгненням рф до України питання віддаленого отримання, погодження документів та обміну ними є особливо актуальним.

Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» на державному рівні закріплено запровадження ЕДО в Україні. Електронний документ (е-документ) повинен мати обов'язкові реквізити, а також електронний підпис або підпис, прирівняний до власноручного, для ідентифікації власника. В ст. 7 даного нормативного документа зазначено, що у випадку, створення ідентичних за документарною інформацією та реквізитами електронний документ та документ на папері, кожен з документів є оригіналом і має однакову юридичну силу.

В Україні відбувається активне впровадження електронних договорів, які застосовуються у сфері комерції, фінансів, публічних закупівель, а також в угодах між громадянами та підприємствами. Відповідно до українського законодавства, електронний договір має таку ж юридичну силу, як і договір у письмовій формі, за умови дотримання встановлених вимог.

Закон України «Про електронну комерцію» визначає електронний договір як домовленість сторін, спрямовану на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлену в електронній формі [2].

Електронний договір укладається і виконується в порядку, передбаченому Цивільним та Господарським кодексами України, а також іншими актами законодавства. Електронний договір, який не підписаний у визначений законодавством спосіб, не може бути визнаний як такий, що укладений у письмовій (електронній) формі.

Електронні договори мають низку особливостей, які визначають їхню специфіку та відрізняють від «традиційних» письмових угод. Це стосується не лише їхньої форми, а й способу укладення, підтвердження волевиявлення сторін, можливостей перевірки автентичності та юридичної сили [1].

Укладання договорів в електронній формі спрощує комунікацію між сторонами та пришвидшує укладення угод. Серед ризиків необхідно відмітити відсутність фізичної взаємодії, можливість підробки електронного підпису, ризик технічних збоїв та недостатня правова визначеність.

Для функціонування електронного документообігу на підприємстві необхідні такі інструменти: система е-документообігу та сервіс для погодження е-документів. Документами, які регулюють електронний документообіг на підприємстві, є: Положення про ЕДО та Наказ про ЕДО.

Відзначимо також, наявність проблем щодо обміну документами, які підписані в різних системах електронного документообігу, складнощі вивантаження документів з різних програм та їх збереженні в архіві, погіршення умов договірної роботи підприємств із контрагентами, погіршення прямих

комунікацій з іноземними контрагентами під час війни, можливостей їх перевірки, укладення договорів та розрахунків.

Проте і дана проблематика поступово вирішується, так, наприклад, для обміну електронними документами з контрагентами, які не перейшли на ЕДО або використовують програми інших розробників, програма M.E.Doc пропонує інструмент, завдяки якому електронний документ можна відправити у вигляді посилання на електронну пошту, за яким відкриється електронний документ через відповідний веб-сервіс. З таким документом можна буде ознайомитись, погодити, підписати електронними підписами, або відхилити.

Так, більша інтеграція електронного документообігу з іншими системами управління підприємством (ERP, CRM, ECM), дозволить автоматизувати весь цикл документообігу, від створення до архівації та знищення документів. Розвиток таких технологій, як API та мікросервіси, у подальшому дозволить з'єднувати різні платформи та сервіси, що сприятиме забезпеченню ефективного та безпечного обміну даними в межах різних систем. Разом з тим, хмарні сервіси дозволять адаптувати документообіг до потреб конкретної компанії, швидко адаптуючи систему при зростанні обсягів даних [3].

Отже, оптимізація та вдосконалення електронного документообігу є ключовим етапом для забезпечення ефективності, безпеки та прозорості роботи підприємства. Електронний документообіг сприятиме стабілізації роботи, збереженню документів у захищених хмарних сховищах та їх доступності навіть у разі фізичних загроз.

Список використаних джерел

1. Дем'янчук О. Електронні договори: правові аспекти, ризики та судова практика. Армада. Юридична компанія. 2025. URL: https://armada.law/blog/elektronni-dogovory-pravovi-aspekty-ryzyky-ta-sudova-praktyka/ (дата звернення: 12.10.2025).

2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text (дата звернення: 02.10.2025).

3. Тарасенко Д. Електронний документообіг як інструмент управління інформаційними процесами в компанії. *Review of transport economics and management*. 2024. №12(28). С. 182-187. URL: https://pte.ust.edu.ua/article/view/317890/319596 (дата звернення: 12.10.2025).

Секція 7. ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE EVOLUTION OF THE ACCOUNTANT PROFESSION IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Lyudmila Krachok
Ph.D. in Economics, Trainee Lecturer,
Department of Accounting and Taxation
Uman National University

Digital transformation is a complex process that goes far beyond the simple digitization of paper documents. It involves the introduction of revolutionary technologies into existing business models and organizational structures. It is important to note that digitalization has already affected all areas of modern business, shaping a new competitive landscape and changing traditional ideas about how work is organized.

Successful digitalization involves four interrelated dimensions of change at the organizational level [1], such as:

1) Transforming the context in which the organization operates.

2) Reconfiguring relationships with stakeholders, including customers, collaborates, and staff.

3) Restructuring business processes.

4) Increasing the complexity of product and service offerings.

These changes cannot take place in isolation; they require a comprehensive approach and coordinated work between different structural units of the organization.

Digitalization has led to the emergence of qualitatively new institutional forms known as platform organizations. These structures operate in a virtual environment through information networks, demonstrating an alternative model of organization where traditional geographical and organizational boundaries lose their critical importance. Data and information flows become key assets in such systems, and the basis of activity is the relationship between users and service providers, mediated by digital platforms [1, p. 6].

The transition of organizations to the digital paradigm means a radical reorientation of their operations. Traditional companies are investing significant resources in transforming their activities with a focus on data collection, processing, and analysis. This transition covers all functional areas: accounting, finance, marketing, human resources management, and production. It is becoming clear that data should be viewed not as a by-product of activity, but as a strategic resource on which the competitive position of an organization depends.

Three technological areas are of particular importance in the accounting field. First, robotic process automation (RPA) delegates routine operations to automated systems, freeing up professional staff for more complex analytical tasks. Second, block chain ensures the reliability, transparency, and integrity of data, which is critical for the financial and accounting function. Third, artificial intelligence and data analytics

(AIDA) reveal hidden patterns and support strategic decision-making based on objective information. Mastering these technologies is becoming not an optional skill, but a mandatory element of an accountant's competency profile [2, p. 3].

However, the dynamic nature of the digital environment creates a certain paradox in the development of professional competencies. Although many accountants are quite proficient in standard tools such as spreadsheets and ERP systems, a significant portion of specialized professionals are not ready for the new technological challenges associated with block chain and machine learning. Solving this problem requires permanent professional retraining and systematic development of competencies throughout one's career.

The scale of technological transformations in the accounting and financial sphere is determined by four key parameters [1, p. 11]:

1. The speed of change in the business environment, which dictates the pace of adaptation of organizations.
2. The volume of operations and transactions, which determines the need for scalable solutions.
3. The importance of data analytics for strategic decision-making and its potential to add value to the business.
4. The variety of data sources and systems that an organization has to work with.
5. The reliability and quality of the information base on which management and strategic decisions are based.

The impact of these factors is directly proportional to the need to develop organizational capabilities and invest in digital transformation.

Technological and institutional transformations directly affect traditional cost management and control practices. At the same time, enterprise management bodies must realize that digital transformation is not a transitional phenomenon, but a continuous process of evolution of organizational structures and professional requirements.

Digital transformation is reshaping the landscape of the accounting profession, placing new demands on the knowledge, skills, and adaptability of accountants. Successful adaptation by professionals and organizations requires a comprehensive strategy that combines the introduction of innovative technologies, systematic human resource development, and a rethinking of traditional management and control practices. The prospects for development in this area depend on the willingness of the professional community to view digitalization not as a threat, but as an opportunity to increase the value that accounting professionals bring to their organizations.

References

1. Webb C. *The digital accountant: Digital skills in a transformed world*. UK: ACCA. 2020. URL: https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/professional-insights/digital_accountant/pi-digital-accountant.pdf. (accessed 29.09.2025)

2. Davern M., Weisner M., Fraser N. *Technology and the future of the profession*. Australia: CPA Australia. 2019. URL: https://www.cpaaustralia.com.au/-/media/project/cpa/corporate/documents/achivies/technology-and-the-future-research-report.pdf. (accessed 30.09.2025).

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Гарапко І.М.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Мукачівський державний університет

Ліба Н.С.
д.е.н, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет

Професія бухгалтера є найбільш давньою та престижною сьогодні в Україні. Найбільшого піку популярності професія бухгалтера досягнула на початку 90-х років минулого століття. Без бухгалтерії не обходиться жодне підприємство, фірма, компанія тощо. Сьогодні ця професія знаходиться в списку найбільш затребуваних. Бухгалтер виконує роботу з різних видів бухгалтерського обліку та працює на підприємствах різних форм власності: державної, кооперативної, приватної, виконуючи роботу з різних видів обліку [1].

Стратегічний розвиток бухгалтерської професії в Україні в контексті євроінтеграції полягає у необхідності прискореної, комплексної трансформації, яка охоплює глибоку діджиталізацію облікових процесів, повну гармонізацію системи професійної освіти та сертифікації з вимогами Європейського Союзу, а також посилення інституційної ролі професійних громадських організацій, що забезпечить українським бухгалтерам відповідний рівень міжнародної конкурентоспроможності та якість фінансової інформації.

Цей підпункт присвячений аналізу розриву між потребами ринку праці, орієнтованого на європейські стандарти, та якістю підготовки бухгалтерських кадрів у системі вищої освіти України.

Ключові аспекти аналізу проблеми:

1. Дефіцит кадрів із сучасними компетенціями

- Брак фахівців у сфері МСФЗ/IFRS: Гострий дефіцит бухгалтерів, які вільно володіють методологією Міжнародних стандартів фінансової звітності, необхідних для роботи з міжнародними інвесторами та великими компаніями.
- Слабкість управлінського обліку: Недостатня кількість спеціалістів, здатних впроваджувати системи управлінського обліку, бюджетування та контролю витрат відповідно до найкращих світових практик.
- Технологічна неграмотність: Недостатнє володіння сучасними обліковими та аналітичними IT-інструментами (ERP-системи, хмарні рішення, Power BI, SQL), що знижує швидкість та якість обробки даних.

2. Невідповідність освітніх програм

- Застарілість навчальних планів: Переважання у навчальних програмах класичних або застарілих методик обліку, надмірний фокус на фіскальній функції обліку на шкоду стратегічній.

- Теоретична спрямованість: Домінування теоретичних дисциплін над практичними кейсами, симуляціями та стажуваннями, що ускладнює адаптацію випускників на робочих місцях.
- Недостатня кваліфікація викладацького складу: Обмежена інтеграція викладачів у сучасну бізнес-практику та повільне оновлення їхніх знань відповідно до динамічних змін у законодавстві та технологіях.

3. Недооцінка професії та низька мотивація

- Зниження престижу: Сприйняття професії як рутинної та технічної, а не як стратегічного бізнес-партнера, що знижує привабливість спеціальності для талановитої молоді.
- "Ефект перенавчання": Ситуація, коли роботодавці змушені самостійно або через дорогі недержавні курси (ACCA, CAP/CIPA) донавчати випускників вишів, щоб заповнити прогалини у знаннях.
- Відтік кадрів: Міграція висококваліфікованих бухгалтерів, які володіють МСФЗ та англійською мовою, до країн ЄС та міжнародних компаній через більш привабливі умови праці та вищий рівень оплати.

Отже, в умовах євроінтеграційних процесів, критичним імперативом для розвитку української бухгалтерської професії є її комплексна трансформація. Вона вимагає не лише гармонізації освітніх стандартів та підвищення фінансової привабливості праці, але й поглибленої діджиталізації через впровадження досконалого IT-забезпечення. Успішне подолання цих викликів перетворить професію на ключовий стратегічний інструмент управління та підвищить її конкурентоспроможність серед молодих висококваліфікованих спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Лобода, Н., Ігнатишина, В., & Беднарчук , В. (2019). РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ. *Молодий вчений*, 11 (75), 534-537. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-114.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА І ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА ЗА ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Єрмолаєва М.В.
к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Канцедал Н. А.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

В міжнародній практиці термін «облікова політика» з’явився у середині XX сторіччя в процесі становлення та подальшого розвитку бухгалтерського обліку на міжнародному рівні. Саме в цей період в обліковій практиці закріпився термін

«accounting policy». Сьогодні цей термін закріплений у М(С)БО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [1].

В Україні використання терміну «облікова політика» в офіційній бухгалтерській практиці розпочалося із прийняттям ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996. Остаточно його закріплено у Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

Саме обрана підприємством облікова політика визначає єдиний підхід до облікових операцій, забезпечує достовірність інформації про фінансовий стан підприємства та слугує основою для прийняття управлінських рішень. Відповідно до діючого законодавства, відповідальність за ведення бухгалтерського обліку і відповідність його діючий нормативній базі покладено на керівника (власника) та головного бухгалтера. При чому, керівник (власник) підприємства несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, а головний бухгалтер - за правильність його ведення та достовірність фінансової звітності.

Сьогодні суттєвою є роль керівника підприємства у формуванні облікової політики підприємства. Під його відповідальність підпадає створення належних умов для ведення обліку, вибір системи організації бухгалтерського обліку (власними силами чи із залученням аутсорсингової компанії), затвердження наказу про облікову політику, контроль за її реалізацією.

До основних обов'язків керівника належать:

- забезпечення відповідності облікової політики чинному законодавству;
- затвердження графіку документообігу, правил внутрішнього контролю;
- визначення рівня відповідальності працівників бухгалтерії;
- прийняття управлінських рішень на основі достовірної фінансової інформації.

Це означає, що керівник відповідає за організаційно-правові аспекти та загальну координацію формування облікової політики підприємства.

Ключовою фігурою у формуванні та практичній реалізації облікової політики є головний бухгалтер. Важливою функцією його роботи є розробка методичних положень, вибір конкретних способів оцінки активів, методів нарахування амортизації, порядку визнання доходів і витрат.

В обов'язки головного бухгалтера входить:

- забезпечення правильного застосування норм НП(С)БО або МСФЗ;
- ведення обліку господарських операцій відповідно до затвердженої облікової політики;
- організація збереження бухгалтерських документів;
- контроль повноти і достовірності облікових даних;
- своєчасне складання та подання фінансової звітності.

У разі виявлення порушень чи спотворень у звітності головний бухгалтер має право вимагати від керівника усунення недоліків або відмовитися від підписання документів, що суперечать законодавству.

Слід зазначити, що формування і реалізація облікової політики є спільною зоною відповідальності керівника та головного бухгалтера.

Зазначені посадові особи забезпечують:

-дотримання принципів достовірності, послідовності та повноти обліку;

- своєчасне оновлення облікової політики при зміні законодавства або умов діяльності підприємства;

- належну організацію внутрішнього контролю;

- мінімізацію ризиків фінансових порушень та санкцій з боку контролюючих органів [3].

У випадку порушення вимог обліку або надання недостовірної фінансової звітності відповідальність можуть нести обидві особи - дисциплінарну, адміністративну або навіть кримінальну, залежно від характеру та наслідків порушення.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». Ред. від 01.01.2012 р. *Верховна рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення 08.10.2025)

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. Наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 06.03.2025 р. *Верховна рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення 08.10.2025).

3. Левченко З. М., Єрмолаєва М. В. Організація функціонування та кадрового забезпечення облікових підрозділів підприємства. *Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання*: Колективна монографія / за заг. ред. д. е. н., доц. Сокола О.Г. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2020. С. 75-84. URL:http://feb.tsatu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/Monography17.06.2020.pdf#page=76 (Дата звернення 08.10.2025).

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА І СУЧАСНІСТЬ

Крочак О.І.
к. е. н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Професія бухгалтера є однією з найдавніших професій. В стародавні часи люди вели облік майна, продуктів харчування, зобов'язань, а пізніше і грошових коштів. Слово «бухгалтер» у письмовому вигляді вперше почали вживати більше 500 років назад. В перекладі з німецької мови вони переводиться, як «книгодержатель». 13 лютого 1498 року імператором Римської імперії Максиміліаном I був підписаний указ згідно якого Христофа Штехер, що був діловодом та писарем імператора і вів книги називати бухгалтером [5]. Саме в цей період на бухгалтерський облік різні вчені почали звертати особливу увагу. Спочатку було запропоновано метод подвійного запису, висвітлений у праці Луки Пачолі. Досить вагомий вклад у розвиток науки мали праці Бенедетто Котрульї, а потім інші вчені суттєво поглиблювали фундаментальні основи теорії бухгалтерського обліку.

В сучасному суспільстві, яке не уявляє себе без існування обчислювальної техніки, статус бухгалтера значно підвищився. За період існування даної професії бухгалтер з простого клерка, який добросовісно та акуратно веде обліку підприємства, перетворився на спеціаліста, без якого не відбувається підготовка проектів управлінських рішень, які впливають на розвиток підприємства.

Значення ролі бухгалтера у підприємстві наприкінці XIX століття відмітив І. Шер. Він писав, що бухгалтерський облік є непогрішним суддею минулого, необхідним керівником сучасного та надійним консультантом майбутнього для кожного підприємства [1].

На сьогоднішній день ефективно організований бухгалтерський облік є одним з невід'ємних елементів економіки і забезпечує це бухгалтер підприємства. Тому, важливе значення має ступінь його підготовки та кваліфікаційні якості. Крім того, бухгалтер має бути уважним, відповідальним, посидючим, акуратним, мати аналітичний склад розуму, гарну пам'ять, володіти ПК та бути добре знайомим з автоматизованою системою бухгалтерського обліку. Також від бухгалтера вимагається висока концентрація уваги та вміння зберігати таємниці, тому що часто господарські процеси мають статус конфіденційності або комерційної таємниці. Бухгалтерський облік - це мова, якою надається інформація зацікавленим особам: керівництву підприємства, його власникам, різним інвесторам, кредиторам, державним органам тощо. Слід відмітити те, що основною метою бухгалтерського обліку є надання інформації для задоволення потреб різних користувачів.

В сучасних умовах господарювання майже у кожному підприємстві для ведення бухгалтерського обліку застосовуються комп'ютери та використовуються спеціалізовані бухгалтерські програми. Все це впливає на темпи збору та зберігання інформації, а отже, і функції бухгалтера. Тому, сучасний головний бухгалтер окрім облікової функції займається плануванням, координуванням, контролем і стимулюванням роботи не лише працівників бухгалтерії, але і інших підрозділів підприємства в питаннях дотримання правил ведення обліку, оформлення та подання для обліку первинних і зведених документів та відомостей.

На підтвердження цього Б. Нідлз, Х. Андерсон та Д. Кардуєлл, автори одного із найбільш поширеного у США підручників з бухгалтерського обліку відзначають, що сучасний бухгалтер займається не лише веденням рахунків, але і здійснює планування та прийняття рішень, забезпечує контроль, оцінювання, огляд діяльності підприємства та привертає увагу керівництва, створює інформаційну систему, що задовольняє потреби різних користувачів [6].

Бутинець Ф.Ф. зазначає, що сучасний бухгалтер – це: насамперед, менеджер, який здійснює керівництво усім колективом свого підрозділу і підприємства в цілому. Тобто, бухгалтер має бути аналітиком, тому що рішення приймаються за даними системного аналізу ситуацій; висококваліфікованим спеціалістом в питаннях податкового, правового та іншого законодавства. Автор стверджує, що бухгалтер повинен досить добре орієнтуватися у бізнес-середовищі та миттєво реагувати на зміни у ньому; вміло та грамотно розпоряджатися грошовими коштами підприємства [4].

На думку В.М. Жука «…формування інституту професійних бухгалтерів є найбільш складною складовою інституціонального забезпечення розвитку бухгалтерського обліку» [2].

Таким чином, сьогодні професія бухгалтера відноситься до однієї з найбільш потрібних та популярних професій на ринку праці, тому що у кожний суб'єкт господарської діяльності користуються послугами цих фахівців. Робота бухгалтера в сучасних умовах стає більш динамічною і потребує глибоких знань та вмінь, а постійного удосконалення свого професійного рівня та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Балансова теорія Йоганна Фрідріха Шера / URL: https://buh-ru.translate.goog/articles/balansovaya-teoriya-ioganna-fridrikha-shera.html (дата звернення 08.10.2025).

2. Жук В.М. Інституціональні засади розвитку професії // Облік і фінанси АПК. 2010. № 2. С. 122 - 127.

3. Марущак О.Я. Професія бухгалтера – синтез знань, необхідних для успішного кар'єрного росту / тези доповіді Другої студентської конференції «Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України. Львів. Видавництво національного університету «Львівська політехніка». 2009. С. 112-113.

4. Моя професія - бухгалтер, фінансист: навч. посібник. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Бойко С. В. та ін. Житомир : ЖДТУ, 2005. 156 с.

5. Романів Є.М., Лобода Н.О. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посібник / Є.М. Романів,. Львів : ЛДФА, 2014. 265 с.

6. James C. Caldwell, Henry R. Anderson, Belverd E. Needles Principles of Accounting: Fourth Edition. Houghton Mifflin Company, 1996. 1304 p.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ ОБЛІКОВИХ СЛУЖБ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Лаврова-Манзенко О.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

Діджиталізація стала однією з наймасштабніших трансформацій сучасного бізнесу, радикально змінюючи структуру управління, логіку прийняття рішень і фінансово-облікові процеси. У цих умовах облікові служби підприємств перестають бути лише технічним інструментом фіксації господарських операцій і набувають ролі аналітичного центру, який формує інформаційну основу для стратегічних рішень. Відбувається перехід від традиційної моделі бухгалтерії до інтегрованої системи цифрового управління, у якій облік, аналітика й фінансове планування зливаються в єдиний інформаційний простір. Це забезпечує не лише оперативність і точність даних, а й формує основу для моделювання майбутніх фінансових сценаріїв.

Цифровізація визначається пріоритетним чинником підвищення ефективності управління. Для облікових служб це означає перехід до автоматизованих процесів збору, обробки та візуалізації даних на основі ERP-систем, хмарних сервісів і технологій штучного інтелекту. Якщо раніше бухгалтер зосереджувався на документуванні фактів господарської діяльності, то сьогодні він перетворюється на фінансового аналітика, здатного прогнозувати результати, оцінювати ризики та забезпечувати цифрову взаємодію з іншими підрозділами підприємства. Діджиталізація, таким чином, не лише прискорює технічні процеси, а й змінює зміст самої облікової функції — від реактивного реагування до проактивного управління.

Структурна трансформація облікових служб полягає у переході від лінійної організації обліку до мережевої архітектури, де всі підрозділи підприємства інтегровані в єдину інформаційну систему. У такій системі бухгалтерія виконує функцію аналітичного вузла, який синхронізує фінансові, логістичні, маркетингові та виробничі дані. Це змінює логіку управління: облік стає не кінцевим етапом відображення операцій, а постійним процесом аналітичної інтерпретації інформації. Бухгалтерські служби дедалі частіше інтегруються у систему корпоративного контролінгу, де вони беруть участь у формуванні бізнес-стратегій і фінансових прогнозів, використовуючи алгоритми машинного аналізу даних.

Діджиталізація висуває нові вимоги до компетентностей фахівців. Сучасний бухгалтер має володіти навичками роботи з аналітичними платформами, цифровими форматами звітності, знати основи програмування, кібербезпеки та управління даними. Такий фахівець уже не виконує рутинні функції, а виступає модератором інформаційних потоків, формуючи основу фінансової аналітики. Це зумовлює появу нової професії — облікового аналітика, який поєднує знання бухгалтерського обліку з цифровими інструментами аналізу даних. Водночас на рівні управлінських структур посилюється роль головного бухгалтера як фінансового радника керівництва, здатного на основі цифрових індикаторів формувати аналітичну політику підприємства.

Паралельно змінюється нормативне та технологічне середовище облікової діяльності. Сучасне нормативне поле передбачає подання фінансової звітності у єдиному електронному форматі, що створює передумови для електронного аудиту та інтеграції даних у державні інформаційні системи. Цифрові стандарти XBRL та електронний документообіг підвищують достовірність звітності й забезпечують її порівнянність, роблячи облікову інформацію більш аналітичною та зручною для користувачів. Цей процес поступово формує екосистему відкритих фінансових даних, яка посилює прозорість бізнесу та підвищує довіру інвесторів.

Цифрова трансформація впливає й на саму природу обліку. Завдяки технологіям аналітики великих даних (Big Data), машинного навчання та Business Intelligence бухгалтерія переходить від реєстраційної функції до інтелектуальної, коли система не лише фіксує дані, а й прогнозує тенденції, оцінює фінансові ризики та моделює майбутні сценарії розвитку підприємства. Це створює підґрунтя для формування інтегрованої аналітичної звітності,

орієнтованої на очікувані результати діяльності, тобто облікова інформація втрачає пасивний характер і стає активним управлінським ресурсом.

Організаційно цифровізація призводить до відкритості бухгалтерії: вона стає частиною корпоративної екосистеми, що взаємодіє з банками, аудиторами, контролюючими органами та інвесторами у форматі реального часу. Така модель перетворює облікову службу на сервісну структуру, що функціонує за принципом “Accounting as a Service”, забезпечуючи швидкий доступ до даних усім зацікавленим сторонам. У перспективі така відкритість сприятиме створенню системи інтегрованого корпоративного звітування, де фінансова, управлінська та нефінансова інформація поєднуються в єдиному цифровому просторі.

Отже, трансформація функцій облікових служб у контексті діджиталізації є не просто технологічним оновленням, а глибокою зміною парадигми управління. Вона перетворює бухгалтерію з адміністративного підрозділу у стратегічний центр фінансової аналітики, що формує інформаційний фундамент корпоративної стійкості. Цифрові технології дають змогу досягти нового рівня точності, швидкості й прозорості, що у свою чергу забезпечує більш ефективне прийняття управлінських рішень. У результаті цифрова бухгалтерія стає ядром інтелектуального фінансового управління, спрямованого на підвищення ефективності, довіри й конкурентоспроможності підприємства в цифровій економіці.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

БУХГАЛТЕР ЯК КООРДИНАТОР ПОДАТКОВОЇ ДОВІРИ: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ КОМПЛАЄНСУ

Лега О.В.
к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Прийдак Т.Б.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Яловега Л.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Сучасна фіскальна політика спрямована на формування податкової довіри через впровадження принципів міжнародного податкового комплаєнсу, що за рекомендаціями ОЕСР та МВФ базується на добровільному виконанні

зобов'язань, прозорості та справедливості у відносинах між державою і платниками. Управління комплаєнс-ризиками охоплює своєчасну реєстрацію, подання звітності, достовірність даних і сплату податків [1].

У цьому процесі ключову роль відіграє бухгалтер, який координує взаємодію між державою та бізнесом, трансформуючи вимоги законодавства у прозорі фінансові рішення. Його функції виходять за межі обліку - охоплюють управління податковими ризиками, моніторинг дотримання законодавства, побудову внутрішнього контролю та забезпечення достовірності звітності [2].

Дотримання етичних стандартів перетворює бухгалтерський облік на інструмент податкової довіри. Згідно з Кодексами етики МФБ (IFAC) [3] та Професійної організації бухгалтерів України, ключовими принципами є чесність, об'єктивність, професіоналізм, конфіденційність і компетентність. У межах податкового комплаєнсу вони формують культуру доброчесності, відкритості й поваги до норм права у взаєминах між бізнесом і державою.

Авторське бачення взаємозв'язку між етапами комплаєнсу, роллю бухгалтера та етичними орієнтирами подано узагальнено (табл. 1). На кожному етапі - від реєстрації до моніторингу - етична позиція бухгалтера визначає не лише якість виконання облікових процедур, а й рівень довіри до податкової системи загалом.

Таблиця 1

Взаємозв'язок етапів податкового комплаєнсу, ролі бухгалтера та етичних принципів

Етап податкового комплаєнсу	Роль бухгалтера	Етичні орієнтири
Реєстрація платника податків	Забезпечення коректності даних, контроль за своєчасністю взяття на облік.	Чесність, відповідальність, прозорість.
Подання звітності	Формування достовірної звітності, дотримання строків і процедур.	Об'єктивність, професійна компетентність.
Перевірка правильності даних	Внутрішній аудит, аналіз помилок, виявлення комплаєнс-ризиків.	Незалежність судження, доброчесність.
Своєчасна сплата податків	Координація фінансових потоків, контроль перерахувань.	Відповідальність, законність, дисциплінованість.
Моніторинг і вдосконалення системи	Аналіз результатів, підготовка пропозицій щодо підвищення ефективності комплаєнсу.	Постійний професійний розвиток, етична ініціативність.

Джерело: розроблено авторами

Запропонована система демонструє, що етична поведінка є невід'ємним елементом кожного етапу податкового комплаєнсу, а бухгалтер - центральною фігурою у її реалізації. Саме поєднання професійної компетентності та моральної автономії забезпечує прозорість фінансових процесів, зміцнює довіру до фіскальних інститутів і сприяє формуванню культури відповідального оподаткування, що є фундаментом сталого економічного розвитку.

Перспективи впровадження податкового комплаєнсу в Україні пов'язані з поступовою адаптацією міжнародних стандартів ОЕСР і МВФ до національного законодавства, розвитком механізмів податкової довіри та розширенням практик партнерства між бізнесом і податковими органами [4]. Важливим напрямом є

створення корпоративних етичних кодексів комплаєнсу, запровадження ризик-орієнтованого підходу до контролю, а також посилення ролі бухгалтерів у моніторингу й запобіганні порушенням. Освітня складова, зокрема підготовка фахівців із податкової етики та ризик-менеджменту, сприятиме формуванню професійної культури відповідального оподаткування.

Отже, бухгалтер у системі податкового комплаєнсу виконує не лише технічну чи контрольну функцію, а стає координатором податкової довіри - носієм етичних цінностей, що поєднують інтереси держави, бізнесу й суспільства. Його професійна доброчесність і моральна автономія визначають ефективність комплаєнс-системи, сприяють підвищенню рівня добровільного виконання податкових зобов'язань і формують підґрунтя для сталого розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

1. Курілов Є. Податковий комплаєнс та основні елементи управління комплаєнс-ризиками: бачення ОЕСР та МВФ. *LIGA.ZAKON Бізнес-аналітика.* URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/228168_podatkoviy-komplans-ta-osnovn-elementi-upravlnnya-komplans-rizikami-bachennya-oesr-ta-mvf (дата звернення: 11.10.2025).

2. Лега О. В., Безкровний О. В., Ромаш Д. В., Шевченко А. О., Турченко А. Ю. Податковий комплаєнс: сутність, значення та стратегії впровадження. *Актуальні питання економічних наук.* 2025. № 8. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14949251.

3. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів URL: https://www.ethicsboard.org/publications/mizhnarodniy-kodeks-etiki-profesiynikh-bukhgalteriv-vklyuchayuchi-mizhnarodni-standarti (дата звернення: 11.10.2025).

4. Лега О., Перерва П. Інтелектуалізація процесів податкового комплаєнсу. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності*: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності (м. Київ, КПІ ім. Ігоря Сікорського, 25 квітня 2025 р.). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025. URL: http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/326338 (дата звернення: 11.10.2025).

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Підлубна О.Д.
старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Кучай А.Ю.
здобувач першого (бакалаврського) освітнього рівня
Уманський національний університет

Професія бухгалтера є однією з найдавніших і водночас найсучасніших у підприємницькому середовищі. Вона потребує високого рівня професійної

підготовки, аналітичного мислення, уважності та етичної відповідальності. В умовах цифровізації економіки та автоматизації облікових процесів професійна роль бухгалтера зазнає суттєвих трансформацій.

Серед основних викликів сьогодення у сфері бухгалтерського обліку є: зміни в податковому та нормативно-правовому законодавстві; зростання вимог до якості обліково-аналітичної інформації та фінансової звітності; необхідність поглиблених знань у сфері цифрових технологій, аналітики та кібербезпеки.

Зважаючи на високий професіоналізм і відповідальність бухгалтерів, у їхній роботі є питання, які потребують розв'язання: виконання посадових обов'язків в умовах багатозадачності; недостатній рівень цифрової грамотності спеціалістів облікового профілю; ризики відповідальності за допущені помилки; недооцінка ролі бухгалтера у стратегічному управлінні підприємством.

Дослідженням питань становлення та розвитку бухгалтера в Україні систематично займаються науковці і практики. Білоус О. констатує, що «на сучасному етапі динамічний розвиток цифрових технологій модернізує більшість галузей економіки, в тому числі й у сфері бухгалтерського обліку. Важливою є роль бухгалтера як аналітики й координатора, який бере активну участь у прийнятті управлінських рішень» [1, С. 85]. Дунаєва М.В. вважає, що «складність сучасних економічних взаємовідносин потребують від підприємств упровадження ефективних організаційних структур, які б забезпечували можливість оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та врахували існуючі структурні особливості конкретного суб'єкта господарювання» [2, С. 45]. Досить актуальним питанням на підприємствах, вважає автор, є кваліфікована організація обліку. Тобто «чітко продумана та правильно організована система обліку господарської діяльності дає змогу отримувати достовірну та своєчасну інформацію для прийняття управлінських рішень». Панченко О. акцентує увагу на «володінні бухгалтера спеціальними компетентностями у сфері сталого розвитку, ІТ і автоматизації, мати глибокі професійні навички і постійно вдосконалюватися, бути комунікабельними та розвивати аналітичні навички» [3, С. 260].

Зважаючи на здобутки науковців, проблемні питання щодо компетентностей, систематичного підвищення кваліфікації, опанування аналітичних функцій та інтеграції з новими прогресивними технологіями для ефективного прийняття управлінських рішень мають місце і потребують дослідження та вирішення.

Теперішнє і майбутнє професії бухгалтера безпосередньо пов'язане з інноваціями та аналітичними технологіями, чільне місце, серед яких, належить: суцільній автоматизації облікових процесів; введення в штатний розпис бухгалтера-аналітика; розвиток аутсорсингових послуг та дистанційного надання бухгалтерських послуг; широке застосування електронного документообігу; акцентування на етичному та соціально відповідальному обліку. Професія бухгалтера в сучасних умовах набуває нових рис – від фахівця з бухгалтерського обліку даних до аналітика-консультанта та стратегічного партнера управлінської ланки суб'єкта господарювання. Успішний бухгалтер має володіти навичками цифрової грамотності, аналітичного мислення та

комунікації, тому основні напрями розвитку полягають у поєднанні традиційної точності з інноваційними підходами до управління інформацією (рис. 1).

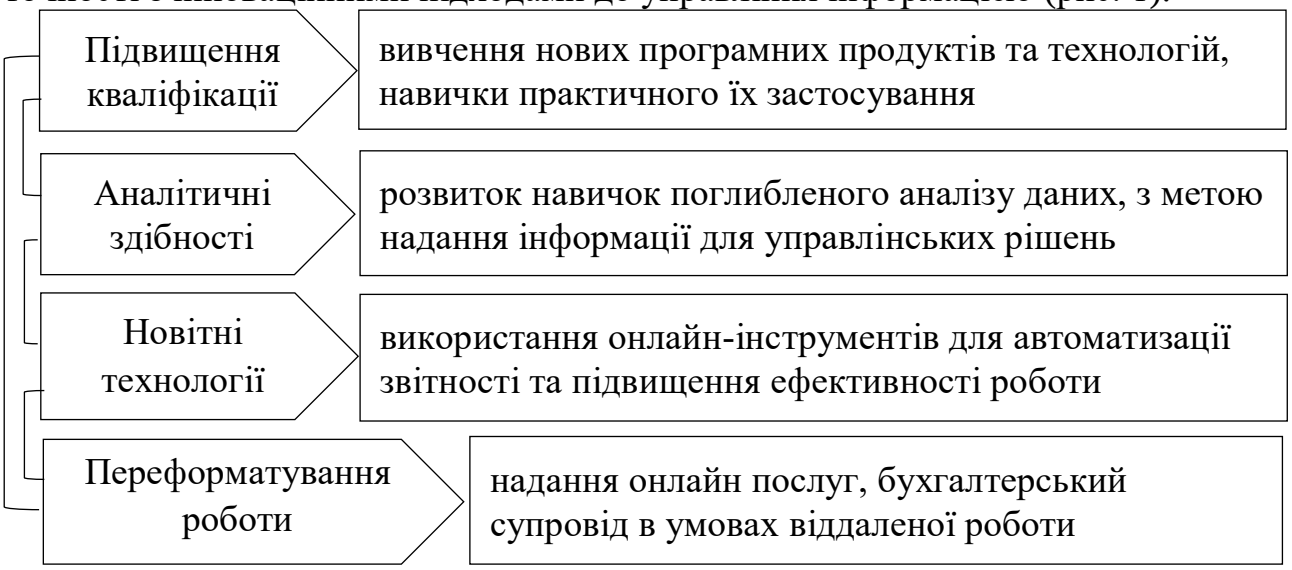

Рис. 1. Основні вектори розвитку професії бухгалтера

Таким чином, професія бухгалтера стає більш гнучкою та динамічною, орієнтованою на аналітику, прогнозування та стратегічне планування. Водночас важливою умовою її розвитку є неперервне навчання та розвиток практичних навичок відповідно до сучасних вимог економіки: глибокі знання у сфері IT, аналітики, права, управління та стратегічного мислення, оскільки бухгалтер майбутнього – фінансовий аналітик та консультант, спроможний забезпечити своєчасність, прозорість та достовірність обліково-аналітичної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Білоус О. Еволюція професії бухгалтер: сучасний стан та майбутнє. Галицький економічний вісник 2024. № 6 (91). С. 81-86. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48259/2/GEJ_2024v91n6_Bilous_O-Evolution_of_the_accountant_81-86.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

2. Дунаєва М.В. Шляхи розвитку та проблеми становлення бухгалтерського обліку в Україні. Регіональна економіка та управління. 2021. № 1 (31). С. 40-45. URL:https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bf016951-a39f-449c-813a-4648df433154/content (дата звернення: 09.10.2025).

3. Панченко О. Роль бухгалтера в досягненні цілей сталого розвитку. Сталий розвиток економіки. 2025. № 1(52). С. 256-261. URL: https://econom development.in.ua/index.php/journal/article/view/1176/1129 (дата звернення: 10.10.2025).

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Савчук К.А.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – **Гуренко Т.О.**, к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Професія бухгалтера є однією з ключових у сучасній економіці. Саме бухгалтер гарантує точність фінансової інформації, на основі якої приймаються управлінські рішення. Від рівня його професіоналізму залежить фінансова стабільність підприємства, правильність встановлення податків, реєстрація активів та зобов'язань. Бухгалтер виконує роль фінансового аналітика, контролера та консультанта, забезпечуючи видимість і правдивість даних, необхідних для результативного функціонування будь-якої організації.

У сучасних умовах цифровізації та динамічних змін законодавства професія бухгалтера набуває нових характеристик і вимог. Вона поєднує глибокі знання фінансового обліку, податкового права, аналітики та володіння сучасними інформаційними технологіями. Бухгалтер вже не лише веде облік операцій – він стає стратегічним співпрацівником керівництва, який допомагає формувати політику розвитку підприємства та забезпечує його фінансову безпеку [1].

Облік в Україні, більшою мірою орієнтований на задоволення фіскальних питань, а не на фінансову звітність та її якість. Нехтування обліковою функцією завжди загрожує ризиками шахрайства. Стереотипом більшості керівників є той факт, що керуючи і контролюючи грошові кошти, вони контролюють все і стає не важливим розмір дебіторської заборгованості, наявність неліквідних товарів і запасів, суми податків, титульні активи та їх відповідальна особа. Фінал очевидний. Ігнорування обліку завжди призводить до можливостей для вчинення протиправних дій [4].

Науковцями розкриті деякі спеціалізації бухгалтерської професії (табл. 1).

Бухгалтер у своїй професійній діяльності стикається з численними викликами і проблемами, зокрема в умовах воєнного періоду, коли економічна обстановка залишається нестабільною. Основні з них: 1) нестабільність фінансових потоків – постійні коливання доходів та витрат підприємств, запізнення платежів; 2) часті зміни податкового законодавства; 3) ведення обліку в кризових умовах – складність у забезпеченні своєчасного документообігу та формуванні звітності; 4) підтримання прозорості фінансової діяльності – бухгалтер зобов'язаний забезпечити достовірність звітних даних і дотримання фінансової дисципліни і у періоди невизначеності; 5) підвищена відповідальність за прийняття рішень – у кризових випадках бухгалтер бере участь у визначенні джерел фінансування та оптимізації витрат підприємства.

Таблиця 1

Спеціалізації бухгалтерської професії

Бухгалтерська спеціалізації	Характеристики спеціалізації
Бухгалтер-друкарка	Виконують рутинну, суто механічну роботу, що полягає у введенні вхідної інформації в інформаційну систему обліку та первинному контролі за документами
Бухгалтер-адміністратор	Завданням є управління колективом бухгалтерії
Бухгалтер-юрист	Мистецтво бухгалтера юридичної направленості полягає в найвигіднішій інтерпретації господарської діяльності, що здійснюється суб'єктом обліку та юридично грамотному оформленні його діяльності в бухгалтерському обліку
Бухгалтер-програміст	Спеціалізація виникла у зв'язку з появою та розвитком комп'ютерного обліку
Методолог	Спеціалісти, які на основі поставлених завдань формують правила функціонування інформаційних систем обліку
Облікові аналітики	Мистецтво облікового аналітика полягає в коректному виборі інформації, складанні на її основі рекомендації та прогнозів, доведення їх до відома менеджера, а мистецтво менеджера в такому разі – в прийнятті правильного управлінського рішення

Джерело: сформовано за джерелом [3].

Таким чином, сучасний бухгалтер має бути не лише обізнаним фахівцем у сфері обліку та звітності, а й аналітиком, стратегом і консультантом, здатним ефективно діяти в умовах нестабільності та швидких змін. Щодо перспектив бухгалтера, то на сьогодні широко використовується комп'ютерна форма ведення бухгалтерського обліку, що дає можливість полегшити процес реєстрації господарських операцій, складання звітності, істотно знизити трудомісткість робіт. Практичне її застосування залежить від набору технічних засобів і вибору організаційних форм їх використання. Особливістю комп'ютерної форми бухгалтерського обліку є те, що вона не існує без конкретної комп'ютерної програми [2].

Отже, сучасна професія бухгалтера є надзвичайно багатогранною та стратегічно важливою для будь-якого підприємства. Вона поєднує в собі знання фінансового обліку, податкового законодавства, аналітики та інформаційних технологій, дозволяючи спеціалісту не лише виконувати традиційні облікові функції, але й брати участь у прийнятті управлінських рішень, забезпеченні фінансової стабільності та прозорості діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: роздуми вченого. Житомир: ПП«Рута», 2001.100 с.

2. Дмитрук Б.П., Гріднєва Д.В., Свєтлова Н.М. Перспективи розвитку бухгалтерської професії в Україні. *Економіка та суспільство*. № 33, 2021. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/917 (дата звернення: 09.10.2025).

3. Проблеми сучасності та бухгалтер. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16040/ (дата звернення: 09.10.2025).

4. Поліщук С. Як перемогти шахрайство. URL: http://biz.nv.ua/ukr/experts/pilishiyk_s/jak-peremogtishahrajstvo-562722.html (дата звернення: 11.10.2025).

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ясишена В.В.
д.е.н., професор, професор
кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький начально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

Зовсім близько той час, коли на професію бухгалтера очікує глибоке перетворення. Бухгалтерська професія пройшла трансформацію від обліковця, який обробляв документи і складав стандартну звітність, до особи, яка є незамінною в прийнятті стратегічних рішень в компанії. Цифровізація, поєднана із зростанням застосування штучного інтелекту (ШІ), роботизацією багатьох процедур та хмарних технологій, змінює не лише технологічні можливості роботи бухгалтера, але й його предметну сферу впливу на діяльність компанії.

На практиці будуть проявлені такі взаємопов'язані напрями. По-перше, автоматизація рутинних операцій: обробка первинних документів, постійні звірки, масова обробка транзакцій — усе це переходить на рівень програмних роботів і систем з елементами машинного навчання. По-друге, поява «реального часу» у фінансовій аналітиці: вивільниться час для обробки поточних даних, що дозволить формувати інформацію для прийняття управлінських рішень значно швидше й точніше. По-третє, зростання значення даних і аналітики — бухгалтер повинен вміти інтерпретувати великі масиви даних і перетворювати їх на інформацію, яка дозволить вивести бізнес на вищий рівень [1].

Отже, зміни, які сьогодні відбуваються у сфері новітніх технологій відкривають безліч можливостей та одночасно створюють нові виклики перед бухгалтерами, вони потребують опанування сучасних знань, постійного підвищення кваліфікації для розвитку і удосконалення професії бухгалтера. На сьогоднішній день нам пропонується все більше якісно покращених інструментів, які значно підвищують продуктивність і знижують помилки. Одночасно, зростають вимоги до компетенцій бухгалтера: цифрова грамотність, робота з аналітичними платформами, розуміння принципів кібербезпеки.

За останні роки в Україні на державному рівні було ініційовано активізацію процесів цифрової трансформації. Впроваджено електронне звітування, поступово було запроваджено введення електронних документів та сервісів, відбулася інтеграція сервісів у державному секторі. Це спростило і полегшило ведення обліку для суб'єктів господарювання. Динамічна робота в таких напрямах створює сприятливий простір для переходу на сучасні інформаційні системи обліку, але водночас потребує розвитку фахівців бухгалтерської справи.

Слід погодитися з Селівановою Н.М., що для забезпечення успішної трансформації бухгалтерської професій і умовах цифровізації необхідно

зосередитись на таких напрямах:

1. Освітня трансформація — впроваджувати курси з цифрової грамотності, аналізу даних, управління інформаційними системами та етики застосування ШІ в підготовці бухгалтерів та підвищенні кваліфікації діючих спеціалістів.

2. Інвестиції в ІТ-інфраструктуру — бізнесам та державі варто поступово переводити облік на інтегровані хмарні платформи з можливістю аналітики в реальному часі.

3. Регуляторне і нормативне оновлення — адаптувати вимоги до звітності і аудиту з урахуванням нових технологій, забезпечити стандарти кібербезпеки.

4. Культура змін — керівництву підприємств і бухгалтерам потрібно працювати разом, щоб змінити процеси, регламентувати ролі й відповідальність у цифровому середовищі [2].

Wang B. L., Bourke J., Ren B. в своїй праці розкривають нові ролі та навички, які стануть ключовими для бухгалтера в майбутньому: 1) це аналітик і бізнес-консультант з умінням формулювати висновки для управління і будувати прогнозні моделі; 2) оператор цифрових систем і аудитор ШІ, що розуміє, як працюють автоматизовані процеси, як оцінити їхні ризики і як забезпечити контроль якості; 3) фахівець із кібербезпеки та захисту даних – адже обробка фінансової інформації у хмарі потребує нових підходів до її захисту [3].

До вищезгаданого переліку слід додати такі нові бухгалтерські професії, які будуть активно розвиватися на вітчизняному ринку праці, а саме: архітектор фінансових даних (проєктує структуру та потоки фінансової інформації в організації, забезпечує інтеграцію між ERP-системами, CRM і хмарними сервісами); консультант із впровадження цифрових фінансових технологій (планує й реалізує цифрову трансформацію фінансової функції компанії: вибір систем ERP, CRM, хмарних платформ, інтеграція ШІ); аналітик з етики та сталого розвитку у фінансах (оцінює діяльність компанії через призму етичних, екологічних і соціальних критеріїв) тощо.

Нині, серед бухгалтерів і науковців відбуваються дискусії, чи може технологічний розвиток на основі використання ШІ стати приводом до зникнення бухгалтерської професії. Відповідь, ні. Професія бухгалтера може змінити вектор розвитку і сфокусуватися на вищих функціях, але не зникнути. Цифровізація не замінить людей роботами, а вивільнить час фахівців від рутини і направить їх енергію на аналіз та реалізацію стратегічних управлінських завдань. Ті бухгалтери, які постійно вдосконалюються, опановують нові знання та адаптуються до сучасних цифрових змін у професії, отримають значну конкурентну перевагу й підвищать власну цінність у бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. The Future of Business Accounting Services: Trends to Watch in 2025. Better Accounting. 2024. URL: https://surl.li/yjxqxh

2. Selivanova N.M., Kalabina V.O., Minzhyrian N.I. Digitalization of Accounting and Financial Reporting in Ukraine. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2024. № 4 (74). С. 89-98. DOI: 10.15276/ETR.04.2024.10.

3. Wang B. L., Bourke J., Ren B. Accounting automation's intelligent future. Journal of Accountancy. August 1. 2025. https://surl.li/owsbxk

Секція 8. ЕКОНОМІКА ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Бабко Н.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки, готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Індустрія гостинності є однією з найбільш динамічних сфер світової економіки, водночас вона належить до категорії високоризикових. Воєнні дії в Україні, пандемічні кризи, зміни у споживчих преференціях, енергетичні та кліматичні виклики актуалізували проблему пошуку нових управлінських механізмів, здатних забезпечити стійкість і конкурентоспроможність підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Відновлення цієї сфери має стратегічне значення, адже вона генерує робочі місця, формує позитивний імідж країни на міжнародному рівні та сприяє інтеграції у світові економічні процеси.

Серед ключових факторів, що зумовлюють необхідність перебудови управлінських підходів у сфері гостинності, можна виокремити [1]:

- воєнні ризики (руйнування інфраструктури, зниження туристичних потоків, зростання витрат на безпеку);
- економічну нестабільність (інфляційні процеси, обмеженість фінансових ресурсів, падіння купівельної спроможності населення);
- зміни у поведінці споживачів (орієнтація на безпеку, сталий туризм, онлайн-сервіси);
- цифровізацію (потребу в переході на електронні системи бронювання, автоматизацію обліку, використання big data);
- екологічні та енергетичні виклики (зростання витрат на енергоносії, посилення вимог до ESG-стандартів).

Ці чинники вимагають застосування нових управлінських механізмів, які поєднують адаптивність, інноваційність і соціальну відповідальність. Серед дієвих інструментів відновлення підприємств індустрії гостинності можна виділити такі групи [1; 2, С. 385-389]:

1. Стратегічно-планувальні механізми:
- впровадження сценарного планування розвитку підприємств;
- формування стратегій диверсифікації послуг (bleisure-туризм, wellness-напрямки, гастрономічні маршрути);
- використання систем OKR та SMART для постановки цілей.

2. Фінансово-економічні механізми:

- залучення грантових і міжнародних інвестиційних ресурсів;
- впровадження програм державно-приватного партнерства;
- оптимізація витрат і запровадження моделей енергоменеджменту.

3. Організаційно-управлінські механізми:
- гнучкі системи управління персоналом із акцентом на професійний розвиток;
- використання town-hall зустрічей для прозорих комунікацій із колективом;
- перехід до проєктного менеджменту та agile-методологій.

4. Інноваційно-технологічні механізми:
- цифровізація сервісів (онлайн-бронювання, чат-боти, CRM-системи);
- застосування big data та штучного інтелекту для прогнозування попиту;
- створення smart-готелів та інтеграція інтернету речей (IoT).

5. Соціально-відповідальні механізми:
- впровадження принципів ESG у корпоративну політику;
- розвиток програм підтримки місцевих громад;
- акцент на інклюзивності та культурній чутливості у сервісах.

Для українських підприємств гостинності управлінські механізми відновлення повинні поєднувати: адаптацію до воєнних умов (безпекові стандарти, кризовий менеджмент); повоєнну відбудову через інтеграцію у міжнародні туристичні мережі; стимулювання внутрішнього туризму як ключового драйвера на етапі стабілізації; підтримку людського капіталу шляхом професійних програм підготовки та психосоціальної реабілітації працівників. Реалізація зазначених підходів дозволить досягти підвищення конкурентоспроможності готельно-ресторанних підприємств; відновлення довіри з боку туристів і партнерів; забезпечення фінансової стабільності та зростання рентабельності; інтеграції української індустрії гостинності у європейський і світовий простір.

Відновлення індустрії гостинності в умовах глобальних викликів потребує комплексних управлінських механізмів, які базуються на поєднанні стратегічного планування, фінансових інструментів, організаційної гнучкості, цифрових технологій та соціальної відповідальності. Для України особливо важливим є фокус на безпеці, людському капіталі та стійкості до кризових факторів. Запропоновані управлінські механізми здатні не лише забезпечити відновлення підприємств, а й сформувати нову якість розвитку індустрії гостинності, орієнтовану на інновації, сталість і європейські стандарти.

Список використаних джерел

1. Романюк І., Замкова І., Бабко Н. Управлінські стратегії та маркетингові інструменти як чинники забезпечення економічної ефективності туристичних підприємств. *Ефективна економіка.* 2025. №5. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.17

2. N. Metelenko, V. Voronkova, V. Nikitenko, I. Tubolets, Y. Zelenin, O. Marchenko, N. Babko, E. Podakov, M. Salnikova. Integration of Environmental Technologies into Industrial Management as a Tool for Ensuring Sustainable Development. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences.* №23(1). 2025. P. 382-393. DOI: https://doi.org/10.57239/PJLSS-2025-23.1.0020.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Бартецький А.Ю.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Яценко О.В.**, д.е.н., професор
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Актуальність дослідження зумовлена ключовою роллю агропромислового комплексу в забезпеченні економічної стабільності регіонів та держави в цілому. В умовах воєнного стану та необхідності подальшого відновлення української економіки ефективне залучення інвестицій в АПК перетворюється з економічного питання на питання національної безпеки та суверенітету. Сьогодення вимагає глибокого переосмислення традиційних підходів до інвестування, пошуку нових моделей та механізмів фінансування, що враховують як специфіку галузі, так і виклики сучасності.

Економічна сутність інвестиційного розвитку агропромислового комплексу регіону виходить за межі простого залучення фінансових ресурсів. Це комплексний, багаторівневий процес, спрямований на трансформацію відтворювального циклу всієї агросфери. Його головною метою є досягнення синергетичного ефекту шляхом стратегічного розподілу капіталовкладень між взаємопов'язаними ланками – від первинного виробництва сільськогосподарської сировини до її глибокої переробки, логістики та дистрибуції. Саме такий інтегрований підхід забезпечує максимальну віддачу від інвестицій, створюючи додану вартість на кожному етапі [1].

Особливу значимість інвестиційний розвиток АПК набуває в контексті забезпечення економічної та продовольчої безпеки. Стабільне та динамічне агровиробництво є фундаментом продовольчої незалежності країни, а також вагомим чинником соціальної стабільності в регіонах. В умовах воєнного стану інвестиційна активність спрямована не лише на розвиток, але й на ліквідацію наслідків зовнішньої агресії, відновлення зруйнованої інфраструктури та технологічного потенціалу аграрного сектору [2].

Специфіку інвестиційного процесу в агропромисловому комплексі обумовлює низка унікальних чинників. В першу чергу, це висока капіталоємність та тривалість операційного циклу, що обумовлені біологічною природою виробництва. Інвестори стикаються з підвищеною чутливістю агросфери до кліматичних, епіфітотичних та екологічних ризиків, а також до коливань світових цін на сільськогосподарську продукцію. Ця ризикованість вимагає розробки спеціалізованих фінансових інструментів, таких як агрострахування, та адаптації існуючих методик оцінки ефективності інвестиційних проектів [3].

Важливим напрямом підвищення інвестиційної привабливості регіонального АПК є розвиток агропромислової інтеграції. Кооперація між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами, логістичними компаніями та науковими установами дозволяє створити потужні господарські структури, здатні залучати значні ресурси. Інтегровані формування, зокрема кластери, забезпечують раціоналізацію виробничих ланцюгів, знижують трансакційні витрати та диверсифікують ризики, що робить їх атрактивними для інвесторів [1].

Сучасна парадигма інвестування в агросферу неможлива без орієнтації на засади сталого розвитку та впровадження інновацій. Пріоритетними стають інвестиції в «зелені» технології, точне землеробство, відновлювальну енергетику та органічне виробництво. Такі проекти не лише підвищують ефективність використання ресурсів і зберігають екологічний баланс, але й забезпечують довгострокову конкурентоспроможність української аграрної продукції на світових ринках [3].

Отже, інвестиційний розвиток АПК регіону є стратегічним пріоритетом, що безпосередньо впливає на рівень економічної та продовольчої безпеки держави.

Ефективне інвестування в агросферу вимагає глибокого обліку її галузевої специфіки, що проявляється у високій ризикованості, капіталоємності та довгостроковості інвестиційного циклу.

Перспективи підвищення інвестиційної привабливості регіонального АПК пов'язані з розвитком агропромислової інтеграції, що дозволяє створювати потужні конкурентоспроможні структури.

Ключовим вектором сучасної інвестиційної стратегії має стати орієнтація на інновації та принципи сталого розвитку, що забезпечить довгострокову конкурентоспроможність і екологічну стійкість аграрного сектора.

Список використаних джерел

1. Басюркіна Н. Й. Розвиток інвестиційного потенціалу агропродовольчої сфери регіону. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4, № 3. С. 289–296. ISSN 2415-8453.

2. Білоус С., Новотний С. Проблеми інвестування регіонального АПК в умовах воєнного часу. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-49 (дата звернення: 04.10.2023).

3. Карнаушенко А. С., Гребенюк Н. В., Петренко В. С. Агропромислова інтеграція – важливий чинник інвестиційної привабливості сільського господарства. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2022. № 3(82). С. 184–189. URL: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.3.26 (дата звернення: 04.10.2023).

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Бондаренко Н.В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

Демчук В.М.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

Фінансове забезпечення аграрного сектору є ключовим фактором економічної стійкості та розвитку підприємництва в умовах глобальних змін, визначаючи здатність галузі адаптуватися до викликів, забезпечувати продовольчу безпеку та підтримувати конкурентоспроможність. В Україні воно має особливості через специфіку ринку, рівень державної підтримки та обмежений доступ до кредитів, що створює труднощі для безперервного функціонування виробництва та розвитку підприємництва на селі [1].

Гармонійна інтеграція виробничих і комерційних компонентів аграрного сектору сприяє формуванню ефективної системи фінансового забезпечення, що підтримує розвиток суміжних галузей, створює робочі місця та підвищує конкурентоспроможність держави. Це забезпечує стабільне економічне зростання та зміцнює продовольчу, фінансову, енергетичну та екологічну безпеку. Агропромисловий комплекс є стратегічною складовою економіки України, визначає продовольчу безпеку та впливає на економічну, соціальну й екологічну стабільність, формуючи основу сталого розвитку і зміцнення підприємницького потенціалу сільських територій. Підвищення ефективності його функціонування залишається ключовим завданням державної політики в умовах глобальних змін [2].

Україна є провідним гравцем на світовому ринку сільськогосподарської продукції, входячи до числа найбільших експортерів зернових і лідерів з виробництва соняшникової олії. Її експорт має вирішальне значення для продовольчої безпеки багатьох країн. Водночас агресія росії та блокування портів створили серйозні проблеми для логістики, що позначилося на економічній стійкості аграрного сектору та його фінансовому забезпеченні. На регіональному рівні продовольча безпека залежить від розвитку екологічного виробництва, доступу до фінансування та кредитів, підвищення родючості земель і створення стабільних продовольчих фондів для мінімізації впливу зовнішніх шоків [3].

На локальному рівні продовольча безпека базується на сталому постачанні якісних продуктів, контролі їхньої безпечності та формуванні достатніх доходів населення для здорового способу життя. Розвиток агропромислового комплексу в сучасних умовах потребує комплексного підходу до фінансового забезпечення,

державної підтримки та впровадження інновацій, що підвищують його конкурентоспроможність і стійкість. Досягнення національної продовольчої безпеки є стратегічною метою аграрної політики, що передбачає інтегровану роботу продовольчого, сільськогосподарського, агропромислового, зовнішньоекономічного та соціального аспектів [4].

Продовольчий аспект є основою аграрної політики, визначаючи рівень забезпечення країни власним продовольством, обсяги стратегічних запасів та задоволення потреб населення. Сільськогосподарський аспект оцінює ефективність використання аграрного потенціалу через урожайність, продуктивність тваринництва, рентабельність і рівень інновацій. Агропромисловий аспект відображає стан матеріально-технічної бази, розвиток переробних підприємств і маркетингової інфраструктури, визначаючи конкурентоспроможність сектору та фінансову стійкість підприємств. Зовнішньоекономічний аспект показує взаємозалежність національного та світового ринків через обсяги експорту й імпорту, динаміку цін і можливості інтеграції у глобальні ланцюги продовольчої безпеки. Забезпечення продовольчої безпеки вимагає збалансованого розвитку всіх аспектів та створення надійного фінансового підґрунтя для стабільного функціонування агропромислового комплексу в умовах глобальних змін [5].

На основі дослідження можна запропонувати рекомендації для вдосконалення розвитку аграрного виробництва на регіональному рівні. Територіальні громади повинні активно залучати фінансові ресурси через програми кредитування, гранти та страхування сільськогосподарських підприємств, стимулювати впровадження інноваційних технологій та практик, модернізувати транспортну, логістичну та переробну інфраструктуру для підвищення ефективності та полегшення експорту продукції. Важливим є розвиток агропромислових кооперативів шляхом надання фінансової та інституційної підтримки малим і середнім підприємствам, а також заохочення екологічного виробництва через впровадження чистих технологій. Реалізація цих заходів сприятиме сталому розвитку аграрного сектору, підвищенню його економічної ефективності та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Стецюк П. Механізми та інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки. 2015. Вип. 162. С. 40–48.

2. Лазарєва О. В. Роль аграрного сектора економіки у формуванні продовольчої безпеки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 4. С. 722–727.

3. Томашук І.В. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення аграрного сектору Вінницького регіону. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 698–704.

4. Podolianchuk O., Tomashuk I. Formation of financial results of activities of agricultural enterprises of Vinnitsa region. The scientific heritage. 2020. № 47. P. 7. P. 63–73.

5. Томашук І.В., Хаєцька О.П. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. Економіка та суспільство. 2022. № 40. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Владов Д.О.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Бутко Н.В.**, к.е.н., доцент
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Прискорення цифрової трансформації економіки детермінує необхідність переосмислення традиційних підходів до формування інноваційної стратегії суб'єктів господарювання. Як зазначають Чесбро [2] та Теєс [4], сучасні умови характеризуються переходом від замкнутих моделей інновацій до екосистемних форматів, де ключову роль відіграють динамічні здібності організації та здатність до адаптації в VUCA-середовищі.

Мета дослідження полягає у розробці концептуальних засад формування інноваційної стратегії, що інтегрує принципи екосистемної взаємодії, динамічних здібностей та адаптації до специфіки інституційного середовища.

Дослідження ґрунтується на системному аналізі наукових концепцій та емпіричних даних, зібраних шляхом анкетування та експертних інтерв'ю з представниками українських суб'єктів господарювання. Використано методи порівняльного аналізу та наукової абстракції для формування теоретичної бази дослідження.

Проведене дослідження довело низку ключових положень, що становлять наукову новизну. По-перше, виявлено та емпірично підтверджено неефективність традиційних лінійних моделей інноваційного розвитку [3] в умовах цифрової економіки, що проявляється у їхній нездатності забезпечити необхідну швидкість адаптації до динамічного середовища та врахувати мережевий характер сучасних інноваційних процесів. Ця неефективність особливо виражена в контексті українських реалій, де більшість підприємств досі орієнтуються на застарілі підходи до стратегічного планування.

Як альтернатива, науково обґрунтовано та розроблено концептуальну модель формування інноваційної стратегії, яка інтегрує три взаємопов'язані компоненти: динамічні здібності організації , що забезпечують здатність до відчуття зовнішніх змін та внутрішньої реконфігурації [4]; екосистемну взаємодію [1], спрямовану на активну участь у мережах створення цінності; та адаптаційний

потенціал до специфіки інституційного середовища, що виступає критичним чинником для країн з перехідною економікою. Перевагою запропонованої моделі є її ітеративний характер, що дозволяє здійснювати постійну корекцію стратегії на основі зворотного зв'язку від ринку та екосистеми.

Емпіричне дослідження виявило структурні проблеми та специфічні бар'єри для українських суб'єктів господарювання. Зокрема, встановлено переважання імітаційних інновацій над оригінальними, що свідчить про ресурсні та інституційні обмеження для здійснення радикальних технологічних проривів. Крім того, діагностовано недостатній рівень цифрової зрілості більшості підприємств, який проявляється у фрагментарному впровадженні цифрових технологій та відсутності цілісних data-стратегій. Ці бар'єри обумовлені слабкістю інституційної інфраструктури підтримки інновацій, обмеженістю фінансових ресурсів для довгострокових інвестицій у НДДКР, а також дефіцитом кваліфікованих кадрів, здатних реалізовувати складні інноваційні проекти в цифровому середовищі.

Відповідно до виявлених проблем, запропоновано оригінальний методичний підхід до оцінки цифрової зрілості підприємств, що слугує базовим елементом для диференціації інноваційних стратегій. Цей підхід, адаптований до українських умов на основі міжнародних рамок Digital Maturity Model, дозволяє класифікувати підприємства за рівнем їхньої готовності до цифрової трансформації та пропонувати їм індивідуалізовані стратегічні рішення. На основі комплексного аналізу міжнародного досвіду та локальних умов обґрунтовано необхідність адаптації механізмів формування інноваційної стратегії через створення інноваційних хабів як точок росту, активізацію розвитку публічно-приватного партнерства для фінансування ризикових проектів, а також формування національних інноваційних кластерів, здатних концентрувати критичні ресурси та компетенції.

Емпіричне дослідження виявило низку специфічних бар'єрів для українських суб'єктів господарювання, зокрема переважання імітаційних інновацій над оригінальними та недостатній рівень цифрової зрілості більшості підприємств. Це обумовлено слабкістю інституційної інфраструктури підтримки інновацій та обмеженістю фінансових ресурсів.

Запропоновано методичний підхід до оцінки цифрової зрілості підприємств як базового елементу для диференціації інноваційних стратегій. Обґрунтовано необхідність адаптації міжнародного досвіду формування інноваційних стратегій через створення інноваційних хабів, розвиток публічно-приватного партнерства та формування національних інноваційних кластерів.

Наведено певні заходи щодо впровадження інноваційних стратегій для різних типів підприємств:

– для малих і середніх підприємств: розробка програм з підвищення цифрової грамотності та створення інноваційних хабів;

– для великих корпорацій: впровадження систем управління динамічними здібностями та розвиток внутрішніх інноваційних екосистем;

– для державних органів: формування цільових програм стимулювання оригінальних інновацій та створення інфраструктури підтримки.

Реалізація запропонованих напрямів дозволить створити цілісну систему формування інноваційної стратегії, адаптовану до умов цифрової трансформації та специфіки української економіки.

Список використаних джерел:

1. Adner R. (2017) Ecosystem as Structure. Journal of Management. Vol. 43. No. 1, January 2017 39–58. doi/10.1177/0149206316678451

2. Chesbrough, H. (2003) Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting, from Technology. Harvard Business School Press, Boston. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=4hTRWStFhVgC&oi=fnd&pg=PR9&ots=XvWxVRq7EK&sig=WP70GsglNGV2uiZkGa40Cj1U0jI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

3. Kline, S.J. and Rosenberg, N. (1986) An Overview of Innovation. In: Landau, R. and Rosenberg, N., Eds., The Positive Sum Strategy: Harnessing Technology for Economic Growth, National Academy Press, Washington DC, 275-307. URL: https://nap.nationalacademies.org/read/612/chapter/18

4. Teece D. (2007) Explicating dynamic capabilities: the nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. Strategic Management Journal. Volume28, Issue 13. December. 2007. Pages 1319-1350. URL: https://doi.org/10.1002/smj.640

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Іванчук М.С.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Яценко О.В.**, д.е.н., професор
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Сутність та класифікація фінансово-інвестиційних інструментів у контексті розвитку аграрних суб'єктів України виходить за рамки простого залучення коштів. В умовах повномасштабної війни та євроінтеграційних процесів ці інструменти виступають спеціалізованими активами та механізмами, що забезпечують мобілізацію, перерозподіл та ефективне використання капіталу для досягнення стратегічних цілей відбудови та сталого розвитку [1]. Їх функціонування в аграрному секторі має виражену специфіку, обумовлену тривалістю виробничих циклів, високою ризиковістю через бойові дії та значною капіталомісткістю сучасних агротехнологій, необхідних для забезпечення продовольчої безпеки.

Класифікаційний підхід ґрунтується на розмежуванні за джерелом походження капіталу, проте в сучасних умовах посилюється роль інструментів,

інтегрованих в європейську політику. Стратегічна важливість надається розвитку функціональних територій, таких як території відновлення та полюси зростання, які виступають драйверами повоєнної відбудови. Ця політика поєднує економічні, соціальні та безпекові аспекти, вимагаючи комплексних та диверсифікованих рішень.

Таблиця 1

Основні інструменти фінансово-інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору України

Категорія інструментів	Конкретні інструменти	Характеристика та роль у сучасних умовах
Державні та міжнародні	Фонд відбудови України, Європейський інвестиційний фонд, гарантії ЄС	Забезпечують довгострокове фінансування критичної інфраструктури та підтримку приватних інвестицій в умовах підвищеного ризику.
Альтернативні	Лізинг сільськогосподарської техніки, факторинг, венчурний капітал для агротех-інновацій	Набувають актуальності через обмежений доступ до класичного кредитування, сприяють оновленню матеріально-технічної бази.
Інтегровані з євростандартами	Інструменти відповідно до EU Green Deal (механізми декарбонізації, «зелені» облігації)	Сприяють модернізації аграрного сектору відповідно до вимог Європейського Зеленого курсу та відкривають доступ до додаткового фінансування.

Ефективність використання фінансово-інвестиційних інструментів безпосередньо залежить від якості інституційного середовища, зокрема від боротьби з корупцією та забезпечення верховенства права. Національні плани дій, такі як ініціатива «Відкритий уряд» (OGP), що включають зобов'язання щодо прозорості відновлення та гармонізації законодавства з ЄС, є критично важливими для побудови довіри між інвесторами, державою та громадськістю [3]. Прогрес у цифровізації, підвищенні прозорості державних закупівель та створенні єдиних моніторингових систем для антикорупційних органів є ключовими досягненнями на цьому шляху.

Перспективним напрямом вдосконалення є інтеграція фінансово-інвестиційних інструментів у комплексну політику сталого розвитку. Формування регіональної економічної політики з урахуванням Цілей сталого розвитку (ЦСР) спрямоване на подолання регіональних диспропорцій та посилення загального розвитку [4]. Це вимагає адаптації до європейських стандартів і спрямування інструментів на збільшення інвестицій, підтримку малого і середнього підприємництва (МСП), сприяння інноваціям та розвиток сільської інфраструктури.

Таким чином, сучасна система фінансово-інвестиційних інструментів для аграрного сектору України має бути інноваційною, комплексною та диверсифікованою. Вона має поєднувати традиційні та альтернативні механізми, активно використовувати міжнародну фінансову підтримку та бути тісно інтегрованою в євроінтеграційні процеси. Ключовою умовою є ефективна

взаємодія центральної влади, регіонів, громад та міжнародних партнерів для забезпечення сталого розвитку аграрного ринку в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, М., & Цвок, Д. (2025). Державна регіональна політика україни: порівняльне дослідження суміжних понять та концептуальних положень її реалізації. Економіка та суспільство, (77). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-52
2. Ukraine Action Plan Review 2023-2025. About Open Government Partnership. URL: https://www.opengovpartnership.org/documents/ukraine-action-plan-review-2023-2025/
3. Luca Cinciripini is a Researcher in the “EU, politics and institutions” programme at the Istituto Affari Internazionali (IAI). URL: https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2544.pdf
4. Kudinov, O. (2024). Особливості формування регіональної економічної політики в умовах євроінтеграції. *Економіка і регіон Economics and Region*, (2(93), 36–44. https://doi.org/10.26906/EiR.2024.2(93).3384

ПІДПРИЄМНИЦТВО В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ

Квашук О.В.
викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,
ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУ»,

Значний інтерес в умовах сьогодення викликають особливості розвитку та перетворень економіки України та підприємництва під впливом сучасних глобальних змін. Ці трансформації зумовлені процесами цифровізації, перебудовою світових ринків, соціально-політичними викликами та зростанням ролі сталого розвитку. В таких умовах важливим постає аналіз основних факторів, які визначають вплив глобалізації на підприємницьке середовище, а також дослідження перспектив українського бізнесу в контексті європейської інтеграції та післявоєнного економічного відновлення. Виникає необхідність пошуку ефективних шляхів адаптації підприємницьких стратегій до нових умов функціонування глобальної економіки.

Початок XXI століття ознаменувався глибокими глобальними змінами, що охоплюють усі сфери суспільного життя. Цифрова трансформація, екологічні виклики, пандемічні та військові кризи суттєво вплинули на світову економіку та структуру підприємництва [5, с. 302]. Під впливом цих процесів підприємства вимушені змінювати бізнес-моделі, шукати нові ринки збуту, адаптуватися до цифрової економіки та посиленої міжнародної конкуренції.

Для України питання розвитку підприємництва набуває особливої ваги, оскільки бізнес є рушійною силою відновлення національної економіки, створення робочих місць та залучення інвестицій [1, с. 125]. У зв’язку з цим

актуальним є дослідження тенденцій розвитку підприємництва в умовах глобальних змін.

Глобалізація створює умови для інтернаціоналізації бізнесу, посилюючи інтеграцію країн у світову економіку. Водночас вона супроводжується низкою викликів: зростанням конкуренції, нерівномірністю економічного розвитку та залежністю від зовнішніх ринків [4, с 98].

Важливим аспектом є зміна структури міжнародної торгівлі та ланцюгів постачання. Глобальні шоки, спричинені пандемією COVID-19 та воєнними конфліктами, показали вразливість традиційних економічних моделей. Це стимулює розвиток регіоналізації, скорочення логістичних ланцюгів і переорієнтацію підприємств на локальні ринки.

Однією з провідних тенденцій сучасної економіки є цифровізація бізнес-процесів. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню ефективності управління, автоматизації виробництва, зниженню витрат і створенню нових форм підприємництва, таких як електронна комерція, фінтех або креативна економіка [6, с. 215].

Застосування штучного інтелекту, аналітики великих даних, блокчейн-технологій дає змогу малим і середнім підприємствам конкурувати на рівних із великими корпораціями. Цифрова трансформація стає одним із ключових чинників економічного зростання у світі.

Для України цифровізація є стратегічним напрямом розвитку. Програми «Держава у смартфоні», «Дія.Бізнес» та створення цифрових платформ підтримки підприємців сприяють підвищенню прозорості та зниженню адміністративних бар'єрів [2].

Війна в Україні, руйнування інфраструктури та міграційні процеси створюють складні умови для ведення бізнесу. Проте, попри труднощі, зростає роль малого та середнього підприємництва, яке стає основою економічної стійкості [3].

Ключовими завданнями державної політики мають бути: стимулювання інноваційної діяльності; розвиток індустріальних парків і кластерів; залучення іноземних інвестицій; інтеграція до європейського економічного простору. Підприємництво в Україні може відіграти центральну роль у відновленні економіки, особливо в галузях агропромисловості, енергетики, IT та зеленої економіки.

Сучасні підприємства повинні бути гнучкими, здатними швидко реагувати на зміни середовища. Основними напрямами адаптації є:

– інноваційність – впровадження нових продуктів, послуг і технологій;

– екологічна відповідальність – орієнтація на принципи сталого розвитку;

– цифрова компетентність персоналу;

– міжнародна кооперація – участь у глобальних ланцюгах створення вартості.

Такі підходи сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному рівні.

Отже, глобальні зміни формують нову парадигму економічного розвитку, в якій підприємництво відіграє стратегічну роль. Для забезпечення сталого зростання необхідно поєднувати державну підтримку, інноваційні рішення та

цифрові технології. Україна має потенціал для створення сучасної підприємницької екосистеми, що сприятиме її інтеграції у світову економіку та відновленню після воєнних втрат.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П. І. Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні. Київ: КНЕУ, 2022. 256 с.

2. Міністерство цифрової трансформації України. Портал «Дія.Бізнес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://business.diia.gov.ua (дата звернення: 15.10.2025).

3. Світовий банк. (2023). Ukraine Economic Update. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.worldbank.org

4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2018. 198 с.

5. Stiglitz, J. Globalization and Its Discontents Revisited. New York: W. W. Norton & Company, 2020. 540 с.

6. Tapscott D., Tapscott A. Blockchain Revolution. Toronto: Penguin Random House, 2016. 368 с.

РОБОТА ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ БІЗНЕС-РИЗИКІВ ЩО СПРИЧИНЕННІ ВОЄННИМ СТАНОМ

Коверний О.Є.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Первомайський навчально-науковий інститут
НУК імені адмірала Макарова

Хмарська І.А.
к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку та підприємництва
Первомайський навчально-науковий інститут
НУК імені адмірала Макарова

Поточні умови функціонування підприємств в Україні характеризуються високим ступенем невизначеності через воєнний стан, що панує з 2022 року. Збройна агресія РФ проти України спричинила глибокі зміни в економічній, соціальній та політичній сферах, створивши безпрецедентні виклики для бізнес-середовища. В умовах військових дій підприємства змушені не тільки забезпечувати свою життєздатність, але й шукати нові моделі розвитку та адаптуватися до поточних реалій.

Ключовою проблемою у розвитку підприємств в умовах воєнних ризиків є ефективне управління бізнес-ризиками, тому підприємства мають враховувати не лише економічні, але й політичні, безпекові та соціальні ризики.

У червні 2025 року Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) провів опитування 473 підприємств у різних куточках України.

Більшість українських підприємців вважають, що на їх діяльність у найближчі три роки найбільше впливатиме саме безпекова ситуація в країні. Зокрема, 58% респондентів зазначили фактори, пов'язані з війною, а саме обстрілами та ризиками для фізичної інфраструктури.

На другому місці за ступенем впливу є нестача персоналу та зміни на ринку праці (49%), які спричинені скороченням пропозиції робочої сили та появою структурного безробіття. Третім ключовим чинником підприємці назвали процеси відновлення інфраструктури після завершення військових дій (40%) [1].

З цього дослідження випливає, що наразі економічна діяльність значною мірою залежить від безпекової ситуації, оскільки постійна загроза руйнування, перебоїв у постачанні енергії та логістичних ланцюгах створює атмосферу невизначеності, що змушує підприємства коригувати свої стратегії, накопичувати запаси, шукати альтернативні ринки та посилювати управління ризиками.

Не дивно, що така ситуація гальмує інвестиційні процеси, уповільнює модернізацію виробництва та зменшує довгострокову економічну діяльність, оскільки основною метою підприємств залишається не розвиток, а збереження стабільності в умовах війни.

За результатами опитування Дія.Бізнес, яке було проведене в лютому-березні 2025 року, більше половини респондентів (51,7%) оцінили фінансово-економічне становище своєї компанії як незадовільне або ледь задовільне. Ще 30,4% опитаних охарактеризували його як посереднє і тільки 17,8% респондентів зазначили, що їх компанія перебуває у хорошому фінансовому становищі.

Водночас щодо очікувань на майбутнє, 40,2% опитаних виявляють оптимізм і прогнозують поліпшення або значне поліпшення фінансових та економічних результатів. 36,9% респондентів планують зберегти поточний рівень стабільності, а 23,4% респондентів прогнозують погіршення або значне погіршення фінансового становища свого підприємства [2].

Дослідження Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана показує, що понад дві третини українських підприємств зазнали фінансових втрат або опинилися в критичному стані. З 600 опитаних представників бізнесів 30,9 % респондентів повідомили про значні втрати, а ще 15,5 % розповіли, що вони фактично на межі закриття.

Крім того, майже третина бізнесів розглядає переміщення в безпечніші регіони України або за кордон, оскільки існуючі механізми релокації часто не працюють належним чином. Багато підприємців вважають підтримку з боку держави недостатньою, а сам бізнес недостатньо підготовленим до криз [3].

Підсумовуючи, варто зазначати, що умови діяльності українських підприємств характеризуються високою невизначеністю через воєнну ситуацію. Війна спричинила глибокі зміни в усіх сферах життя і змушує підприємства працювати в умовах постійних ризиків, нестабільності та дефіциту ресурсів. Спричинені війною ризики змушують підприємства адаптувати свої стратегії та шукати альтернативні рішення.

Незважаючи на складні обставини, українські підприємці виявляють певний оптимізм і прагнуть стабілізації. Більшість підприємств зосереджуються на

збереженні своєї життєздатності та поступовій адаптації до нових реалій, сподіваючись, що ситуація покращиться після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. 38-ме Щомісячне опитування підприємств «Український бізнес під час війни» за червень 2025 року. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.* URL: http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7756 (дата звернення: 14.10.2025).

2. Результати дослідження стану бізнесу в Україні в березні 2025 року. *Дія.Бізнес.* URL: https://business.diia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-berezni-2025-roku (дата звернення: 14.10.2025).

3. Український бізнес в умовах війни: виклики, втрати та шляхи підтримки | *Uacrisis.org.* URL: https://uacrisis.org/uk/ukrayinskyj-biznes-v-umovah-vijny-vyklyky-vtraty-ta-shlyahy-pidtrymky (дата звернення: 14.10.2025).

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Кондаков К.О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Первомайський навчально-науковий інститут
НУК імені адмірала Макарова

Хмарська І.А.
к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку та підприємництва
Первомайський навчально-науковий інститут
НУК імені адмірала Макарова

За останні десятиліття торговельна діяльність зазнала значних змін. Як специфічний сектор економіки, торгівля розглядається з різних сторін і точок зору, більшість з яких не застосовують принципів систематизації. Водночас управління цією діяльністю неможливо відокремити від системи управління торговельним підприємством. Тому необхідно визначити специфіку управління з урахуванням досягнень сучасного маркетингу та різних підходів до його організації.

В наш час маркетинг є доволі вдосконаленим. Завдяки швидкому розвитку технологій, змінам уподобань споживачів та великому обсягу даних маркетологи можуть точно зрозуміти аудиторію та її потреби. Сучасні аналітичні інструменти постійно вдосконалюють маркетингові кампанії та швидко реагують на зміни, що відбуваються на ринку. Завдяки такому підходу підприємства зберігають свої конкурентні переваги та привертають увагу споживачів.

В реаліях сучасного світу комерційна діяльність відіграє важливу роль економічного процесу. Вона охоплює в собі широкий спектр діяльності, від планування та закупівель до продажу та після продажного обслуговування. Комерційна діяльність – це суспільно необхідна діяльність юридичних і

фізичних осіб на ринку товарів і послуг зі здійсненням операцій купівлі – продажу і наданням послуг з метою задоволення попиту та отримання прибутку. Ринки в торгівельній діяльності виступають в якості системи економічних відносин між продавцями та покупцями, що надають можливість реалізувати основну мету підприємницької діяльності [2].

Завдяки торгівельній діяльності підприємства мають не лише прибутки, але й покращують свою репутацію на ринку, що в свою чергу впливає на залучення і збереження потенційних клієнтів. Також важливим аспектом є здатність адаптовуватись до будь – яких змін на ринку незважаючи ні на що та впроваджуючи інновації у способи продажу продукції.

Це в свою чергу буде включати не лише продаж товарів та послуг, а й розвиток стратегічних відносин між партнерами, управління поставками, дослідження ринку та аналіз попиту.

Система управління господарською діяльністю є доволі складною системою та включає в себе різні принципи, функції та методи. Загалом комерційна діяльність існує на основі трьох основних функції і це: комунікативна, адаптивна, дослідницька. Кожна з цих функцій є важливим аспектом в торговельній діяльності оскільки без них вона була б неможлива [1].

Завдяки тому, що підприємства використовують відповідні функції воно має усі шанси на успішність на ринку в тому числі і швидко адаптовуватись до змін на відповідному ринку і при цьому зберігати своїх постійних покупців.

Механізм управління є досить важливим елементом для забезпечення ефективності та успішності комерційної діяльності підприємства. Також допомагають забезпечити оптимальне використання управлінських ресурсів, досягнення стратегічних цілей та сталий розвиток. Можна вважати, що вплив зовнішніх та внутрішніх чинників є взаємопов’язаними один з одним. Тому ефективність управління комерційною діяльністю потрібно постійно моніторити та оптимізувати внутрішні процеси, а також адаптовуватись до зовнішніх умов. Адже лише так підприємство зможе утримувати позиції на ринку та досягти економічного розвитку [3].

Маркетингове управління є досить значною складовою комерційної діяльності тому що, воно допомагає забезпечити успішну реалізацію маркетингових стратегій та усіх потрібних технік для конкурування і задоволення потреб споживачів. Дана функція управління включає в себе аналіз

ринку, розробку нового продукту, ціноутворення, продаж та просування продукту. Маркетингове управління функціонує завдяки таким інструментам як: дотримання загальної торговельної та цінової політики, вибір найкращих каланів збуту продукції. Вивчення ринку передбачає постійний аналіз з метою збору, дослідження та оцінки інформації про споживачів, конкурентів, а також новітніх трендів, що дозволить підприємству розробити та вдосконалити послуги або продукти, які будуть відповідати запитам цільової аудиторії та мати конкурентні переваги. Продаж та просування передбачає розробку та реалізацію маркетингових стратегій на ринку через рекламні кампанії, розвиток мереж збуту та взаємодію з покупцями.

В сучасних реаліях для підприємств є досить важливим аспектом впровадження новітніх інформаційних технологій, які в свою чергу допомагають

в управлінні маркетинговою діяльністю. Саме завдяки інформаційним технологіям та їх постійному вдосконаленню підприємства мають змогу покращувати свої результати у виготовленні продукції, а також взаємодіяти зі споживачами. З появою новітніх технологій все більша кількість споживачів надають перевагу саме їм, тим самим відмовляючись від застарілих методів наприклад таких як журнали, газети, які були популярні в минулому.

Список використаних джерел

1. Цапліна А. Маркетингові стратегії бізнесу: електронний ресурс. 2024. URL: https://sendpulse.ua/blog/what-are-the-marketing-strategies

2. Причепа І. В., Лесько О. Й., Горенко Р. В. До питання комерційної діяльності: поняття, фактори впливу, особливості управління за сучасних умов: Вінниця, 2022 8 с. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1106/1063

3. Тарасюк М. О. Управління маркетинговою діяльністю: електронний ресурс. Тернопіль, 2023 11 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23869/1/%D0%A1%D1%82%D0

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Куць Д.О.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – **Коваленко Н.О.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного менеджменту
та зовнішньоекономічної діяльності
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Управління якістю в медичному закладі – це система заходів, процесів і управлінських рішень, спрямовані на забезпечення високого рівня медичної допомоги, безпечного лікування пацієнтів та ефективної роботи персоналу. Основною метою управління якістю в медичному закладі є забезпечення ефективної, своєчасної, доступної та орієнтованої на потреби медичної допомоги [1]. Разом з тим, управління якістю мало б позитивно впливати й на роботу лікарів і персоналу, адже при використанні чітких алгоритмів та стандартів передбачається покращення репутації закладу, можливість успішної акредитації, отримання фінансування, зменшення витрат т.д.

Традиційно до основних компонентів системи управління якістю в лікарні відносять:

1. Нормативно-правове забезпечення (дотримання наказів МОЗ, клінічних протоколів; впровадження стандартів).

2. Контроль якості медичних послуг (аналіз ведення медичної документації, ускладнень, скарг пацієнтів).

3. Пацієнт-орієнтований підхід (опитування пацієнтів; реагування на скарги, пропозиції, підтримки зворотного зв'язку).

4. Безпека пацієнтів: профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій.

5. Професійна підготовка персоналу, регулярне підвищення кваліфікації; навчання сучасним підходам до лікування і комунікації.

6. Проведення внутрішнього аудиту медичних процесів і управлінських рішень. Аналіз ефективності роботи відділень та використання ресурсів.

7. Удосконалення менеджменту і розробка стратегії та політики функціонування медичного закладу.

Таким чином, управління якістю – це стратегія постійного вдосконалення, яка має охоплювати всі рівні медичного закладу. ISO 9001:2015 – це міжнародний стандарт системи управління якістю, що допомагає медичним закладам оптимізувати процеси, мінімізувати ризики та забезпечити стабільну якість послуг, до якого входять:

1. Оптимізація управлінських процесів: чіткий розподіл відповідальності між працівниками та підвищення ефективності комунікації; упорядкування внутрішніх процесів.

2. Покращення якості послуг для пацієнтів.

3. Контроль якості та управління ризиками: впровадження системи аналізу та усунення проблем у роботі закладу; мінімізація ризиків, пов'язаних з адмініструванням.

4. Ефективне використання ресурсів: прозоре управління фінансами та матеріальними ресурсами; організація постачання медичних матеріалів та обладнання. Удосконалювати систему управління якістю можна через проведення регулярних внутрішніх аудитів для моніторингу відповідності стандартам; аналіз індикаторів результативності для оцінки ефективності процесів. Такі заходи забезпечують гнучкість та ефективність системи управління якістю, дозволяючи швидко адаптуватися до змін та забезпечувати високий рівень послуг у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Гуржий, П. (2024). Управління якістю медичних послуг закладів охорони здоров'я. Підприємництво та інновації, (33), 95-99. https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.16

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПЕРСОНАЛУ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кучмійова Т.С.
к. е. н., доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Миколаївський національний аграрний університет

Гончарук В.С.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах розвитку економіки ефективне управління персоналом стає ключовим чинником успіху будь-якого підприємства. Одним із центральних елементів цього процесу є мотивація працівників, адже саме вона визначає рівень їхньої продуктивності, залученості та бажання досягати спільних результатів. Використання сучасних технологій у сфері управління мотивацією відкриває нові можливості для формування гнучких систем заохочення, підвищення рівня комунікації та створення комфортного робочого середовища. Цифрові інструменти дозволяють швидко реагувати на потреби працівників, індивідуалізувати підходи та підвищувати ефективність управлінських рішень.

Метою дослідження є обґрунтування значення сучасних технологій у процесі управління мотивацією персоналу та визначення їх впливу на підвищення ефективності роботи підприємства.

Технології все більше впливають на систему управління персоналом, забезпечуючи підприємствам сучасні засоби для оптимізації роботи з кадрами. Автоматизація рутинних HR-процесів дозволяє скоротити час на виконання адміністративних завдань, зменшити ймовірність помилок та підвищити якість управлінських рішень. Аналітика даних і цифрові сервіси створюють умови для більш гнучкого та персоналізованого підходу до роботи з працівниками. Важливим результатом впровадження технологій є також удосконалення комунікації: онлайн-платформи забезпечують безперервний обмін інформацією, підтримують командний дух і сприяють формуванню корпоративної культури, що особливо актуально в умовах дистанційної зайнятості [1].

Інноваційні методи управління персоналом помітно відрізняються від традиційних, адже формують оновлену систему роботи з людьми. Якщо раніше головна увага приділялася пошуку та набору кадрів, то тепер акцент робиться на їх постійному розвитку, інвестиціях у навчання, підтримці здібних працівників і створенні нових можливостей для кар'єрного зростання. Такий підхід підсилює значення людського капіталу та робить управлінські процеси більш гнучкими. Це відображається на організаційній структурі підприємства і на її окремих складових, зокрема рівні професійної підготовки, характері трудових відносин, мотивації до праці та психологічному кліматі в колективі. У результаті покращується ефективність роботи та конкурентоспроможність компанії.

Необхідність переходу до інноваційних практик у сфері HR пояснюється кількома факторами. Підприємства прагнуть йти в ногу з глобальними тенденціями та швидко реагувати на зміни ринкових технологій, що неможливо без кваліфікованого персоналу. Додатковим стимулом стає уповільнення зростання виробництва і зменшення продуктивності праці, що підштовхує до модернізації управлінських процесів. Зростання плинності кадрів свідчить про втрату привабливості компанії для працівників, а вимушена економія фінансових ресурсів змушує переглядати підходи до витрат на персонал. Усе це робить інноваційні методи управління не просто бажаними, а необхідними для стабільного розвитку підприємства [2].

Методи мотивації персоналу є важливою частиною організаційної культури, оскільки саме вони визначають готовність працівників брати участь у досягненні цілей підприємства. Основне завдання системи мотивації полягає у залученні кваліфікованих спеціалістів до спільної роботи, і водночас вона має ґрунтуватися на принципах гнучкості, комплексності та системності. Це означає швидку реакцію на зміни, врахування індивідуального внеску кожного працівника та узгодженість усіх елементів системи. Мотивація має відображати кількість, якість і значущість виконаної праці, а заробітна плата повинна бути структурованою та прозорою, щоб чітко показувати внесок кожного. Водночас способи впливу на мотивацію не є сталими: фактор, що сьогодні стимулює до активної роботи, завтра може втратити ефективність. Тому важливо постійно враховувати потреби, очікування та пріоритети працівників, щоб забезпечити дієвий вплив на їхню продуктивність [3].

Отже, сучасні умови господарювання вимагають від підприємств постійного вдосконалення системи управління персоналом, у центрі якої перебуває мотивація працівників. Використання цифрових технологій та інноваційних методів дозволяє не лише автоматизувати рутинні процеси, а й створити гнучкі та індивідуалізовані механізми стимулювання. Це сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, зміцненню корпоративної культури, зростанню професійного рівня персоналу та розвитку трудових відносин на основі партнерства. Важливим аспектом залишається постійне вивчення потреб і пріоритетів працівників, адже лише за такої умови система мотивації буде дієвою та здатною забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Список використаних джерел:

1. Обіход, С. В. Інноваційні підходи до управління персоналом як фактор конкурентоспроможності у контексті глобальної нестабільності. *Економіка, управління та адміністрування.* 2024. № 1(107), С. 3-9. DOI: https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-3-9

2. Писаренко С. В., Дядик Т. В., Бих С.М. Інноваційні методи управління персоналом як чинник формування його конкурентоспроможності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019.* С 61-67. DOI: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-41-9

3. Пісоченко Т. С., Агафонова С. Е. Особливості трудових відносин в Україні на період встановленого карантину (Covid-19). Modern Economics. 2020. № 24(2020). С. 151-156. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-24.

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Мазур Ю.П.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій
Уманський національний університет

Цифрова економіка є висококонкурентним середовищем з унікальними характеристиками, які відрізняють її від традиційної економіки. В сучасних ринкових умовах функціонують підприємства різної цифрової зрілості та бізнес-моделі:

• традиційні (аналогові) підприємства, що цифровізують свій бізнес, інтегрують цифрові технології (електронна комерція, CRM-системи) у свою діяльність, прагнуть захистити існуючу клієнтську базу, підвищити ефективність, вступаючи у конкуренцію з більш молодими цифровими гравцями за допомогою гібридних моделей;

• цифрові, у т. ч. «біонічні», фірми (підприємства) - компанії, бізнес-модель яких історично заснована на цифрових технологіях (розробники ПЗ, SaaS-провайдери, онлайн-сервіси). «Біонічні» фірми – організації, які гармонійно поєднують можливості людини (креативність, емоційний інтелект) з можливостями технологій (швидкість обробки даних, ШІ, автоматизація) для надшвидкого прийняття рішень та інновацій;

• платформні компанії, які використовують платформні бізнес-моделі і створюють екосистеми - найпотужніші конкуренти. Їхній бізнес заснований на багатосторонній платформі (маркетплейси, соціальні мережі, операційні системи), з'єднує дві або більше груп користувачів (продавців і покупців; водіїв і пасажирів). Ця група підприємств конкурують за мережеві ефекти, контроль над даними та формування екосистеми (пропозиція додаткових сервісів, які «замикають» користувача в рамках їхньої платформи, що ускладнює перехід до конкурентів).

Ці три групи створюють багаторівневе конкурентне середовище, де традиційні компанії борються за виживання та трансформацію, а повністю цифрові та платформні гравці – за домінування на нових ринках.

Аналіз цифрової конкуренції показує, що ключовими конкурентами часто виступають:

• технологічні гіганти (Big Tech), які мають значні ресурси, дані, мережеві ефекти та домінуюче становище на ринку (такі компанії як Google, Amazon, Facebook (Meta), Apple, Microsoft);

• стартапи-руйнівники (Disruptors) - швидко зростаючі, гнучкі компанії, які пропонують інноваційні бізнес-моделі та технології, що можуть кардинально змінити існуючі ринки;

• платформи - багатосторонні ринки, які контролюють взаємодію між користувачами, де конкуренція відбувається за аудиторію та дані (Uber, Airbnb, маркетплейси).

Ведення бізнесу в підприємствах цифрової економіки повязане з низкою особливих ризиків:

- постійні загрози витоку конфіденційної інформації, промислового шпигунства та атак на інфраструктуру;
- швидке технологічне старіння бізнес-моделей, які є успішними зараз але можуть стати неактуальними через певний період;
- ризики через постійні зміни в нормативно-правовій базі, яка встигає за розвитком цифрових технологій, створюючи невизначеність щодо оподаткування, захисту даних та антимонопольного регулювання;
- ризики «переможець отримує все», які призводиить до монополізації ринку однією із компаній, що першою досягла критичної маси користувачів;
- ризик довіри та репутаційний провал, який виникає через поширення інформації цифровими каналами, що миттєві та катастрофічні наслідки.

Наведені ризики вимагають від бізнесу постійної адаптації, інноваційності та підвищеної уваги до інформаційного захисту та управління даними.

Дослідження показують, що основними характеристиками конкуренції у цифровому середовищі є:

- наявність величезної кількості продавців і покупців через відсутність географічних кордонів, що створює масштабну конкуренцію. Проте, у багатьох сегментах (особливо в платформах та екосистемах) кінцевий ринок часто характеризується олігополією або навіть монополією;
- переважно нецінова конкуренція, яка в у цифровому середовищі базується на зручності та швидкості користувацького досвіду (UX/UI); рівні використання даних для формування пропозиція унікальних продуктів/сервісів, інновації;
- невисокі бар'єри для входу на ринок, які в цифровій економіці можуть вимагати менше початкових інвестицій, проте для успішності стартапу потрібні інвестиції в хмарну інфраструктуру та залучення користувачів;
- інформормійна асиметрія, коли продавці мають значну конкурентну перевагу (інформацію) перед споживачем;
- низька ступінь залучення та лояльності покупців при зростаючій вартості залучення нового клієнта;
- складний характер конкуренції на ринку через наявність специфічних факторів: різноманітні платформи, застосування можливостей штучного інтелекту та правова невизначеність, що робить конкуренцію в цифровій сфері значно складнішою, ніж на традиційних ринках.

Таким чином, конкуренція у цифровому середовищі є унікальною сумішшю елементів досконалої конкуренції (відсутність географічних барєрів) та елементів монополістичної/олігополістичної конкуренції (інформаційна асиметрія).

Список використаних джерел

1. Шевченко Л. С. Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства) : навч. посіб. у питаннях і відповідях. Харків : Право, 2022. С. 289-291.

БІОЕКОНОМІКА ЯК НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Макарчук О.Г.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Макарчук В.П.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Сучасний розвиток аграрного сектору України відбувається в умовах глибоких соціально-економічних і технологічних трансформацій, зумовлених потребою у формуванні нових моделей господарювання, орієнтованих на сталість, ефективність та екологічну безпеку. Однією з таких моделей є біоекономіка, яка розглядається як нова парадигма розвитку аграрного підприємництва та поєднує економічні, екологічні та соціальні складові розвитку. Біоекономіка передбачає використання біологічних ресурсів, біотехнологій та інноваційних виробничих процесів для забезпечення продовольчої безпеки, збереження природних екосистем й створення нових можливостей для здійснення бізнесу [1].

Європейська комісія визначає біоекономіку як економіку, що базується на виробництві та використанні біологічних ресурсів, знань і технологій у всіх сферах економіки [2]. У своїй доповіді на конференції «Розвиток біоекономіки, заснованої на знаннях, до 2020 року», що відбулася в 2010 р. в Брюсселі, Мейр Джоїган-Квінн (англ. Maire Geoghegan-Quinn) зазначила, що європейська біоекономіка вартує майже 2 трильйони євро, забезпечує близько 22 млн. робочих місць в Європі в різних секторах, таких, як сільське господарство, лісове господарство, рибальство, харчова та хімічна промисловість, виробництво біопалива [3]. Така тенденція свідчить про те, що біоекономічна модель здатна поєднувати економічну ефективність із високими екологічними стандартами, забезпечуючи довгострокову конкурентоспроможність економіки.

Для України розвиток біоекономіки є стратегічним напрямом модернізації аграрного сектору та його інтеграції у європейський економічний простір. Використання біотехнологій у рослинництві, тваринництві, виробництві біопалива, біодобрив і біоматеріалів відкриває нові можливості для підвищення ефективності та екологічності аграрного виробництва [3]. Особливу роль відіграє використання відходів аграрного виробництва для отримання енергії або вторинних продуктів, що відповідає принципам циркулярної економіки. За оцінками ФАО, потенціал біоекономічного розвитку України є одним із найвищих у Європі завдяки значним площам орних земель, розвиненій аграрній інфраструктурі та науково-дослідному потенціалу.

Біоекономіка сприяє підвищенню рівня продовольчої безпеки, розвитку малих і середніх підприємств, створенню нових робочих місць у сільській місцевості, а також забезпеченню стійкого економічного зростання. Водночас існують певні обмеження, пов'язані з недостатнім рівнем інвестицій у високотехнологічне виробництво, слабкою взаємодією між наукою і бізнесом та низькою обізнаністю підприємців щодо можливостей біоінновацій.

Формування біоекономічної моделі розвитку аграрного підприємництва передбачає системний підхід, що включає розбудову науково-освітнього потенціалу, підтримку інноваційних стартапів і створення умов для комерціалізації біотехнологічних розробок. Особливу роль у даному процесі відіграють міжнародні програми, такі як: Horizon Europe, EIT Food та BIOEAST Initiative. Участь у цих програмає відкриває доступ до фінансових ресурсів, сучасних технологій і партнерських мереж. Для підвищення ефективності розвитку біоекономіки в Україні доцільно активізувати міжгалузеву взаємодію між аграрним бізнесом, науковими установами та державними структурами, забезпечити розвиток інфраструктури для інноваційного підприємництва.

У контексті післявоєнного відновлення, біоекономіка може стати ключовим драйвером економічного зростання, що поєднує екологічне відновлення із технологічним оновленням виробничих процесів. Вона сприяє зменшенню викидів вуглекислого газу, заміщенню імпортних енергоресурсів на власні біологічні джерела енергії, розвитку сільських територій і підвищенню якості життя населення [4]. Водночас такі заходи сприятимуть забезпеченню стійкості національної економіки до глобальних криз, формуючи нові конкурентні переваги для аграрного сектору України.

Отже, біоекономіка як нова парадигма розвитку аграрного підприємництва є не лише економічною стратегією, а й філософією сталого господарювання, яке засноване на взаємодії людини, природи та технологій. Вона поєднує екологічну доцільність, економічну вигідність і соціальну відповідальність, при цьому формуючи підґрунтя для переходу України до стійкого, інноваційного та конкурентоспроможного типу розвитку. У подальшому біоекономічна трансформація стане одним із ключових чинників підвищення ефективності аграрного сектору, зміцнення його позицій на міжнародному ринку й досягнення цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. European Commission. Bioeconomy Strategy. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/bioeconomy-strategy_en (дата звернення: 19.10.2025).

2. The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 19.10.2025).

3. Бутенко В. Походження та розвиток біоекономіки. URL: https://edorada.org/en/articles/522 (дата звернення: 19.10.2025).

4. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Звіт про стан реалізації у 2024 році Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. URL: https://me.gov.ua/view/92a256dc-4066-4661-994f-67ca121d4f9c (дата

звернення: 19.10.2025).

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Макарчук О.Г.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Шиманська Т.С.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Зелена економіка розглядається як сучасна модель господарювання, що забезпечує поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної збалансованості. Вона орієнтована на раціональне використання природних ресурсів, мінімізацію негативного впливу на довкілля, розвиток інновацій та підвищення якості життя населення [1]. У контексті глобальних екологічних викликів та кліматичних змін перехід до зеленої економіки є стратегічно необхідним напрямом сталого розвитку, який визначає конкурентоспроможність будь-якої країни та підприємств у XXI столітті.

Для України формування засад зеленої економіки набуває особливого значення в умовах воєнних викликів, економічної нестабільності та необхідності післявоєнного відновлення країни. Успішна інтеграція до європейського економічного простору передбачає гармонізацію національної політики з цілями Європейського зеленого курсу (англ. European Green Deal), орієнтованого на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 р. [3]. Для реалізації принципів сталого розвитку на місцевому рівні даний процес потребує активної участі бізнесу, зокрема малого та середнього підприємництва, яке у свою чергу відіграє ключову роль [4].

Розвиток підприємництва в межах зеленої економіки ґрунтується на впровадженні екологічно орієнтованих інновацій, використанні відновлюваних джерел енергії, енергозбереженні, переробці та повторному використанні відходів, розвитку циркулярних бізнес-моделей [5]. Поступово в Україні формується сегмент підприємств, діяльність яких спрямована на екологічну модернізацію виробництва.

Темпи розвитку зеленого підприємництва залишаються недостатніми через наявність системних бар’єрів, зокрема обмежений доступ до фінансових ресурсів, недостатня поінформованість підприємців про переваги зеленої трансформації, низький рівень екологічної культури населення, складність проходження процедур екологічної сертифікації [1].

Перспективним напрямом розвитку є створення умов для розширення партнерств між державними інституціями, бізнесом та науковими установами у сфері екологічних інновацій. Формування «зелених кластерів» і бізнес-інкубаторів дозволить об'єднати підприємства, які впроваджують екологічно чисті технології, з університетами та дослідницькими центрами, що забезпечують науковий супровід інноваційних проєктів [2; 4]. Важливим чинником також є залучення міжнародної технічної допомоги та інвестиційних ресурсів через участь у програмах Horizon Europe, EU4Environment, Green Deal, які відкривають доступ до фінансування проєктів у сфері зеленої енергетики, переробки відходів і підвищення енергоефективності [3].

Окрему увагу варто приділити питанню розвитку людського капіталу та екологічної освіти. Підприємницькі ініціативи у сфері зеленої економіки потребують фахівців нової генерації, тобто екологічно свідомих, інноваційно мислячих, здатних застосовувати цифрові рішення у сфері екологічного менеджменту, ресурсоефективності та сталого виробництва [1; 4]. У зв'язку з цим роль освітніх установ у формуванні компетенцій сталого розвитку зростає, а інтеграція екологічних дисциплін у навчальні програми є необхідною умовою формування зеленої економічної культури.

Отже, зелена економіка створює великий потенціал для підвищення конкурентоспроможності підприємств, стимулювання інноваційної активності та покращення екологічної ситуації в країні [2]. Її реалізація повинна базуватись, передусім, на комплексному підході, що поєднує інструменти державної політики, фінансові стимули, науково-технологічний розвиток й соціальну відповідальність бізнесу. У сучасних умовах глобальних змін та відновлення України саме зелена економіка може стати ключовим елементом стратегії економічного зростання країни та інтеграції до європейського економічного простору [2]. Вона не лише сприятиме формуванню нових моделей підприємництва, але й забезпечуватиме гармонійне поєднання економічних, соціальних і екологічних цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. UNEP report. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. 2011. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=126&menu=35 (дата звернення: 16.10.2025).

2. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Звіт про стан реалізації у 2024 році Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року. URL: https://me.gov.ua/view/92a256dc-4066-4661-994f-67ca121d4f9c (дата звернення: 16.10.2025).

3. European Commission. The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 16.10.2025).

4. Licht G., Petters B. The Impact of Environmental Innovation on Employment Growth in Europe. URL: https://www.aieaa.org/sites/default/files/peters-the_impact_of_green_innovation_on_employment_growth-197.pdf (дата звернення:

16.10.2025).

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Мельник К. М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет

У сучасному глобалізованому середовищі цифровізація стала визначальним чинником економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Для українського бізнесу, який діє в умовах воєнних викликів, нестабільності ринків та інтеграційних процесів до Європейського Союзу, цифрова трансформація є не лише інноваційним напрямом, а й умовою виживання.

Цифровізація бізнес-процесів охоплює впровадження сучасних інформаційних технологій у фінансове управління, логістику, маркетинг, аналітику та клієнтську взаємодію.

Як зазначає Котельникова Ю. підприємства, які активно інтегрують цифрові рішення, демонструють вищі показники продуктивності та рентабельності [1, с. 103]. Коломоєць Є. доводить, що цифрова трансформація бізнес-моделей зменшує операційні витрати та підвищує швидкість реагування на ринкові зміни [2, с. 73].

Попри безпрецедентні виклики, спричинені повномасштабною агресією росії, Україна демонструє незмінну відданість курсу реформ. Уряд продовжує активно реалізовувати політику, спрямовану на стимулювання економічного зростання та формування сприятливого середовища для розвитку приватного сектору й підприємництва.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) підтримує ці зусилля, розширюючи партнерство з Україною через низку національних і регіональних проєктів, що реалізуються у тісній взаємодії з державними органами, бізнесом і громадянським суспільством. Особливу увагу в межах Ініціативи EU4Business приділено підтримці зростання малих і середніх підприємств, а також сприянню їх цифровій трансформаці [3].

Використання хмарних технологій, аналітики великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI) та Інтернету речей (IoT) формує основу для створення сучасних інноваційних підприємств.

Водночас існують обмеження: недостатній рівень цифрової інфраструктури в регіонах, брак IT-кадрів, висока вартість технологічних рішень, ризики кібербезпеки.

Одним із важливих напрямів державної політики має стати стимулювання цифрової модернізації малого і середнього бізнесу. Зокрема, необхідно розширити доступ до фінансування інновацій, запровадити грантові програми на

цифрову трансформацію, підтримати розвиток технопарків і центрів цифрових компетенцій.

На думку багатьох українських дослідників, впровадження автоматизованих систем управління обліком і звітністю сприяє підвищенню прозорості та довіри до бізнесу, що зміцнює фінансову стабільність.

Для прискорення цифровізації важливо забезпечити розвиток ІТ-освіти, впровадження навчальних програм із цифрових навичок для підприємців, а також розробити механізми державного захисту даних і кібербезпеки.

Як показує світовий досвід, цифрові підприємства є більш гнучкими, ефективними та здатними адаптуватися до глобальних викликів.

Отже, цифровізація є стратегічним інструментом забезпечення конкурентоспроможності українського бізнесу, особливо у період глобальних змін. Її реалізація вимагає скоординованої взаємодії держави, бізнесу та освітнього сектору, а також створення умов для розвитку інноваційного середовища. Інвестування у цифрову інфраструктуру сьогодні – це інвестиція у майбутнє економічного зростання та сталого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Котельникова Ю. М. Підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах цифровізації. *Іноваційна економіка*. 2022. №4. С 101- 107.

2. Коломоєць, Є. (2024). Цифрова трансформація бізнесу як основа підвищення його конкурентоспроможності. *Сталий розвиток економіки*, 2024. №4(51) С 72-80.

3. Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні. URL : https://www.oecd.org/uk/publications/5d9e86a7-uk/full-report.html (дата звернення: 15.10. 2025).

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Мігай Н.Б.
к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки, обліку та підприємництва
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Підприємництво є ключовим інституційним фактором, що детермінує динаміку соціально-економічного розвитку національної економіки. Підприємницькі структури формують переважну частину сукупної доданої вартості у країні, забезпечуючи при цьому задоволення суспільного попиту на широкий спектр товарів та послуг [4]. Ефективне функціонування суб'єктів господарювання в умовах війни вимагає прийняття виважених ефективних управлінських рішень. Ці рішення охоплюють оптимізацію видового складу та обсягів виробництва, стратегічне позиціонування на цільових ринках збуту та забезпечення стійких фінансово-економічних показників і рентабельності.

Досягнення зазначених цілей пов'язане з ефективним використанням сукупного ресурсного потенціалу. У сучасних умовах процес управління ресурсним потенціалом підприємництва вимагає ґрунтовного наукового дослідження з метою його подальшої оптимізації. З огляду на обмеженість окремих видів ресурсів, критично важливим є забезпечення їх раціонального та збалансованого використання.

Повномасштабна військова агресія спричинила суттєві обмеження і, в низці випадків, критичну дестабілізацію діяльності стратегічних підприємств. На початкових етапах конфлікту, активізація суб'єктів малого та середнього підприємництва, навіть попри необхідність передислокації їхнього ресурсного потенціалу, відіграла ключову роль у підтриманні стійкості національної економіки та збереженні зайнятості населення.

Останні роки характеризуються безпрецедентною складністю для української державності та, зокрема, для підприємницького сектору. Функціонування бізнесу обтяжене новими системними проблемами та загрозами, спричиненими тривалими бойовими діями. До ключових деструктивних чинників належать: активна мобілізація висококваліфікованого людського капіталу для потреб військового сектору; підвищення фіскального навантаження (податків); перебої в енергопостачанні; значне зниження купівельної спроможності населення та, як наслідок, скорочення клієнтської бази; логістичні та адміністративні перешкоди в експорті продукції; волатильність валютного курсу. Сукупність цих факторів створює критичні перешкоди для стійкого розвитку та повоєнного відновлення підприємницької діяльності.

Для забезпечення відновлення втраченого ресурсного потенціалу підприємництва та підвищення економічної стійкості доцільним є скорочення виробничих витрат шляхом впровадження інноваційних технологій. Ці технології мають сприяти оптимізації операційних процесів та зниженню собівартості виробництва товарів та послуг. Відбудова бізнес-структур вимагає пошуку та залучення інвесторів, причому фінансування повинно надходити як із державних джерел, так і через власну фінансову мобілізацію суб'єктів господарювання. Ключовими механізмами залучення зовнішнього фінансування є: розробка та презентація інвестиційних проєктів; активна участь у грантових програмах міжнародних та європейських інституцій [1]. Реалізація цих заходів дозволить акумулювати необхідний обсяг коштів для масштабної розбудови та модернізації підприємницького сектору.

Ключовим стратегічним пріоритетом у процесі відновлення бізнес-активності від наслідків воєнних дій є інституціональна співпраця між органами державної влади та представниками підприємницької спільноти на засадах державно-приватного партнерства [2]. Ця взаємодія має бути спрямована на розробку оптимальної стратегії та тактики економічного відновлення. В рамках такої співпраці очікується імплементація комплексу структурних реформ та стабілізація ключових макроекономічних показників до їхніх довоєнних значень. Координована державно-приватна партнерська модель є необхідною умовою для стійкої економічної регенерації.

Також надважливого значення у відновленні ресурсного потенціалу підприємництва сьогодні набуває міжнародна підтримка. Адже міжнародна фінансова допомога займає ключове місце, яка не лише покриває дефіцит державного бюджету та стимулює інвестиції, а й надає технічну й експертну підтримку, необхідну для побудови сучасної економічної структури [3]. Міжнародна фінансова допомога від ключових інституційних кредиторів, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), а також від двосторонніх партнерів (урядів інших країн), є критично важливим інструментом для мобілізації необхідних ресурсів для національного відновлення України. Ця підтримка забезпечує фундаментальні можливості для: стабілізації фіскальної та монетарної політики; ефективного управління державним боргом; контролю над інфляційними процесами (стримування інфляції). Відповідно, міжнародне фінансування виступає важливим чинником макроекономічної стійкості в умовах повоєнного відновлення та створює передумови для відновлення ресурсного потенціалу підприємництва як на мікро- так і на макрорівні.

Список використаних джерел

1. Гонтарєва І.В., Євтушенко В.А., Михайленко Д.Г. Особливості розвитку підприємництва в умовах військових дій та повоєнного відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій: серія Економіка та управління.* 2023. №7. URL: https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_7_2023

2. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochigrupi.

3. Скрипниченко М.І. Основні механізми трансформації політики макроекономічної стабільності для забезпечення динамічного розвитку економіки України. *Ефективна економіка*. 2024. № 12. URL: https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5320

4. Стратегія розвитку підприємництва: експертне бачення. URL: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/10/strategy_prn_new.pdf.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ У ПРОГНОЗУВАННІ БАНКРУТСТВА КОМПАНІЙ

Нетреба І.О.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту інноваційної та
інвестиційної діяльності
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Дослідження проблем прогнозування банкрутства підприємств набуває вагомого значення в сучасних умовах і потребує особливої уваги керівників. Динамічні зовнішні зміни, нестабільність фінансових потоків є тими чинниками,

що створюють реальну загрозу зниження платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості компаній. Враховуючи внутрішні трансформації бізнес-процесів, впровадження ефективних напрямів організаційних перетворень на основі застосування нових методів і підходів в управлінні фінансово-господарською діяльністю, виходять на рівень стратегічно важливих завдань для удосконалення системи менеджменту. Ретельного вивчення потребують особливості застосування у практичній діяльності різних методичних підходів до оцінювання фінансового стану та прогнозування неплатоспроможності. Для збереження бізнесу важливо проводити регулярний моніторинг показників фінансового стану компанії і при наявності симптоматики, що вже вказує на латентну кризу в одному із функціональних напрямів діяльності компанії, необхідно вживати своєчасних заходів для недопущення розгортання і загострення кризових явищ. Діагностика кризового стану складається з низки етапів, зокрема, збору і аналізу внутрішньої та зовнішньої інформації про діяльність компанії та її фінансовий стан. Для виявлення симптомів прихованої кризи та оцінювання кризових ситуацій, які вже наявні, оцінюється звітність компанії; для аналізу фінансового стану застосовують коефіцієнтний та структурний підходи, що дають оцінку змін у структурі капіталу та здатності компанії швидко погасити борги. За результатами експрес-діагностики кризи, зокрема, аналізу фінансових коефіцієнтів, проводять оцінку загрози банкрутства компаній, що вміщує кількісні і якісні підходи.

Традиційно, до кількісних методик відносять багатофакторні дискримінантні моделі: Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Таффлера, Фулмера, Терещенка, Матвійчука та ін. Згідно методології, визначається інтегральний показник, який включає фінансові параметри та вагові коефіцієнти до кожного з них; до уваги беруть розрахунки інтегральних показників у динаміці, що уможливлює прогнозування загрози банкрутства компанії.

Удосконалення положень кількісного аналізу загрози банкрутства передбачає зміщення вектора досліджень на окремі показники, що будуть значущими у групі індикаторів з наступним удосконаленням фінансової стратегії компанії [1; 2]:

1. DuPont Analysis – фінансова модель, що дає змогу виокремити та проаналізувати складові показника рентабельності власного капіталу. Оцінюються фінансовий леверидж, маржа, оборотність капіталу.
2. Матриця фінансових стратегій Ж. Франшона та І. Романе – аналіз фінансових можливостей компанії на основі змін в активах та джерелах фінансування.
3. Модель Ольсона (Edwards-Bell-Ohlson valuation model) – статистична модель на основі logit-регресії та фінансових коефіцієнтів.
4. Hazard Models – імовірнісні моделі для визначення ризику настання певної події, зокрема банкрутства компанії в часі. Оцінюється можливість подолання неплатоспроможності та стабілізації фінансового положення компанії.

Поряд із вищезазначеними моделями, активно розвиваються методи Machine Learning, що побудовані на алгоритмах Random Forest, Logistic Regression та ін.

Перевага застосування таких методик полягає в отриманні більш точних результатів, оскільки оцінюються великі масиви даних фінансового та нефінансового характеру.

За результатами проведеного аналізу показників, відповідно до обраних моделей і виявлення високої ймовірності настання банкрутства, керівники компаній мають розробити детальний план дій, що включатиме конкретні дії для стабілізації фінансового стану з урахуванням нових економічних реалій: можливий продаж неприбуткових підрозділів, зниження неліквідних запасів готової продукції, яка вже не користується попитом на ринку, дотримання балансу між зобов'язаннями і власним капіталом підприємства, диверсифікація бізнесу з метою зниження фінансових ризиків. В основі управління дебіторською і кредиторською заборгованістю компанії є своєчасна реструктуризація боргів, контроль дотримання платіжної дисципліни контрагентів, аналіз витратної частини бюджету компанії і пошук напрямів її оптимізації. Також доцільно проаналізувати виробничі витрати, вивчити можливості зниження собівартості при збереженні відповідних показників якості продукції, а також скоротити витрати, що негативно впливають на дохід компанії та знижують рентабельність.

Отже, раннє виявлення фінансових ризиків і впровадження антикризових заходів дають змогу компанії звести до мінімуму фінансові втрати, налагодити стійкість і створити умови для нового етапу розвитку на основі удосконалення фінансової політики.

Список використаних джерел:

1. What is DuPont Analysis? Unpacking ROE for Smarter Investment Decisions. URL: https://www.investing.com/academy/analysis/dupont-analysis-definition/

2. Kozlovskyy D., Garafonova O. Application of Bankruptcy Models as a Tool for Business Leadership and Strategic Crisis Management in Agricultural Enterprises. *Business Ethics and Leadership*. 2025. № 9. p. 160–173. URL: https://armgpublishing.com/wp-content/uploads/2025/07/BEL_2_2025_12.pdf

ГРАНТОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Осіпова А.А.
к.е.н., доцент
завідувач кафедри економіки
Уманський національний університет

В умовах повномасштабної війни, руйнування інфраструктури та глибокої економічної кризи після 2022 року, питання підтримки малого й середнього бізнесу набуло стратегічного значення для відновлення національної економіки. Малий і середній бізнес забезпечує зайнятість, податкові надходження та гнучкість адаптації до нових викликів, виступаючи ключовим чинником економічної стійкості держави.

У цьому контексті грантове фінансування слід розглядати як інструмент стимулювання підприємницької активності та інвестиційної привабливості, що відповідає принципам політики економічної резильєнтності й сталого розвитку. Воно забезпечує ресурсну підтримку суб'єктів господарювання без боргового навантаження, сприяючи модернізації, цифровізації, інноваційності та експортоорієнтованості бізнесу. Особливо вагомою є роль міжнародних донорів – програм USAID, Європейського Союзу, уряду Німеччини, GIZ та ЄБРР, які надають фінансову допомогу, а також формують інституційну екосистему розвитку підприємництва, що зміцнює економічну безпеку України та її інтеграцію у глобальні ринки.

Так, з боку США – Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (USAID CEP) після повномасштабного вторгнення суттєво розширила грантову допомогу. На 2023 рік фонд грантів CEP зріс майже втричі – до 92 млн грн, завдяки чому передбачено близько 120 грантів розміром 0,6–1,2 млн грн кожен для малого та середнього бізнесу в пріоритетних секторах (інформаційні технології, меблева, харчова промисловість, туризм, креативні індустрії) [1].

Європейський Союз спільно з урядами партнерів реалізовує ініціативу EU4Business, що об'єднує низку проєктів для підтримки малого і середнього бізнесу в Україні. Зокрема програма ReACT4UA/EU4Business за останні п'ять років надала комплексну підтримку (тренінги, інтернаціоналізацію, гранти) понад 30 тис. підприємцям [4].

При цьому близько 2 тис. компаній отримали грошові гранти загалом на 16 млн євро. Підприємства також брали участь у понад 65 міжнародних виставках у 20 країнах, що сприяло розвитку експорту, а також зміцнювалися 78 кластерів і бізнес-мереж на місцевому рівні. Крім того, у рамках окремого грантового конкурсу EU4Business за участі уряду Німеччини 100 представників малого та середнього бізнесу в Україні із експортним або інноваційним потенціалом отримають по 10 тис. євро на проєкт (загальний бюджет 1 млн євро). Від початку війни ЄС і Німеччина спільно провели п'ять таких конкурсів і виділили 5,5 млн євро більш ніж 1100 підприємствам. Значну роль у координації цих проєктів відіграє GIZ – німецьке агентство міжнародного співробітництва, яке реалізує програми підтримки МСП. Наприклад, програму «Сприяння стійкості та зростанню МСП» (2020–2025) профінансовано бюджетом близько 68,1 млн євро за рахунок коштів Німеччини та ЄС. Цей проєкт передбачає гранти та пільгові кредити для компаній, консультації щодо ведення бізнесу та заходи з розвитку місцевих економічних екосистем [2].

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) також відіграє значну роль у підтримці бізнесу в Україні. За даними банку, з початку повномасштабної війни ЄБРР реалізував проєктів з фінансуванням загалом приблизно на 1,7 млрд євро (у партнерстві з донорськими організаціями). Загалом, враховуючи довоєнні зобов'язання, ЄБРР інвестував в економіку України майже 18 млрд євро [3].

Частина цих інвестицій спрямована на кредитування банків для субкредитування малого і середнього бізнесу (наприклад, через кредитні лінії EU4Business), а також на грантові ініціативи (консультації, обладнання,

енергоефективність тощо). Одним із прикладів є Спільна кредитна лінія ЄС-ЄБРР (DCFTA Facility) з бюджетом 38,9 млн євро для підтримки малого і середнього бізнесу в Україні у впровадженні європейських стандартів і модернізації виробництва.

Так, чисельні грантові програми значно посилюють стійкість і конкурентоспроможність бізнесу в Україні в кризових умовах. Однак існують суттєві виклики, зокрема, основними проблемами для підприємств є падіння попиту та ринків, зростання витрат, зниження продуктивності праці й складність довгострокового планування через невизначеність. Нестабільність енергопостачання, дефіцит кваліфікованих кадрів і затримки з логістикою ускладнюють реалізацію проєктів. Отже, існує важливість саме грантових інструментів, особливо у вигляді готових продуктів, які допомагають бізнесу швидко адаптуватися.

Для ефективного освоєння грантів необхідні кілька умов. По-перше, спрощення адміністративних процедур і відкритість конкурсів (мінімізація бюрократичних перепон і корупційних ризиків). По-друге, підвищення обізнаності підприємців про наявні програми через інформаційну підтримку і консультації, а також розвиток потенціалу бізнес-асоціацій та кластерів для допомоги учасникам проєктів. По-третє, забезпечення відповідного рівня співфінансування або матеріально-технічної бази з боку держави чи місцевих громад, що збільшує залученість підприємств. Не менш важливою є прив’язка грантів до цілей відновлення: наприклад, підтримка інвестицій в енергоефективність, локалізацію виробництва та вихід на зовнішні ринки сприятиме довгостроковому зростанню.

Таким чином, грантове фінансування в сучасних умовах виконує не лише компенсаторну, а й модернізаційну функцію у розвитку підприємництва. Його вплив можна розглядати через призму неокласичної теорії зростання, де зовнішні фінансові ресурси виступають каталізатором інвестицій, інновацій та підвищення продуктивності праці. Міжнародні програми USAID, EU4Business, GIZ, ЄБРР формують новий тип партнерської економіки, в якій підприємництво стає ключовим агентом соціально-економічної трансформації.

Разом із тим, стійкість грантової моделі залежить від інституційного середовища: прозорості розподілу коштів, наявності дієвих механізмів моніторингу, розвитку компетенцій у сфері грант-менеджменту та фандрейзингу. Поєднання донорської підтримки з внутрішніми стимулами державної політики – податковими пільгами, гарантійними інструментами, бізнес-освітою – створює передумови для економічної конвергенції України з країнами ЄС.

У перспективі грантове фінансування має еволюціонувати від короткострокового інструменту антикризової допомоги до елемента довгострокової моделі розвитку підприємництва, здатної забезпечити зростання ВВП, інноваційність і конкурентоспроможність української економіки.

Список використаних джерел

1. Міністерство економіки разом з USAID працює над оптимізацією грантової програми для підприємців. *Міністерство економіки*. URL : https://surl.lt/vrtlrd (дата звернення: 02.10.2025).
2. Сприяння стійкості та зростанню малих та середніх підприємств. *Giz*. URL : https://surl.lt/gxakha (дата звернення: 08.10.2025).
3. EBRD, USA and Sweden assess impact of war on SMEs in Ukraine. URL : https://surl.li/ljrrud (дата звернення: 07.10.2025).
4. ReACT4UA: П’ять років підтримки українського бізнесу під час кризи та змін. *Eu4business*. URL : https://surli.cc/ddxonw (дата звернення: 03.10.2010).

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ ДЕПОЗИТНИХ ПРОДУКТІВ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Прокопенко А.В.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет

Науковий керівник – **Аніщенко Г.Ю.**, к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

Реалії сучасного економічного життя продиктовані нестабільністю, яка викликана військовими ризиками, високою інфляцією та іншими факторами, що породжують чималий інтерес у населення до збереження заощаджень та можливості їх гарантування. Банківські депозити є найпопулярнішим інструментом акумулювання накопичень та фінансування економіки, адже вони поєднують у собі доступність, прогнозованість і певний рівень захищеності вкладника. Нині комерційні банки розробляють чимало депозитних продуктів, які характеризуються різними умовами розміщення коштів для клієнтів. З іншого боку депозити є не лише фінансовим активом для клієнта, а й пасивом для банку, формуючи його ресурсну базу. Тому враховуючи їх подвійний характер для обох учасників депозитних договорів, аналіз депозитних продуктів має бути спрямованим на: визначення міри вигідності й надійності для клієнта та ефективність залучення ресурсів і вплив процентної політики на прибутковість для банку.

Мета дослідження полягає у здійсненні порівняльного аналізу депозитних продуктів вітчизняних банків на основі врахування їх особливостей та обліково-аналітичних характеристик. Об’єкт дослідження – це процес розміщення коштів на депозитних рахунках комерційних банківських. Предмет дослідження – проведення порівняння банківських депозитних продуктів з врахуванням їх обліково-аналітичних характеристик.

Депозитом є кошти, які передаються клієнтами комерційному банку на заздалегідь визначених умовах, з метою збереження капіталу та отримання

доходу у вигляді процентів. За своєю суттю для банку такі операції належать до пасивних [1], адже формування ресурсної бази передбачає витрати з платежами на користь клієнтів за тимчасове користування їхніми активами. У структурі фінансової системи депозити виконують подвійну функцію: забезпечують стійкість банківського сектору та сприяють розвитку кредитування реального сектору. Залучені кошти стають джерелом фінансування економічних процесів, а розвинений депозитний ринок підвищує довіру населення до фінансових інститутів [7].

Для клієнтів депозитні продукти розглядаються та оцінюються за різними показниками, до числа яких належать: надійність, терміни інвестування, порядок виплати відсотків, рівень доходності, рівень ризику / захищеності, ступінь гарантування. Наведені у таблиці 1 фактори є ключовими для оцінки якісних параметрів депозитного продукту та визначають їх окремі групи. З позиції бухгалтерського обліку депозити відображаються як фінансові зобов'язання банку та формують чималу групу рахунків за операціями з клієнтами. За положенням Національного банку України (далі – НБУ) «Про організацію бухгалтерського обліку в банках України»[3] та Планом рахунків [4], вони обліковуються за амортизованою собівартістю із застосуванням методу ефективної ставки відсотка (EIR). Витрати на залучення коштів визнаються рівномірно протягом строку дії договору, що відповідає вимогам МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [5].

Таблиця 1

Класифікація депозитних продуктів
за критеріями обліково-аналітичного підходу

Критерій	Види депозитів
За контрагентом	від юридичних та фізичних осіб
За строком	на вимогу; короткострокові (1–3 міс.); середньострокові (6–9 міс.); довгострокові (12 міс. і більше)
За способом вилучення коштів	ОЩАДНІ, до запитання та строкові
За валютою	гривневі; валютні (USD, EUR тощо)
За способом нарахування процентів	щомісячні, щоквартальні, у кінці строку; з капіталізацією або без
За гнучкістю	з можливістю поповнення, часткового зняття або дострокового розірвання
За цільовим призначенням	депозити фізичних осіб; корпоративні депозити; спеціальні акційні програми
За способом пролонгації	автоматичне або ручне продовження строку

Джерело: сформовано автором на основі аналізу депозитних рахунків

Класифікація рахунків для обліку депозитних операцій, та їх внутрішньо банківська аналітика дозволяють не лише узагальнити дані про залучені фінансові ресурси у фінансової звітності, а й можливість проаналізувати ефективність депозитної політики банку, врахувавши реальні витрати на обслуговування залучених ресурсів.

Варто врахувати, що для банків депозитні ресурси суттєво впливають на структуру балансу. Крім того, вони визначають обсяг можливого кредитування, формують ліквідність фінансової установи. Ефективна депозитна політика

сприяє зниженню собівартості залучених коштів і забезпечує стабільність фінансових потоків[2]. Головна відмінність продуктів на депозитному банківському ринку полягає у рівні процентних ставок, за якими криється потужна конкурентна боротьба фінансових установ, які балансують між привабливістю продукту для клієнта, витратами банку на залучення джерел фінансування та, як наслідок, рентабельністю комерційної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння депозитних продуктів українських банків (у гривнях)

Банк	Строк	Ставка (брутто)	Умови поповнення / зняття	Гарантії	Очікувана чиста дохідність, %
Ідея Банк «Класичний»	12 міс.	до 20,0 %	без поповнення	1	~ 15,4
Радабанк «Максимальний»	12 міс.	16,5 %	без поповнення	1	~ 12,7
Ощадбанк	6–12 міс.	до 13,0 %	стандартні	2	~ 10,0
ПриватБанк	12 міс.	11,0 %	часткове зняття дозволене	2	~ 8,5
ПУМБ	12 міс.	14,0 %	без поповнення	1	~ 10,8
Укргазбанк	9 міс.	13,5 %	без змін	1	~ 10,4
ОТП Банк	12 міс.	12,8 %	з капіталізацією	1	~ 10,4
Райффайзен Банк	12 міс.	12,0 %	з поповненням	1	~ 10,0
Таскомбанк	12 міс.	15,0 %	без зняття	1	~ 11,5
Комінбанк	12 міс.	15,5 %	без змін	1	~ 12,0

Джерело 8 з урахуванням ПДФО 18 % і військового збору 5 %.

Умовні позначення: 1 – учасник ФГВФО; 2 – державна гарантія.

Для здійснення порівняльного аналізу депозитів було обрано такі основні показники: номінальна та чиста дохідність, гнучкість умов, гарантії, рівень ризику, а також участь банку у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО). Для банків до аналізу додано показники собівартості залучення ресурсів і процентної маржі. Депозити фізичних осіб орієнтовані на дрібні вклади з високою ліквідністю й гарантіями ФГВФО. Запровадження воєнного стану стимулювало державу до підтримки населення: ФГВФО запровадив повне відшкодування за депозитами фізичних осіб на період дії воєнного стану [6]. Натомість депозити юридичних осіб часто мають більші обсяги, жорсткіші умови дострокового зняття, індивідуальні договори та використовуються як інструмент управління залишками на рахунках [2]. Для банківських депозитів кошти юридичних осіб є менш стабільними, адже підприємства часто коригують обсяги залежно від сезонності чи господарських потреб. Через це ставки для бізнесу зазвичай нижчі, ніж для населення. Проте активно розробляються короткострокові депозитні програми з можливістю залучення коштів від 3 днів до тижня, що набирають популярності серед суб'єктів господарської діяльності. Цей напрям ще потрібно розвивати та шукати шляхи співпраці із бізнесом.

Таким чином, депозити залишаються одним із головних інструментів стабільності національної банківської системи. Вони забезпечують взаємозв'язок між клієнтами й банками, створюючи механізм взаємної довіри та фінансової підтримки. Проведення аналітичних оцінок дозволяє клієнтам обрати надійних фінансових партнерів, враховуючи свої очікування, а для банків

економічні розрахунки повинні базуватись на відповідних бухгалтерських даних та достатній аналітиці, щоб підібрати для себе оптимальні умови для депозитних продуктів.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2025). Статистика банківського сектору України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial

2. Національний банк України. (2024, листопад). Огляд банківського сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-11.pdf?v=10

3. Національний банк України. (2018, 4 липня). Положення № 75 «Про організацію бухгалтерського обліку в банках України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text

4. Національний банк України. (2017, 11 вересня). Постанова № 89 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text

5. Міністерство фінансів України. (2025). Міжнародні стандарти фінансової звітності: МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». URL: https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti

6. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. (2024). Гарантування вкладів під час воєнного стану. URL: https://www.fg.gov.ua

7. Міністерство фінансів України. (2025). Макроекономічні огляди та прогнози. URL: https://mof.gov.ua/uk

8. Minfin.com.ua. (2025). Депозитні пропозиції банків України. URL: https://minfin.com.ua/ua/deposits

ПРИБУТКОВІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ратушна О.П.
к.е.н., доцент,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування
Уманський національний університет

У сучасних умовах господарювання прибутковість є одним із головних критеріїв оцінки результативності діяльності підприємства. Вона виступає комплексним показником, який відображає не лише фінансові результати, а й ефективність використання ресурсів, здатність підприємства адаптуватися до ринкових змін, підтримувати стабільність і забезпечувати розвиток. Прибутковість формує основу фінансової стійкості, визначає рівень конкурентоспроможності та привабливість підприємства для інвесторів, кредиторів і партнерів.

Прибуток є основною метою діяльності більшості суб’єктів господарювання, оскільки саме він забезпечує відтворення капіталу, фінансування інновацій, соціальні виплати працівникам і формування бюджетних надходжень держави. Однак показник прибутку сам по собі не може повною мірою відобразити рівень ефективності господарювання. Для цього використовується система показників

прибутковості (рентабельності), що характеризують відносну віддачу ресурсів, вкладених у діяльність підприємства.

Прибутковість визначається співвідношенням отриманого прибутку до певної бази порівняння — активів, власного капіталу, витрат або обсягу реалізації. Серед найпоширеніших показників рентабельності можна виокремити: рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність продажів (ROS), рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності тощо. Кожен із цих показників має своє аналітичне призначення та дозволяє оцінити ефективність використання окремих складових потенціалу підприємства.

Рентабельність активів відображає ефективність використання майна підприємства для отримання прибутку. Рентабельність власного капіталу характеризує прибутковість інвестицій власників і визначає доцільність подальшого фінансування. Рентабельність продажів показує, скільки прибутку отримується з кожної гривні реалізованої продукції, а рентабельність витрат дає можливість оцінити економічну доцільність використання ресурсів. Узагальнення цих показників створює основу для комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства.

Прибутковість як індикатор ефективності виконує кілька важливих функцій:

- оціночна дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси.
- контрольна, оскільки на її основі відстежуються відхилення фактичних результатів від запланованих.
- мотиваційна, бо високий рівень прибутковості стимулює керівництво до підвищення продуктивності праці, впровадження інновацій та зниження витрат.
- інформаційна, оскільки прибутковість є важливим орієнтиром для інвесторів, кредиторів, акціонерів і державних органів.

Серед чинників, що впливають на прибутковість підприємства, можна виділити внутрішні та зовнішні. До внутрішніх належать рівень організації виробництва, ефективність використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, структура капіталу, якість управлінських рішень, асортиментна політика, цінова стратегія, технологічна база. До зовнішніх − макроекономічна ситуація, рівень інфляції, податкова політика держави, зміни валютного курсу, кон’юнктура ринку, конкурентне середовище тощо. Рівень прибутковості формується під впливом взаємодії цих чинників, тому важливим завданням менеджменту є їх постійний аналіз і контроль.

Підвищення прибутковості підприємства можливе шляхом оптимізації витрат, раціонального використання ресурсів, удосконалення системи управління, підвищення якості продукції та послуг, розширення ринків збуту, впровадження інноваційних технологій. Значний вплив має також ефективне управління оборотними активами, у тому числі запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами, що забезпечує прискорення оборотності капіталу та зниження витрат на його обслуговування.

Суттєве значення для забезпечення стабільної прибутковості має грамотна фінансова політика підприємства – зокрема, оптимізація структури капіталу,

вибір джерел фінансування, управління дивідендними виплатами, податкове планування. Ефективне поєднання цих елементів дозволяє підприємству досягати високих результатів діяльності навіть за умов економічної нестабільності.

У сучасних умовах важливим напрямом удосконалення системи оцінки прибутковості є впровадження цифрових технологій, які дозволяють оперативно обробляти великі обсяги фінансово-економічної інформації. Використання автоматизованих систем управлінського обліку, бізнес-аналітики (BI-систем), штучного інтелекту та машинного навчання сприяє підвищенню точності прогнозів, моделюванню сценаріїв розвитку та прийняттю ефективних управлінських рішень. Це забезпечує перехід від ретроспективного аналізу прибутковості до прогнозно-аналітичного управління, орієнтованого на максимізацію вартості підприємства.

Отже, прибутковість виступає універсальним індикатором ефективності господарювання, що інтегрує в собі результати впливу фінансових, виробничих, управлінських і ринкових чинників. Вона відображає не лише досягнутий рівень фінансової результативності, а й потенціал підприємства до подальшого зростання. Підтримання стабільного рівня прибутковості потребує системного підходу до управління ресурсами, постійного удосконалення обліково-аналітичної роботи, підвищення якості фінансового менеджменту та орієнтації на інноваційний розвиток. Саме прибутковість, як інтегрований показник успішності, є основою економічної стійкості, конкурентоспроможності та стратегічного зростання суб'єктів господарювання.

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Скіданов О.А.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Яценко В.М.**, д.е.н., професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Сучасний стан українського ринку туристичних послуг за період 2000-2024 років характеризується значними трансформаціями, зумовленими комплексом економічних, політичних та соціальних чинників. Дослідження динаміки розвитку ринку демонструє чітку періодизацію, що відображає етапи зростання, кризових явищ та адаптації до нових викликів.

Період 2000-2013 років відзначений стабільним зростанням туристичного ринку України. До 2013 року щорічна кількість розміщень у готелях перевищувала 8 мільйонів, а фінансові туристичні потоки досягли 4,8 мільярда доларів США. Україна посідала восьме місце в Європі за кількістю туристів, що свідчило про активну інтеграцію країни в міжнародний туристичний простір. [1]

З 2014 року розвиток ринку зазнав суттєвих змін через анексію Криму та військову агресію на сході України. Період 2014-2021 років характеризується глибокою кризою та структурними змінами, коли ринок туризму скоротився на 40% у 2014-2015 роках. Проте вже у 2016 році спостерігалося певне відновлення з ростом на 20%, що свідчило про адаптаційний потенціал галузі.[2]

Повномасштабне російське вторгнення у 2022 році завдало нищівного удару по туристичній індустрії. Станом на 2024 рік спостерігається кардинальна зміна структури туристичних потоків: з понад 2,54 мільйона іноземних відвідувачів лише 701 особа мала туристичну мету. Більшість візитів здійснювалася з приватною метою, що свідчить про важливість родинних зв'язків та діаспори для підтримки туристичного потенціалу країни.

Структурні зміни на ринку туристичних послуг виявилися у значних регіональних диспропорціях. Західні регіони України концентрують майже половину всієї готельної інфраструктури та зайнятості в туризмі, тоді як східні та південні регіони практично втратили туристичний потенціал через бойові дії та окупацію. Інфраструктура розміщення залишається основним драйвером туристичних доходів, сплативши у 2024 році 1,33 мільярда гривень податків, що становить 64,5% від загальної суми податків від туристичної діяльності. [3]

Економічний вклад туристичної галузі залишається значним, незважаючи на кризові явища. У 2024 році туризм зібрав майже 3 мільярди гривень податків до державного бюджету, що на 16% більше порівняно з 2021 роком. Однак частка туризму в українському ВВП становить лише 2%, що значно нижче показників розвинених країн, де цей показник сягає 8%. [4]

Військова агресія спричинила серйозні наслідки для туристичної інфраструктури. Від ворожих обстрілів постраждало понад 99 туристичних об'єктів, найбільше - у Донецькій, Херсонській, Харківській та Київській областях. Кадровий потенціал галузі скоротився до 600 тисяч працюючих, тоді як до війни прогнозувалося 1,3 мільйона робочих місць. [4]

Перспективи відновлення українського туристичного ринку пов'язані з подоланням ключових проблем: незадовільного туристичного іміджу України, відсутності послідовної державної політики, неефективної діяльності влади у сфері туризму, а також відсутності належних умов для розвитку туризму. Прогнози свідчать, що прибутки від туристичних послуг в Україні досягнуть майже 19,5 мільйонів до 2028 року з щорічним зростанням на 3,2%, а доходи від туризму очікуються на рівні 11,5 мільярдів доларів США. [3]

Реалізація потенціалу туристичної галузі вимагає комплексного підходу, що включає пріоритетне відновлення транспортної інфраструктури, розвиток безпекових стандартів для туристів, створення сприятливих умов для в'їзду та розвиток нових туристичних маршрутів. Успішне відновлення туристичної індустрії може стати вагомим економічним чинником у відбудові країни після війни.

Список використаних джерел

1. Скільки іноземців відвідали Україну за 2024 рік та з яких країн приїздили найчастіше? ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ВІЗІТ ЮКРЕЇН» URL: https://visitukraine.today/uk/blog/5780/how-many-foreigners-visited-ukraine-in-

2024-and-from-which-countries-did-they-come-most-often?srsltid=AfmBOoqGk6QjUYy6jSIdv-rqZihcLrzARv0LsbLv_Gg0zb21aaX-SKND

2. Сайт Державної статистичної служби України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/

3. Туризм у режимі відновлення: як відпочинок українців рятує економіку країни. Бізнес. Район. URL: https://osvita.rayon.in.ua/news/839959-profesor-iz-silikonovoi-dolini-v-mukachevi-yak-rik-nelson-nadikhae-molod-ta-pidtrimue-ukrainu

4. Динаміка податкових надходжень по областях за перше півріччя 2024 року. Сайт Державного агентства розвитку туризму України. URL: https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-oblastyah-za-pershe-pivrichchya-2024-roku

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ

Смушак М.В.
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Банашкевич Т.П.
асистент кафедри обліку і оподаткування,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Семко В.В.
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Карпатський національний університет Імені Василя Стефаника

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) спричиняє глибокі трансформації у світовій економіці та ставить під сумнів традиційні бізнес-моделі. Сьогодні багато компаній стикаються з викликом інтеграції ШІ у свої бізнес-процеси, що змушує їх переглядати стратегії розвитку, систему прийняття рішень і підходи до управління персоналом, аби залишатися конкурентоспроможними.

Сфера застосування ШІ вже давно виходить за межі автоматизації рутинних завдань. Сучасні системи здатні виконувати когнітивні функції, які ще донедавна вважалися виключно людськими. Ефективність бізнесу все більше залежатиме від того, наскільки вдало компанії адаптують свої стратегії та організаційні структури під нові можливості. Існує припущення, що ті організації, які інвестують у використання ШІ для автоматизації не лише технічних, а й когнітивних завдань, отримують суттєві переваги в продуктивності та конкурентності [1].

Однак технологічне впровадження – лише одна зі складових. Не менш важливими є розвиток нових компетенцій співробітників і формування корпоративної культури, яка сприяє інноваціям. Штучний інтелект виступає не

лише інструментом підвищення ефективності, а й основою для створення нових бізнес-моделей і джерел доходів. Успішна інтеграція ШІ безпосередньо залежить від готовності компаній інвестувати в навчання персоналу та формування сприятливого середовища для інновацій [2].

Використання ШІ може стати рушієм значного економічного зростання. За прогнозами, він здатен збільшити глобальний ВВП на 7%, що еквівалентно близько 7 трильйонам доларів. Водночас такі зміни неминуче трансформують ринок праці: деякі професії виявляються більш уразливими до автоматизації, ніж інші.

Найбільший ризик автоматизації мають професії, пов'язані з когнітивною діяльністю та роботою з даними: офісне й адміністративне забезпечення (46%), юридичний сектор (44%), архітектура та інженерія (37%), канцелярські допоміжні посади (45%). Натомість найбільш стійкими до автоматизації залишаються сфери фізичної праці: прибирання й технічне обслуговування (1%), ремонт і монтаж (4%), будівництво та видобуток (6%), а також ремісничі професії (4%). Загалом у США автоматизації підлягає приблизно 25% робочих місць, у Європі – 24%, що може торкнутися близько 300 мільйонів працівників у світі [3].

Концепція ШІ як "машини для прогнозування" демонструє, що ця технологія значно здешевлює процес передбачення майбутніх подій. Це відкриває простір для нових бізнес-моделей, у яких прогнози стають ключовим елементом. Компанії, що застосовують ШІ для підвищення точності прогнозів (наприклад, попиту чи поведінки клієнтів), отримують змогу оптимізувати операції – від управління запасами до персоналізованого маркетингу, що сприяє зростанню прибутковості [4].

Дослідження, в якому було проаналізовано понад 700 професій у США, дало змогу оцінити ризик автоматизації за трьома критичними напрямками:

- сприйняття й маніпуляція – завдання, що потребують ручної точності (хірургія, ремонт);
- творчий інтелект – завдання, що вимагають креативності (створення дизайну, написання музики);
- соціальний інтелект – завдання, що потребують комунікації та розуміння емоцій (робота психолога чи соціального працівника).

Професії, що поєднують ці навички, мають значно менший ризик автоматизації. За оцінками, 47% робочих місць у США перебувають під високою загрозою автоматизації протягом найближчих 10 – 20 років. Це не означає їх повне зникнення, проте значна частина завдань у таких професіях може бути виконана машинами. Подібні прогнози змушують уряди, бізнес і систему освіти переглядати підходи до підготовки кадрів і розвитку стратегій з урахуванням впливу автоматизації [5].

Отже, штучний інтелект – це не лише сучасна технологія, а й потужний фактор, що докорінно змінює правила ведення бізнесу. Ті компанії, які зможуть інтегрувати ШІ та водночас адаптувати свої стратегії й організаційну культуру, отримають суттєві конкурентні переваги, підвищать ефективність і відкриють нові можливості для розвитку.

Список використаних джерел

1. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W.W. Norton & Company, 2014. 320 p. (Друга доба машин: праця, прогрес і процвітання в час блискучих технологій) [Електронний ресурс] Режим доступу: https://digamo.free.fr/brynmacafee2.pdf

2. Thomas H. Davenport. The AI Advantage: How to Put the Artificial Intelligence Revolution to Work. (Перевага ШІ: як використати революцію штучного інтелекту в роботі) [Електронний ресурс] Режим доступу: http://repo.darmajaya.ac.id/4846/1/The%20AI%20Advantage_%20How%20to%20Put%20the%20Artificial%20Intelligence%20Revolution%20to%20Work%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf

3 Штучний інтелект руйнує ринок праці. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://dev.ua/news/shtuchnyi-1680082390

4 Ajay Agrawal, Joshua Gans, Avi Goldfarb. Prediction Machines: The Simple Economics of Artificial Intelligence. (Машини передбачення: проста економіка штучного інтелекту) [Електронний ресурс] Режим доступу: https://cdn.chools.in/DIG_LIB/E-Book/Prediction%20Machines-The%20Simple%20Economics%20of%20Artificial%20Intelligence%20by%20Ajay%20Agrawal_.pdf

5. Carl Benedikt Frey & Michael Osborne. The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerisation? (Майбутнє зайнятості: наскільки робочі місця вразливі до комп'ютеризації?) [Електронний ресурс] Режим доступу: https://futureoflife.org/data/PDF/michael_osborne.pdf

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК УКРАЇНИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИМІР

Халяндра Д.Я.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник – **Бутко Н.В.**, к.е.н., доцент
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Актуальність дослідження зумовлена стратегічним значенням агропромислового комплексу для економіки України в умовах євроінтеграційних процесів та необхідності подолання сировинної орієнтації експорту. Сучасні виклики, такі як геополітична нестабільність, вимоги європейських ринків та кліматичні зміни, обумовлюють потребу в поглибленому аналізі теоретичних основ конкурентоспроможності АПК для формування ефективної стратегії його розвитку [2, с. 45].

Метою роботи є систематизація теоретичних підходів до визначення конкурентоспроможності агропромислового комплексу на макро-, мезо- та мікрорівнях та обґрунтування напрямів її підвищення в контексті адаптації до вимог Європейського Союзу. Дослідження ґрунтується на використанні методів системного аналізу для класифікації факторів конкурентоспроможності, порівняльного аналізу євроінтеграційних вимог та інструментів стратегічного менеджменту для оцінки перспектив українського АПК [4, с. 12].

Інституційне середовище як детермінанта конкурентоспроможності виступає ключовим фактором на макрорівні. Відповідність національного законодавства acquis communautaire ЄС, зокрема у сферах технічного регулювання, санітарного та фітосанітарного контролю, становить вирішальну умову для інтеграції українського АПК в єдиний європейський ринок. Необхідно відзначити, що гармонізація стандартів якості та безпеки харчової продукції є не лише технічним викликом, але й інструментом підвищення довіри споживачів до української аграрної продукції [6, с. 74].

Технологічна модернізація та інноваційна активність на мікрорівні визначають здатність суб'єктів господарювання до конкуренції на європейському ринку. Інтеграція рішень AgriTech, впровадження прецизійного землеробства та розвиток цифрових платформ для управління ланцюгами поставок створюють передумови для підвищення ефективності виробництва та зменшення собівартості продукції. Особливе значення набуває адаптація інноваційних рішень до умов воєнного стану та відбудови аграрного сектору [1, с. 89].

Стратегічна стійкість у контексті євроінтеграції потребує формування комплексного механізму управління ризиками. Дослідження доводить, що посилення конкурентоспроможності українського АПК має ґрунтуватися на принципах сталого розвитку, збалансованого використання природних ресурсів та забезпечення продовольчої безпеки. Розвиток інфраструктури зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, особливо в умовах логістичних обмежень воєнного часу, виступає критичним фактором для реалізації експортного потенціалу [4, с. 112].

Ключові результати дослідження показують, що конкурентоспроможність АПК має розглядатися як багаторівнева категорія. На макрорівні вона визначається ефективністю державної аграрної політики та відповідністю міжнародним стандартам, тоді як на мезорівні ключове значення набуває формування кластерних структур, що забезпечують синергію між учасниками ланцюга доданої вартості. На мікрорівні конкурентоспроможність окремих підприємств залежить від технологічної модернізації та відповідності стандартам якості, зокрема HACCP та GLOBALG.A.P. [1, с. 28].

Важливим аспектом дослідження є аналіз перешкод на шляху трансформації українського АПК. Серед основних проблем виокремлюється неефективна логістична інфраструктура, обмежений доступ до фінансування інновацій та недостатній рівень адаптації національного законодавства до вимог євроінтеграції [6, с. 74].

Висновки доводять, що підвищення конкурентоспроможності українського АПК вимагає реалізації комплексу заходів. Пріоритетними напрямами є стимулювання глибинної переробки сільськогосподарської сировини, розвиток експортної інфраструктури та впровадження інноваційних технологій у виробництво. Не менш важливим є забезпечення відповідності національних стандартів якості вимогам європейських ринків, що створить передумови для успішної інтеграції українського агропромислового комплексу в єдиний економічний простір [3, с. 52].

Список використаних джерел:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. [2-е вид., переробл. і доповн.]. К. : ННЦ ІАЕ, 2012. 218 с.

2. Britchenko I., Drotárová J., Yudenko O., Holovina L., Shmatkovska T. Factors and conditions of the environmental and economic security formation in Ukraine. AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2022. Vol. 12. Iss. 2. Special Issue XXIX. P. 108–112. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/PDF/120229.pdf

3. Shubravska O., Prokopenko K. The Agricultural Sector of Ukraine in the Global Food Market: Pre-war State and Post-war Prospects. Research on World Agricultural Economy. 2022. Vol. 3. No. 4. P. 1–11.

4. Yurchyshyn V. The problem of systematic reorientation of agrosphere based on socio-economics. Economics of AIC. 2013. No. 11. P. 6–17.

5. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 04.10.2025).

6. European Commission. EU-Ukraine Association Agreement. Official Journal of the European Union. 2014. 56 p.

7. Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1163-2024-p (дата звернення: 04.10.2025).

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Черній Д.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник – **Яловега Л.В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій корпоративна соціальна відповідальність (далі – КСВ) постає не просто елементом іміджевої політики підприємства, а комплексним інструментом стратегічного управління, що поєднує соціальні, екологічні та економічні аспекти діяльності. Вона

відображає здатність підприємства забезпечувати баланс між прибутковістю, добробутом суспільства та збереженням навколишнього середовища, перетворюючись на ключовий критерій оцінювання його ефективності в контексті сталого розвитку. Зміна філософії бізнесу з орієнтацією на принципи ESG (Environmental, Social, Governance) зумовила перехід від декларативного розуміння КСВ до її інтеграції в стратегічну систему управління [1]. У цьому контексті соціальна відповідальність розглядається як довгостроковий інвестиційний ресурс, що формує нематеріальні активи підприємства, зокрема ділову репутацію, корпоративну культуру, довіру споживачів і партнерів. Реалізація концепції КСВ сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства, посиленню його стійкості до зовнішніх шоків, зниженню ризиків та розширенню можливостей для інноваційного розвитку. Вона стає складовою корпоративної стратегії, що визначає не лише економічні пріоритети, а й соціальну місію бізнесу у формуванні збалансованої економічної системи.

Впровадження принципів КСВ в управлінську систему підприємства зумовлює необхідність перегляду традиційних моделей стратегічного планування. Ефективне управління соціальною відповідальністю передбачає не лише реагування на суспільні очікування, а й випередження їх за рахунок формування власних стандартів поведінки, орієнтованих на принципи сталості, екологічної безпеки та корпоративної етики. У цьому контексті інтеграція концепції ESG постає як практичний механізм реалізації КСВ, який дозволяє конкретизувати напрями соціальних і екологічних дій, стандартизувати управлінські процеси та забезпечити вимірюваність нефінансових результатів.

Сутність сучасної КСВ формується під впливом інноваційної парадигми розвитку бізнесу. Вона охоплює не лише модернізацію технологій, а й переосмислення соціальних та екологічних аспектів господарської діяльності. Відповідальні підприємства дедалі активніше впроваджують моделі «зеленого» виробництва, циркулярної економіки, інклюзивного працевлаштування, що перетворює КСВ на джерело інноваційних імпульсів. Водночас такі підходи сприяють підвищенню ефективності ресурсокористування, зниженню транзакційних витрат і посиленню стратегічної гнучкості підприємства [2].

У цьому розумінні зростає значення стратегічного управлінського обліку як інструменту формування інформаційно-аналітичного підґрунтя для прийняття рішень у сфері КСВ. Водночас система управлінського обліку на підприємстві забезпечує систематизацію даних про соціальні, екологічні та економічні результати діяльності, сприяє моніторингу ESG-показників і оцінюванню впливу нефінансових чинників на вартість підприємства. Застосування таких методів, як облік повного життєвого циклу продукції, екологічний управлінський облік та система збалансованих показників, дозволяє інтегрувати соціально-екологічні параметри у стратегічні рішення. Це створює умови для ефективного поєднання фінансових і нефінансових цілей, сприяючи реалізації принципів сталого розвитку на практиці. Зауважимо, що сучасне управління КСВ потребує поєднання кількісних і якісних методів оцінювання. Кількісні індикатори – рівень скорочення викидів, обсяги соціальних інвестицій, показники зайнятості – доповнюються якісними характеристиками, зокрема рівнем задоволеності

персоналу, корпоративною культурою, ступенем довіри громадськості [1]. Такий інтегрований підхід забезпечує комплексне бачення результативності КСВ і дозволяє трансформувати її у дієвий управлінський механізм підвищення вартості підприємства.

Отже, корпоративна соціальна відповідальність у сучасних умовах постає не лише як елемент корпоративної культури чи складник бізнес-стратегії, а як системоутворюючий інститут сталого розвитку, що інтегрує економічні, соціальні та екологічні пріоритети. Її сутність полягає у перетворенні соціально орієнтованих ініціатив із добровільних дій на стратегічно важливі управлінські рішення, які формують основу довгострокової конкурентоспроможності підприємства. Ефективна реалізація КСВ передбачає поєднання інноваційного потенціалу, інструментів стратегічного управлінського обліку та принципів ESG, що забезпечує підвищення прозорості бізнес-процесів, раціональне використання ресурсів і гармонізацію інтересів зацікавлених сторін. Такий підхід сприяє формуванню соціально відповідальної бізнес-моделі, здатної адаптуватися до викликів глобальної економіки, посилює репутаційну та інституційну стійкість підприємства, створює передумови для інноваційного розвитку та забезпечує сталий економічний і соціальний прогрес у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Малахова Ю.А., Мироненко Д.А. Корпоративна соціальна відповідальність як конкурентна перевага підприємства на міжнародному ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, 2021 (102), С. 69–73. URL:https://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/48

2. Яловега Л.В., Черній Д.В. Управління корпоративною соціальною відповідальністю інноваційно орієнтованого підприємства: стратегічний підхід у контексті сталого розвитку. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. URL:https://doi.org/10.5281/zenodo.15564981 DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15564981

Наукове видання

СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, КОНТРОЛЮ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
16-17 жовтня 2025 р.
(м. Київ – м. Умань)

Відповідальний редактор – Юрій ЦИМБАЛЮК
Відповідальний редактор – Андрій МУЗИЧЕНКО
Відповідальний секретар – Катерина ШЕВЧУК
Відповідальний секретар – Галина АНІЩЕНКО

Видається в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за зміст матеріалів. Автори вміщених матеріалів висловлюють свою власну думку, яка не завжди збігається з позицією редакції.

Комп’ютерне верстання – Галина АНІЩЕНКО

Співпрацюючи разом,
ми стимулюємо інновації,
впливаємо на розвиток
бухгалтерської науки !